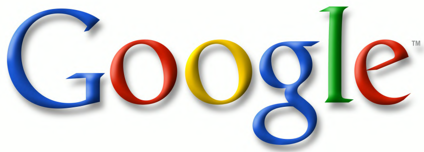
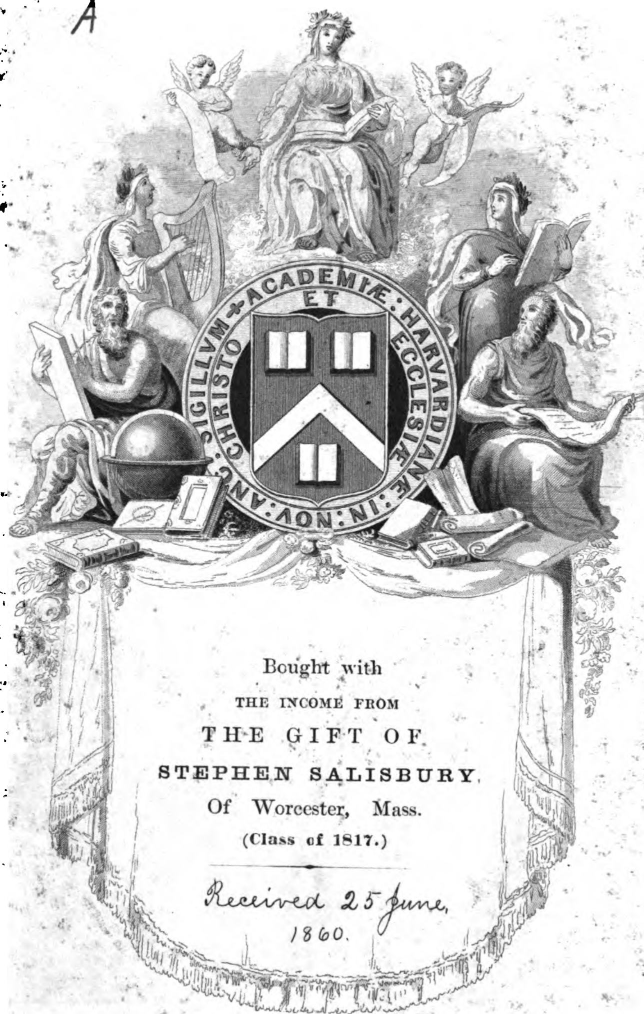

SIGILLVM ACADEMIÆ HARVARDIANÆ IN NOV: ANG:
CHRISTO ET ECCLESIÆ

A duplicate is in the

Wales collection.

ARRIANS

ANABASIS.

ERKLAERT

VON

C. SINTENIS.

II. BAENDCHEN: IV. — VII. BUCH.

Heinrich

Mit einer Karte von H. Kiepert.

LEIPZIG,
WEIDMANNSCHE BUCHHANDLUNG.
1849.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον ἀφικνοῦνται παρ' Ἀλέξανδρον πρέσβεις παρά τε Σκυθῶν τῶν Ἀβίων καλουμένων, (οὓς καὶ Ὅμηρος δικαιοτάτους εἰπὼν ἐν τῇ ποιήσει ἐπῄνεσεν· οἰκοῦσι δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ οὗτοι αὐτόνομοι, οὐχ ἥκιστα διὰ πενίαν τε καὶ δικαιότητα) καὶ παρὰ τῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης Σκυθῶν, οἳ δὴ τὸ μέγιστον ἔθνος ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐποικοῦσι. 1
2 καὶ τούτοις ξυμπέμπει Ἀλέξανδρος τῶν ἑταίρων, πρόφασιν μὲν κατὰ πρεσβείαν φιλίαν ξυνθησομένους, ὁ δὲ νοῦς τῆς πομπῆς ἐς κατασκοπήν τι μᾶλλον ἔφερε φύσεώς τε τῆς χώρας τῆς Σκυθικῆς καὶ πλήθους αὐτῶν καὶ νομαίων καὶ ὁπλίσεως ἥντινα ἔχοντες στέλλονται ἐς τὰς μάχας.

1. 1. Nach dem z. 3, 30, 8 bemerkten Irrthum der Begleiter Alexanders verwechselt Arr. auch hier Asien und Europa: denn die homerischen *Ἄβιοι* gehören unzweifelhaft nach Europa, s. Iliad. 13, 6. Die ursprünglich appellative Benennung wird verschieden gedeutet, z. B. auch habelose. — *καὶ Ὅμηρος*, auch H., wie andere. Curtius 7, 6, 11 nennt sie *iustissimos barbarorum*, Ammianus Marc. 23, 6 *genus piissimum*, eine Erklärung versucht Strabo 7 p. 296: *μάλιστα περὶ τὰ συμβόλαια καὶ τὴν τῶν χρημάτων ἐκτίμησιν συνισταμένων τῶν ἀδικημάτων, τοὺς οὕτως ἀπ' ὀλίγων εὐτελῶς ζῶντας δικαιοτάτους εὔλογον κληθῆναι.* — *τὸ μέγιστον ἔθνος*, als d. grösste Volksstamm.

2. *τῶν ἑταίρων — ξυνθησομένους*, einige der H., die — schliessen sollten. Curtius 7, 6, 12: *Penidam (?) quendam misit ex amicis, qui denunciaret his, ne Tanaim amnem regionis iniussu regis transirent. Eidem mandatum, ut contemplaretur locorum situm*; vgl. 15, 1. — *πρόφασιν*, z. 1, 25, 3. — *τι μᾶλλον*, auch 7, 17, 1; sonst sagt Arr. stets *μᾶλλόν τι* (z. 1, 1, 7) und diess sehr oft. — *ἔφερε*, z. 7, 17, 1.

3 Αὐτὸς δὲ πρὸς τῷ Ταναΐδι ποταμῷ ἐπενόει πόλιν
οἰκίσαι, καὶ ταύτην ἑαυτοῦ ἐπώνυμον. ὅ τε γὰρ χῶρος
ἐπιτήδειος αὐτῷ ἐφαίνετο αὐξῆσαι ἐπὶ μέγα τὴν πόλιν
καὶ ἐν καλῷ οἰκισθήσεσθαι τῆς ἐπὶ Σκύθας, εἴποτε ξυμ-
βαίνοι, ἐλάσεως καὶ τῆς προφυλακῆς τῆς χώρας πρὸς τὰς
καταδρομὰς τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐποικούντων βαρβά-
4 ρων. ἐδόκει δ' ἂν καὶ μεγάλη γενέσθαι ἡ πόλις πλήθει
τε τῶν ἐς αὐτὴν ξυνοικιζομένων καὶ τοῦ ὀνόματος τῇ λαμ-
πρότητι. καὶ ἐν τούτῳ οἱ πρόσχωροι τῷ ποταμῷ βάρ-
βαροι τούς τε τὰ φρούρια ἐν ταῖς πόλεσι σφῶν ἔχοντας
στρατιώτας τῶν Μακεδόνων ξυλλαβόντες ἀπέκτειναν καὶ
5 τὰς πόλεις ἐς ἀσφάλειάν τινα μᾶλλον ὠχύρουν. ξυνεπε-
λάβοντο δὲ αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως καὶ τῶν Σογδιανῶν
οἱ πολλοί, ἐπαρθέντες πρὸς τῶν ξυλλαβόντων Βῆσσον,
ὥστε καὶ τῶν Βακτριανῶν ἔστιν οὓς σφισιν οὗτοι ξυνα-
πέστησαν, εἴτε δὴ καὶ δείσαντας Ἀλέξανδρον, εἴτε καὶ
λόγον ἐπὶ τῇ ἀποστάσει διδόντες, ὅτι ἐς ἕνα ξύλλογον
ἐπηγγέλκει Ἀλέξανδρος ξυνελθεῖν τοὺς ὑπάρχους τῆς χώ-
ρας ἐκείνης εἰς Ζαρίασπα, τὴν μεγίστην πόλιν, ὡς ἐπ'
ἀγαθῷ οὐδενὶ τοῦ ξυλλόγου γιγνομένου.

2 Ταῦτα ὡς ἀπηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, παραγγείλας τοῖς πεζοῖς κατὰ λόχους κλίμακας ποιεῖσθαι ὅσαι ἑκάστῳ λόχῳ ἐπηγγέλθησαν, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ὁρμηθέντι πόλιν προὐχώρει, ᾗ ὄνομα ἦν Γάζα·

3. ἐν καλῷ — τῆς, günstig für —. Curtius 7, 6, 13: *condendae urbi sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum et iam domitorum et quos deinde adire decreverat.*

5. λόγον διδόντες, als Beweggrund angebend (D.); Curtius 7, 6, 14: *Alexander Spitamenem et Catenem, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem qui novaverant res, iussit accersi. At illi defectionis, ad quam coercendam evocabantur, auctores vulgaverant famam, Bactrianos equites a rege omnes ut occiderentur accersi —: itaque sua sponte iam motos metu poenae haud difficulter concitaverunt ad arma.* — Ζαρίασπα, Strabo 11 p. 516: τά τε Βάκτρα, ἥν περ καὶ Ζαριάσπαν καλοῦσιν, ἣν διαῤῥεῖ ὁμώνυμος ποταμὸς ἐμβάλλων ἐς τὸν Ὦξον: demgemäss sucht Mützell z. Curtius S. 704 es wahrscheinlich zu machen, dass Arr. d. Hauptst. d. turanischen Landes südlich vom Oxus bald Bactra (s. 3, 29, 1) bald Zariaspa nenne.

2. 1. κατὰ λόχους — λόχῳ, rottenweise, die jeder Rotte vorgeschriebene Anzahl von Leitern zu

ἐς γὰρ ἑπτὰ πόλεις συμπεφευγέναι ἐλέγοντο οἱ ἐκ τῆς
χώρας βάρβαροι· Κράτερον δὲ ἐκπέμπει πρὸς τὴν καλου- 2
μένην Κυρούπολιν, ἥπερ μεγίστη πασῶν καὶ ἐς αὐτὴν οἱ
πλεῖστοι ξυνειλεγμένοι ἦσαν τῶν βαρβάρων. παρήγγελτο
δὲ αὐτῷ στρατοπεδεῦσαι πλησίον τῆς πόλεως καὶ τάφρον
τε ἐν κύκλῳ αὐτῆς ὀρύξαι καὶ χάρακα περιβαλέσθαι καὶ
τὰς μηχανὰς ὅσαις χρῆσθαι ξυμπηγνύναι, ὡς πρὸς τοὺς
ἀμφὶ Κράτερον τὴν γνώμην τετραμμένοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως
ταύτης ἀδύνατοι ὦσι ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐπωφελεῖν.
αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν Γάζαν ἐπεὶ ἀφίκετο, ὡς εἶχεν ἐξ ἐφό- 3
δου σημαίνει προσβάλλειν τῷ τείχει, γηΐνῳ τε καὶ οὐχ
ὑψηλῷ ὄντι, προσθέντας ἐν κύκλῳ πάντοθεν τὰς κλίμα-
κας· οἱ δὲ σφενδονῆται αὐτῷ καὶ οἱ τοξόται τε καὶ οἱ
ἀκοντισταὶ ὁμοῦ τῇ ἐφόδῳ τῶν πεζῶν ἐσηκόντιζον ἐς
τοὺς προμαχομένους ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ βέλη ἀπὸ μη-
χανῶν ἠφίετο, ὥστε ὀξέως μὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν
βελῶν ἐγυμνώθη τὸ τεῖχος τῶν προμαχομένων, ταχεῖα δὲ
ἡ πρόσθεσις τῶν κλιμάκων καὶ ἡ ἀνάβασις τῶν Μακεδό-
νων ἡ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐγίγνετο. τοὺς μὲν δὴ ἄνδρας πάν- 4
τας ἀπέκτειναν, οὕτως ἐξ Ἀλεξάνδρου προστεταγμένον·
γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας καὶ τὴν ἄλλην λείαν διήρπασαν.
ἔνθεν δὲ εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τὴν δευτέραν ἀπ' ἐκείνης πόλιν
ᾠκισμένην· καὶ ταύτην τῷ αὐτῷ τε τρόπῳ καὶ τῇ αὐτῇ
ἡμέρᾳ λαμβάνει καὶ τοὺς ἁλόντας τὰ αὐτὰ ἔπραξεν. ὁ δὲ

verfertigen (D.). — *πρώτην* gehört zu *ὁρμηθέντι* (früher falsch *ὁρμηθείς*). — *γάρ* erklärt die durch *πρώτην* gegebene Andeutung mehrerer Städte.

2. *Κυρούπολις* auch *Κυρέσχατα* genannt als äusserste Grenzfestung: *ἔσχατον Κύρου κτίσμα ἐπὶ τῷ Ἰαξάρτῃ ποταμῷ κείμενον, ὅπερ ἦν ὅριον τῆς Περσῶν ἀρχῆς*, Strabo 11. p. 517, der hinzufügt: *κατασκάψαι δὲ (Ἀλέξανδρον) τοῦτο τὸ κτίσμα καίπερ ὄντα φιλόκυρον διὰ τὰς πυκνὰς ἀποστάσεις.* — *ὅσαις χρῆσθαι*, die zum Bedarf nöthigen; ähnlich *ὅσος* mit dem Infin. 7, 28, 3 (Kr.), vielleicht ursprünglich gedacht wie in den z. 1, 5, 9 erklärten Fällen.

3. *ὡς εἶχεν*, z. 1, 13, 7. — *κύκλῳ πάντοθεν*, z. 1, 27, 3. — *τῶν πεζῶν*, das schwere Fussvolk (D.). — *ταχεῖα* ist mit *ἐγίγνετο* zu verbinden, ging schnell von statten.

4. *προστεταγμένον*, z. 1, 23, 7. — *ἐπὶ τ. δευτέραν ἀπ' ἐκείνης*, gegen die zweite, jener zunächstliegende; *ἀπ' ἐκείνης* mit *ᾠκισμένην* zu verbinden ist unstatthaft. — *ἔπραξεν*: Kr. *ἔδρασεν* denn

ἦγεν ἐπὶ τὴν τρίτην πόλιν, καὶ ταύτην τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ εἷλεν.

5 *Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ξὺν τοῖς πεζοῖς ἀμφὶ ταῦτα εἶχε, τοὺς ἱππέας ἐκπέμπει ἐς τὰς δύο τὰς πλησίον πόλεις, προστάξας παραφυλάττειν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔνδον, μήποτε τὴν ἅλωσιν αἰσθόμενοι τῶν πλησίον πόλεων καὶ ἅμα τὴν αὐτοῦ οὐ διὰ μακροῦ ἔφοδον, οἱ δὲ ἐς φυγὴν τραπέντες ἄποροι αὐτῷ διώκειν γένωνται. καὶ ξυνέβη δὲ οὕτως ὅπως εἴκασε, καὶ ἐν δέοντι ἐγένετο αὐτῷ ἡ πομπὴ*
6 *τῶν ἱππέων. οἱ γὰρ τὰς δύο τὰς οὔπω ἑαλωκυίας πόλεις ἔχοντες τῶν βαρβάρων, ὡς καπνόν τε εἶδον ἀπὸ τῆς πρὸ σφῶν πόλεως ἐμπιπραμένης καί τινες καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ διαφυγόντες αὐτάγγελοι τῆς ἁλώσεως ἐγένοντο, ὡς τάχους ἕκαστοι εἶχον ἀθρόοι ἐκ τῶν πόλεων φεύγοντες ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ στῖφος τῶν ἱππέων ξυντεταγμένον καὶ κατεκόπησαν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν.*

3 *Οὕτω δὴ τὰς πέντε πόλεις ἐν δυσὶν ἡμέραις ἑλών τε καὶ ἐξανδραποδισάμενος ᾔει ἐπὶ τὴν μεγίστην αὐτῶν τὴν Κυρούπολιν. ἡ δὲ τετειχισμένη τε ἦν ὑψηλοτέρῳ τείχει ἤπερ αἱ ἄλλαι, οἷα δὴ ὑπὸ Κύρου οἰκισθεῖσα, καὶ τοῦ πλείστου καὶ μαχιμωτάτου τῶν ταύτῃ βαρβάρων ἐς ταύτην συμπεφευγότος οὐχ ὡσαύτως ῥᾳδία ἐξ ἐφόδου ἑλεῖν τοῖς Μακεδόσιν ἐγίγνετο. ἀλλὰ μηχανὰς γὰρ προσάγων τῷ τείχει Ἀλέξανδρος ταύτῃ μὲν κατασείειν ἐπενόει τὸ τεῖχος καὶ κατὰ τὸ ἀεὶ παραῤῥηγνύμενον αὐτοῦ τὰς προσ-*
2 *βολὰς ποιεῖσθαι. αὐτὸς δὲ ὡς κατεῖδε τοὺς ἔκρους τοῦ ποταμοῦ, ὃς διὰ τῆς πόλεως χειμάῤῥους ὢν διέρχεται, ξηροὺς ἐν τῷ τότε ὕδατος καὶ οὐ ξυνεχεῖς τοῖς τείχεσιν,*

πράττειν τινά τι ist in diesem Sinne ungewöhnlich. Vielleicht ist zu lesen *καὶ ἐς*.

5. *πόλεις*, hier zugleich von der Umgebung. — *οἱ δέ*, z. 2, 7, 9. — *ἐν δέοντι*, zweckmässig.

3. 1. *δυσίν*, z. 3, 25, 6. — *οἷα δή*, wie sich von einer Anlage des Cyrus erwarten liess (D.). — *ταύτῃ*, hier, im Gegensatz zum Flussbett.

2. *χειμάῤῥους*, Giessbach, mit dieser Bezeichnung ist die Vorstellung wechselnden Wasserstandes gegeben. — *οὐ ξυνεχεῖς*, nicht bis an die Mauer reichend; eigentlich war umgekehrt zu sagen, die Mauer reichte nicht bis ans Flussbett. Ab-

ἀλλ᾽ οἵους παρασχεῖν πάροδον τοῖς στρατιώταις διαδῦναι ἐς τὴν πόλιν, ἀναλαβὼν τούς τε σωματοφύλακας καὶ τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, τετραμμένων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς μηχανὰς καὶ τοὺς ταύτῃ προσμαχομένους λανθάνει κατὰ τοὺς ἔκρους ξὺν ὀλίγοις τὸ πρῶτον παρελθὼν ἐς τὴν πόλιν· ἀναῤῥήξας δὲ ἔνδο- 3
θεν τῶν πυλῶν αἳ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἦσαν, δέχεται καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας εὐπετῶς. ἔνθα δὴ οἱ βάρβαροι ἐχομένην ἤδη τὴν πόλιν αἰσθόμενοι ἐπὶ τοὺς ἀμφ᾽ Ἀλέξανδρον ὅμως ἐτράπησαν· καὶ γίνεται προσβολὴ αὐτῶν καρτερά· καὶ βάλλεται λίθῳ αὐτὸς Ἀλέξανδρος βιαίως τήν τε κεφαλὴν καὶ τὸν αὐχένα καὶ Κράτερος τοξεύματι καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ καὶ ὣς ἐξέωσαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοὺς βαρβάρους. καὶ ἐν τούτῳ οἱ κατὰ τὸ 4
τεῖχος προσβεβληκότες ἔρημον ἤδη τὸ τεῖχος τῶν προμαχομένων αἱροῦσιν. ἐν μὲν δὴ τῇ πρώτῃ καταλήψει τῆς πόλεως ἀπέθανον τῶν πολεμίων μάλιστα ἐς ὀκτακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποί (ἦσαν γὰρ οἱ πάντες ἐς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους μαχίμους οἱ ξυνεληλυθότες) καταφεύγουσιν ἐς τὴν ἄκραν. καὶ τούτους περιστρατοπεδεύσας Ἀλέξανδρος ἡμέρᾳ μιᾷ ἐφρούρησεν· οἱ δὲ ἐνδείᾳ ὕδατος ἐνεχείρισαν σφᾶς Ἀλεξάνδρῳ.

Τὴν δὲ ἑβδόμην πόλιν ἐξ ἐφόδου ἔλαβε, Πτολεμαῖος 5
μὲν λέγει ὅτι αὐτοὺς σφᾶς ἐνδόντας· Ἀριστόβουλος δὲ ὅτι βίᾳ καὶ ταύτην ἐξεῖλε καὶ ὅτι πάντας τοὺς καταληφθέντας ἐν αὐτῇ ἀπέκτεινε. Πτολεμαῖος δὲ κατανεῖμαι λέγει αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους τῇ στρατιᾷ καὶ δεδεμένους κελεῦσαι φυλάσσεσθαι ἔστ᾽ ἂν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάττη-

weichend berichtet Curtius 7, 6, 23: *cuniculo suffossa moenia ingens nudavere spatium, per quod irrupit.* — *οἵους*, von der Art, dass sie, vgl. 7, 20, 2.

3. *τῶν πυλῶν αἵ*, von den Thoren die, welche —. Curtius: *cervix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa collaberetur ne mentis quidem compos, exercitus certe velut erepto eo ingemuit.*

4. *πρώτῃ καταλήψει*, im Gegensatz zur Einnahme der Burg. — *ἡμέρᾳ μιᾷ*, der Gedanke verlangt die Verbindung mit *ἐφρούρησεν* u. Angabe der Zeitdauer, also *ἡμέραν μίαν*.

5. *αὐτοὺς σφᾶς ἐνδόντας*, sinn-

ται αὐτός, ὡς μηδένα ἀπολείπεσθαι τῶν τὴν ἀπόστασιν πραξάντων.

6 Ἐν τούτῳ δὲ τῶν τε ἐκ τῆς Ἀσίας Σκυθῶν στρατιὰ ἀφικνεῖται πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ταναΐδος, ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ αὐτῶν ὅτι ἔστιν οἳ καὶ τῶν ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ ποταμοῦ βαρβάρων ἀπ' Ἀλεξάνδρου ἀφεστᾶσιν, ὡς εἰ δή τι λόγου ἂν ἄξιον νεωτερίζοιτο, καὶ αὐτοὶ ἐπιθησόμενοι τοῖς Μακεδόσι. καὶ οἱ ἀμφὶ Σπιταμένην δὲ ἀπηγγέλθησαν ὅτι τοὺς ἐν Μαρακάνδοις καταλειφθέν-

7 τας ἐν τῇ ἄκρᾳ πολιορκοῦσιν. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος ἐπὶ μὲν τοὺς ἀμφὶ Σπιταμένην Ἀνδρόμαχόν τε ἀποστέλλει καὶ Μενέδημον καὶ Κάρανον, ἱππέας μὲν ἔχοντας τῶν ἑταίρων ἐς ἑξήκοντα καὶ τῶν μισθοφόρων ὀκτακοσίους, ὧν Κάρανος ἡγεῖτο, πεζοὺς δὲ μισθοφόρους ἐς χιλίους πεντακοσίους· ἐπιτάσσει δὲ αὐτοῖς Φαρνούχην τὸν ἑρμηνέα, τὸ μὲν γένος Λύκιον τὸν Φαρνούχην, ἐμπείρως δὲ τῆς τε φωνῆς τῶν ταύτῃ βαρβάρων ἔχοντα καὶ τὰ ἄλλα ὁμιλῆσαι αὐτοῖς δεξιὸν φαινόμενον.

4 Αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἣν ἐπενόει τειχίσας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ ξυνοικίσας ἐς αὐτὴν τῶν τε Ἑλλήνων μισθοφόρων καὶ ὅστις τῶν προσοικούντων βαρβάρων ἐθελοντὴς μετέσχε τῆς ξυνοικήσεως καί τινας καὶ τῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου Μακεδόνων, ὅσοι ἀπόμαχοι ἤδη ἦσαν, θύσας

gleich mit *αὐτὴν ἑαυτὴν ἐνδοῦσαν*, abhängig von *ἔλαβεν*. — *πραξάντων*, z. 1, 7, 6.

6. *Ἀσίας*, „sollte abermals *Εὐρώπης* heissen— : jedenfalls waren es Bewohner des heutigen Turkestan" (D.) s. z. 1, 1. — *εἰ – ἄν*, vollständig: *εἴ τι νεωτερισθείη ὃ λόγου ἂν ἄξιον εἴη*. — *ἐν Μαρακάνδοις*, die Erwähnung der Zurücklassung einer Besatzung fehlt 3, 30, 6. Curtius 7, 6, 24: *Menedemum cum tribus milibus peditum et octingentis equitibus ad urbem Maracanda misit.*

7. *Φαρνούχην — Φαρνούχην*, ähnliche Wiederholung 5, 14, 4.

4. 1. *ἐπενόει*, vgl 1, 3. Curtius 7, 6, 25: *interim Al. ad Tanaim amnem redit et quantum soli occupaverant castris muro circumdedit. LX stadiorum urbis murus fuit, hanc quoque urbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut decimo septimo die, quam munimenta excitata erant, tecta quoque urbis absolverentur. — Incolae novae urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis liberavit.* Dagegen Justin 12, 5: *translatis eo trium civitatium populis quas Cyrus condiderat.* — *ὡς νόμος*, z. 3,25,1. — *ἀγῶνα*, z. 2, 5,8.

2. *τοῦ Ἀλεξ.*, wahrscheinlich *τὴν Ἀλεξ.* — *ὡς οὐκ ἂν* — Ausführung d.

τοῖς θεοῖς ὡς νόμος αὐτῷ καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ποιήσας, ὡς οὐκ ἀπαλλασσομένους ἑώρα τοὺς Σκύθας ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐκτοξεύοντες 2
ἐς τὸν ποταμὸν ἑωρῶντο, οὐ πλατὺν ταύτῃ ὄντα, καί τινα καὶ πρὸς ὕβριν τοῦ Ἀλεξάνδρου βαρβαρικῶς ἐθρασύναντο, ὡς οὐκ ἂν τολμήσαντα Ἀλέξανδρον ἅψασθαι Σκυθῶν ἢ μαθόντα ἂν ὅ τιπερ τὸ διάφορον Σκύθαις τε καὶ τοῖς Ἀσιανοῖς βαρβάροις, ὑπὸ τούτων παροξυνόμενος ἐπενόει διαβαίνειν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τὰς διφθέρας παρεσκεύαζεν· ἐπὶ τῷ πόρῳ. θυομένῳ δὲ ἐπὶ τῇ διαβάσει τὰ ἱερὰ οὐκ 3
ἐγίγνετο· ὁ δὲ βαρέως μὲν ἔφερεν οὐ γιγνομένων· ὅμως δὲ ἐκαρτέρει καὶ ἔμενεν. ὡς δὲ οὐκ ἀνίεσαν οἱ Σκύθαι, αὖθις ἐπὶ τῇ διαβάσει ἐθύετο· καὶ αὖ ἐς κίνδυνον αὐτῷ σημαίνεσθαι Ἀρίστανδρος ὁ μάντις ἔφραζεν· ὁ δὲ κρεῖσσον ἔφη ἐς ἔσχατον κινδύνου ἐλθεῖν ἢ κατεστραμμένον ξύμπασαν ὀλίγου δεῖν τὴν Ἀσίαν γέλωτα εἶναι Σκύθαις, καθάπερ Δαρεῖος ὁ Ξέρξου πατὴρ πάλαι ἐγένετο· Ἀρίστανδρος δὲ οὐκ ἔφη παρὰ τὰ ἐκ τοῦ θείου σημαινόμενα ἄλλα ἀποδείξασθαι, ὅτι ἄλλα ἐθέλει ἀκοῦσαι Ἀλέξανδρος.

Ὁ δέ, ὡς αἵ τε διφθέραι αὐτῷ παρεσκευασμέναι 4
ἦσαν ἐπὶ τῷ πόρῳ καὶ ὁ στρατὸς ἐξωπλισμένος ἐφειστήκει τῷ ποταμῷ, αἵ τε μηχαναὶ ἀπὸ ξυνθήματος ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς Σκύθας παριππεύοντας ἐπὶ τῇ ὄχθῃ καὶ ἔστιν

durch *τινὰ ἐθρασύναντο* angedeuteten prahlerischen Drohung; *ἅψασθαι*, anbinden — *Σκυθῶν* mit Scythen, nicht: mit den Scythen. — *διφθέρας*, z. 3, 29, 4.

3. *τὰ ἱερά*, die (gewünschten) Zeichen aus den Eingeweiden; ein Zusatz wie *καλά*, *χρηστά* ist so wenig nöthig wie in *φαίνεται*, *πάρεστι τὰ ἱερά*, vgl. 5, 3, 6. 28, 4. — *γιγνομένων* (*αὐτῶν*), Genit. absol. — *αὖ* wie *αὖθις* nicht immer von Wiederholung derselben, sondern auch nur ähnlicher Erscheinungen. — *ἐς κίνδυνον σημ.*, auf Gefahr deuten. — Den unglücklichen Zug des Darius Hystaspis (513) beschreibt Herodot 4, 122—144. — *παρά*, gegen, zuwider; *ἄλλα ἀποδείξασθαι*, eine andere Erklärung abgeben (D.): neben *παρά* ist *ἄλλα* eigentlich überflüssig und nur des Gegensatzes wegen hinzugefügt, vgl. Herod. 1, 79: *ὡς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε.*

4. *ὁ δέ*, dem Schriftsteller schwebte schon hier der durch den Zwischensatz unterbrochene § 5 wieder aufgenommene Gedanke vor. — *ἐξωπλισμένος*, vollständig gerüstet. — *παριππεύοντας*, neben dem Fluss

οἱ αὐτῶν ἐτιτρώσκοντο ἐκ τῶν βελῶν, εἷς δὲ δὴ διὰ τοι γέῤῥου τε καὶ τοῦ θώρακος διαμπὰξ πληγεὶς πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου, οἱ μὲν ἐξεπλάγησαν πρός τε τῶν βελῶν τὴν διὰ μακροῦ ἄφεσιν καὶ ὅτι ἀνὴρ ἀγαθὸς αὐτοῖς τετελευ-
5 τήκει, καὶ ὀλίγον ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς ὄχθης· Ἀλέξανδρος δὲ τεταραγμένους πρὸς τὰ βέλη ἰδὼν ὑπὸ σαλπίγγων ἐπέρα τὸν ποταμὸν αὐτὸς ἡγούμενος· εἵπετο δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἄλλη στρατιά. πρῶτον μὲν δὴ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς σφενδονήτας ἀποβιβάσας σφενδονᾶν τε καὶ ἐκτοξεύειν ἐκέλευσεν ἐς τοὺς Σκύθας, ὡς μὴ πελάζειν αὐτοὺς τῇ φάλαγγι τῶν πεζῶν ἐκβαινούσῃ, πρὶν τὴν ἵππον αὐτῷ δια-
6 βῆναι πᾶσαν. ὡς δὲ ἀθρόοι ἐπὶ τῇ ὄχθῃ ἐγένοντο, ἀφῆκεν ἐπὶ τοὺς Σκύθας τὸ μὲν πρῶτον μίαν ἱππαρχίαν τῶν ξένων καὶ τῶν σαρισοφόρων ἴλας τέσσαρας· καὶ τούτους δεξάμενοι οἱ Σκύθαι καὶ ἐς κύκλους περιϊππεύοντες ἔβαλλόν τε πολλοὶ ὀλίγους, αὐτοὶ δὲ οὐ χαλεπῶς διεφύγγανον. Ἀλέξανδρος δὲ τούς τε τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τοὺς ἄλλους ψιλούς, ὧν Βάλακρος ἦρχεν, ἀναμίξας τοῖς
7 ἱππεῦσιν ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς Σκύθας. ὡς δὲ ὁμοῦ ἤδη ἐγένοντο, ἐλάσαι ἐκέλευσεν ἐς αὐτοὺς τῶν τε ἑταίρων τρεῖς ἱππαρχίας καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς ξύμπαντας· καὶ αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν ἵππον ἄγων σπουδῇ ἐνέβαλλεν ὀρθίαις ταῖς ἴλαις. οὔκουν ἔτι οἷοί τε ἦσαν ἐξελίσσειν τὴν ἱππασίαν ἐς κύκλους, ὡς πρόσθεν ἔτι· ὁμοῦ μὲν γὰρ ἡ ἵππος προσέκειτο αὐτοῖς, ὁμοῦ δὲ οἱ ψιλοὶ ἀναμεμιγμένοι τοῖς ἱππεῦσι, καὶ οὐκ ἦν τὰς ἐπιστροφὰς ἀσφαλεῖς ποιεῖσθαι.
8 ἔνθα λαμπρὰ ἤδη φυγὴ τῶν Σκυθῶν ἦν· καὶ πίπτουσι

hin. — *δὲ δή* heben den Begriff *εἷς* urgirend hervor. — *οἱ μὲν ἐξεπλάγησαν* schliesst die von *ὡς* abhängige Construction ohne Rücksicht auf *ὁ δέ* selbständig ab. — *διὰ μακροῦ,* z. 1, 19, 7.

6. *σαρισοφόρων,* z. 1, 13, 1. — *ἐς κύκλους περιϊππεύοντες,* rings umschwärmend. — *αὐτοί, οἱ Σκύθαι*: nach der schwerlich richtigen Lesart geht die Construction aus der Conjunction in die Opposition über.

7. *ὄρθιος* heisst jede Aufstellung, in der die Tiefe grösser ist als die Breite, s. z. 25, 2. — *ἐξελίσσειν,* was § 6 *ἐς κύκλους περιϊππεύειν* hiess, vgl. 3, 15, 2. — *τὰς ἐπιστροφάς,* das Umwenden zu neuem Angriff.

8. *ταλαιπώρως,* z. 2, 17, 4.

9. *κατασκήπτει,* wie bei Thucyd.

μὲν αὐτῶν ἐς χιλίους καὶ εἷς τῶν ἡγεμόνων, Σατράκης,
ἑάλωσαν δὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ὡς δὲ ἡ δίωξις
ὀξεῖά τε καὶ διὰ καύματος πολλοῦ ταλαιπώρως ἐγίγνετο
δίψει τε ἡ στρατιὰ πᾶσα εἴχετο, καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος
ἐλαύνων πίνει ὁποῖον ἦν ὕδωρ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. καὶ ἦν 9
γὰρ πονηρὸν τὸ ὕδωρ, ῥεῦμα ἀθρόον κατασκήπτει αὐτῷ
ἐς τὴν γαστέρα· καὶ ἐπὶ τῷδε ἡ δίωξις οὐκ ἐπὶ πάντων
Σκυθῶν ἐγένετο· εἰ δὲ μή, δοκοῦσιν ἄν μοι καὶ πάντες
διαφθαρῆναι ἐν τῇ φυγῇ, εἰ μὴ Ἀλεξάνδρῳ τὸ σῶμα
ἔκαμε. καὶ αὐτὸς ἐς ἔσχατον κινδύνου ἐλθὼν ἐκομίσθη
ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον. καὶ οὕτω ξυνέβη ἡ μαντεία
Ἀριστάνδρῳ.

Ὀλίγον δὲ ὕστερον παρὰ τῶν Σκυθῶν καὶ παρὰ τοῦ 5
βασιλέως αὐτῶν ἀφικνοῦνται παρ' Ἀλέξανδρον πρέσβεις,
ὑπὲρ τῶν πραχθέντων ἐς ἀπολογίαν ἐκπεμφθέντες, ὅτι
οὐκ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Σκυθῶν ἐπράχθη, ἀλλὰ καθ'
ἁρπαγὴν ληστρικῷ τρόπῳ σταλέντων, καὶ αὐτὸς ὅτι ἐθέλει
ποιεῖν τὰ ἐπαγγελλόμενα. καὶ τούτῳ φιλάνθρωπα ἐπι-
στέλλει Ἀλέξανδρος, ὅτι οὔτε ἀπιστοῦντα μὴ ἐπεξιέναι
καλὸν αὐτῷ ἐφαίνετο, οὔτε κατὰ καιρὸν ἦν ἐν τῷ τότε
ἐπεξιέναι.

Οἱ δὲ ἐν Μαρακάνδοις ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουρούμενοι Μα- 2
κεδόνες προσβολῆς γενομένης τῇ ἄκρᾳ ἐκ Σπιταμένους τε
καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐπεκδραμόντες ἀπέκτεινάν τε τῶν
πολεμίων ἔστιν οὓς καὶ ἀπώσαντο ξύμπαντας, καὶ αὐτοὶ
ἀπαθεῖς ἀπεχώρησαν ἐς τὴν ἄκραν. ὡς δὲ καὶ οἱ ὑπ' 3
Ἀλεξάνδρου ἐσταλμένοι ἐς Μαράκανδα ἤδη προσάγοντες

2, 49: (τὸ κακὸν) κατέσκηπτεν ἐς ἄκρας χεῖρας καὶ πόδας. — εἰ δὲ μή, wir erwarten εἰ δέ, die Bedingung auf den unmittelbar vorhergehenden Gedanken beziehend: die Beziehung auf den entfernteren ῥεῦμα — γαστέρα wird durch die Wiederholung εἰ μὴ Ἀλ. verdeutlicht. Indessen ist dieser ganze Zusatz vielleicht nur eine erklärende Randbemerkung (Kr.), da auch die Gräcität verdächtig ist: diese verlangt Ἀλέξανδρος.

5. 1. ἐς ἀπολογίαν nicht mit ὑπὲρ τ. πραχθ. zu verbinden, sondern Ausführung des durch jenes nur allgemein angedeuteten Gedankens. — ἀλλὰ σταλέντων, sondern von welchen, die auf Raub ausgezogen. — ἀπιστοῦντα, wenn er seinen Unglauben zu erkennen gäbe.

3. οἱ ἐσταλμένοι, s. 3, 6. — βα-

Σπιταμένει ἐξηγγέλλοντο, τὴν μὲν πολιορκίαν ἐκλείπει τῆς ἄκρας, αὐτὸς δὲ ὡς ἐς τὰ βασίλεια τῆς Σογδιανῆς ἀνεχώρει. Φαρνούχης δὲ καὶ οἱ ξὺν αὐτῷ στρατηγοὶ σπεύδοντες ἐξελάσαι αὐτὸν παντάπασιν ἐπί τε τὰ ὅρια τῆς Σογδιανῆς ξυνείποντο ὑποχωροῦντι καὶ εἰς τοὺς Νομάδας
4 τοὺς Σκύθας οὐδενὶ λογισμῷ ξυνεσβάλλουσιν. ἔνθα δὴ προσλαβὼν ὁ Σπιταμένης τῶν Σκυθῶν ἱππέων ἐς ἑξακοσίους προσεπήρθη ὑπὸ τῆς ξυμμαχίας τῆς Σκυθικῆς δέξασθαι ἐπιόντας τοὺς Μακεδόνας· παραταξάμενος δὲ ἐν χωρίῳ ὁμαλῷ πρὸς τῇ ἐρήμῳ τῆς Σκυθικῆς ὑπομεῖναι μὲν τοὺς πολεμίους ἢ αὐτὸς ἐς αὐτοὺς ἐμβαλεῖν οὐκ ἤθελε,
5 περιϊππεύων δὲ ἐτόξευεν ἐς τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν. καὶ ἐπελαυνόντων μὲν αὐτῷ τῶν ἀμφὶ Φαρνούχην ἔφευγεν εὐπετῶς, οἷα δὴ ὠκυτέρων τε αὐτοῖς καὶ ἐν τῷ τότε ἀκμαιοτέρων ὄντων τῶν ἵππων, τοῖς δ᾽ ἀμφὶ Ἀνδρόμαχον ὑπό τε τῆς ξυνεχοῦς πορείας καὶ ἅμα χιλοῦ ἀπορίᾳ κεκάκωτο ἡ ἵππος· μένουσι δὲ ἢ ὑποχωροῦσιν ἐπέκειντο εὐ-
6 ρώστως οἱ Σκύθαι. ἔνθα δὴ πολλῶν μὲν τιτρωσκομένων ἐκ τῶν τοξευμάτων, ἔστι δ᾽ ὧν καὶ πιπτόντων ἐς πλαίσιον ἰσόπλευρον τάξαντες τοὺς στρατιώτας ἀνεχώρουν ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πολυτίμητον, ὅτι νάπος ταύτῃ ἦν, ὡς μήτε τοῖς βαρβάροις εὐπετὲς ἔτι εἶναι ἐκτοξεύειν ἐς αὐτούς, σφίσι τε οἱ πεζοὶ ὠφελιμώτεροι ὦσι.

7 Κάρανος δὲ ὁ ἱππάρχης οὐκ ἀνακοινώσας Ἀνδρομάχῳ διαβαίνειν ἐπεχείρησε τὸν ποταμὸν ὡς ἐς ἀσφαλὲς ταύτῃ καταστήσων τὴν ἵππον· καὶ οἱ πεζοὶ αὐτῷ ἐπηκολούθη-

σίλεια τῆς Σογδιανῆς hiess 3, 30, 6 Maracanda, also eben der Ort, von dem Spit. hier zurückwich, während der Zusammenhang den Gedanken verlangt, Spit. habe sich nach den (östlichen) Grenzen zurückgezogen, ἐς τὰ ὅρια, wie es nachher heisst, oder wie 6, 5 ἐπὶ τὴν ἔρημον. Darum scheinen Schm. und Kr. mit Recht einen Textfehler anzunehmen.

4. Der natürliche Gedanke verlangt ἐπήρθη mit Kr. statt προσεπήρθη.

6. **Πολυτίμητον**, griechische Benennung des Sogd-Flusses, auch Kohik oder Zarafschan genannt, Strabo 11. p. 518: τὸν δὲ διὰ τῆς Σογδιανῆς ῥέοντα ποταμὸν καλεῖ Πολυτίμητον Ἀριστόβουλος τῶν Μακεδόνων θεμένων τοὔνομα, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τὰ μὲν καινὰ ἔθεσαν, τὰ δὲ παρωνόμασαν. — ὡς — εἶναι — ὦσι, ein zweites

σαν, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ φοβερά τε καὶ οὐδενὶ κόσμῳ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ ἔσβασις ἡ ἐς τὸν ποταμὸν κατὰ κρημνώδεις τὰς ὄχθας. καὶ οἱ βάρβαροι αἰσθόμενοι τὴν 8
ἁμαρτίαν τῶν Μακεδόνων αὐτοῖς ἵπποις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐσβάλλουσιν ἐς τὸν πόρον. καὶ οἱ μὲν τῶν ἤδη διαβεβηκότων καὶ ἀποχωρούντων εἴχοντο, οἱ δὲ τοὺς διαβαίνοντας ἀντιμέτωποι ταχθέντες ἀνεῖλον ἐς τὸν ποταμόν, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πλαγίων ἐξετόξευον ἐς αὐτούς, οἱ δὲ τοῖς ἔτι 9
ἐσβαίνουσιν ἐπέκειντο, ὥστε ἀπορίᾳ πάντοθεν ξυνεχόμενοι οἱ Μακεδόνες ἐς νῆσόν τινα τῶν ἐν τῷ ποταμῷ ξυμφεύγουσιν οὐ μεγάλην. καὶ περιστάντες αὐτοὺς οἱ Σκύθαι τε καὶ οἱ ξὺν Σπιταμένει ἱππεῖς ἐν κύκλῳ πάντας κατετόξευσαν· ὀλίγους δὲ ἠνδραποδίσαντο αὐτῶν, καὶ τούτους πάντας ἀπέκτειναν.

Ἀριστόβουλος δὲ ἐνέδρᾳ τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς δια- 6
φθαρῆναι λέγει, τῶν Σκυθῶν ἐν παραδείσῳ κρυφθέντων, οἳ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπεγένοντο τοῖς Μακεδόσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ· ἵνα τὸν μὲν Φαρνούχην παραχωρεῖν τῆς ἡγεμονίας τοῖς ξυμπεμφθεῖσι Μακεδόσιν, ὡς οὐκ ἐμπείρως ἔχοντα ἔργων πολεμικῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καθομιλῆσαι τοὺς βαρβάρους μᾶλλόν τι πρὸς Ἀλέξανδρον ἢ ἐπὶ τῷ ἐν ταῖς μάχαις ἐξηγεῖσθαι ἐσταλμένον, τοὺς δὲ Μακεδόνας τε εἶναι καὶ ἑταίρους βασιλέως. Ἀνδρόμαχον δὲ καὶ Κάρανον καὶ 2
Μενέδημον οὐ δέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν, τὸ μέν τι ὡς μὴ δοκεῖν παρὰ τὰ ἐπηγγελμένα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου αὐτούς τι κατὰ σφᾶς νεωτερίζειν· τὸ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δεινῷ οὐκ

Beispiel eines gleichen Constructionswechsels nach *ὡς* findet sich nicht bei Arr., wohl aber sonst Stellen mit nicht unähnlicher Härte, Krüger vergleicht 1, 26, 3. 2, 10, 3. 5, 7, 5.

8. *ἔνθεν κ. ἔνθεν*, auf beiden Seiten, d. h. ober- und unterhalb (D.).

6. 1. *τῶν — κρυφθέντων*, da die Scythen in einem Gehölz versteckt gewesen wären, weitere Ausführung der Angabe des Aristob., die durch den selbständigen Zusatz Arrians *οἳ — τῷ ἔργῳ* unterbrochen wird; *τὸ ἔργον* ist der schon begonnene Kampf mit Spit. So scheint Alles richtig. — *παραχωρεῖν*, abtreten wollen. — *τοῖς ξυμπεμφθεῖσι*, s. 3, 7. — *καθομιλῆσαι*, durch friedliche Unterhandlungen gewinnen.

2. *κατὰ σφᾶς*, auf ihre eigene Hand, wie 1, 21, 1 *ἐπὶ σφῶν*. —

Σπιταμένει ἐξηγγέλλοντο, τὴν μὲν πολιορκίαν ἐκλείπει τῆς ἄκρας, αὐτὸς δὲ ὡς ἐς τὰ βασίλεια τῆς Σογδιανῆς ἀνεχώρει. Φαρνούχης δὲ καὶ οἱ ξὺν αὐτῷ στρατηγοὶ σπεύδοντες ἐξελάσαι αὐτὸν παντάπασιν ἐπί τε τὰ ὅρια τῆς Σογδιανῆς ξυνείποντο ὑποχωροῦντι καὶ εἰς τοὺς Νομάδας
4 τοὺς Σκύθας οὐδενὶ λογισμῷ ξυνεσβάλλουσιν. ἔνθα δὴ προσλαβὼν ὁ Σπιταμένης τῶν Σκυθῶν ἱππέων ἐς ἑξακοσίους προσεπήρθη ὑπὸ τῆς ξυμμαχίας τῆς Σκυθικῆς δέξασθαι ἐπιόντας τοὺς Μακεδόνας· παραταξάμενος δὲ ἐν χωρίῳ ὁμαλῷ πρὸς τῇ ἐρήμῳ τῆς Σκυθικῆς ὑπομεῖναι μὲν τοὺς πολεμίους ἢ αὐτὸς ἐς αὐτοὺς ἐμβαλεῖν οὐκ ἤθελε,
5 περιϊππεύων δὲ ἐτόξευεν ἐς τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν. καὶ ἐπελαυνόντων μὲν αὐτῷ τῶν ἀμφὶ Φαρνούχην ἔφευγεν εὐπετῶς, οἷα δὴ ὠκυτέρων τε αὐτοῖς καὶ ἐν τῷ τότε ἀκμαιοτέρων ὄντων τῶν ἵππων, τοῖς δ' ἀμφὶ Ἀνδρόμαχον ὑπό τε τῆς ξυνεχοῦς πορείας καὶ ἅμα χιλοῦ ἀπορίᾳ κεκάκωτο ἡ ἵππος· μένουσι δὲ ἢ ὑποχωροῦσιν ἐπέκειντο εὐ-
6 ρώστως οἱ Σκύθαι. ἔνθα δὴ πολλῶν μὲν τιτρωσκομένων ἐκ τῶν τοξευμάτων, ἔστι δ' ὧν καὶ πιπτόντων ἐς πλαίσιον ἰσόπλευρον τάξαντες τοὺς στρατιώτας ἀνεχώρουν ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πολυτίμητον, ὅτι νάπος ταύτῃ ἦν, ὡς μήτε τοῖς βαρβάροις εὐπετὲς ἔτι εἶναι ἐκτοξεύειν ἐς αὐτούς, σφίσι τε οἱ πεζοὶ ὠφελιμώτεροι ὦσι.

7 Κάρανος δὲ ὁ ἱππάρχης οὐκ ἀνακοινώσας Ἀνδρομάχῳ διαβαίνειν ἐπεχείρησε τὸν ποταμὸν ὡς ἐς ἀσφαλὲς ταύτῃ καταστήσων τὴν ἵππον· καὶ οἱ πεζοὶ αὐτῷ ἐπηκολούθη-

σίλεια τῆς Σογδιανῆς hiess 3, 30, 6 Marakanda, also eben der Ort, von dem Spit. hier zurückwich, während der Zusammenhang den Gedanken verlangt, Spit. habe sich nach den (östlichen) Grenzen zurückgezogen, ἐς τὰ ὅρια, wie es nachher heisst, oder wie 6, 5 ἐπὶ τὴν ἔρημον. Darum scheinen Schm. und Kr. mit Recht einen Textfehler anzunehmen.

4. Der natürliche Gedanke verlangt ἐπήρθη mit Kr. statt προσεπήρθη.

6. Πολυτίμητον, griechische Benennung des Sogd-Flusses, auch Kohik oder Zarafschan genannt, Strabo 11. p. 518: τὸν δὲ διὰ τῆς Σογδιανῆς ῥέοντα ποταμὸν καλεῖ Πολυτίμητον Ἀριστόβουλος τῶν Μακεδόνων θεμένων τοὔνομα, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τὰ μὲν καινὰ ἔθεσαν, τὰ δὲ παρωνόμασαν. — ὡς — εἶναι — ὦσι, ein zweites

σαν, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ φοβερά τε καὶ οὐδενὶ κόσμῳ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ ἔσβασις ἡ ἐς τὸν ποταμὸν κατὰ
κρημνώδεις τὰς ὄχθας. καὶ οἱ βάρβαροι αἰσθόμενοι τὴν 8
ἁμαρτίαν τῶν Μακεδόνων αὐτοῖς ἵπποις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐσβάλλουσιν ἐς τὸν πόρον. καὶ οἱ μὲν τῶν ἤδη διαβεβηκότων καὶ ἀποχωρούντων εἴχοντο, οἱ δὲ τοὺς διαβαίνοντας ἀντιμέτωποι ταχθέντες ἀνεῖλον ἐς τὸν ποταμόν, οἱ δὲ
ἀπὸ τῶν πλαγίων ἐξετόξευον ἐς αὐτούς, οἱ δὲ τοῖς ἔτι 9
ἐσβαίνουσιν ἐπέκειντο, ὥστε ἀπορίᾳ πάντοθεν ξυνεχόμενοι οἱ Μακεδόνες ἐς νῆσόν τινα τῶν ἐν τῷ ποταμῷ ξυμφεύγουσιν οὐ μεγάλην. καὶ περιστάντες αὐτοὺς οἱ Σκύθαι τε καὶ οἱ ξὺν Σπιταμένει ἱππεῖς ἐν κύκλῳ πάντας κατετόξευσαν· ὀλίγους δὲ ἠνδραποδίσαντο αὐτῶν, καὶ τούτους πάντας ἀπέκτειναν.

Ἀριστόβουλος δὲ ἐνέδρᾳ τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς δια- 6
φθαρῆναι λέγει, τῶν Σκυθῶν ἐν παραδείσῳ κρυφθέντων, οἳ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπεγένοντο τοῖς Μακεδόσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ· ἵνα τὸν μὲν Φαρνούχην παραχωρεῖν τῆς ἡγεμονίας τοῖς ξυμπεμφθεῖσι Μακεδόσιν, ὡς οὐκ ἐμπείρως ἔχοντα ἔργων πολεμικῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καθομιλῆσαι τοὺς βαρβάρους μᾶλλόν τι πρὸς Ἀλέξανδρον ἢ ἐπὶ τῷ ἐν ταῖς μάχαις ἐξηγεῖσθαι ἐσταλμένον, τοὺς δὲ Μακεδόνας τε εἶναι
καὶ ἑταίρους βασιλέως. Ἀνδρόμαχον δὲ καὶ Κάρανον καὶ 2
Μενέδημον οὐ δέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν, τὸ μέν τι ὡς μὴ δοκεῖν παρὰ τὰ ἐπηγγελμένα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου αὐτούς τι κατὰ σφᾶς νεωτερίζειν· τὸ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δεινῷ οὐκ

Beispiel eines gleichen Constructionswechsels nach *ὡς* findet sich nicht bei Arr., wohl aber sonst Stellen mit nicht unähnlicher Härte, Krüger vergleicht 1, 26, 3. 2, 10, 3. 5, 7, 5.

8. *ἔνθεν κ. ἔνθεν*, auf beiden Seiten, d. h. ober- und unterhalb (D.).

6. 1. *τῶν — κρυφθέντων*, da die Scythen in einem Gehölz versteckt gewesen wären, weitere Ausführung der Angabe des Aristob., die durch den selbständigen Zusatz Arrians *οἳ — τῷ ἔργῳ* unterbrochen wird; *τὸ ἔργον* ist der schon begonnene Kampf mit Spit. So scheint Alles richtig. — *παραχωρεῖν*, abtreten wollen. *τοῖς ξυμπεμφθεῖσι*, s. 3, 7. — *καθομιλῆσαι*, durch friedliche Unterhandlungen gewinnen.

2. *κατὰ σφᾶς*, auf ihre eigene Hand, wie 1, 21, 1 *ἐπὶ σφῶν*. —

ἐθελήσαντας, εἰ δή τι πταίσειαν, μὴ ὅσον κατ' ἄνδρα μόνον μετέχειν αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ πᾶν αὐτοὺς κακῶς ἐξηγησαμένους. ἐν τούτῳ δὴ τῷ θορύβῳ τε καὶ τῇ ἀταξίᾳ ἐπιθεμένους αὐτοῖς τοὺς βαρβάρους κατακόψαι πάντας, ὥστε ἱππέας μὲν μὴ πλείονας τῶν τεσσαράκοντα ἀποσωθῆναι, πεζοὺς δὲ ἐς τριακοσίους.

3 Ταῦτα δὴ ὡς ἠγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, ἤλγησέ τε τῷ πάθει τῶν στρατιωτῶν καὶ ἔγνω σπουδῇ ἐλαύνειν ὡς ἐπὶ Σπιταμένην τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν βαρβάρους. ἀναλαβὼν οὖν τῶν τε ἑταίρων ἱππέων τοὺς ἡμίσεας καὶ τοὺς ὑπασπιστὰς ξύμπαντας καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τῆς φάλαγγος τοὺς κουφοτάτους ᾔει ὡς ἐπὶ Μαράκανδα, ἵνα ἐπανήκειν Σπιταμένην ἐπυνθάνετο καὶ αὖθις
4 πολιορκεῖν τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις διελθὼν χιλίους καὶ πεντακοσίους σταδίους τῇ τετάρτῃ ὑπὸ τὴν ἕω προσῆγε τῇ πόλει. Σπιταμένης δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτόν, ὡς ἐξηγγέλθη προσάγων Ἀλέξανδρος, οὐκ ἔμειναν, ἀλλ' ἐκλιπόντες τὴν πόλιν φεύγουσιν. ὁ δὲ
5 ἑχόμενος αὐτῶν ἐδίωκεν· ὡς δὲ ἐπὶ τὸν χῶρον ἧκεν οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, θάψας τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν παρόντων εἵπετο ἔστε ἐπὶ τὴν ἔρημον τοῖς φεύγουσιν. ἐκεῖθεν δ' ἀναστρέφων ἐπόρθει τὴν χώραν καὶ τοὺς ἐς τὰ ἐρύματα καταπεφευγότας τῶν βαρβάρων ἔκτεινεν, ὅτι ξυνεπιθέσθαι ἐξηγγέλλοντο καὶ αὐτοὶ τοῖς Μακεδόσι· καὶ ἐπῆλθε πᾶσαν τὴν χώραν ὅσην ὁ ποταμὸς ὁ Πολυτίμητος ἐπάρ-
6 δων ἐπέρχεται. ἵνα δὲ ἀφανίζεται τῷ ποταμῷ τὸ ὕδωρ, ἐντεῦθεν ἤδη τὸ ἐπ' ἐκεῖνα ἔρημος ἡ χώρα ἐστίν· ἀφα-

κατ' ἄνδρα für ihre Person. *ἐξηγησαμένους*, aus *μετέχειν* (= *μετέχειν τῆς αἰτίας*) ist ein Begriff wie *ἔχειν τὴν αἰτίαν* hinzu zu denken.

4. *χιλίους κ. πεντακοσίους*, wenn sämmtliche Zahlen richtig sind, unter allen Eilmärschen Alexanders der bedeutendste.

5. *θάψας*, *ossa tumulo contegi iussit et inferias more patrio dedit*, Curtius 7, 9, 21.

6. *τὸ ἐπ' ἐκεῖνα*, die entgegengesetzte Seite = weiterhin. — *ἄλλοι ποταμοί*, Strabo 11, p. 518: *Πολυτίμητον Ἀριστόβουλος λέγει — ἄρδοντα τὴν χώραν ἐκπίπτειν εἰς ἔρημον καὶ ἀμμώδη γῆν καταπίνεσθαί τε εἰς τὴν ἄμμον, ὡς καὶ τὸν Ἄρειον τὸν δι' Ἀρίων ῥέοντα.* — *Ἐτύμανδρος*, nach Ritter (Erdkunde 8, S. 63) identisch mit dem von Curtius 8, 9,

νίζεται δέ, καίπερ πολλοῦ ὢν ὕδατος, ἐς τὴν ψάμμον. καὶ ἄλλοι ποταμοὶ ὡσαύτως ἐκεῖ ἀφανίζονται μεγάλοι καὶ ἀέναοι, ὅ τε Ἔπαρδος, ὃς ῥέει διὰ Μάρδων τῆς χώρας, καὶ Ἄρειος, ὅτου ἐπώνυμος ἡ τῶν Ἀρείων γῆ ἐστί, καὶ Ἐτύμανδρος, ὃς δι' Εὐεργετῶν ῥέει. καὶ εἰσὶ ξύμπαντες 7
οὗτοι τηλικοῦτοι ποταμοὶ ὥστε οὐδεὶς αὐτῶν μείων ἐστὶ τοῦ Πηνειοῦ τοῦ Θεσσαλικο ὑποταμοῦ, ὃς διὰ τῶν Τεμπῶν ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν· ὁ δὲ Πολυτίμητος πολὺ ἔτι μείζων ἢ κατὰ τὸν Πηνειὸν ποταμόν ἐστι.

Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ἐς Ζαρίασπα ἀφίκετο· καὶ 7
αὐτοῦ κατέμενεν ἔστε παρελθεῖν τὸ ἀκμαῖον τοῦ χειμῶνος. ἐν τούτῳ δὲ ἀφίκοντο παρ' αὐτὸν Φραταφέρνης τε ὁ Παρθυαίων σατράπης καὶ Στασάνωρ ὁ ἐς Ἀρείους ἀποπεμφθεὶς ὡς Ἀρσάμην συλληψόμενος, τόν τε Ἀρσάμην δεδεμένον ἄγοντες καὶ Βαρζάνην, ὅντινα Βῆσσος τῆς Παρθυαίων σατράπην κατέστησε, καί τινας ἄλλους τῶν τότε ξὺν Βήσσῳ ἀποστάντων. ἧκον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Ἐπόκιλλος 2
καὶ Μελαμνίδας καὶ Πτολεμαῖος ὁ τῶν Θρᾳκῶν στρατηγὸς ἀπὸ θαλάσσης, οἳ τά τε χρήματα ξὺν Μένητι πεμφθέντα καὶ τοὺς ξυμμάχους ὡς ἐπὶ θάλασσάν κατήγαγον. καὶ Ἄσανδρος δὲ ἐν τούτῳ ἧκε καὶ Νέαρχος, στρατιὰν Ἑλλήνων μισθοφόρων ἄγοντες, καὶ Ἀσκληπιόδωρός τε ὁ Συρίας σατράπης καὶ Μένης ὁ ὕπαρχος ἀπὸ θαλάσσης, καὶ οὗτοι στρατιὰν ἄγοντες.

Ἔνθα δὴ ξύλλογον ἐκ τῶν παρόντων ξυναγαγὼν Ἀλέ- 3
ξανδρος παρήγαγεν ἐς αὐτοὺς Βῆσσον· καὶ κατηγορήσας τὴν Δαρείου προδοσίαν τήν τε ῥῖνα Βήσσου ἀποτμηθῆναι

20 u. A. nach Arachosien verlegten Fluss Erymanthus.

7. *ἢ κατά,* als gemäss, d. h. unverhältnissmässig grösser, vgl. 1, 26, 5. 4, 16, 7. 5, 26, 5.

7. 1. *τὸ ἀκμαῖον,* der strengste Theil des Winters (vgl. 18, 2) des Jahres 329—28. — *Στασάνωρ,* s. 3, 29, 5.

2. *Ἐπόκιλλος,* s. 3, 19, 6. — *Μένητι,* s. 3, 16, 9. — *Ἀσκληπιόδωρος,* s. 3, 6, 8. 4, 13, 4.

3. *ξυλλόγῳ,* gewiss ist eine Versammlung der Standesgenossen des Bessus gemeint, vgl. 1, 12, 10. 4, 1, 4 (Kr.): für eine Hinrichtung unter ihren Augen mochten politische Zwecke sprechen. Abweichende Berichte über B. Bestrafung bei Plut. Alex. 43. Diodor. 17, 83.

καὶ τὰ ὦτα ἄκρα ἐκέλευσεν, αὐτὸν δὲ ἐς Ἐκβάτανα ἄγεσθαι, ὡς ἐκεῖ ἐν τῷ Μήδων τε καὶ Περσῶν ξυλλόγῳ ἀποθανούμενον.

4 καὶ ἐγὼ οὔτε τὴν ἄγαν ταύτην τιμωρίαν Βήσσου ἐπαινῶ, ἀλλὰ βαρβαρικὸν εἶναι τίθεμαι τῶν ἀκρωτηρίων τὴν λώβην καὶ ὑπαχθῆναι Ἀλέξανδρον ξύμφημι ἐς ζῆλον τοῦ Μηδικοῦ τε καὶ Περσικοῦ πλούτου καὶ τῆς κατὰ τοὺς βαρβάρους βασιλέας οὐκ ἴσης ἐς τοὺς ὑπηκόους ξυνδιαιτήσεως, ἐσθῆτά τε ὅτι Μηδικὴν ἀντὶ τῆς Μακεδονικῆς τε καὶ πατρίου Ἡρακλείδης ὢν μετέλαβεν, οὐδαμῇ ἐπαινῶ, καὶ τὴν κίταριν τὴν Περσικὴν τῶν νενικημένων ἀντὶ ὧν αὐτὸς ὁ νικῶν πάλαι ἐφόρει ἀμεῖψαι οὐκ ἐπῃδέσθη, οὐδὲν τούτων ἐπαινῶ.

5 ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου μεγάλα πράγματα ἐς τεκμηρίωσιν τίθεμαι ὡς οὔτε τὸ σῶμα ὅτῳ εἴη καρτερόν, οὔτε ὅστις γένει ἐπιφανής, οὔτε κατὰ πόλεμον εἰ δή τις διευτυχοίη ἔτι μᾶλλον ἢ Ἀλέξανδρος, οὐδὲ εἰ τὴν Λιβύην τις πρὸς τῇ Ἀσίᾳ, καθάπερ οὖν ἐπενόει ἐκεῖνος, ἐκπεριπλεύσας κατάσχοι, οὐδὲ εἰ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ τε καὶ Λιβύῃ τρίτην, τούτων οὐδέν τι ὄφελος ἐς εὐδαιμονίαν ἀνθρώπου, εἰ μὴ σωφρονεῖν ἐν ταὐτῷ ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὰ μεγάλα, ὡς δοκεῖ, πράγματα πράξαντι.

4. *πλούτου*, das hier Gerügte ist nicht ein unmittelbarer Ausfluss des Reichthums, sondern seiner Folgen. Aristoteles: *ὁ πλοῦτος πολὺς γενόμενος ὑπερόπτας καὶ ἀηδεῖς ἐποίησεν* (Raph.). Arr. berücksichtigt hier und im Folgenden nicht die tiefer liegende Politik Alexanders. — *τῆς κατὰ τοὺς βαρβάρους*, die bei den Barbaren herrschende Sitte, dass der König seine Unterthanen nicht als seines Gleichen behandele, im Gegensatz zur griech. *ἰσονομία*. Gewiss ist *βασιλέως* zu lesen. — *ἐσθῆτα*, Curtius 6, 6, 4: *purpureum diadema distinctum albo, quale Dareus habuerat, capiti circumdedit vestemque persicam sumpsit, ne omen quidem veritus, quod a victoris insignibus in devicti transiret habitum.* Diod. 17, 77: *τό τε περσικὸν διάδημα περιέθετο καὶ τὸν διάλευκον χιτῶνα καὶ τὴν περσικὴν ζώνην καὶ τἆλλα πλὴν τῶν ἀναξυρίδων καὶ τοῦ κάνδυος*: indessen bemerkt Plut. Alex. 45 ausdrücklich, dass Alexander die *τιάρα* nicht angenommen (vgl. Arr. 7, 9, 9), überhaupt in seiner Tracht das Fremde mit dem Vaterländischen zu vermitteln gesucht habe. — *Ἡρακλείδης*, z. 2, 5, 9. — Dem Gebrauch Arrians gemässer wäre: *ὅτι οὐκ ἐπῃδέσθη, οὐδὲ τοῦτο*, was auch Krüger vermuthet.

5. *εἴπερ τι ἄλλο*, z. 2, 1, 3. — *Λιβύην*, über diesen Plan s. 7, 1, 2 ff. — *σωφρονεῖν*, Plut. moral. 988 b:

Ἔνθα δὴ καὶ τὸ Κλείτου τοῦ Δρωπίδου πάθημα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπ᾽ αὐτῷ συμφοράν, εἰ καὶ ὀλίγον ὕστερον ἐπράχθη, οὐκ ἔξω τοῦ καιροῦ ἀφηγήσομαι. εἶναι μὲν γὰρ ἡμέραν ἱερὰν τοῦ Διονύσου Μακεδόσι καὶ θύειν Διονύσῳ ὅσα ἔτη ἐν αὐτῇ Ἀλέξανδρον· τὸν δὲ τοῦ Διονύσου 8
μὲν ἐν τῷ τότε ἀμελῆσαι λέγουσι, Διοσκούροιν δὲ θῦσαι, ἐξ ὅτου δὴ ἐπιφρασθέντα τοῖν Διοσκούροιν τὴν θυσίαν· πόῤῥω δὲ τοῦ πότου προϊόντος (καὶ γὰρ καὶ τὰ τῶν πότων ἤδη Ἀλεξάνδρῳ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον νενεωτέριστο) ἀλλ᾽ ἔν γε τῷ πότῳ τότε ὑπὲρ τοῖν Διοσκούροιν λόγους γίγνεσθαι, ὅπως ἐς Δία ἀνηνέχθη αὐτοῖν ἡ γένεσις ἀφαιρεθεῖσα Τυνδάρεω. 2
καί τινας τῶν παρόντων κολακείᾳ τῇ Ἀλεξάνδρου, οἷοι δὴ ἄνδρες διέφθειράν τε ἀεὶ καὶ οὔποτε παύσονται ἐπιτρίβοντες τὰ τῶν ἀεὶ βασιλέων πράγματα, κατ᾽ οὐδὲν ἀξιοῦν συμβάλλειν Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς Ἀλεξάνδρου ἔργοις τὸν Πολυδεύκην καὶ τὸν Κάστορα. οἱ δὲ οὐδὲ τοῦ Ἡρακλέους ἀπείχοντο ἐν τῷ πότῳ· ἀλλὰ τὸν φθόνον γὰρ ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς ζῶσι τὸ μὴ οὐ τὰς δικαίας τιμὰς αὐτοῖς ἐκ τῶν ξυνόντων γίγνεσθαι. 3
Κλεῖτον δὲ δῆλον μὲν εἶναι πάλαι ἤδη ἀχθόμενον τοῦ 4

σωφροσύνη βραχύτης τις ἐστὶν ἐπιθυμιῶν καὶ τάξις, ἀναιροῦσα μὲν τὰς ἐπεισάκτους καὶ περιττάς, καιρῷ δὲ καὶ μετριότητι κοσμοῦσα τὰς ἀναγκαίας. — *ὡς δοκεῖ*, die vermeintlichen, der Welt als solche erscheinenden Grossthaten: ächt stoischer Gedanke.

8. 1. *πάθημα*, von gewaltsamem Tode, der Einem widerfährt, auch 1, 12, 3. — *ὅσα ἔτη*, z. 1, 27. 4. *συμφοράν*, vgl. 9, 1. Der Ausdruck lässt die That, die Alex. verübt, als ein Missgeschick, das ihn betroffen, erscheinen.

2. *ἀμελῆσαι*, deshalb ward die That als Strafe des Gottes ausgelegt, s. 9, 5. Curt. 8, 2, 6: *subit anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum statuto tempore: itaque inter vinum et epulas caede commissa iram dei fuisse manifestam.* — *ἐξ ὅτου*, z. 2, 24, 6. — *ἐπιφρασθέντα*, z. 3, 2, 1. — *ἐς τὸ βαρβ.*, mehr nach Barbarensitte, ähnliche Construction 7, 13, 3. *ἀλλ᾽*, epanaleptisch wie *sed* nach einem Zwischensatz.

3. *οἷοι* —, ähnlicher Gedanke 2, 6, 5. — *οἱ δέ*, z. 1, 16, 6. — *Ἡρακλέους*, *Herculem et patrem Liberum et cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse iactabant*, Curt. 8, 5, 6. — *τὸ μὴ οὐ — γίγνεσθαι*, in Bezug auf das nicht zu Theil werden. Curt. 8, 5, 11: *ne Herculem quidem et patrem Liberum prius dicatos deos quam vicissent secum viventium invidiam.*

4. *τοῦ* ist entschieden falsch (z. 1, 7, 7): entweder *τῇ* oder, was hier sehr passend sein würde, *αὐ-*

τε Ἀλεξάνδρου τῇ ἐς τὸ βαρβαρικώτερον μετακινήσει καὶ τῶν κολακευόντων αὐτὸν τοῖς λόγοις· τότε δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τοῦ οἴνου παροξυνόμενον οὐκ ἐᾶν οὔτε ἐς τὸ θεῖον ὑβρίζειν, οὔτε τὰ τῶν πάλαι ἡρώων ἔργα ἐκφαυλίζοντας
5 *χάριν ταύτην ἄχαριν προστιθέναι Ἀλεξάνδρῳ. εἶναι γὰρ οὖν οὐδὲ τὰ Ἀλεξάνδρου οὕτω τι μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ὡς ἐκεῖνοι ἐπαίρουσιν· οὔκουν μόνον γε καταπρᾶξαι αὐτά, ἀλλὰ τὸ πολὺ γὰρ μέρος Μακεδόνων εἶναι τὰ ἔργα. καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἀνιᾶσαι Ἀλέξανδρον λεχθέντα. οὐδὲ ἐγὼ ἐπαινῶ τὸν λόγον, ἀλλὰ ἱκανὸν γὰρ εἶναι τίθεμαι ἐν τοιᾷδε παροινίᾳ τὸ καθ᾽ αὐτὸν σιγῶντα ἔχειν μηδὲ τὰ*
6 *αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἐς κολακείαν πλημμελεῖν. ὡς δὲ καὶ τῶν Φιλίππου τινὲς ἔργων, ὅτι οὐ μεγάλα οὐδὲ θαυμαστὰ Φιλίππῳ κατεπράχθη, οὐδεμιᾷ ξὺν δίκῃ ἐπεμνήσθησαν, χαριζόμενοι καὶ οὗτοι Ἀλεξάνδρῳ, τὸν Κλεῖτον ἤδη οὐκέτι ἐν ἑαυτοῦ ὄντα πρεσβεύειν μὲν τὰ τοῦ Φιλίππου, καταβάλλειν δὲ Ἀλέξανδρόν τε καὶ τὰ τούτου ἔργα, παροινοῦντα ἤδη τὸν Κλεῖτον, τά τε ἄλλα καὶ πολὺν εἶναι ἐξονειδίζοντα Ἀλεξάνδρῳ ὅτι πρὸς αὐτοῦ ἄρα ἐσώθη, ὁπότε ἡ ἱππομαχία ἡ ἐπὶ Γρανικῷ ξυνειστήκει πρὸς Πέρσας·*
7 *καὶ δὴ καὶ τὴν δεξιὰν τὴν αὐτοῦ σοβαρῶς ἀνατείναντα, αὕτη σε ἡ χείρ, φάναι, ὦ Ἀλέξανδρε, ἐν τῷ τότε ἔσωσε. καὶ Ἀλέξανδρον οὐκέτι φέρειν τοῦ Κλείτου τὴν παροινίαν τε καὶ ὕβριν, ἀλλὰ ἀναπηδᾶν γὰρ ξὺν ὀργῇ ἐπ᾽ αὐτόν, κατέχεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ξυμπινόντων. Κλεῖτον δὲ οὐκ*
8 *ἀνιέναι ὑβρίζοντα. Ἀλέξανδρος δὲ ἐβόα ἀνακαλῶν τοὺς*

τοῦ. — *τῇ* — *μετακινήσει*, durch die immer mehr zur Barbarenweise sich hinneigende Umwandlung (D.). — *καὶ αὐτόν*, ebenfalls, wie die Andern. — *χάρις ἄχαρις*, Gefälligkeit die keine ist.

5. *οὖν* mit versichernder Kraft; aber *οὐδὲ* — *οὔκουν* sind schwerlich erklärbar; Arr. wird *οὔτε* — *οὔτ᾽ οὖν* geschrieben haben, s. z. 1, 12, 2. — *τὸ καθ᾽ αὐτόν*, sich für seine Person still zu verhalten.

6. *ἤδη*, die nachfolgende wiederholte Erklärung *παροινοῦντα ἤδη* zeigt, dass *ἤδη* nicht von *οὐκέτι* getrennt werden darf. — *οὐδεμιᾷ ξὺν δίκῃ*, bei Attikern seltene Einschiebung der Präposition zwischen Adjectiv und Substantiv. — *τά τε ἄλλα καί* —, sowohl in andern Stücken als darin, dass er ausführlich vorhielt. – *ἄρα*, z. 3, 2. 4, über die Sache 1, 15, 8.

8. *ἐβόα*, Plut. Alex. 51: *ἀνεβόα*

ὑπασπιστάς· οὐδενὸς δὲ ὑπακούοντος ἐς ταὐτὰ ἔφη καθ-
εστηκέναι Δαρείῳ, ὁπότε πρὸς Βήσσου τε καὶ τῶν ἀμφὶ
Βῆσσον ξυλληφθεὶς ἤγετο οὐδέ τι ἄλλο ὅτι μὴ ὄνομα ἦν
βασιλέως. οὔκουν ἔτι οἵους τε εἶναι κατέχειν αὐτὸν τοὺς
ἑταίρους, ἀλλ᾽ ἀναπηδήσαντα γὰρ οἱ μὲν λόγχην ἁρπάσαι
λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινὸς καὶ ταύτῃ παίσαντα
Κλεῖτον ἀποκτεῖναι· οἱ δὲ σάρισαν παρὰ τῶν φυλάκων
τινὸς καὶ ταύτην. Ἀριστόβουλος δὲ ὅθεν μὲν ἡ παροινία 9
ὡρμήθη οὐ λέγει· Κλείτου δὲ γενέσθαι μόνου τὴν ἁμαρ-
τίαν, ὅν γε ὠργισμένου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀναπηδήσαντος
ἐπ᾽ αὐτὸν ὡς διαχρησομένου ἀπαχθῆναι μὲν διὰ θυρῶν
ἔξω ὑπὲρ τὸ τεῖχός τε καὶ τὴν τάφρον τῆς ἄκρας, ἵνα
ἐγένετο, πρὸς Πτολεμαίου τοῦ Λάγου τοῦ σωματοφύλα-
κος· οὐ καρτερήσαντα δὲ ἀναστρέψαι αὖθις καὶ περιπετῆ
Ἀλεξάνδρῳ γενέσθαι Κλεῖτον ἀνακαλοῦντι, καὶ φάναι ὅτι
οὗτός τοι ἐγὼ ὁ Κλεῖτος, ὦ Ἀλέξανδρε· καὶ ἐν τούτῳ
πληγέντα τῇ σαρίσῃ ἀποθανεῖν.

Καὶ ἐγὼ Κλεῖτον μὲν τῆς ὕβρεως τῆς ἐς τὸν βασιλέα **9**
τὸν αὑτοῦ μεγαλωστὶ μέμφομαι· Ἀλέξανδρον δὲ τῆς συμ-
φορᾶς οἰκτείρω, ὅτι δυοῖν κακοῖν ἐν τῷ τότε ἡττημένον
ἐπέδειξεν αὑτόν, ὑφ᾽ ὅτων δὴ καὶ τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐπέοι-
κεν ἄνδρα σωφρονοῦντα ἐξηττᾶσθαι, ὀργῆς τε καὶ παροι-
νίας. ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖσδε αὖ ἐπαινῶ Ἀλεξάνδρου, ὅτι 2
παραυτίκα ἔγνω σχέτλιον ἔργον ἐργασάμενος. καὶ λέγουσιν
εἰσὶν οἳ τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου ξυγγραψάντων ὅτι ἐρείσας
τὴν σάρισαν πρὸς τὸν τοῖχον ἐπιπίπτειν ἐγνώκει αὐτῇ,

Μακεδονιστὶ καλῶν τοὺς ὑπασπι-στάς· τοῦτο δ᾽ ἦν σύμβολον θο-ρύβου μεγάλου. Curtius 8, 1, 47: *ille militum fidem implorans comprehendi se a proximis amicorum, quod Dareo nuper accidisset, exclamat signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet.* — ***καὶ ταύτην*** scheint nur irrige Wiederholung von ***καὶ ταύτῃ*** hinter *τινός*.

9. ***θύραι*** mit einer Präposition regelmässig ohne Artikel. — ***ἵνα ἐγένετο,*** wo es, der Vorfall, stattfand. — ***περιπετῆ γενέσθαι*** = *περιπεσεῖν*. — ***οὗτός τοι ἐγώ,*** hier bin ich ja, ohne Verbum auch Indic. 34, 12: *οὗτος, ἔφη, ἐγὼ Νέαρχος*: u. 35, 1: *λέγουσιν Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι οὗτός τοι Νέαρχος.*

9. 1. ***συμφορᾶς,*** z. 8, 1. — ***καὶ τοῦ ἑτέρου,*** auch nur von dem einen, geschweige von beiden.

2. ***τὰ ἐπὶ τοῖσδε,*** sein nachheriges Betragen (D.) — ***ἐπιπίπτειν,***

ὡς οὐ καλὸν αὐτῷ ζῆν ἀποκτείναντι φίλον αὑτοῦ ἐν οἴνῳ.
3 *οἱ πολλοὶ δὲ ξυγγραφεῖς τοῦτο μὲν οὐ λέγουσιν· ἀπελ-*
θόντα δὲ ἐς τὴν εὐνὴν κεῖσθαι ὀδυρόμενον, αὐτόν τε τὸν
Κλεῖτον ὀνομαστὶ ἀνακαλοῦντα καὶ τὴν Κλείτου μὲν ἀδελ-
φήν, αὐτὸν δὲ ἀναθρεψαμένην, Λανίκην τὴν Δρωπίδου
παῖδα, ὡς καλὰ ἄρα αὐτῇ τροφεῖα ἀποτετικὼς εἴη ἀνδρω-
4 *θείς, ἥ γε τοὺς μὲν παῖδας τοὺς ἑαυτῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μα-*
χομένους ἐπεῖδεν ἀποθανόντας, τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτῆς
αὐτὸς αὐτοχειρίᾳ ἔκτεινε· φονέα τε τῶν φίλων οὐ διαλεί-
πειν αὑτὸν ἀνακαλοῦντα, ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον καρτερεῖν
ἔστε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, οὐδέ τινα ἄλλην θεραπείαν θερα-
πεῦσαι τὸ σῶμα.

5 *Καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν μάντεών τινες μῆνιν ἐκ Διονύ-*
σου ᾖδον, ὅτι ἡ θυσία ἐξελείφθη Ἀλεξάνδρῳ ἡ τοῦ Διο-
νύσου. καὶ Ἀλέξανδρος μόγις πρὸς τῶν ἑταίρων πεισθεὶς
σίτου τε ἥψατο καὶ τὸ σῶμα καλῶς ἐθεράπευσε· καὶ τῷ
Διονύσῳ τὴν θυσίαν ἀπέδωκεν, ἐπεὶ οὐδὲ αὐτῷ ἄκοντι ἦν
ἐς μῆνιν τοῦ θείου μᾶλλόν τι ἢ τὴν αὑτοῦ κακότητα
6 *ἀναφέρεσθαι τὴν ξυμφοράν. ταῦτα μεγαλωστὶ ἐπαινῶ*
Ἀλεξάνδρου, τὸ μήτε ἀπαυθαδιάσασθαι ἐπὶ κακῷ, μήτε
προστάτην τε καὶ ξυνήγορον κακίονα ἔτι γενέσθαι τοῦ

gebräuchlicher *περιπίπτειν* od. auch *ἐμπίπτειν*, Kr.

3. *Λανίκην*, bei Curtius 8, 1, 21: *Hellanice, quae Alexandrum educaverat, soror Cliti, haud secus quam mater a rege diligebatur.* 2, 8: *hanc, inquit, nutrici meae gratiam rettuli, cuius duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem, hic frater, unicum orbitatis solatium, a me inter epulas occisus est.* Beispiele von Achtung der Ammen im Alterthum finden sich öfter.

4. *ἥ γε*, sie, die, die Person in einer bestimmten Beziehung hervorhebend. — *ἥ γε — αὐτῆς*, selbständige Fortsetzung d. Construction bei Anknüpfung eines zweiten an einen Relativsatz ist regelmässig.

5. *ᾖδον*, stehender Ausdruck von Verkündigungen der Wahrsager. — *ἐκ*, s. 4, 14, 1. — *μόγις πεισθείς*, *diu precibus ipsorum reluctatum aegre vicerunt ut cibum caperet*, Curtius. — *καλῶς*, gebührend, wird angezweifelt; andere Handschriften *κακῶς*, vielleicht *ἱκανῶς*. — *ἀπέδωκε*, stehender Ausdruck vom Abtragen eines schuldigen Opfers. — *ἄκοντι ἦν*, z. 27, 3. — *κακότητα*, Frevel.

6. *τὸ* —, nämlich dass —, bringt die Ausführung des durch *ταῦτα* allgemein Angedeuteten. — *προστάτην καὶ ξυνήγορον*, Vertreter und Anwalt. — *κακίονα*, denn als Thäter.

7. Anaxarchus aus Abdera, Schüler des Democritus, Begleiter Alexanders, von Plut. Alex. 52 cha-

ἁμαρτηθέντος, ἀλλὰ συμφῆσαι γὰρ ἐπταικέναι ἄνθρωπόν γε ὄντα.

Εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσιν Ἀνάξαρχον τὸν σοφιστὴν ἐλθεῖν μὲν παρ᾽ Ἀλέξανδρον κληθέντα, ὡς παραμυθησόμενον· εὑρόντα δὲ κείμενον καὶ ἐπιστένοντα ἐπιγελάσαντα, ἀγνοεῖν, φάναι, διότι ἐπὶ τῷδε οἱ πάλαι σοφοὶ ἄνδρες τὴν Δίκην πάρεδρον τῷ Διῒ ἐποίησαν ὡς ὅ τι ἂν πρὸς τοῦ Διὸς κυρωθῇ, τοῦτο ξὺν δίκῃ πεπραγμένον· καὶ οὖν καὶ τὰ ἐκ βασιλέως μεγάλου γιγνόμενα δίκαια χρῆναι νομίζεσθαι, πρῶτα μὲν πρὸς αὐτοῦ βασιλέως, ἔπειτα πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. 7
ταῦτα εἰπόντα παραμυθήσασθαι μὲν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ τότε· κακὸν δὲ μέγα, ὡς ἐγώ φημι, ἐξεργάσασθαι Ἀλεξάνδρῳ καὶ μεῖζον ἔτι ἢ ὅτῳ τότε ξυνείχετο· εἴπερ οὖν σοφοῦ ἀνδρὸς τήνδε ἔγνω τὴν δόξαν, ὡς οὐ τὰ δίκαια ἄρα χρὴ σπουδῇ ἐπιλεγόμενον πράττειν τὸν βασιλέα, ἀλλὰ ὅ τι ἂν καὶ ὅπως οὖν ἐκ βασιλέως πραχθῇ, τοῦτο δίκαιον νομίζειν. 8
ἐπεὶ καὶ προσκυνεῖσθαι ἐθέλειν Ἀλέξανδρον λόγος κατέχει, ὑπούσης μὲν αὐτῷ καὶ τῆς ἀμφὶ τοῦ Ἄμμωνος πατρὸς μᾶλλόν τι ἢ Φιλίππου δόξης, θαυμάζοντα δὲ ἤδη τὰ Περσῶν καὶ Μήδων τῆς τε ἐσθῆτος τῇ ἀμείψει καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας τῇ μετακοσμήσει. οὐκ ἐνδεῆσαι δὲ οὐδὲ πρὸς τοῦτο αὐτῷ τοὺς κολα- 9

rakterisirt als *ἰδίαν τινὰ πορευόμενος ἐξ ἀρχῆς ὁδὸν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόξαν εἰληφὼς ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας τῶν συνήθων.* — *παραμυθούμενος,* oft erscheinen die Philosophen im Alterthum gewissermassen als Seelsorger. — *ἐπιστένοντα,* seufzend über den Fall: doch ist die Präposition vielleicht aus dem Folgenden entstanden. — Hesiodus Werke und T. 239: *Δίκη Διὸς ἐκγεγανῖα — πὰρ Διῒ πατρὶ καθεζομένη.* Sophocl. Oedip. Col. 1382: *Δίκη ξύνεδρος Ζηνὸς ἀρχαίοις νόμοις· — ὡς — πεπραγμένον,* z. 1, 9, 7. *καὶ οὖν* führt eine augenfällige Folge ein. Der Vergleich beruht auf der orientalischen Vorstellung *τιμᾶν βασιλέα καὶ προσκυνεῖν εἰκόνα θεοῦ τοῦ τὰ πάντα σώζοντος,* Plut. Themist. 27.

8. *εἴπερ — δόξαν,* wenn er anders das für die Ansicht eines weisen Mannes hielt: auch Plut. a. a. O. bemerkt: *τὸ μὲν πάθος ἐκούφισε τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ἦθος εἰς πολλὰ χαυνότερον καὶ παρανομώτερον ἐποίησε.* — *τὸν βασιλέα = τὸν βασιλέα ὄντα,* der welcher K. ist.

9. *ἐπεὶ καί,* denn auch, einen zum Hauptgrund hinzukommenden Nebenumstand einführend. — *δόξης,* Einbildung. — *θαυμάζοντα,* sein Wohlgefallen habend (D.). — *τοῦτο — αὐτό,* beides auf den Inhalt des vorhergehenden Sa-

κείᾳ ἐς αὐτὸ ἐνδιδόντας, ἄλλους τέ τινας καὶ δὴ καὶ τῶν
σοφιστῶν τῶν ἀμφ' αὐτὸν Ἀνάξαρχόν τε καὶ Ἄγιν Ἀρ-
γεῖον, ἐποποιόν.
10 Καλλισθένην δὲ τὸν Ὀλύνθιον Ἀριστοτέλους τε τῶν
λόγων διακηκοότα καὶ τὸν τρόπον ὄντα ὑπαγροικότερον
οὐκ ἐπαινεῖν ταῦτα. τούτου μὲν δὴ ἕνεκα καὶ αὐτὸς
Καλλισθένει ξυμφέρομαι· ἐκεῖνα δὲ οὐκέτι ἐπιεικῆ δοκῶ
τοῦ Καλλισθένους, εἴπερ ἀληθῆ ξυγγέγραπται, ὅτι ὑφ'
αὑτῷ εἶναι ἀπέφαινε καὶ τῇ αὑτοῦ ξυγγραφῇ Ἀλέξανδρόν
2 τε καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα. οὔκουν αὐτὸς ἀφῖχθαι ἐξ
Ἀλεξάνδρου δόξαν κτησόμενος, ἀλλὰ ἐκεῖνον εὐκλεᾶ ἐς
ἀνθρώπους ποιήσων. καὶ οὖν καὶ τοῦ θείου τὴν μετου-
σίαν Ἀλεξάνδρῳ οὐκ ἐξ ὧν Ὀλυμπιὰς ὑπὲρ τῆς γενέσεως
αὐτοῦ ψεύδεται ἀνηρτῆσθαι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ὑπὲρ
3 Ἀλεξάνδρου συγγράψας ἐξενέγκῃ ἐς ἀνθρώπους. εἰσὶ δὲ
οἳ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ὡς ἄρα ἤρετό ποτε αὐτὸν Φιλώ-
τας ὅντινα οἴοιτο μάλιστα τιμηθῆναι πρὸς τῆς Ἀθηναίων
πόλεως· τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογεί-
τονα, ὅτι τὸν ἕτερον τοῖν τυράννοιν ἔκτειναν καὶ τυραννίδα
4 ὅτι κατέλυσαν. ἐρέσθαι τε αὖθις τὸν Φιλώταν εἰ τῷ τύραν-
νον κτείναντι ὑπάρχει παρ' οὕστινας ἐθέλει τῶν Ἑλλήνων
φυγόντα σώζεσθαι· καὶ ἀποκρίνασθαι αὖθις Καλλισθένην,

tzes bezüglich. — Curtius 8, 5, 8: *Agis quidam Argivus pessimorum carminum post Choerilum conditor.*

10. 1. Kallisthenes war Schwestersohn, nach Andern Enkel des Aristoteles. — *διακούειν*, *διακηκοέναι τινός* oder *τῶν λόγων τινός* ist häufige Bezeichnung des Schülerverhältnisses. — *ὑπάγροικος* (*rusticus, agrestis*), hier von rücksichtslosem, gegen feine Manieren verstossendem Freimuth: bei Plutarch Alex. 52: *αὐστηρός*. In diesem Sinne scheint das angebliche Urtheil des Aristoteles über Kallisth. bei Plut. Al. 54 gesagt zu sein: *Καλλισθένης λόγῳ μὲν ἦν δυνατὸς καὶ μέγας, νοῦν δ' οὐκ εἶχε.* Die Verbindung der beiden Prädicate bei Arrian besagt, dass Kall. nach Bildung u. Charakter solches Treiben habe missbilligen müssen. — *ἕνεκα*, was anbetrifft = so weit. — *ὑφ' αὑτῷ*, von ihm abhängig. Justin. 12, 6, 17: *Callisthenes — condiscipulatu apud Aristotelem familiaris Alexandro et tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta eius accitus*: also als sein Historiograph. Jetzt ist selbst der Titel des Werkes, in dem er das gethan, nicht sicher bestimmbar.

2. *εὐκλεᾶ ἐς* —, die Präposition beruht auf einem ähnlichen Gedanken wie nachher *ἐξενέγκῃ ἐς*. — *Ὀλυμπιὰς ψεύδεται*, Alexanders

εἰ καὶ μὴ παρ᾽ ἄλλους, παρά γε Ἀθηναίους ὅτι φυγόντι ὑπάρχει σώζεσθαι. τούτους γὰρ καὶ πρὸς Εὐρυσθέα πολεμῆσαι ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, τυραννοῦντα ἐν τῷ τότε τῆς Ἑλλάδος.

5 Ὑπὲρ δὲ τῆς προσκυνήσεως ὅπως ἠναντιώθη Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τοιόσδε κατέχει λόγος. ξυγκεῖσθαι μὲν γὰρ τῷ Ἀλεξάνδρῳ πρὸς τοὺς σοφιστάς τε καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν Περσῶν καὶ Μήδων τοὺς δοκιμωτάτους μνήμην τοῦ λόγου τοῦδε ἐν πότῳ ἐμβαλεῖν· 6 ἄρξαι δὲ τοῦ λόγου Ἀνάξαρχον, ὡς πολὺ δικαιότερον ἂν θεὸν νομιζόμενον Ἀλέξανδρον Διονύσου τε καὶ Ἡρακλέους, μὴ ὅτι τῶν ἔργων ἕνεκα ὅσα καὶ ἡλίκα καταπέπρακται Ἀλεξάνδρῳ, ἀλλὰ καὶ ὅτι Διόνυσος Θηβαῖος ἦν, οὐδέν τι προσήκων Μακεδόσι, καὶ Ἡρακλῆς Ἀργεῖος, οὐδὲ οὗτος προσήκων, ὅτι μὴ κατὰ γένος τὸ Ἀλεξάνδρου· Ἡρακλείδην γὰρ εἶναι Ἀλέξανδρον· 7 Μακεδόνας δὲ αὖ τὸν σφῶν βασιλέα δικαιότερον θείαις τιμαῖς κοσμοῦντας. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο εἶναι ἀμφίλογον ὅτι ἀπελθόντα γε ἐξ ἀνθρώπων ὡς θεὸν τιμήσουσι· πόσῳ δὴ δικαιότερον ζῶντα γεραίρειν ἤπερ τελευτήσαντα ἐς οὐδὲν ὄφελος τῷ τιμωμένῳ.

11 Λεχθέντων δὲ τούτων τε καὶ τοιούτων λόγων πρὸς

Vater sei ein Gott, s. Plut. Alex. 2. 3. Der wahre Sinn der von Arrian gewiss mit Recht bezweifelten Aeusserung wird der gewesen sein: nicht auf jenen Fabeleien, sondern auf den Berichten der wahrhaftigen Geschichte beruhe Alexanders Ruhm (Kr.).

3. *ὡς ἄρα*, dass nämlich. — *τὸν ἕτερον*, ungenauer Ausdruck der gewöhnlichen Ueberlieferung; nicht der ermordete Hipparchus, sondern sein Bruder Hippias war Tyrann und wurde erst im vierten Jahre nach Jenes Ermordung von den Lacedämon. vertrieben (Thucyd. 6, 54—59), vgl. z. 3, 16, 7.

4. Eurystheus war nur König von Mycene und einem Theil des Peloponnes: *τύραννος τ. Ἑλλήνων* heisst er wegen seiner überwiegenden Macht (Kr.), welche die übrigen Griechen mit Ausnahme der Athener abhielt, den von ihm verfolgten Herakliden Schutz zu gewähren.

6. Statt des Anaxarchus nennt Curtius 8, 5, 10 einen sonst ungekannten Cleo. — *ἂν — νομιζόμενον*, gehalten werden würde, z. 1, 9, 7. — *μὴ ὅτι*, z. 3, 10, 4. — *Ἡρακλείδην*, z. 2, 5, 9.

7. *κοσμοῦντας*, abhängig v. *ὡς ἄν*. — *οὐδὲ ἐκεῖνο*, auch das nicht, so wenig wie die vorstehende Behauptung. — *πόσῳ* sinngleich mit *πολλῷ*: auch sonst ist der Infinitiv nach Relativen in obliquer Rede nicht selten.

Ἀναξάρχου τοὺς μὲν μετεσχηκότας τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν τὸν λόγον καὶ ἤδη ἐθέλειν ἄρχεσθαι τῆς προσκυνήσεως· τοὺς Μακεδόνας δὲ τοὺς πολλοὺς ἀχθομένους τῷ λόγῳ
2 σιγῇ ἔχειν. Καλλισθένην δὲ ὑπολαβόντα, Ἀλέξανδρον μέν, εἰπεῖν, ὦ Ἀνάξαρχε, οὐδεμιᾶς ἀνάξιον ἀποφαίνω τιμῆς ὅσαι ξύμμετροι ἀνθρώπῳ· ἀλλὰ διακεκρίσθαι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὅσαι τε ἀνθρώπιναι τιμαὶ καὶ ὅσαι θεῖαι πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, καθάπερ ναῶν τε οἰκοδομήσει καὶ ἀγαλμάτων ἀναστάσει καὶ τεμένη ὅτι τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖται καὶ θύεται ἐκείνοις καὶ σπένδεται, καὶ ὕμνοι μὲν ἐς τοὺς θεοὺς ποιοῦνται, ἔπαινοι δὲ ἐς ἀνθρώπους· ἀτὰρ οὐχ
3 ἥκιστα τῷ τῆς προσκυνήσεως νόμῳ. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσπαζομένων· τὸ θεῖον δέ, ὅτι ἄνω που ἱδρυμένον οὐδὲ ψαῦσαι αὐτοῦ θέμις, ἐπὶ τῷδε ἄρα τῇ προσκυνήσει γεραίρεται, καὶ χοροὶ τοῖς θεοῖς ἵστανται καὶ παιᾶνες ἐπὶ τοῖς θεοῖς ᾄδονται. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ὁπότε γε καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν ἄλλοις ἄλλαι τιμαὶ πρόσκεινται, καὶ ναὶ μὰ Δία ἥρωσιν ἄλλαι, καὶ
4 αὗται ἀποκεκριμέναι τοῦ θείου. οὔκουν εἰκὸς ξύμπαντα ταῦτα ἀναταράσσοντας τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐς σχῆμα ὑπέρογκον καθιστάναι τῶν τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς, τοὺς

11. 1. *ἐπαινεῖν*, abhängig v. *κατέχει λόγος* 10, 5. — *ἀχθομένους*, unzufrieden, Conjectur von Yxem statt *μαχομένους*. — *σιγῇ ἔχειν*, z. 1, 6, 1.

2. *ἀποφαίνω — διακεκρίσθαι*, derselbe Constructionswechsel wiederholt sich im Folgenden. — *ὅσαι*, der Plural, weil *οὐδεμιᾶς* — sinngleich mit *πασῶν ἄξιον τιμῶν*. — *μέν*, den Gegensatz bildet *ἀτὰρ οὐχ*. — *καὶ ὅτι*, und dadurch dass, dem vorhergehenden Dativ sinngleich. — *θύειν* von Brand-, *σπένδειν* von Trankopfern. — *ὕμνοι — ἔπαινοι*, dieselbe Unterscheidung 7, 3, 3.

3. *φιλεῖσθαι*, geküsst werden, abhängig von *διακέκριται* oder *νόμος*. — Zu *ἱδρυμένον* oder *θέμις* ist *ἐστί* zu ergänzen, dessen Auslassung bei letzterem regelmässig: *οὐδέ*, und nicht, knüpft einen negativen an einen affirmativen Gedanken, wie § 6 und 15, 7. — *παιᾶνες*, vorzugsweise Gesänge zu Ehren des Ares vor der Schlacht; nach der Schlacht des Apollo. — *ὁπότε γε*, da ja. — *καὶ αὐτῶν τ. θεῶν*, selbst unter den Göttern findet nach Verschiedenheit ihres Ranges Verschiedenheit der Ehrenbezeugungen statt: um so weniger dürfen auf Menschen göttliche übertragen werden. — *ναὶ μὰ Δία* fügt etwas für den vorliegenden Fall Stärkeres betheuernd hinzu. — *τοῦ θείου* = *τῶν τιμῶν τ. θείου*.

4. *τόγε ἐπὶ σφίσιν*, so viel an ihnen ist, bei ihnen steht, denn

θεοὺς δὲ τόγε ἐπὶ σφίσιν ἐς ταπεινότητα οὐ πρέπουσαν
καταβάλλειν τὰ ἴσα ἀνθρώποις τιμῶντας. οὔκουν οὐδὲ
Ἀλέξανδρον ἀνασχέσθαι ἄν, εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις εἰσποι-
οῖτο ταῖς βασιλικαῖς τιμαῖς χειροτονίᾳ ἢ ψήφῳ οὐ δικαίᾳ.
πολὺ ἂν οὖν δικαιότερον τοὺς θεοὺς δυσχεραίνειν ὅσοι 5
ἄνθρωποι ἐς τὰς θείας τιμὰς σφᾶς εἰσποιοῦσιν ἢ πρὸς
τῶν ἄλλων εἰσποιούμεναι ἀνέχονται. Ἀλέξανδρον δὲ πόῤῥω
τοῦ ἱκανοῦ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τὸν ἄριστον εἶναί τε καὶ δο-
κεῖν, καὶ βασιλέων τὸν βασιλικώτατον καὶ στρατηγῶν τὸν
ἀξιοστρατηγότατον. καὶ σέ, εἴπερ τινὰ ἄλλον, ὦ Ἀνά- 6
ξαρχε, εἰσηγητήν τε τούτων τῶν λόγων ἐχρῆν γίγνεσθαι
καὶ κωλυτὴν τῶν ἐναντίων, ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ παιδεύσει
Ἀλεξάνδρῳ ξυνόντα. οὔκουν ἄρχειν σε τοῦδε τοῦ λόγου
πρέπον ἦν, ἀλλὰ μεμνῆσθαι γὰρ οὐ Καμβύσῃ οὐδὲ Ξέρξῃ
ξυνόντα ἢ συμβουλεύοντα, ἀλλὰ Φιλίππου μὲν παιδί,
Ἡρακλείδῃ δὲ ἀπὸ γένους καὶ Αἰακίδῃ, ὅτου οἱ πρόγονοι
ἐξ Ἄργους εἰς Μακεδονίαν ἦλθον, οὐδὲ βίᾳ, ἀλλὰ νόμῳ
Μακεδόνων ἄρχοντες διετέλεσαν. οὐκοῦν οὐδὲ αὐτῷ τῷ 7
Ἡρακλεῖ ζῶντι ἔτι θεῖαι τιμαὶ παρ' Ἑλλήνων ἐγένοντο,
ἀλλ' οὐδὲ τελευτήσαντι πρόσθεν ἢ πρὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν
Δελφοῖς ἐπιθεσπισθῆναι ὡς θεὸν τιμᾶν Ἡρακλέα. εἰ δέ,
ὅτι ἐν τῇ βαρβάρῳ γῇ οἱ λόγοι γίγνονται, βαρβαρικὰ χρὴ

wirkliche Erniedrigung der Götter ist nicht möglich. — *τὰ ἴσα ἀνθρώποις*, gleiche Ehre mit Menschen: wir erwarten umgekehrt: Menschen gleiche Ehre mit Göttern.

5. *ὅσοι* —, der relative Satz vertritt die Stelle eines Dativs = *τοῖς εἰσποιοῦσιν*. — *ἄνθρωποι*, als Menschen. — *πόῤῥω τ. ἱκανοῦ*, mehr als hinreichend. — *δοκεῖν*, anerkannt sein.

6. *εἴπερ*, z. 2, 1, 3. — *ἐπί*, Bezeichnung des Zweckes. — *Φιλίππου*, der Name des Vaters ist mit Absicht hervorgehoben. — *Ἡρακλείδῃ*, z. 2, 5, 9. — *Αἰακίδῃ*, Alexanders Mutter war die Tochter des Molosserkönigs Neoptolemus, dieser ein Abkömmling des Achilles, dessen Grossvater Aeacus. — *οὐδὲ βίᾳ*, z. § 3.

7. *οὐκοῦν οὐδέ* — *οὐδέ* steigert den jedesmal vorhergehenden Gedanken. — *Ἡρακλεῖ*, Diodor 4, 38: *οἱ περὶ τὸν Ἰόλαον ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ὀστολογίαν καὶ μηδὲν ὅλως ὀστέον* (*Ἡρακλέους*) *εὑρόντες ὑπέλαβον τὸν Ἡρακλέα τοῖς χρησμοῖς ἀκολούθως ἐξ ἀνθρώπων εἰς θεοὺς μεθίστασθαι· διόπερ ὡς ἥρωι ποιήσαντες ἁγισμοὺς — ἀπηλλάγησαν*: c. 39 wird die weitere Verbreitung seiner göttlichen Verehrung erzählt, doch ohne Erwähnung des delphischen Spruches. — *βαρβαρικά* ist zu betonen, Gegensatz *οὐχ Ἑλλη-*

ἔχειν τὰ φρονήματα, καὶ ἐγὼ τῆς Ἑλλάδος μεμνῆσθαί σε ἀξιῶ, ὦ Ἀλέξανδρε, ἧς ἕνεκα ὁ πᾶς στόλος σοι ἐγένετο,
8 προσθεῖναι τὴν Ἀσίαν τῇ Ἑλλάδι. καὶ οὖν ἐνθυμήθητι, ἐκεῖσε ἐπανελθὼν ἆρά γε καὶ τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐλευθερωτάτους προσαναγκάσεις ἐς τὴν προσκύνησιν, ἢ Ἑλλήνων μὲν ἀφέξῃ, Μακεδόσι δὲ προσθήσεις τήνδε τὴν ἀτιμίαν, ἢ διακεκριμένα ἔσται σοι αὐτῷ τὰ τῶν τιμῶν ἐς ἅπαν, ὡς πρὸς Ἑλλήνων μὲν καὶ Μακεδόνων ἀνθρωπίνως τε καὶ Ἑλληνικῶς τιμᾶσθαι, πρὸς δὲ τῶν βαρβάρων μόνων βαρ-
9 βαρικῶς. εἰ δὲ ὑπὲρ Κύρου τοῦ Καμβύσου λέγεται πρῶτον προσκυνηθῆναι ἀνθρώπων Κῦρον καὶ ἐπὶ τῷδε ἐμμεῖναι Πέρσαις τε καὶ Μήδοις τήνδε τὴν ταπεινότητα, χρὴ ἐνθυμεῖσθαι ὅτι τὸν Κῦρον ἐκεῖνον Σκύθαι ἐσωφρόνισαν, πένητες ἄνδρες καὶ αὐτόνομοι, καὶ Δαρεῖον ἄλλοι αὖ Σκύθαι, καὶ Ξέρξην Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Ἀρταξέρξην Κλέαρχος καὶ Ξενοφῶν καὶ οἱ ξὺν τούτοις μύριοι, καὶ Δαρεῖον τοῦτον Ἀλέξανδρος μὴ προσκυνούμενος.

12 Ταῦτα δὴ καὶ τοιαῦτα εἰπόντος Καλλισθένους ἀνιᾶσαι μὲν μεγαλωστὶ Ἀλέξανδρον, Μακεδόσι δὲ πρὸς θυμοῦ εἰπεῖν. καὶ τοῦτο γνόντα Ἀλέξανδρον πέμψαντα κωλῦσαι
2 Μακεδόνας μεμνῆσθαι ἔτι τῆς προσκυνήσεως. ἀλλὰ σιγῆς γὰρ γενομένης ἐπὶ τοῖς λόγοις ἀναστάντας Περσῶν τοὺς

νικά, daher ist ein καί hinter ἔχειν nicht nöthig. — καὶ ἐγώ, will auch ich dir einen Rath geben, mit Beziehung auf die Rathgeber des von Kall. Getadelten. - προσθεῖναι führt den durch ἧς — ἐγένετο nur angedeuteten Gedanken aus.

8. αὐτῷ ist unpassend, vielleicht οὕτω: auch ἐς ἅπαν, im Ganzen, im Allgemeinen, ist unklar; eine Handschr. ἐς ἅπαντας.

9. πρῶτον, Xen. Cyrop. 8, 3, 14: πρόσθεν (vor dem Aufzug desC. als König) δὲ Περσῶν οὐδεὶς Κῦρον προσεκύνει. – Σκύθαι, die Unternehmung d. Cyrus (520 v. Chr.) gegen die Massageten, einen Scythenstamm, erzählen Herod. 1,214. Diod. 2, 44. Justin 1, 8. — ἐσωφρόνισαν, gewitzigt haben, nicht ohne Ironie, da durch den Tod des Cyrus die bessere Einsicht zu spät kam. — ἄλλοι, der Zug des Darius ging in das Land der Budinen, d. h. nach der obern Donau in der Gegend von Essek und fand in den Getensteppen, also zwischen Pruth und Dnjester sein Ende: *amissis octoginta millibus hominum trepidus refugit,* Justin 2, 5, 10.

12. 1. ἀνιᾶσαι, abhängig v. κατέχει λόγος 10, 5. — πρὸς θυμοῦ,

πρεσβυτάτους ἐφεξῆς προσκυνεῖν. Λεοννάτον δέ, ἕνα τῶν ἑταίρων, ἐπειδή τις ἐδόκει τῶν Περσῶν αὐτῷ οὐκ ἐν κόσμῳ προσκυνῆσαι, τὸν δὲ ἐπιγελάσαι τῷ σχήματι τοῦ Περσοῦ, ὡς ταπεινόν· καὶ τούτῳ χαλεπήναντα τότε Ἀλέξανδρον ξυναλλαγῆναι αὖθις. ἀναγέγραπται δὲ δὴ καὶ τοιόσδε λόγος. προπίνειν φιάλην χρυσῆν ἐν κύκλῳ Ἀλέξανδρον 3 *πρώτοις μὲν τούτοις πρὸς οὕστινας ξυνέκειτο αὐτῷ τὰ τῆς προσκυνήσεως· τὸν δὲ πρῶτον ἐκπιόντα τὴν φιάλην προσκυνῆσαί τε ἀναστάντα καὶ φιληθῆναι πρὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς διὰ πάντων χωρῆσαι. ὡς δὲ ἐς Καλλισθένην* 4 *ἧκεν ἡ πρόποσις ἀναστῆναι μὲν Καλλισθένην καὶ ἐκπιεῖν τὴν φιάλην, καὶ προσελθόντα ἐθέλειν φιλῆσαι οὐ προσκυνήσαντα. τὸν δὲ τυχεῖν μὲν τότε διαλεγόμενον Ἡφαιστίωνι· οὔκουν προσέχειν τὸν νοῦν, εἰ καὶ τὰ τῆς προσκυνήσεως ἐπιτελῆ αὐτῷ Καλλισθένει ἐγένετο. ἀλλὰ* 5 *Δημήτριον γὰρ τὸν Πυθώνακτος, ἕνα τῶν ἑταίρων, ὡς προσήει αὐτῷ ὁ Καλλισθένης φιλήσων, φάναι ὅτι οὐ προσκυνήσας πρόσεισι· καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οὐ παρασχεῖν φιλῆσαι ἑαυτόν· τὸν δὲ Καλλισθένην, φιλήματι, φάναι, ἔλαττον ἔχων ἄπειμι.*

Καὶ τούτων ἐγὼ ὅσα ἐς ὕβριν τε τὴν Ἀλεξάνδρου τὴν 6 *ἐν τῷ παραυτίκα καὶ ἐς σκαιότητα τὴν Καλλισθένους*

aus der Seele (D.), vgl. z. 3, 4, 5: *aequis auribus Callisthenes veluti vindex publicae libertatis audiebatur: expresserat non assensionem modo, sed etiam vocem, seniorum praecipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio*, Curtius 8, 11, 20, nach welchem Alexander das Gespräch, hinter einem Vorhang stehend, mit anhörte.

2. *Λεοννάτον*, Curtius: *venerantibus Persis Polypercon, qui cubabat supra regem, unum ex his mento contingentem humum per ludibrium coepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram.* — *τὸν δέ*, z. 2, 7, 9. — *ὡς ταπεινόν* = *ὡς ταπεινὸν ὄν*, als ob es etwas Erniedrigendes wäre. — *ἀναγέγραπται*, nach Plut. Alex. 54 vom Chares (Krüger).

3. *προπίνειν*, das Zutrinken bei Mahlzeiten und Trinkgelagen entsprach unsern Toasten oder Gesundheiten. — *τοῦτο*, *τὸ προσκυνῆσαι καὶ φιληθῆναι*.

4. *αὐτῷ Καλλισθένει* scheint unpassend; vielleicht ist *Καλλ.* zu streichen oder *τῷ* statt *αὐτῷ* zu schreiben.

6. *ὕβριν ἐν τ. π.*, die augenblickliche Beschimpfung, zur Zeit des Vorfalls, um so beleidigender für den König, als sie in Gegenwart aller Gäste stattfand, daher *ἄκαιρος παῤῥησία* nachher. — *σκαι-*

φέροντα, οὐδὲν οὐδαμῇ ἐπαινῶ· ἀλλὰ τὸ καθ' αὑτὸν γὰρ
κοσμίως τίθεσθαι ἐξαρκεῖν φημί, αὔξοντα ὡς ἀνυστὸν τὰ
βασιλέως πράγματα ὅτῳ τις ξυνεῖναι οὐκ ἀπηξίωσεν.
7 οὔκουν ἀπεικότως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ
Καλλισθένην τίθεμαι ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παῤῥησίᾳ καὶ
ὑπερόγκῳ ἀβελτηρίᾳ. ἐφ' ὅτῳ τεκμαίρομαι μὴ χαλεπῶς
πιστευθῆναι τοὺς κατειπόντας Καλλισθένους ὅτι μετέσχε
τῆς ἐπιβουλῆς τῆς γενομένης Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν παίδων,
τοὺς δὲ ὅτι καὶ ἐπῆρεν αὐτὸς εἰς τὸ ἐπιβουλεῦσαι. ξυνέβη
δὲ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ὧδε.

13 Ἐκ Φιλίππου ἦν ἤδη καθεστηκὸς τῶν ἐν τέλει Μα-
κεδόνων τοὺς παῖδας ὅσοι ἐς ἡλικίαν ἐμειρακίσαντο κα-
ταλέγεσθαι ἐς θεραπείαν τοῦ βασιλέως, τά τε περὶ τὴν
ἄλλην δίαιταν τοῦ σώματος διακονεῖσθαι βασιλεῖ καὶ κοι-
μώμενον φυλάσσειν τούτοις ἐπετέτραπτο· καὶ ὁπότε ἐξε-
λαύνοι βασιλεύς, τοὺς ἵππους παρὰ τῶν ἱπποκόμων δεχό-
μενοι ἐκεῖνοι προσῆγον καὶ ἀνέβαλλον οὗτοι βασιλέα τὸν
Περσικὸν τρόπον καὶ τῆς ἐπὶ θήρᾳ φιλοτιμίας βασιλεῖ
κοινωνοὶ ἦσαν. τούτων καὶ Ἑρμόλαος ἦν, Σωπόλιδος μὲν
2 παῖς, φιλοσοφίᾳ δὲ ἐδόκει προσέχειν τὸν νοῦν καὶ Καλ-
λισθένην θεραπεύειν ἐπὶ τῷδε. ὑπὲρ τούτου λόγος κατ-
έχει ὅτι ἐν θήρᾳ προσφερομένου Ἀλεξάνδρῳ συὸς ἔφθη
βαλὼν τὸν σῦν ὁ Ἑρμόλαος· καὶ ὁ μὲν σῦς πίπτει βλη-
θείς, Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ καιροῦ ὑστερήσας ἐχαλέπηνε τῷ
Ἑρμολάῳ καὶ κελεύει αὐτὸν πρὸς ὀργὴν πληγὰς λαβεῖν

ότης, linkisches Wesen, Plumpheit (D.), nachher *ἀβελτηρία*. — *τὸ καθ' αὑτόν* (auf *τις* zu beziehen), jeder sein Verhalten. — *κοσμίως* gebührend. — *ὡς*, insoweit diess für den Einzelnen möglich.

7. *τοὺς δέ*, Andere aber (z. 1, 5, 1), unterscheidet die etwas abweichende Aussage Anderer; regelmässig wäre vorher gewesen '*τοὺς μὲν ὅτι μετέσχε*, allein so (mit Kr.) zu schreiben scheint unnöthig. — *καὶ ἐπῆρεν*, sogar angestiftet, nicht blos Theil gehabt habe.

13. 1. *οἱ ἐν τέλει* ist sonst Bezeichnung der Magistrate, als der mit der Kraft und Befugniss, Beschlüsse zu vollbringen, ausgestatteten Gewalten (z. 2, 24, 4), hier, wie es scheint, der durch Geburt und Einfluss hervorragenden Geschlechter, *τῶν ἐν Μακεδονίᾳ δοκιμωτάτων τοὺς υἱεῖς*, sagt über dieselbe Sitte Aelian v. h. 14, 49. Curtius 5, 1, 42 u. 8, 6, 2: *mos erat principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia.*

ὁρώντων τῶν αλλων παίδων, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀφείλετο.

Τοῦτον τὸν Ἑρμόλαον ἀλγήσαντα τῇ ὕβρει φράσαι 3 πρὸς Σώστρατον τὸν Ἀμύντου, ἡλικιώτην τε ἑαυτοῦ καὶ ἐραστὴν ὄντα, ὅτι οὐ βιωτόν οἵ ἐστι μὴ τιμωρησαμένῳ Ἀλέξανδρον τῆς ὕβρεως, καὶ τὸν Σώστρατον οὐ χαλεπῶς συμπεῖσαι μετασχεῖν τοῦ ἔργου, ἅτε ἐρῶντα. ὑπὸ τούτων 4 δὲ ἀναπεισθῆναι Ἀντίπατρόν τε τὸν Ἀσκληπιοδώρου τοῦ Συρίας σατραπεύσαντος καὶ Ἐπιμένην τὸν Ἀρσέου καὶ Ἀντικλέα τὸν Θεοκρίτου καὶ Φιλώταν τὸν Κάρσιδος τοῦ Θρᾳκός. ὡς οὖν περιῆκεν ἐς Ἀντίπατρον ἡ νυκτερινὴ φυλακή, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ξυγκείμενον εἶναι ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον, κοιμωμένῳ ἐπιπεσόντας.

Ξυμβῆναι δὲ οἱ μὲν αὐτομάτως λέγουσιν ἔστε ἡμέραν 5 πίνειν Ἀλέξανδρον· Ἀριστόβουλος δὲ ὧδε ἀνέγραψε. Σύραν γυναῖκα ἐφομαρτεῖν Ἀλεξάνδρῳ κάτοχον ἐκ τοῦ θείου γιγνομένην· καὶ ταύτην τὸ μὲν πρῶτον γέλωτα εἶναι Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς ἀμφ᾽ αὐτόν· ὡς δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ κατοχῇ ἀληθεύουσα ἐφαίνετο, οὐκέτι ἀμελεῖσθαι ὑπ᾽ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ᾽ εἶναι γὰρ τῇ Σύρᾳ πρόσοδον πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν, καὶ καθεύδοντι πολλάκις ἤδη ἐπιστῆναι. καὶ δὴ καὶ τότε ἀπαλ- 6 λασσομένου ἐκ τοῦ πότου κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου ἐντυχεῖν, καὶ δεῖσθαι ἐπανελθόντα πίνειν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Ἀλέξανδρον θεῖόν τι εἶναι νομίσαντα ἐπαν-

Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus eius aedis, in qua rex acquiescebat. — Iisdem acceptos ab agasonibus equos, quum rex ascensurus esset, admovebant comitabanturque et venantem et in procliis, omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Praecipuus honor habebatur quod licebat sedentibus vesci cum rege; castigandi eos verberibus nullius potestas praeter ipsum erat. Haec cohors velut seminarium ducum praefectorumque apud Macedonas fuit. — *ἐς θεραπείαν*, zum persönlichen Dienst (D.), wird durch das Folgende erklärt. — *τὰ — βασιλεῖ*, ausser der gewöhnlichen Bedienung der Person des Königs (D.). — *ἐκεῖνοι — οὗτοι*, wie bei Späteren nicht selten *ἐκεῖνος — αὐτός*, von demselben Subject in einem Satz.

5. *ἔστε*, Arrians Sprachgebrauch ist für *ἔστε ἐφ᾽* (Kr.). Indessen kann der Gebrauch auch ein Ionismus sein, vgl. z. 3, 20, 4. — *γέλωτα*, Gegenstand des Spottes.

ελθεῖν τε καὶ πίνειν, καὶ οὕτω τοῖς παισὶ διαπεσεῖν τὸ ἔργον.

7 Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἐπιμένης ὁ Ἀρσέου τῶν μετεχόντων τῆς ἐπιβουλῆς φράζει τὴν πρᾶξιν Χαρικλεῖ τῷ Μενάνδρου, ἐραστῇ ἑαυτοῦ γεγονότι· Χαρικλῆς δὲ φράζει Εὐρυλόχῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ἐπιμένους. καὶ ὁ Εὐρύλοχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τὴν Ἀλεξάνδρου Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου τῷ σωματοφύλακι καταλέγει ἅπαν τὸ πρᾶγμα· ὁ δὲ Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασε. καὶ Ἀλέξανδρος ξυλλαβεῖν κελεύει ὧν τὰ ὀνόματα εἶπεν ὁ Εὐρύλοχος· καὶ οὗτοι στρεβλούμενοι σφῶν τε αὐτῶν κατεῖπον τὴν ἐπιβουλὴν καί τινας καὶ ἄλλους ὠνόμασαν.

14 Ἀριστόβουλος μὲν λέγει ὅτι καὶ Καλλισθένην ἐπᾶραι σφᾶς ἔφασαν ἐς τὸ τόλμημα· καὶ Πτολεμαῖος ὡσαύτως λέγει. οἱ δὲ πολλοὶ οὐ ταύτῃ λέγουσιν, ἀλλὰ διὰ μῖσος γὰρ τὸ ἤδη ὂν πρὸς Καλλισθένην ἐξ Ἀλεξάνδρου καὶ ὅτι ὁ Ἑρμόλαος ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτήδειος ἦν τῷ Καλλισθένει, οὐ χαλεπῶς πιστεῦσαι τὰ χείρω ὑπὲρ Καλλισθένους
2 Ἀλέξανδρον. ἤδη δέ τινες καὶ τάδε ἀνέγραψαν, τὸν Ἑρμόλαον προαχθέντα ἐς τοὺς Μακεδόνας ὁμολογεῖν τε ἐπιβουλεῦσαι, καὶ γὰρ οὐκ εἶναι ἔτι ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ φέρειν τὴν ὕβριν τὴν Ἀλεξάνδρου, πάντα καταλέγοντα, τήν τε Φιλώτα οὐκ ἔνδικον τελευτὴν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Παρμενίωνος ἔτι ἐκνομωτέραν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀποθανόντων, καὶ τὴν Κλείτου ἐν μέθῃ ἀναίρεσιν, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν Μηδικήν, καὶ τὴν προσκύνησιν τὴν βουλευθεῖσαν καὶ οὔπω πεπαυμένην, καὶ πότους τε καὶ ὕπνους

6. *διαπεσεῖν*, zerfallen = fehlschlagen.

14. 1. *ἐξ* lässt eine Handschrift aus, doch so *μῆνις ἐκ Διονύσου* 9, 5.

2. *ἤδη δέ* wie *iam, iam vero* bei Uebergängen und im Fortschritt der Erzählung. — *ἐς τοὺς Μ.*, z. 3, 26, 2. — *ὁμολογεῖν τε* —, statt einer entsprechenden Fortsetzung wie *καὶ εἰπεῖν ἐλευθερῶσαι ἐθελῆσαι* (Kr.) schliesst sich die Construction anakoluthisch dem Zwischensatz an. — *Φιλώτα*, s. 3, 26, 1 ff. — *Κλείτου*, 8, 1. — *πότους*, s. z. 7, 29, 4.

3. *καταλευσθῆναι*, Tod durch Steinigung, im heroischen Zeitalter häufig, kommt als Hinrichtungsart auch in der historischen Zeit der Griechen öfter vor. – *ἐν*, der Gebrauch der Präposition ist in dieser Verbindung stehend. — *ξυμπεριάγεσθαι*, eingeschlossen in einen eiser-

τοὺς Ἀλεξάνδρου· ταῦτα οὐ φέροντα ἔτι ἐλευθερῶσαι ἐθελῆσαι ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους Μακεδόνας. τοῦτον 3
μὲν δὴ αὐτόν τε καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ ξυλληφθέντας καταλευσθῆναι πρὸς τῶν παρόντων. Καλλισθένην δὲ Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις ξυμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσῳ τελευτῆσαι, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν. οὕτως οὐδὲ οἱ πάνυ πιστοὶ ἐς τὴν ἀφήγησιν καὶ ξυγγενόμενοι ἐν τῷ τότε Ἀλεξάνδρῳ ὑπὲρ τῶν γνωρίμων τε καὶ οὐ λαθόντων σφᾶς ὅπως διεπράχθη ξύμφωνα ἀνέγραψαν. πολλὰ δὲ 4
καὶ ἄλλα ὑπὲρ τούτων αὐτῶν ἄλλοι ἄλλως ἀφηγήσαντο· ἀλλ' ἐμοὶ ταῦτα ἀποχρῶντα ἔστω ἀναγεγραμμένα. ταῦτα μὲν δὴ οὐ πολλῷ ὕστερον πραχθέντα ἐγὼ ἐν τοῖσδε τοῖς ἀμφὶ Κλεῖτον ξυνενεχθεῖσιν Ἀλεξάνδρῳ ἀνέγραψα, τούτοις μᾶλλόν τι οἰκεῖα ὑπολαβὼν ἐς τὴν ἀφήγησιν.

Παρ' Ἀλέξανδρον δὲ ἧκεν αὖθις Σκυθῶν τῶν ἐκ τῆς 15
Εὐρώπης πρεσβεία ξὺν τοῖς πρέσβεσιν οἷς αὐτὸς ἐς Σκύθας ἔστειλεν. ὁ μὲν δὴ τότε βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν ὅτε οὗτοι ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐπέμποντο τετελευτηκὼς ἐτύγχανεν· ἀδελφὸς δὲ ἐκείνου ἐβασίλευεν. ἦν δὲ ὁ νοῦς τῆς πρε- 2
σβείας ἐθέλειν ποιεῖν πᾶν τὸ ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπαγγελλόμενον Σκύθας· καὶ δῶρα ἔφερον Ἀλεξάνδρῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Σκυδῶν ὅσα μέγιστα νομίζεται ἐν Σκύθαις· καὶ τὴν θυγατέρα ὅτι ἐθέλει Ἀλεξάνδρῳ δοῦναι γυναῖκα βεβαιότητος οὕνεκα τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον φιλίας τε καὶ συμμαχίας. εἰ δὲ ἀπαξιοῖ τὴν Σκυθῶν βασίλισσαν γῆμαι 3
Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τῶν γε σατραπῶν τῶν τῆς Σκυθικῆς

nen Käfig soll er an der Läusesucht gestorben sein, Plut. Alex. 55.

4. *πολλὰ — ἄλλως*, noch vieles Andere und jeder wieder anders. — *ὕστερον*, einige Monate später in Bactra, s. c. 22, 2.

15. 1. Fortsetzung der im 6. Cap. abgebrochenen Erzählung. — *τοῖς πρέσβεσιν*, s. 1, 2. Curtius 8, 1, 7: *Alexander Sogdianis rursus subactis Maracanda repetit; ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosporum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit.*

2. *νοῦς*, z. 1, 11, 5. — *καὶ — ὅτι*, abhängig von einem aus *ὁ νοῦς τ. πρεσβείας* zu ergänzenden Begriff, wie melden, versprechen. — Curtius 8, 1, 9: *Scythae petebant, ut regis sui filiam matrimonio sibi iungeret, si dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus suae gentis connubia coire pateretur: ipsum quo-*

χώρας καὶ ὅσοι ἄλλοι δυνάσται κατὰ τὴν γῆν τὴν Σκυ-
θίδα, τούτων τὰς παῖδας ἐθέλειν δοῦναι τοῖς πιστοτά-
τοις τῶν ἀμφ᾽ Ἀλέξανδρον· ἥξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφασκεν,
εἰ κελεύοιτο, ὡς παρ᾽ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἀκοῦσαι ὅσα
4 ἐπαγγέλλοι. ἀφίκετο δὲ ἐν τούτῳ παρ᾽ Ἀλέξανδρον καὶ
Φαρασμάνης ὁ Χωρασμίων βασιλεὺς ξὺν ἱππεῦσι χιλίοις
καὶ πεντακοσίοις. ἔφασκε δὲ ὁ Φαρασμάνης ὅμορος οἰκεῖν
τῷ τε Κόλχων γένει καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς Ἀμαζόσι, καὶ
εἰ ἐθέλοι Ἀλέξανδρος, ἐπὶ Κόλχους τε καὶ Ἀμαζόνας
ἐλάσας καταστρέψασθαι τὰ ἐπὶ τὸν πόντον τὸν Εὔ-
ξεινον ταύτῃ καθήκοντα γένη, ὁδῶν τε ἡγεμὼν ἔσε-
σθαι ἐπηγγέλλετο καὶ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρα-
σκευάσειν.

5 Τοῖς τε οὖν παρὰ τῶν Σκυθῶν ἥκουσι φιλάνθρωπα
ἀποκρίνεται Ἀλέξανδρος καὶ ἐς τὸν τότε καιρὸν ξύμφορα,
γάμου δὲ οὐδὲν δεῖσθαι Σκυθικοῦ, καὶ Φαρασμάνην ἐπαι-
νέσας τε καὶ φιλίαν καὶ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ξυνθέμε-
νος αὐτῷ μὲν τότε οὐκ ἔφη ἐν καιρῷ εἶναι ἐλαύνειν ἐπὶ
τὸν Πόντον· Ἀρταβάζῳ δὲ τῷ Πέρσῃ, ὅτῳ τὰ Βακτρίων
ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπετέτραπτο, καὶ ὅσοι ἄλλοι πρόσχωροι
τούτῳ σατράπαι ξυστήσας Φαρασμάνην ἀποπέμπει ἐς τὰ
6 ἤθη τὰ αὐτοῦ. αὑτῷ δὲ τὰ Ἰνδῶν ἔφη ἐν τῷ τότε μέλειν.
τούτους γὰρ καταστρεψάμενος πᾶσαν ἂν ἤδη ἔχειν τὴν
Ἀσίαν· ἐχομένης δὲ τῆς Ἀσίας ἐπανιέναι ἂν ἐς τὴν Ἑλ-
λάδα· ἐκεῖθεν δὲ ἐφ᾽ Ἑλλησπόντου τε καὶ τῆς Προπον-
τίδος ξὺν τῇ δυνάμει πάσῃ τῇ τε ναυτικῇ καὶ τῇ πεζικῇ

que regem venturum ad eum pollicebantur.

3. *ἐθέλειν*: *τὸν βασιλέα.*

4. „Die Chorasmier wohnten zwischen dem kaspischen Meere, dem Aralsee und der Wüste Karakum in dem jetzt von Truchmenen durchzogenen Khowaresm. Von selbst ergiebt sich, dass bei dieser Lage ihres Landes das Folgende nur Fabel sein kann. Denn wie konnte Ph. sich Nachbar der Kolchier am schwarzen Meere u. an den Ufern des Phasis nennen? Glauben konnte diess nur, wer das kaspische und schwarze Meer mit einander verwechselte.“ D. nach Schm. Ueber die Amazonen vgl. 7, 13, 2.

5. *Ἀρταβάζῳ*, s. 3, 29, 1. — *ξυστήσας*, vorgestellt, empfohlen, an ihn gewiesen hatte. — *τὰ ἤθη*, seine Heimath.

6. *ἀποθέσθαι*, aufsparen (D.).

7. *προχωρεῖν*, z. 1, 5, 1. — *οὐδέ*,

ἐλάσειν εἴσω τοῦ Πόντου· καὶ ἐς τὸ τότε ἠξίου ἀποθέσθαι Φαρασμάνην ὅσα ἐν τῷ παραυτίκα ἐπηγγέλλετο.

Αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ὦξόν τε ποταμὸν ᾔει αὖθις καὶ 7 *ἐς τὴν Σογδιανὴν προχωρεῖν ἐγνώκει, ὅτι πολλοὺς τῶν Σογδιανῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφευγέναι ἠγγέλλετο οὐδὲ ἐθέλειν κατακούειν τοῦ σατράπου ὅστις αὐτοῖς ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐπετέτακτο. στρατοπεδεύοντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ὤξῳ οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς τῆς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου πηγὴ ὕδατος καὶ ἄλλη ἐλαίου πηγὴ πλησίον αὐτῆς ἀνέσχε. καὶ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου τῷ σωματοφύλακι* 8 *ἐπειδὴ ἐσηγγέλθη τὸ τέρας, Πτολεμαῖος Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασεν. Ἀλέξανδρος δὲ ἔθυεν ἐπὶ τῷ φάσματι ὅσα οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο. Ἀρίστανδρος δὲ πόνων εἶναι σημεῖον τοῦ ἐλαίου τὴν πηγὴν ἔφασκεν· ἀλλὰ καὶ νίκην ἐπὶ τοῖς πόνοις σημαίνειν.*

Διαβὰς οὖν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανήν, **16** *Πολυσπέρχοντα δὲ καὶ Ἄτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγρον αὐτοῦ ἐν Βάκτροις ὑπολιπόμενος τούτοις μὲν παρήγγειλε τήν τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὡς μή τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτῃ βάρβαροι, καὶ τοὺς ἤδη ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν· αὐτὸς δὲ ἐς πέντε μέρη διελὼν τὴν ἅμα* 2 *οἷ στρατιὰν τῶν μὲν Ἡφαιστίωνα ἄρχειν ἔταξε, τῶν δὲ Πτολεμαῖον τὸν Λάγου τὸν σωματοφύλακα· τοῖς τρίτοις δὲ Περδίκκαν ἐπέταξε· τῆς δὲ τετάρτης τάξεως Κοῖνος καὶ Ἀρτάβαζος ἡγοῦντο αὐτῷ· τὴν δὲ πέμπτην μοῖραν ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐπῄει τὴν χώραν ὡς ἐπὶ Μαράκανδα. καὶ οἱ ἄλλοι ὡς ἑκάστοις προὐχώρει ἐπῄεσαν, τοὺς μὲν* 3

z. 11, 3. — *ὅστις*, wird von Arr. nicht genannt. — *πηγή*, mit einigen Abweichungen Plut. Alex. 57 u. Curtius 7, 10, 13: *Oxus quia limum vehit turbidus semper insalubris est potui, itaque puteos miles coeperat fodere, nec tamen humo alte egesta existebat humor; quum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem quia tarde notaverant, subito exstitisse finxerunt.* Man vermuthet, dass es eine Quelle des in jenen Gegenden nicht seltenen Erdharzes (Naphta) gewesen sei.

16. 1. Der Sprachgebrauch ist für *ὑπολειπόμενος*. — *ἐξαιρεῖν*, z. 2. 20, 5.

2. *αὐτῷ* ist Conjectur st. *αὐτῶν*.

3. *ὡς — προὐχώρει*, d. h. je nach den zu überwindenden Schwierig-

τινας τῶν ἐς τὰ ἐρύματα ξυμπεφευγότων βίᾳ ἐξαιροῦντες, τοὺς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ προσχωροῦντάς σφισιν ἀναλαμβάνοντες. ὡς δὲ ξύμπασα αὐτῷ ἡ δύναμις, ἐπελθοῦσα τῶν Σογδιανῶν τῆς χώρας τὴν πολλήν, ἐς Μαράκανδα ἀφίκετο, Ἡφαιστίωνα μὲν ἐκπέμπει τὰς ἐν τῇ Σογδιανῇ πόλεις συνοικίζειν, Κοῖνον δὲ καὶ Ἀρτάβαζον ὡς ἐς Σκύθας, ὅτι ἐς Σκύθας καταπεφευγέναι Σπιταμένης αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, αὐτὸς δὲ ξὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ ἐπιὼν τῆς Σογδιανῆς ὅσα ἔτι πρὸς τῶν ἀφεστηκότων κατείχετο ταῦτα οὐ χαλεπῶς ἐξῄρει.

4 *Ἐν τούτοις δὲ Ἀλεξάνδρου ὄντος Σπιταμένης τε καὶ σὺν αὐτῷ τῶν Σογδιανῶν τινὲς φυγάδων ἐς τῶν Σκυθῶν τῶν Μασσαγετῶν καλουμένων τὴν χώραν ξυμπεφευγότες ξυναγαγόντες τῶν Μασσαγετῶν ἱππέας ἑξακοσίους ἀφί-*
5 *κοντο πρός τι φρούριον τῶν κατὰ τὴν Βακτριανήν. καὶ τῷ τε φρουράρχῳ οὐδὲν πολέμιον προσδεχομένῳ ἐπιπεσόντες καὶ τοῖς ξὺν τούτῳ τὴν φυλακὴν ἔχουσι τοὺς μὲν στρατιώτας διαφθείρουσι, τὸν φρούραρχον δὲ ἑλόντες ἐν φυλακῇ εἶχον. θαῤῥήσαντες δὲ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῇ καταλήψει ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον Ζαριάσποις πελάσαντες τῇ μὲν πόλει προσβαλεῖν ἀπέγνωσαν, λείαν δὲ πολλὴν περιβαλλόμενοι ἤλαυνον.*

6 *Ἦσαν δὲ ἐν τοῖς Ζαριάσποις νόσῳ ὑπολελειμμένοι τῶν ἑταίρων ἱππέων οὐ πολλοὶ καὶ ξὺν τούτοις Πείθων τε ὁ Σωσικλέους, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θεραπείας τῆς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένος, καὶ Ἀριστόνικος ὁ κιθαρῳδός. καὶ οὗτοι αἰσθόμενοι τῶν Σκυθῶν τὴν καταδρομήν (ἤδη γὰρ ἐκ τῆς νόσου ἀναῤῥωσθέντες ὅπλα τε ἔφερον καὶ τῶν ἵππων ἐπέβαινον) ξυναγαγόντες τούς τε μισθοφόρους ἱπ-*

keiten, vgl. z. 1, 1, 12. — *ὁμολογίᾳ*, z. 2, 20, 5. — *ἀναλαμβάνοντες*, wohl *recuperantes*, so dass das sonst in dieser Verbindung gewöhnliche *παραλαμβάνειν* (Kr.) nicht nöthig. — *Μαράκανδα*, als bestimmten Vereinigungspunkt für alle 5 Kolonnen. — *συνοικίζειν*, von Neuem bevölkern.

5. *διαφθείρουσι*, Andere *διέφθειραν*, s. z. 1, 6, 4. — Richtiger wohl *περιβαλόμενοι*, sich verschafft habend; das Verb. ist in dieser Verbindung häufig, besonders von geraubten Viehheerden, daher *ἐλαύνειν* und § 7 *ἄγειν*.

6. *θεραπείας*, „Alexander scheint

πέας ἐς ὀγδοήκοντα, οἳ ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ζαριάσπων ὑπο-
λελειμμένοι ἦσαν, καὶ τῶν παίδων τινὰς τῶν βασιλικῶν
ἐκβοηθοῦσιν ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ 7
προσβολῇ οὐδὲν ὑποτοπήσασι τοῖς Σκύθαις ἐπιπεσόντες
τήν τε λείαν ξύμπασαν ἀφείλοντο αὐτοὺς καὶ τῶν ἀγόν-
των τὴν λείαν οὐκ ὀλίγους ἀπέκτειναν. ἐπανιόντες δὲ αὐ-
τοὶ ἀτάκτως, ἅτε οὐδενὸς ἐξηγουμένου, ἐνεδρευθέντες πρὸς
Σπιταμένους καὶ τῶν Σκυθῶν τῶν μὲν ἑταίρων ἀποβάλ-
λουσιν ἑπτά, τῶν δὲ μισθοφόρων ἱππέων ἑξήκοντα· καὶ
Ἀριστόνικος ὁ κιθαρῳδὸς αὐτοῦ ἀποθνήσκει, οὐ κατὰ
κιθαρῳδὸν ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος. Πείθων δὲ τρωθεὶς
ζῶν λαμβάνεται πρὸς τῶν Σκυθῶν.

Καὶ ταῦτα ὡς Κρατέρῳ ἐξηγγέλθη, σπουδῇ ἐπὶ τοὺς 17
Μασσαγέτας ἤλαυνεν. οἱ δὲ ὡς ἐπύθοντο πλησίον ἐπε-
λαύνοντά σφισι Κράτερον, ἔφευγον ἀνὰ κράτος ὡς ἐς τὴν
ἐρήμην. καὶ Κράτερος ἐχόμενος αὐτῶν αὐτοῖς τε ἐκείνοις
περιπίπτει οὐ πόῤῥω τῆς ἐρήμου καὶ ἄλλοις ἱππεῦσι
Μασσαγετῶν ὑπὲρ τοὺς χιλίους. καὶ μάχη γίνεται τῶν 2
Μακεδόνων καὶ τῶν Σκυθῶν καρτερά· καὶ ἐνίκων οἱ
Μακεδόνες. τῶν δὲ Σκυθῶν ἀπέθανον μὲν ἑκατὸν καὶ
πεντήκοντα ἱππεῖς· οἱ δὲ ἄλλοι οὐ χαλεπῶς ἐς τὴν ἐρή-
μην διεσώθησαν, ὅτι ἄπορον ἦν προσωτέρω τοῖς Μακε-
δόσι διώκειν.

Καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος Ἀρτάβαζον μὲν τῆς σα- 3
τραπείας τῆς Βακτρίων ἀπαλλάττει δεηθέντα διὰ γῆρας,
Ἀμύνταν δὲ τὸν Νικολάου σατράπην ἀντ' αὐτοῦ καθ-
ίστησι. Κοῖνον δὲ ἀπολείπει αὐτοῦ τήν τε αὐτοῦ
τάξιν καὶ τὴν Μελεάγρου ἔχοντα καὶ τῶν ἑταίρων ἱπ-
πέων ἐς τετρακοσίους καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς πάντας

nach dem Brauch der persischen Könige [*σταθμοὶ βασιλ.*, *mansiones regiae*] hier wie in sonst bedeutenden Städten eine eigene Hofhaltung gehabt zu haben." D. — *παίδων*, s. z. 13, 1.

7. *οὐ κατὰ* —, tapferer als man von einem Musikanten erwartet hätte, s. z. 1, 26, 5. Nach Plut. ehrte Alexander sein Andenken durch eine goldene Statue in Delphi.

17. 1. *ἔρημος* ist bei Arr. wie bei Attikern zweier und dreier Endungen.

3. Curtius 8, 1, 19: *accepta aetatis excusatione ab Artabazo provinciam*

καὶ τῶν Βακτρίων τε καὶ Σογδιανῶν καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ Ἀμύντου ἐτάχθησαν, προστάξας ἅπασιν ἀκούειν Κοίνου καὶ διαχειμάζειν αὐτοῦ ἐν τῇ Σογδιανῇ, τῆς τε χώρας ἕνεκα τῆς φυλακῆς καὶ εἴ πῃ ἄρα Σπιταμένην περιφερόμενον κατὰ τὸν χειμῶνα ἐνεδρεύσαντας ξυλλαβεῖν.

4 Σπιταμένης δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς φρουραῖς τε πάντα κατειλημμένα ἑώρων ἐκ τῶν Μακεδόνων καί σφισιν ἄπορα πάντῃ τὰ τῆς φυγῆς ἐγίγνετο, ὡς ἐπὶ Κοῖνόν τε καὶ τὴν ξὺν τούτῳ στρατιὰν ἐτράποντο, ὡς ταύτῃ μᾶλλόν τι ἀξιόμαχοι ἐσόμενοι. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Βαγάς, χωρίον τῆς Σογδιανῆς ὀχυρόν, ἐν μεθορίῳ τῆς τε Σογδιανῶν γῆς καὶ τῆς Μασσαγετῶν Σκυθῶν ᾠκισμένον, ἀναπείθουσιν οὐ χαλεπῶς τῶν Σκυθῶν ἱππέας ἐς τρισχιλίους συν-
5 εμβάλλειν σφίσιν ἐς τὴν Σογδιανήν. οἱ δὲ Σκύθαι οὗτοι ἀπορίᾳ τε πολλῇ ἔχονται καὶ ἅμα ὅτι οὔτε πόλεις εἰσὶν αὐτοῖς οὔτε ἑδραῖοι οἰκοῦσιν, ὡς δειμαίνειν ἂν περὶ τῶν φιλτάτων, οὐ χαλεποὶ ἀναπεισθῆναί εἰσιν ἐς ἄλλον καὶ ἄλλον πόλεμον. ὡς δὲ Κοῖνός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἔμαθον προσιόντας τοὺς ξὺν Σπιταμένει ἱππέας, ἀπήντων
6 καὶ αὐτοὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς. καὶ γίγνεται αὐτῶν μάχη καρτερά· καὶ νικῶσιν οἱ Μακεδόνες, ὥστε τῶν μὲν βαρβάρων ἱππέων ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους πεσεῖν ἐν τῇ μάχῃ, τῶν δὲ ξὺν Κοίνῳ ἱππέας μὲν ἐς εἴκοσι καὶ πέντε, πεζοὺς δὲ δώδεκα. οἵ τε οὖν Σογδιανοὶ οἱ ἔτι ὑπολειπόμενοι ξὺν Σπιταμένει καὶ τῶν Βακτρίων οἱ πολλοὶ ἀπολείπουσιν ἐν τῇ φυγῇ Σπιταμένην καὶ ἀφικόμενοι παρὰ

eius destinat Clito. Artab. war 95 Jahre alt, als er zu Alexander übertrat, Curt. 6, 5, 3 (Kr.). — *Βακτρίων — Σογδιανῶν* von *ὅσοι* abhängig. — *εἴ πῃ*, wie im Lateinischen *si quando* statt *aliquando, si forte* und ähnliches adverbartig ohne Einfluss auf die Construction eingeschoben, vollständig: *ξυλλαβεῖν, εἴ πῃ ἄρα ξυλλάβοιεν*, vgl. 30, 5. — *ξυλλαβεῖν*, um gefangen zu nehmen: in demselben Abhängigkeitsverhältniss wie *ἕνεκα τῆς φυλακῆς*.

4. *πάντῃ*, Conjectur statt *πάντα*, vgl. 2, 21, 8. 3, 29, 3. 4, 21, 6. — *Βαγάς*, sonst nirgends erwähnt; eine Handschrift *Γαβάς*.

5. *καὶ ἅμα* berücksichtigt die vorher als blossen Umstand angegebene Aussage als Grund. — *οὔτε ἑδραῖοι*, als Nomaden ohne feste Wohnsitze. — *ὡς δει-*

Κοῖνον παρέδοσαν σφᾶς αὐτοὺς Κοίνῳ, οἵ τε Μασσαγέται οἱ Σκύθαι κακῶς πεπραγότες τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν ξυμπαραταξαμένων σφίσι Βακτρίων τε καὶ Σογδιανῶν διήρπασαν, αὐτοὶ δὲ ξὺν Σπιταμένει ἐς τὴν ἔρημον ἔφευγον. ὡς δὲ ἐξηγγέλλετο αὐτοῖς Ἀλέξανδρος ἐν ὁρμῇ ὢν ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐλαύνειν ἀποτεμόντες τοῦ Σπιταμένους τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἀλέξανδρον πέμπουσιν, ὡς ἀποστρέψοντες ἀπὸ σφῶν αὐτὸν τούτῳ τῷ ἔργῳ. 7

18 Καὶ ἐν τούτῳ Κοῖνός τε ἐς Ναύτακα παρ᾽ Ἀλέξανδρον ἐπανέρχεται καὶ οἱ ἀμφὶ Κράτερόν τε καὶ Φραταφέρνην τὸν τῶν Παρθυαίων σατράπην καὶ Στασάνωρ ὁ Ἀρείων, πεπραγμένων σφίσι πάντων ὅσα ἐξ Ἀλεξάνδρου ἐτέτακτο. 2 Ἀλέξανδρος δέ, περὶ Ναύτακα ἀναπαύων τὴν στρατιὰν ὅ τιπερ ἀκμαῖον τοῦ χειμῶνος ἦν, Φραταφέρνην μὲν ἀποστέλλει ἐς Μάρδους καὶ Ταπούρους, Αὐτοφραδάτην ἐπανάξοντα τὸν σατράπην, ὅτι πολλάκις ἤδη μετάπεμπτος ἐξ Ἀλεξάνδρου γιγνόμενος οὐχ ὑπήκουε καλοῦντι. 3 Στασάνορα δὲ ἐς Δράγγας σατράπην ἐκπέμπει, ἐς Μήδους δὲ Ἀτροπάτην ἐπὶ σατραπείᾳ καὶ τοῦτον τῇ Μήδων, ὅτι Ὀξοδάτης ἐθελοκακεῖν αὐτῷ ἐφαίνετο. Σταμένην δὲ ἐπὶ Βαβυλῶνος στέλλει, ὅτι Μαζαῖος ὁ Βαβυλώνιος ὕπαρχος τετελευτηκέναι αὐτῷ ἐξηγγέλλετο. Σώπολιν δὲ καὶ Ἐπόκιλλον καὶ Μενίδαν ἐς Μακεδονίαν ἐκπέμπει, τὴν στρατιὰν τὴν ἐκ Μακεδονίας αὐτῷ ἀνάξοντας.

4 Ἅμα δὲ τῷ ἦρι ὑποφαίνοντι προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὴν ἐν τῇ Σογδιανῇ πέτραν, ἐς ἣν πολλοὺς μὲν τῶν Σογδιανῶν

μαίνειν ἄν, so dass sie zu fürchten hätten.

7. Nach Curtius 8, 3 ward Sp. von seiner Gemahlin ermordet und sein Haupt dem Alex. überbracht.

18. 1. *Φραταφέρνην* — *Στασάνωρ*, Beider Ankunft war schon 7, 1 erwähnt und zwar nach Zariaspa (Schm.), von einer anderweiten Sendung ist nirgends die Rede.

2. *ὅ τιπερ ἀκμαῖον τ. χειμῶνος*, die ganze Winterstrenge, vgl. 7, 1. — *μετάπεμπτος γιγνόμενος* = *μεταπεμπομένου αὐτὸν Ἀλεξάνδρου*, doch scheint *ἤδη* ein Praeterit. zu verlangen.

3. *Μαζαῖος*, s. 3, 16, 4. — *Μενίδαν*, s. 7, 23, 1.

4. *τῷ ἦρι*, des Jahres 327. — *πέτραν*, das Local des Felsenkastells ist mit Sicherheit nicht bestimmbar; nach Strabo's mit Recht bestrittener Angabe 11, 11 p, 517 ward Roxane auf dem Felsen des

ξυμπεφευγέναι αὐτῷ ἐξηγγέλλετο· καὶ ἡ Ὀξυάρτου δὲ γυνὴ
τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὀξυάρτου ἐς τὴν πέτραν
ταύτην ξυμπεφευγέναι ἐλέγοντο, Ὀξυάρτου αὐτὰς ὡς ἐς
ἀνάλωτον δῆθεν τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένου, ὅτι καὶ
αὐτὸς ἀφειστήκει ἀπ᾽ Ἀλεξάνδρου. ταύτης γὰρ ἐξαιρε-
θείσης οὐκέτι οὐδὲν ὑπολειφθήσεσθαι ἐδόκει τῶν Σογ-
5 διανῶν τοῖς νεωτερίζειν ἐθέλουσιν. ὡς δὲ ἐπέλασαν τῇ
πέτρᾳ καταλαμβάνει πάντῃ ἀπότομον ἐς τὴν προσβολήν,
σιτία τε ξυγκεκομισμένους τοὺς βαρβάρους ὡς ἐς χρόνιον
πολιορκίαν· καὶ χιὼν πολλὴ ἐπιπεσοῦσα τήν τε πρόσβα-
σιν ἀπορωτέραν ἐποίει τοῖς Μακεδόσι καὶ ἅμα ἐν ἀφθο-
νίᾳ ὕδατος τοὺς βαρβάρους διῆγεν. ἀλλὰ καὶ ὣς προσ-
6 βάλλειν ἐδόκει τῷ χωρίῳ. καὶ γάρ τι καὶ ὑπέρογκον ὑπὸ
τῶν βαρβάρων λεχθὲν ἐς φιλοτιμίαν ξὺν ὀργῇ ἐμβεβλήκει
Ἀλέξανδρον. προκληθέντες γὰρ ἐς ξύμβασιν καὶ προτει-
νομένου σφίσιν ὅτι σώοις ὑπάρξει ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀπαλ-
λαγῆναι παραδοῦσι τὸ χωρίον, οἱ δὲ σὺν γέλωτι βαρβαρί-
ζοντες πτηνοὺς ἐκέλευον ζητεῖν στρατιώτας Ἀλέξανδρον,
οἵτινες αὐτῷ ἐξαιρήσουσι τὸ ὄρος, ὡς τῶν γε ἄλλων ἀν-
7 θρώπων οὐδεμίαν ὤραν σφίσιν οὖσαν. ἔνθα δὴ ἐκήρυξεν
Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πρώτῳ ἀναβάντι δώδεκα τάλαντα
εἶναι τὸ γέρας, δευτέρῳ δὲ ἐπὶ τούτῳ τὰ δεύτερα καὶ

Sysimithres in Baktrien gefangen. — *καὶ — δέ*, und auch, setzt die Construct. ohne strenge Beziehung auf *πολλοὺς μέν* fort. — *δῆθεν*, vermeintlich. — *ὑπεκθεμένου*, stehender Ausdruck von Personen und Sachen, die in sichern Verwahrsam gebracht werden.

5. *ἐς τὴν προσβολήν*, zu dem beabsichtigten Angriff; natürlicher wäre die Auslassung (mit Kr.) des Artikels. — *διῆγεν*, brachte durch, erhielt, Demosth. pro cor. p. 255, 11: *ὁ πόλεμος ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθονωτέροις διήγαγεν ὑμᾶς τῆς νῦν εἰρήνης*.

6. *καὶ γάρ*, z. 2, 7, 10. — *προτεινομένου*, als angeboten wurde, oder mit Kr. als Med.: als er anbot. — *οἱ δέ*, z. 2, 7, 9. — *βαρβαρίζοντες*, in Barbarenweise, d. h. mit eitler Prahlerei, *superbe*, Curtius 7, 11, 5. vgl. 7, 29, 1. — *ὡς*, z. 1, 9, 7. — *τῶν ἄλλων ἀνθρ.*, die gewöhnlichen Menschen (D.); eigentlich auch hier: alle andern Menschen.

7. *τὰ δεύτερα*, der zweite Preis, d. h. 11 Talente. — *τελευταίῳ*, nachlässig ausgedrückt, als wäre allen Stürmenden eine Belohnung verheissen worden, während der Gedanke selbst und die Partik. *ὡς* darauf hinführen, dass nur den ersten 12 in absteigendem Verhältniss eine solche ausgesetzt ward. So mit geringer Abweichung auch Curt. 7, 11,

τρίτῳ τὰ ἐφεξῆς, ὡς τελευταῖον εἶναι τῷ τελευταίῳ ἀνελθόντι τριακοσίους Δαρεικοὺς τὸ γέρας. καὶ τοῦτο τὸ κήρυγμα παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον καὶ ἄλλως τοὺς Μακεδόνας ὡρμημένους.

Ξυνταξάμενοι δὴ ὅσοι πετροβατεῖν ἐν ταῖς πολιορ- 19
κίαις αὐτῶν μεμελετήκεσαν, ἐς τριακοσίους τὸν ἀριθμόν, καὶ πασσάλους μικροὺς σιδηροῦς, οἷς αἱ σκηναὶ καταπεπήγεσαν αὐτοῖς, παρασκευάσαντες, τοῦ καταπηγνύναι αὐτοὺς ἔς τε τὴν χιόνα ὅπου πεπηγυῖα φανείη καὶ εἴ πού τι τῆς χώρας ἔρημον χιόνος ὑποφαίνοιτο, καὶ τούτους καλωδίοις ἐκ λίνου ἰσχυροῖς ἐκδήσαντες τῆς νυκτὸς προὐχώρουν κατὰ τὸ ἀποτομώτατόν τε τῆς πέτρας καὶ ταύτῃ
ἀφυλακτότατον. καὶ τούτους τοὺς πασσάλους καταπη- 2
γνύντες τοὺς μὲν εἰς τὴν γῆν, ὅπου διεφαίνετο, τοὺς δὲ καὶ τῆς χιόνος ἐς τὰ μάλιστα οὐ θρυφθησόμενα, ἀνεῖλκον σφᾶς αὐτοὺς ἄλλοι ἄλλῃ τῆς πέτρας. καὶ τούτων ἐς τριάκοντα μὲν ἐν τῇ ἀναβάσει διεφθάρησαν, ὥστε οὐδὲ τὰ σώματα αὐτῶν ἐς ταφὴν εὑρέθη, ἐμπεσόντα ἄλλῃ καὶ
ἄλλῃ τῆς χιόνος. οἱ δὲ λοιποὶ ἀναβάντες ὑπὸ τὴν ἕω 3
καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ὄρους καταλαβόντες σινδόνας κατέσειον ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων, οὕτως αὐτοῖς ἐξ Ἀλεξάνδρου παρηγγελμένον. πέμψας δὲ κήρυκα ἐμβοῆσαι

12: *praemium erit ei qui primus occupaverit verticem talenta* 10, *uno minus accipiet qui proximus ei venerit eademque ad decem homines servabitur portio.* — *τριακοσίους*, d. h. 1 Talent; der *στατὴρ Δαρεικός* galt 20 attische Silberdrachmen, nach unserm Gelde etwa 5 Thaler, so dass 300 auf ein Talent gerechnet wurden.

19. 1. *πετροβατεῖν*, Curt. 7, 11, 7: *qui per calles et paene invias rupes domi pecora agere consueverant* —, *quibuscum urbium invictarum ante munimenta superavit, montium iuga perenni nive obruta emensus est.* — *αὐτῶν*, ebenso gestellt 1, 15, 3. — *τοῦ*, z. 1, 1, 9. — *εἴ που*, nicht völlig synonym mit *ὅπου*, sondern von ungewisserer Voraussetzung.

2. *ἐς τὰ* —, an den Stellen, wo am wenigsten zu erwarten war, dass er schmelzen würde.

3. *σινδόνας*, Curtius 7, 11, 21: *vela, signum capti verticis.* Polybius 4, 3, 29: *ἐπειδὰν τῶν κορυφῶν κρατήσωσιν* (*ἐκέλευσε*) *ζώνας λευκάς, ἃς εἶχον, λυσαμένους κοντοῖς εὐμήκεσι περιάψαι καὶ τούτους ὑπὲρ τὴν ὕλην ἀνατείνειν, ὥστε ἀθρόας καὶ λαμπρὰς τὰς ζώνας ἐπὶ πλεῖστον τινασσομένας καὶ τοῖς ἄνω βαρβάροις καὶ τοῖς κάτω Μακεδόσιν ὁρᾶσθαι.* — *παρηγγελμένον*, z. 1, 23, 7.

ἐκέλευσε τοῖς προφυλάσσουσι τῶν βαρβάρων μὴ διατρίβειν ἔτι, ἀλλὰ παραδιδόναι σφᾶς· ἐξευρῆσθαι γὰρ δὴ τοὺς πτηνοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔχεσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν τοῦ ὄρους τὰ ἄκρα· καὶ ἅμα ἐδείκνυεν τοὺς ὑπὲρ τῆς κορυφῆς στρατιώτας.

4 Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες τῷ παραλόγῳ τῆς ὄψεως καὶ πλείονάς τε ὑποτοπήσαντες εἶναι τοὺς κατέχοντας τὰ ἄκρα καὶ ἀκριβῶς ὡπλισμένους ἐνέδοσαν σφᾶς αὐτούς· οὕτω πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὀλίγων ἐκείνων Μακεδόνων φοβεροὶ ἐγένοντο. ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναῖκες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὀξυάρτου καὶ οἱ παῖδες.
5 καὶ ἦν γὰρ Ὀξυάρτῃ παῖς παρθένος ἐν ὥρᾳ γάμου, Ῥωξάνη ὀνόματι, ἣν δὴ καλλίστην τῶν Ἀσιανῶν γυναικῶν λέγουσιν ὀφθῆναι οἱ ξὺν Ἀλεξάνδρῳ στρατεύσαντες μετά γε τὴν Δαρείου γυναῖκα. καὶ ταύτην ἰδόντα Ἀλέξανδρον ἐς ἔρωτα ἐλθεῖν αὐτῆς· ἐρασθέντα δὲ οὐκ ἐθελῆσαι ὑβρίσαι καθάπερ αἰχμάλωτον, ἀλλὰ γῆμαι γὰρ οὐκ ἀπαξιῶσαι.
6 καὶ τοῦτο ἐγὼ Ἀλεξάνδρου τὸ ἔργον ἐπαινῶ μᾶλλόν τι ἢ μέμφομαι. καίτοι τῆς γε Δαρείου γυναικός, ἣ καλλίστη δὴ ἐλέγετο τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γυναικῶν, ἢ οὐκ ἦλθεν ἐς ἐπιθυμίαν ἢ καρτερὸς αὐτὸς αὑτοῦ ἐγένετο, νέος τε ὢν καὶ τὰ μάλιστα ἐν ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας, ὁπότε ὑβρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι· ὁ δὲ κατῃδέσθη τε καὶ ἐφείσατο, σωφροσύνῃ τε πολλῇ διαχρώμενος καὶ δόξης ἅμα ἀγαθῆς οὐκ ἀτόπῳ ἐφέσει.

20 Καὶ τοίνυν καὶ λόγος κατέχει ὀλίγον μετὰ τὴν μάχην ἣ πρὸς Ἰσσῷ Δαρείῳ τε καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνέβη ἀποδράντα ἐλθεῖν παρὰ Δαρεῖον τὸν εὐνοῦχον τὸν φύλακα αὐτῷ τῆς

5. *καὶ — γάρ*, denn auch, hebt die Tochter als besonders bedeutsam hervor.

6. Auch politische Klugheit erkennt Plut. Alex. 47 in dieser Handlungsweise: *ἐθάῤῥησαν γὰρ οἱ βάρβαροι τῇ κοινωνίᾳ τοῦ γάμου καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερηγάπησαν, ὅτι σωφρονέστατος περὶ ταῦτα γεγονὼς οὐδ᾽ ἧς μόνης ἡττήθη γυναικὸς ἄνευ νόμου θιγεῖν ὑπέμεινεν.* — *νέος ὤν*, obwohl er jung war, *et dominus et iuvenis*, Curt. 4, 10, 32. — *ὁ δέ* erneuert denselben Gedanken im Gegensatz zu *οἱ ἄνθρωποι*. — *οὐκ ἀτόπῳ*, aus ganz angemessenem, zeitgemässem Trachten.

20. 1. *καὶ τοίνυν* knüpft der vor-

γυναικός. καὶ τοῦτον ὡς εἶδε Δαρεῖος, πρῶτα μὲν πυθέσθαι εἰ ζῶσιν αὐτῷ οἱ παῖδες καὶ ἡ γυνή τε καὶ ἡ μήτηρ. ὡς δὲ ζώσας τε ἐπύθετο καὶ βασίλισσαι ὅτι 2
καλοῦνται καὶ ἡ θεραπεία ὅτι ἀμφ' αὐτάς ἐστιν ἥντινα καὶ ἐπὶ Δαρείου ἐθεραπεύοντο, ἐπὶ τῷδε αὖ πυθέσθαι εἰ σωφρονεῖ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἔτι. ὡς δὲ σωφρονοῦσαν ἐπύθετο, αὖθις ἐρέσθαι μή τι βίαιον ἐξ Ἀλεξάνδρου αὐτῇ ἐς ὕβριν ξυνέβη· καὶ τὸν εὐνοῦχον ἐπομόσαντα φάναι ὅτι, ὦ βασιλεῦ, οὕτω τοι ὡς ἀπέλιπες ἔχει ἡ σὴ γυνή, καὶ Ἀλέξανδρος ἀνδρῶν ἄριστός τέ ἐστι καὶ σωφρονέστατος. ἐπὶ τοῖσδε ἀνατεῖναι Δαρεῖον ἐς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας 3
καὶ εὔξασθαι ὧδε· ἀλλ' ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, ὅτῳ ἐπιτέτραπται νέμειν τὰ βασιλέων πράγματα ἐν ἀνθρώποις, σὺ νῦν μάλιστα μὲν ἐμοὶ φύλαξον Περσῶν τε καὶ Μήδων τὴν ἀρχήν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔδωκας· εἰ δὲ δὴ ἐγὼ οὐκέτι σοι βασιλεὺς τῆς Ἀσίας, σὺ δὲ μηδενὶ ἄλλῳ ὅτι μὴ Ἀλεξάνδρῳ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν κράτος. οὕτως οὐδὲ πρὸς τῶν πολεμίων ἄρα ἀμελεῖται ὅσα σώφρονα ἔργα.

Ὀξυάρτης δὲ ἀκούσας τοὺς παῖδας ἐχομένους, ἀκού- 4
σας δὲ καὶ ὑπὲρ Ῥωξάνης τῆς θυγατρὸς ὅτι μέλει αὐτῆς Ἀλεξάνδρῳ, θαρσήσας ἀφίκετο παρ' Ἀλέξανδρον, καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρ' αὐτῷ, ἧπερ εἰκὸς ἐπὶ ξυντυχίᾳ τοιαύτῃ.

Ἀλέξανδρος δέ, ὡς τὰ ἐν Σογδιανοῖς αὐτῷ διεπέπρα- 21
κτο, ἐχομένης ἤδη καὶ τῆς πέτρας ἐς Παραιτάκας προὐχώρει, ὅτι καὶ ἐν Παραιτάκαις χωρίον τι ὀχυρόν, ἄλλην πέτραν, κατέχειν ἐλέγοντο πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη Χοριήνου ἡ πέτρα· καὶ ἐς αὐτὴν αὐτός τε ὁ Χοριήνης ξυμπεφεύγει καὶ ἄλλοι τῶν ὑπάρχων οὐκ ὀλίγοι.

stehenden Behauptung Gemässes an. — *θεραπεία,* vgl. 2, 12, 5.

2. *σωφρονεῖ,* die eheliche Treue bewahre. — *τοι* bekräftigt die Versicherung.

3. *τὰ βασιλέων,* wie Zeus im Himmel König ist, so ist er auch der Ausfluss aller königlichen Gewalt auf Erden; daher die homerischen Beiwörter der Könige *διογενής, Διῒ φίλος.* — *οὖν* bestätigend. *σοί,* in deinen Augen, nach deinem Willen. — *παραδοῦναι,* imperativisch wie 5, 2, 3. 11, 4. 23, 7. 27, 7. 7, 16, 6. Die adversat. Partikel scheint auch hier auf dem verschwiegenen Gegensatz des Gegentheils der gebotenen Handlung zu beruhen.

2 ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τῆς πέτρας ἐς σταδίους εἴκοσι, κύκλος δὲ ἐς ἑξήκοντα· αὐτὴ δὲ ἀπότομος πάντοθεν, ἄνοδος δὲ ἐς αὐτὴν μία καὶ αὕτη στενή τε καὶ οὐκ εὔπορος, οἷα δὴ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ χωρίου πεποιημένη, ὡς χαλεπὴν εἶναι καὶ μηδενὸς εἴργοντος καὶ καθ' ἕνα ἀνελθεῖν. φάραγξ δὲ κύκλῳ περιείργει τὴν πέτραν βαθεῖα, ὥστε ὅστις προσάξειν στρατιὰν τῇ πέτρᾳ ἔμελλε, πολὺ πρόσθεν αὐτῷ τὴν φάραγγα εἶναι χωστέον, ὡς ἐξ ὁμαλοῦ ὁρμᾶσθαι προσάγοντα ἐς προσβολὴν τὸν στρατόν.

3 Ἀλλὰ καὶ ὣς Ἀλέξανδρος ἥπτετο τοῦ ἔργου· οὕτω πάντα ᾤετο χρῆναι βατά τε αὐτῷ καὶ ἐξαιρετέα εἶναι, ἐς τοσόνδε τόλμης τε καὶ εὐτυχίας προκεχωρήκει. τέμνων δὴ τὰς ἐλάτας (πολλαὶ γὰρ καὶ ὑπερύψηλοι ἐλάται ἦσαν ἐν κύκλῳ τοῦ ὄρους) κλίμακας ἐκ τούτων ἐποίει, ὡς κάθοδον εἶναι ἐς τὴν φάραγγα τῇ στρατιᾷ· οὐ γὰρ ἦν ἄλλως
4 κατελθεῖν ἐς αὐτήν. καὶ τὰς μὲν ἡμέρας αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐφειστήκει τῷ ἔργῳ, τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ ἔχων ἐργαζόμενον· τὰς δὲ νύκτας ἐν μέρει οἱ σωματοφύλακες αὐτῷ εἰργάζοντο Περδίκκας τε καὶ Λεοννάτος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου τῷ λοιπῷ μέρει τῆς στρατιᾶς, τριχῇ διανενεμημένῳ ὅπερ αὐτῷ ἐς τὴν νύκτα ἐπετέτακτο. ἤνυτον δὲ τῆς ἡμέρας οὐ πλέον ἤπερ εἴκοσι πήχεις καὶ τῆς νυκτὸς ὀλίγον ἀποδέον, καίτοι ξυμπάσης τῆς στρατιᾶς ἐργαζομένης· οὕτω τό τε χωρίον ἄπορον ἦν καὶ τὸ ἔργον
5 ἐν αὐτῷ χαλεπόν. κατιόντες δὲ ἐς τὴν φάραγγα πασσάλους κατεπήγνυον ἐς τὸ ὀξύτατον τῆς φάραγγος, διέχοντας ἀλλήλων ὅσον ξύμμετρον πρὸς ἰσχύν τε καὶ ξυνοχὴν τῶν ἐπιβαλλομένων. ἐπέβαλλον δὲ πλέγματα ἐκ λύγων

21. 2. *καὶ καθ' ἕνα*, selbst einzeln. — *περιείργει*, das Präsens von natürlicher, also dauernder Beschaffenheit. — *πολὺ πρόσθεν*, lange vorher, nach Sinn und Sprachgebrauch auffallend (Kr.). — *ὡς — στρατόν*, um von ebenem Boden aus das Heer zum Sturm führen zu können, s. §. 5.

3. *ἐς τοσόνδε — προκεχωρήκει* ist auffallende Häufung der Steigerung, nachdem schon vorherging *οὕτω πάντα* —: vielleicht ist *προκεχωρηκότι* zu lesen.

4. *τῷ λοιπῷ μέρει*, mit der andern Hälfte: die zur Nachtarbeit beorderte Hälfte war in drei unter den drei Anführern stehende Ab-

εἰς γεφύρας μάλιστα ἰδέαν, καὶ ταῦτα ξυνδοῦντες χοῦν ἄνωθεν ἐπεφόρουν, ὡς ἐξ ὁμαλοῦ γίγνεσθαι τῇ στρατιᾷ τὴν πρόσοδον τὴν πρὸς τὴν πέτραν.

Οἱ δὲ βάρβαροι τὰ μὲν πρῶτα κατεφρόνουν ὡς ἀπό- 6
ρου πάντῃ τοῦ ἐγχειρήματος· ὡς δὲ τοξεύματα ἤδη εἰς τὴν πέτραν ἐξικνοῦντο καὶ αὐτοὶ ἀδύνατοι ἦσαν ἄνωθεν ἐξείργειν τοὺς Μακεδόνας (ἐπεποίητο γὰρ αὐτοῖς προκαλύμματα πρὸς τὰ βέλη, ὡς ὑπ᾽ αὐτοῖς ἀβλαβῶς ἐργάζεσθαι) ἐκπλαγεὶς ὁ Χοριήνης πρὸς τὰ γιγνόμενα κήρυκα πέμπει πρὸς Ἀλέξανδρον, δεόμενος Ὀξυάρτην οἱ ἀναπέμψαι· καὶ πέμπει Ὀξυάρτην Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ ἀφικόμε- 7
νος πείθει Χοριήνην ἐπιτρέψαι Ἀλεξάνδρῳ αὐτόν τε καὶ τὸ χωρίον. βίᾳ μὲν γὰρ οὐδὲν ὅ τι οὐχ ἁλωτὸν εἶναι Ἀλεξάνδρῳ καὶ τῇ στρατιᾷ τῇ ἐκείνου· ἐς πίστιν δὲ ἐλθόντος καὶ φιλίαν, τὴν πίστιν τε καὶ δικαιότητα μεγαλωστὶ ἐπῄνει τοῦ βασιλέως, τά τ᾽ ἄλλα καὶ τὸ αὐτοῦ ἐν πρώτοις ἐς βεβαίωσιν τοῦ λόγου προφέρων. τούτοις πει- 8
σθεὶς ὁ Χοριήνης αὐτός τε ἧκε παρ᾽ Ἀλέξανδρον καὶ τῶν οἰκείων τινὲς καὶ ἑταίρων αὐτοῦ. ἐλθόντι δὲ τῷ Χοριήνῃ φιλάνθρωπά τε ἀποκρινάμενος καὶ πίστιν ἐς φιλίαν δοὺς αὐτὸν μὲν κατέχει, πέμψαι δὲ κελεύει τῶν συγκατελθόντων τινὰς αὐτῷ ἐς τὴν πέτραν τοὺς κελεύσοντας ἐνδοῦναι τὸ χωρίον. καὶ ἐνδίδοται ὑπὸ τῶν ξυμπεφευγότων, ὥστε 9
καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν ἐς πεντακοσίους ἀνέβη κατὰ θέαν τῆς πέτρας, καὶ τοσούτου ἐδέησεν ἀνεπιεικές τι ἐς τὸν Χοριήνην ἔργον ἀποδείξασθαι ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἐπιτρέ-

theilungen getheilt, deren jede ein Drittel der Nacht arbeitete; *ἐν μέρει*, s. z. 3, 26, 4.

5. *τὸ ὀξύτατον* bezeichnet jedenfalls den durch eine scharf vorspringende Felsenspitze engsten Theil der Schlucht, der eben seiner geringsten Breite wegen zur Ueberbrückung gewählt ward.—An einen Bergstrom ist nicht zu denken (Kr.). — *διέχοντας*, d. h. in solchem Abstand, dass sie zum Tragen des Weidengeflechts und der aufgeschütteten Erde Kraft und Halt genug hatten, vgl. 5, 7, 4.

7. *ἐπιτρέψαι*, wie bei Curt. 3, 1, 8, *se permittere*, sich ergeben. — *ἐλθόντος*, *Χοριήνου* (Kr.), oder *Ἀλεξάνδρου*? Alex. sei, wie durch Gewalt unwiderstehlich, so durch Treue in der Freundschaft und Gerechtigkeit ausgezeichnet.

πει Χοριήνῃ καὶ ὕπαρχον εἶναι ὅσωνπέρ καὶ πρόσθεν ἔδωκε.

10 Ξυνέβη δὲ χειμῶνί τε κακοπαθῆσαι αὐτῷ τὴν στρατιὰν πολλῆς χιόνος ἐπιπεσούσης ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ ἅμα ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων ἐπιέσθησαν. ἀλλὰ Χοριήνης ἐς δίμηνον σιτία ἔφη δώσειν τῇ στρατιᾷ καὶ ἔδωκε σῖτόν τε καὶ οἶνον τῶν ἐν τῇ πέτρᾳ ἀποθέτων κρέα τε ταριχηρὰ κατὰ σκηνήν. καὶ ταῦτα δοὺς οὐκ ἔφασκεν ἀναλῶσαι τῶν παρεσκευασμένων ἐς τὴν πολιορκίαν οὐδὲ τὴν δεκάτην μοῖραν. ἔνθεν ἐν τιμῇ μᾶλλον τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἦν ὡς οὐ πρὸς βίαν μᾶλλον ἢ κατὰ γνώμην ἐνδοὺς τὴν πέτραν.

22 Ταῦτα δὲ καταπραξάμενος Ἀλέξανδρος αὐτὸς μὲν ἐς Βάκτρα ᾔει· Κράτερον δὲ τῶν ἑταίρων ἱππέας ἔχοντα ἑξακοσίους καὶ τῶν πεζῶν τήν τε αὑτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυσπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκέτα ἐπὶ Κατάνην τε καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει, οἳ δὴ μόνοι ἔτι ὑπε-
2 λείποντο ἐν τῇ Παραιτακηνῶν χώρᾳ ἀφεστηκότες. καὶ μάχης γενομένης πρὸς αὐτοὺς καρτερᾶς νικῶσιν οἱ ἀμφὶ Κράτερον τῇ μάχῃ· καὶ Κατάνης μὲν ἀποθνήσκει αὐτοῦ μαχόμενος, Αὐστάνης δὲ ξυλληφθεὶς ἀνήχθη παρ᾽ Ἀλέξανδρον· τῶν δὲ ξὺν αὐτοῖς βαρβάρων ἱππεῖς μὲν ἀπέθανον ἐς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, πεζοὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς χιλίους πεντακοσίους. ταῦτα δὲ ὡς ἐπράχθη τοῖς ἀμφὶ Κράτερον, καὶ οὗτοι ἐς Βάκτρα ᾔεσαν. καὶ ἐν Βάκτροις τὸ ἀμφὶ Καλλισθένην τε καὶ τοὺς παῖδας πάθημα Ἀλεξάνδρῳ ξυνηνέχθη.

3 Ἐκ Βάκτρων δὲ ἐξήκοντος ἤδη τοῦ ἦρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν προὐχώρει ὡς ἐπὶ Ἰνδούς, Ἀμύνταν ἀπολιπὼν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βακτρίων καὶ ξὺν αὐτῷ ἱππέας μὲν

10. **χειμῶνι**, durch ein Winterwetter, wie es im Gebirge auch wohl im Frühling vorkommt, nicht: durch den Winter, s. 18, 4. 22, 3. — **κατὰ σκηνήν**, zeltweise, gehört zu ἔδωκε. — **κατὰ γνώμην**, aus freiem Entschluss.

22. 2. **τὸ πάθημα**, der unglückliche Vorfall, s. c. 11 ff.

4. **Καύκασον**, z. 3, 28, 4.

6. „Nach Curtius 8, 12, 14 (*Taxilen regem appellavere populares, sequente nomine imperium in quemcunque transiret*) war Ταξίλης stehender

τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ μυρίους. ὑπερ- 4
βαλὼν δὲ τὸν Καύκασον ἐν δέκα ἡμέραις ἀφίκετο ἐς Ἀλε-
ξάνδρειαν πόλιν, τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παραπαμισάδαις ὅτε
τὸ πρῶτον ἐπὶ Βάκτρων ἐστέλλετο. καὶ τὸν μὲν ὕπαρχον
ὅστις αὐτῷ ἐπὶ τῆς πόλεως τότε ἐτάχθη παραλύει τῆς
ἀρχῆς, ὅτι οὐ καλῶς ἐξηγεῖσθαι ἔδοξε· προσκατοικίσας 5
δὲ καὶ ἄλλους τῶν περιοίκων τε καὶ ὅσοι τῶν στρατιωτῶν
ἀπόμαχοι ἦσαν ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν Νικάνορα μέν, ἕνα
τῶν ἑταίρων, τὴν πόλιν αὐτὴν κοσμεῖν ἐκέλευσε· σατράπην
δὲ Τυριάσπην κατέστησε τῆς τε χώρας τῆς Παραπαμισα-
δῶν καὶ τῆς ἄλλης ἔστε ἐπὶ τὸν Κωφῆνα ποταμόν. ἀφι- 6
κόμενος δὲ ἐς Νίκαιαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ θύσας προὐ-
χώρει ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα, προπέμψας κήρυκα ὡς Ταξίλην
τε καὶ τοὺς ἐπὶ τάδε τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, κελεύσας ἀπαν-
τᾶν ὅπως ἂν ἑκάστοις προχωρῇ. καὶ Ταξίλης τε καὶ οἱ
ἄλλοι ὕπαρχοι ἀπήντων, δῶρα τὰ μέγιστα παρ᾽ Ἰνδοῖς
νομιζόμενα κομίζοντες, καὶ τοὺς ἐλέφαντας δώσειν ἔφα-
σκον τοὺς παρὰ σφίσιν ὄντας, ἀριθμὸν ἐς πέντε καὶ
εἴκοσιν.

Ἔνθα δὴ διελὼν τὴν στρατιὰν Ἡφαιστίωνα μὲν καὶ 7
Περδίκκαν ἐκπέμπει ἐς τὴν Πευκελαῶτιν χώραν ὡς ἐπὶ
τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ἔχοντας τήν τε Γοργίου τάξιν καὶ
Κλείτου καὶ Μελεάγρου καὶ τῶν ἑταίρων ἱππέων τοὺς
ἡμίσεας καὶ τοὺς μισθοφόρους ἱππέας ξύμπαντας, προσ-
τάξας τά τε κατὰ τὴν ὁδὸν χωρία ἢ βίᾳ ἐξαιρεῖν ἢ ὁμο-
λογίᾳ παρίστασθαι· καὶ ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἀφικο-
μένους παρασκευάζειν ὅσα ἐς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ
ξύμφορα. ξὺν τούτοις δὲ καὶ Ταξίλης καὶ οἱ ἄλλοι ὕπαρχοι
στέλλονται. καὶ οὗτοι ὡς ἀφίκοντο πρὸς τὸν Ἰνδὸν πο- 8

Name der dortigen Fürsten, gleich den Pharaonen in Aegypten." D. Sein eigentlicher Name war Omphis. — *ἐπὶ τάδε*, diesseits. — *προχωρῇ*, z. 1, 1, 12. — *τοὺς — ὄντας*, die sie bei sich hatten (D.). — *ἀριθμόν*, z. 5, 29, 4.

7. Die Benennung *ἡ Κλείτου τάξις* kommt nach dem Tode des Kl. noch öfter vor, z. B. 5, 22, 6. 6, 6, 4. 7, 5, 12; vielleicht führte seine Abtheilung den alten Namen fort, wie bei Hephästion (7, 14, 10). Aehnlich bei uns die Namen vieler Regimenter nach längst verstorbenen Inhabern. — *βίᾳ*, z. 2, 20, 5.

ταμόν, ἔπρασσον ὅσα ἐξ Ἀλεξάνδρου ἦν τεταγμένα. Ἄστης δὲ ὁ τῆς Πευκελαώτιδος χώρας ὕπαρχος νεωτερίσας αὐτός τε ἀπόλλυται καὶ τὴν πόλιν προσαπώλεσεν ἐς ἥντινα ξυμπεφεύγει. ἐξεῖλον γὰρ αὐτὴν ἐν τριάκοντα ἡμέραις προσκαθήμενοι οἱ ξὺν Ἡφαιστίωνι. καὶ αὐτὸς μὲν Ἄστης ἀποθνήσκει, τῆς πόλεως δὲ ἐτάχθη ἐπιμελεῖσθαι Σαγγαῖος, ὃς ἔτι πρόσθεν πεφευγὼς Ἄστην παρὰ Ταξίλην ηὐτομολήκει· καὶ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ πιστὸν πρὸς Ἀλέξανδρον.

23 Ἀλέξανδρος δέ, ἄγων τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ τῶν ἑταίρων ἱππέων ὅσοι μὴ ξὺν Ἡφαιστίωνι ἐτετάχατο καὶ τῶν πεζεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τοὺς ἱππακοντιστάς, προὐχώρει ἐς τὴν
2 Ἀσπασίων τε καὶ Γουραίων χώραν καὶ Ἀσσακηνῶν. πορευθεὶς δὲ παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμὸν ὀρεινήν τε ὁδὸν καὶ τραχεῖαν καὶ τοῦτον διαβὰς χαλεπῶς τῶν μὲν πεζῶν τὸ πλῆθος βάδην ἕπεσθαί οἱ ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τοὺς ἱππέας ξύμπαντας καὶ τῶν πεζῶν τῶν Μακεδόνων ἐς ὀκτακοσίους ἐπιβιβάσας τῶν ἵππων ξὺν ταῖς ἀσπίσι ταῖς πεζικαῖς σπουδῇ ἦγεν, ὅτι τοὺς ταύτῃ οἰκοῦντας βαρβάρους ξυμπεφευγέναι ἔς τε τὰ ὄρη τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξηγγέλλετο αὐτῷ καὶ ἐς τὰς πόλεις ὅσαι ὀχυραὶ αὐτῶν
3 ἐς τὸ ἀπομάχεσθαι. καὶ τούτων τῇ πρώτῃ καθ᾽ ὁδὸν πόλει ᾠκισμένῃ προσβαλὼν τοὺς μὲν πρὸ τῆς πόλεως τεταγμένους ὡς εἶχεν ἐξ ἐφόδου ἐτρέψατο καὶ κατέκλεισεν ἐς τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ τιτρώσκεται βέλει διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸν ὦμον· τὸ δὲ τραῦμα οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἐγένετο· ὁ γὰρ θώραξ ἔσχε τὸ μὴ οὐ διαμπὰξ διὰ τοῦ ὤμου ἐλθεῖν τὸ βέλος· καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐτρώθη καὶ Λεοννάτος.
4 Τότε μὲν δὴ ἵνα ἐπιμαχώτατον τοῦ τείχους ἐφαίνετο ἐστρατοπεδεύσατο πρὸς τῇ πόλει· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὑπὸ τὴν ἕω, διπλοῦν γὰρ τεῖχος περιεβέβλητο τῇ πόλει, ἐς

8. *ἔτι πρόσθεν*, schon vorher, s. 3, 17, 4. — *τὸ πιστόν*, wie 3, 20, 3 *ἐς πίστιν*.

23. 3. *ἔσχε*, z. 1, 15, 7.
4. *τοῦ τείχους*, v. *ἵνα* abhängig, z. 1, 1, 7.

μὲν τὸ πρῶτον, ἅτε οὐκ ἀκριβῶς τετειχισμένον, οὐ χαλεπῶς ἐβιάσαντο οἱ Μακεδόνες· πρὸς δὲ τῷ δευτέρῳ ὀλίγον ἀντισχόντες οἱ βάρβαροι, ὡς αἵ τε κλίμακες προσέκειντο ἤδη καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν πάντοθεν ἐτιτρώσκοντο οἱ προμαχόμενοι, οὐκ ἔμειναν, ἀλλὰ κατὰ τὰς πύλας ὡς ἐπὶ τὰ ὄρη ἐκπίπτουσιν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ τούτων οἱ μὲν ἐν 5
τῇ φυγῇ ἀποθνήσκουσιν· ὅσους δὲ ζῶντας ἔλαβον αὐτῶν, ξύμπαντας ἀποκτείνουσιν οἱ Μακεδόνες, ὅτι ἐτρώθη ὑπ' αὐτῶν Ἀλέξανδρος ὀργιζόμενοι· οἱ πολλοὶ δὲ ἐς τὰ ὄρη, ὅτι οὐ μακρὰν τῆς πόλεως τὰ ὄρη ἦν, ἀπέφυγον. τὴν πόλιν δὲ κατασκάψας ἐς Ἄνδακα ἄλλην πόλιν ἦγε. ταύτην δὲ ὁμολογίᾳ ἐνδοθεῖσαν κατασχὼν Κράτερον μὲν ξὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι τῶν πεζῶν καταλείπει αὐτοῦ ἐξαιρεῖν ὅσαι ἂν ἄλλαι πόλεις μὴ ἑκοῦσαι προσχωρῶσι καὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν ὅπως ξυμφορώτατον ἐς τὰ παρόντα κοσμεῖν.

Αὐτὸς δέ, ἄγων τοὺς ὑπασπιστάς τε καὶ τοὺς τοξό- **24**
τας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τὴν Κοίνου τε καὶ Ἀττάλου τάξιν καὶ τῶν ἱππέων τὸ ἄγημα καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων ἐς τέσσαρας μάλιστα ἱππαρχίας καὶ τῶν ἱπποτοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας, ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Εὐάσπλα προὐχώρει, ἵνα ὁ τῶν Ἀσπασίων ὕπαρχος ἦν· καὶ διελθὼν πολλὴν ὁδὸν δευτεραῖος ἀφίκετο πρὸς τὴν πόλιν. οἱ δὲ βάρ- 2
βαροι προσάγοντα αἰσθόμενοι Ἀλέξανδρον ἐμπρήσαντες τὴν πόλιν ἔφευγον πρὸς τὰ ὄρη. οἱ δὲ ἀμφ' Ἀλέξανδρον εἴχοντο τῶν φευγόντων ἔστε ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ φόνος πολὺς γίγνεται τῶν βαρβάρων, πρὶν ἐς τὰς δυσχωρίας φθάσαι ἀπελθόντας.

Τὸν δὲ ἡγεμόνα αὐτὸν τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν Πτολεμαῖος 3
ὁ Λάγου πρός τινι ἤδη γηλόφῳ κατιδὼν ὄντα καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἔστιν οὓς ἀμφ' αὐτὸν ξὺν πολὺ ἐλάττοσιν αὐτὸς ὢν ὅμως ἐδίωκεν ἔτι ἐκ τοῦ ἵππου· ὡς δὲ χαλεπὸς

5. *ἀπέφυγον*, entkamen durch die Flucht.

24. 1. Nach *προὐχώρει* scheint der Name einer Stadt ausgefallen.

2. *ἔστε ἐπὶ* — mit *εἴχοντο* zu verbinden.

3. *ἔτι ἐκ τ. ἵππου*, anfänglich noch zu Pferde.

ὁ γήλοφος τῷ ἵππῳ ἀναδραμεῖν ἦν, τοῦτον μὲν αὐτοῦ
καταλείπει, παραδούς τινι τῶν ὑπασπιστῶν ἄγειν· αὐτὸς
4 δὲ ὡς εἶχε πεζὸς τῷ Ἰνδῷ εἵπετο. ὁ δὲ ὡς πελάζοντα
ἤδη κατεῖδε τὸν Πτολεμαῖον, αὐτός τε μεταβάλλει ἐς
τοὔμπαλιν καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ξὺν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Ἰνδὸς
τοῦ Πτολεμαίου διὰ τοῦ θώρακος παίει ἐκ χειρὸς ἐς τὸ
στῆθος ξυστῷ μακρῷ, καὶ ὁ θώραξ ἔσχε τὴν πληγήν·
Πτολεμαῖος δὲ τὸν μηρὸν διαμπὰξ βαλὼν τοῦ Ἰνδοῦ κα-
5 ταβάλλει τε καὶ σκυλεύει αὐτόν. ὡς δὲ τὸν ἡγεμόνα σφῶν
κείμενον οἱ ἀμφ᾽ αὐτὸν εἶδον, οὗτοι μὲν οὐκέτι ἔμενον·
οἱ δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν αἰρόμενον τὸν νεκρὸν τοῦ ὑπάρχου
ἰδόντες πρὸς τῶν πολεμίων ἤλγησάν τε καὶ καταδραμόντες
ξυνάπτουσιν ἐπ᾽ αὐτῷ μάχην καρτερὰν πρὸς τῷ γηλόφῳ.
ἤδη γὰρ καὶ Ἀλέξανδρος ἔχων τοὺς ἀπὸ τῶν ἵππων κα-
ταβεβηκότας πεζοὺς πρὸς τῷ γηλόφῳ ἦν. καὶ οὗτοι ἐπι-
γενόμενοι μόγις ἐξέωσαν τοὺς Ἰνδοὺς ἐς τὰ ὄρη καὶ τοῦ
νεκροῦ ἐκράτησαν.
6 Ὑπερβαλὼν δὲ τὰ ὄρη Ἀλέξανδρος ἐς πόλιν κατῆλθεν
ᾗ ὄνομα ἦν Ἀριγαῖον· καὶ ταύτην καταλαμβάνει ἐμπεπρη-
σμένην ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων καὶ τοὺς ἀνθρώπους πεφευ-
γότας. ἐνταῦθα δὲ ἀφίκοντο αὐτῷ καὶ οἱ ἀμφὶ Κράτερον
ξὺν τῇ στρατιᾷ, πεπραγμένων σφίσι ξυμπάντων ὅσα ὑπὸ
7 τοῦ βασιλέως ἐτέτακτο. ταύτην μὲν δὴ τὴν πόλιν, ὅτι ἐν
ἐπικαίρῳ χωρίῳ ἐδόκει οἰκεῖσθαι, ἐκτειχίσαι τε προστάσ-
σει Κρατέρῳ καὶ ξυνοικίσαι ἐς αὐτὴν τούς τε προσχώρους
ὅσοι ἐθελονταὶ καὶ εἰ δή τινες ἀπόμαχοι τῆς στρατιᾶς.
αὐτὸς δὲ προὐχώρει ἵνα ξυμπεφευγέναι ἐπυνθάνετο τοὺς
πολλοὺς τῶν ταύτῃ βαρβάρων. ἐλθὼν δὲ πρός τι ορος
κατεστρατοπέδευσεν ὑπὸ ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους.

4. ἔσχε, z. 1, 15, 7.

6. Ἀριγαῖον, sonst nirgends genannt.

7. οἰκεῖσθαι, gelegen sein, 28, 7. — ὅσοι ἐθελονταί, das Verbum ist aus ξυνοικίσαι zu ergänzen. — ὑπωρείαις τοῦ ὄρους, mit ähnlichem Pleonasmus οὔρεος ὑπωρεή, Herod. 1, 110. 2, 158.

9. τι ξυνεστηκός, vereinigte Schaar, Masse, Trupp, so τινὲς ξυνταχθέντες, Indic. 21, 12. ἀποχρῶντες ἐς τὰ ἀπηγγελμένα, so viel als in Folge des erhalte-

Καὶ ἐν τούτῳ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐκπεμφθεὶς μὲν 8
ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐς προνομήν, προελθὼν δὲ προσωτέρω
αὐτὸς ξὺν ὀλίγοις ὡς ἐς κατασκοπήν, ἀπαγγέλλει Ἀλεξάν-
δρῳ πυρὰ κατιδεῖν τῶν βαρβάρων πλείονα ἢ ἐν τῷ Ἀλε-
ξάνδρου στρατοπέδῳ. καὶ Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πλήθει 9
τῶν πυρῶν ἠπίστησεν· εἶναι δέ τι ξυνεστηκὸς τῶν ταύτῃ
βαρβάρων αἰσθόμενος μέρος μὲν τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ κα-
ταλείπει πρὸς τῷ ὄρει ὡς εἶχον ἐστρατοπεδευμένους·
αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν ὅσοι ἀποχρῶντες ἐς τὰ ἀπηγγελμένα
ἐφαίνοντο, ὡς πλησίον ἤδη ἀφεώρων τὰ πυρά, τριχῇ δια-
νέμει τὴν στρατιάν. καὶ τῷ μὲν ἑνὶ ἐπέταξε Λεοννάτον 10
τὸν σωματοφύλακα, ξυντάξας αὐτῷ τήν τε Ἀττάλου καὶ
τὴν Βαλάκρου τάξιν· τὴν δευτέραν δὲ μοῖραν Πτολεμαίῳ
τῷ Λάγου ἄγειν ἔδωκε, τῶν τε ὑπασπιστῶν τῶν βασιλι-
κῶν τὸ τρίτον μέρος καὶ τὴν Φιλίππου καὶ Φιλώτα τάξιν
καὶ δύο χιλιαρχίας τῶν τοξοτῶν καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ
τῶν ἱππέων τοὺς ἡμίσεας· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν αὐτὸς
ἦγεν ἵνα οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων ἐφαίνοντο.

Οἱ δὲ ὡς ᾔσθοντο προσάγοντας τοὺς Μακεδόνας, 25
κατεῖχον γὰρ χωρία ὑπερδέξια, τῷ τε πλήθει σφῶν θαρ-
σήσαντες καὶ τῶν Μακεδόνων, ὅτι ὀλίγοι ἐφαίνοντο, κα-
ταφρονήσαντες ἐς τὸ πεδίον ὑποκατέβησαν· καὶ μάχη
γίγνεται καρτερά. ἀλλὰ τούτους μὲν οὐ ξὺν πόνῳ ἐνίκα
Ἀλέξανδρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Πτολεμαῖον οὐκ ἐν τῷ ὁμαλῷ 2
παρετάξαντο, ἀλλὰ γήλοφον γὰρ κατεῖχον οἱ βάρβαροι,
ὀρθίους ποιήσας τοὺς λόχους Πτολεμαῖος προσῆγεν ᾗπερ
ἐπιμαχώτατον τοῦ λόφου ἐφαίνετο, οὐ πάντῃ τὸν λόφον
κυκλωσάμενος, ἀλλ' ἀπολιπών, εἰ φεύγειν ἐθέλοιεν οἱ
βάρβαροι, χώραν αὐτοῖς ἐς τὴν φυγήν. καὶ γίγνεται καὶ 3

nen Berichtes nöthig schienen (Dörner).

25. 2. *τὸ ὁμαλόν* synonym mit *πεδίον*. — *ποιήσας* ist Conjectur statt *ποιήσαντες*: der Zusammenhang zeigt, dass von einem Angriff in einzelnen Rotten die Rede ist; diese sollten in grösserer Tiefe als Breite (z. 4, 7) anrücken. An einen Gänsemarsch von 100 Mann Tiefe ist dabei nicht zu denken; belehrend ist die Vergleichung von Xenoph. Anab. 4, 8, 9 ff. *ᾗπερ*, z. 1, 1, 7. — *ἀπολιπών*, Frontin 2, 6 han-

τούτοις μάχη καρτερά, τοῦ χωρίου τῇ χαλεπότητι καὶ ὅτι οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτῃ βαρβάρους οἱ Ἰνδοί, ἀλλὰ πολὺ δή τι ἀλκιμώτατοι τῶν προσχώρων εἰσίν. ἐξώσθησαν δὲ καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑπὸ τῶν Μακεδόνων· καὶ οἱ ἀμφὶ Λεοννάτον τῇ τρίτῃ μοίρᾳ τῆς στρατιᾶς ὡσαύτως ἔπραξαν· ἐνίκων γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς κατὰ
4 *σφᾶς. καὶ λέγει Πτολεμαῖος ἀνθρώπους μὲν ληφθῆναι τοὺς πάντας ὑπὲρ τετρακισμυρίους, βοῶν δὲ ὑπὲρ τὰς τρεῖς καὶ εἴκοσι μυριάδας· καὶ τούτων τὰς καλλίστας ἐπιλεξάμενον Ἀλέξανδρον, ὅτι διαφέρουσαι αὐτῷ κάλλει τε καὶ μεγέθει ἐφαίνοντο, πέμψαι ἐθέλειν ἐς Μακεδονίαν ἐργάζεσθαι τὴν χώραν.*

5 *Ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῶν Ἀσσακηνῶν χώραν ἦγεν· τούτους γὰρ ἐξηγγέλλετο παρεσκευάσθαι ὡς μαχουμένους, ἱππέας μὲν ἐς δισμυρίους ἔχοντας, πεζοὺς δὲ ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους, τριάκοντα δὲ ἐλέφαντας. Κράτερος μὲν δή, ἐκτετειχικὼς ἤδη τὴν πόλιν ἐφ᾽ ἧς τῷ οἰκισμῷ κατελέλειπτο, τούς τε βαρύτερον ὡπλισμένους τῆς στρατιᾶς Ἀλεξάνδρῳ ἦγεν καὶ τὰς μηχανάς, εἴ που πολιορκίας δεή-*
6 *σειεν. αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος, τούς τε ἑταίρους ἱππέας ἄγων καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς καὶ τὴν Κοίνου καὶ Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας τοὺς χιλίους καὶ τοὺς τοξότας, ᾔει ὡς ἐπὶ τοὺς Ἀσσακηνούς· ἦγε δὲ διὰ*
7 *τῆς Γουραίων χώρας. καὶ τὸν ποταμὸν τὸν ἐπώνυμον τῆς χώρας τὸν Γουραῖον χαλεπῶς διέβη, διὰ βαθύτητά τε καὶ ὅτι ὀξὺς ὁ ῥοῦς ἦν αὐτῷ καὶ οἱ λίθοι στρογγύλοι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντες σφαλεροὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐγίγνοντο.*

delt *de emittendo hoste, ne clausus proelium ex desperatione redintegret.*
3. *οὐ κατά*, z. 1, 26, 5. — *ἀλκιμώτατοι* zusammengedrängt statt *ἀλλὰ ἀλκιμώτεροι καὶ ἀλκιμώτατοι τῶν*. — *ὡσαύτως ἔπραξαν*, hatten denselben Erfolg.
4. *πέμψαι — ἐργάζεσθαι*, z. 27, 1.
5. *ἐφ᾽ ἧς —*, besonders bei Thucyd. häufige, mit unserem Gebrauch übereinstimmende Stellung des Gen.
6. *τοὺς χιλίους*, was hierunter für eine Abtheilung der Agrianer zu verstehen sei, ist unklar, Krügers *τοὺς ψιλούς* nach 30, 6 bedenklich, weil mit Ausnahme jener einen Stelle Arr. sonst stets *Ἀγρ. καὶ οἱ ψ.* (*οἱ ἄλλοι*) sagt.
7. *οἱ λίθοι στρογγύλοι*, die (wie sich von selbst versteht) im Fluss befindlichen Steine brachten, weil sie rund waren, die Auftre-

οἱ δὲ βάρβαροι ὡς προσάγοντα ᾔσθοντο Ἀλέξανδρον,
ἀθρόοι μὲν ἐς μάχην καταστῆναι οὐκ ἐτόλμησαν· διαλυ-
θέντες δὲ ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις ταύτας ἐπενόουν ἀπο-
μαχόμενοι διασώζειν.

Καὶ Ἀλέξανδρος πρῶτα μὲν ἐπὶ Μάσσαγα ἦγε, τὴν 26
μεγίστην τῶν ταύτῃ πόλεων. ὡς δὲ προσῆγεν ἤδη τοῖς
τείχεσι, θαῤῥήσαντες οἱ βάρβαροι τοῖς μισθοφόροις τοῖς
ἐκ τῶν πρόσω Ἰνδῶν, ἦσαν γὰρ οὗτοι ἐς ἑπτακισχιλίους,
ὡς στρατοπεδευομένους εἶδον τοὺς Μακεδόνας, δρόμῳ ἐπ'
αὐτοὺς ᾔεσαν. καὶ Ἀλέξανδρος ἰδὼν πλησίον τῆς πόλεως 2
ἐσομένην τὴν μάχην, προσωτέρω ἐκκαλέσασθαι αὐτοὺς
βουληθεὶς τῶν τειχῶν, ὡς εἰ τροπὴ γίγνοιτο, ἐγίνωσκε
γὰρ ἐσομένην, μὴ δι' ὀλίγου ἐς τὴν πόλιν καταφυγόντες
εὐμαρῶς διασώζοιντο, ὡς ἐκθέοντας εἶδε τοὺς βαρβάρους,
μεταβαλλομένους κελεύει τοὺς Μακεδόνας ὀπίσω ἀποχω-
ρεῖν ὡς πρὸς γήλοφόν τινα, ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ χωρίου
ἵναπερ στρατοπεδεύειν ἐγνώκει ἑπτά που μάλιστα στα-
δίους. καὶ οἱ πολέμιοι ἀναθαρσήσαντες, ὡς ἐγκεκλικότων 3
ἤδη τῶν Μακεδόνων, δρόμῳ τε καὶ ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ
ἐφέροντο ἐς αὐτούς. ὡς δὲ ἐξικνεῖτο ἤδη τὰ τοξεύματα,
ἐνταῦθα Ἀλέξανδρος ἀπὸ ξυνθήματος ἐπιστρέψας ἐς αὐ-
τοὺς τὴν φάλαγγα δρόμῳ ἀντεπῆγε. πρῶτοι δὲ οἱ ἱππα-
κοντισταί τε αὐτῷ καὶ οἱ Ἀγριᾶνες καὶ οἱ τοξόται ἐκδρα-
μόντες ξυνέμιξαν τοῖς βαρβάροις· αὐτὸς δὲ τὴν φάλαγγα ἐν
τάξει ἦγεν. οἱ δὲ Ἰνδοὶ τῷ τε παραλόγῳ ἐκπλαγέντες καὶ 4
ἅμα ἐν χερσὶ γεγενημένης τῆς μάχης ἐγκλίναντες ἔφευγον ἐς
τὴν πόλιν. καὶ ἀπέθανον μὲν αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς διακοσίους,

tenden leicht zum Fall; Kr. vergleicht Curtius 4, 9, 18 über den Tigris: *gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigium fallerent modo rapidior unda subduceret.* — *ὡς ἕκαστοι*, z. 2, 12, 1. — *ἀπομαχόμενοι*, z. 1, 28, 2.

26. 1. *Μάσσαγα*, nach Strabo 15, 1, p. 698 die Hauptstadt der Assacener; XXXVIII *milia peditum tuebantur urbem non situ solum, sed etiam opere munitam*, Curtius 8, 10, 22, der Lage und Befestigung ausführlicher beschreibt.

2. *δι' ὀλίγου*, durch einen kurzen Zwischenraum, d. h. aus geringer Entfernung von der Stadt, s. z. 1, 19, 7. — *τοῦ χωρίου*, von dem Platz (nicht die Stadt ist gemeint), wo er anfänglich (§ 1) sein Lager aufzuschlagen gedacht hatte.

3. *ἐν τάξει*, z. 2, 10, 3.

οἱ δὲ λοιποὶ ἐς τὰ τείχη κατεκλείσθησαν. καὶ Ἀλέξανδρος προσῆγε τῷ τείχει τὴν φάλαγγα, καὶ ἐντεῦθεν τοξεύεται μὲν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐς τὸ σφυρὸν οὐ χαλεπῶς.
5 *ἐπαγαγὼν δὲ τὰς μηχανὰς τῇ ὑστεραίᾳ τῶν μὲν τειχῶν τι εὐμαρῶς κατέσεισε· βιαζομένους δὲ ταύτῃ τοὺς Μακεδόνας ᾗ παρέῤῥηκτο τοῦ τείχους οὐκ ἀτόλμως οἱ Ἰνδοὶ ἠμύνοντο, ὥστε ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀνεκαλέσατο τὴν στρατιάν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τῶν τε Μακεδόνων αὐτῶν ἡ προσβολὴ καρτερωτέρα ἐγίγνετο καὶ πύργος ἐπήχθη ξύλινος τοῖς τείχεσιν, ὅθεν ἐκτοξεύσαντες οἱ τοξόται καὶ βέλη ἀπὸ μηχανῶν ἀφιέμενα ἀνέστελλον ἐπὶ πολὺ τοὺς Ἰνδούς. ἀλλ' οὐδ' ὣς βιάσασθαι εἴσω τοῦ τείχους οἷοί τε ἐγένοντο.*

6 *Τῇ δὲ τρίτῃ προσαγαγὼν αὖθις τὴν φάλαγγα καὶ ἀπὸ μηχανῆς γέφυραν ἐπιβαλὼν τοῦ τείχους ᾗ παρεῤῥωγὸς ἦν, ταύτῃ ἐπῆγε τοὺς ὑπασπιστάς, οἵπερ αὐτῷ καὶ Τύρον ὡσαύτως ἐξεῖλον. πολλῶν δὲ ὑπὸ προθυμίας ὠθουμένων ἄχθος λαβοῦσα μεῖζον ἡ γέφυρα κατεῤῥάγη*
7 *καὶ πίπτουσι ξὺν αὐτῇ οἱ Μακεδόνες. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες τὸ γιγνόμενον λίθοις τε ξὺν βοῇ ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ τοξεύμασι καὶ ἄλλῳ ὅτῳ τις μετὰ χεῖρας ἔχων ἐτύγχανεν ἢ ὅτῳ τις ἐν τῷ τότε ἔλαβεν ἐξηκόντιζον ἐς τοὺς Μακεδόνας· οἱ δὲ καὶ κατὰ θύρας, αἵτινες αὐτοῖς κατὰ τὰ μεσοπύργια μικραὶ ἦσαν, ἐκθέοντες ἐκ χειρὸς ἔπαιον τεταραγμένους.*

27 *Ἀλέξανδρος δὲ πέμπει Ἀλκέταν ξὺν τῇ αὑτοῦ τάξει τούς τε κατατετρωμένους ἀναλαβεῖν καὶ ὅσοι προσεμά-*

4. *ἐντεῦθεν* wird näher bestimmt durch *ἀπὸ τοῦ τείχους*, wie oft *αὐτοῦ* durch eine Präposition mit ihrem Casus; doch ist vielleicht *ἐνταῦθα* zu lesen. — *οὐ χαλεπῶς*, Curtius 8, 10, 28: *forte in suram incidit telum, cuius spiculo evulso admoveri equum iussit, quo vectus ne obligato quidem vulnere haud segnius destinata exequebatur.*

5. *βιαζομένους*, stürmend; *ᾗ παρέῤῥηκτο* —, die Bresche.
6. *Τύρον*, s. 2, 23, 4. — *ὠθουμένων*, sich drängten.
7. *ὅτῳ* statt *ὅ τι*, diese Assimilation des Relativ-Pronom. ist bei Arr. nicht häufig; vgl. 15, 1.
27. 1. *πέμπει* — *ἀναλαβεῖν*, schickte — um zu —, vgl. 25, 4.
3. *τῷ δὲ* — *γίνεται*, ihm war

χοντο ἐπανακαλέσασθαι ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τῇ τετάρτῃ ὡσαύτως ἐπ' ἄλλης μηχανῆς ἄλλη ἐπιβάθρα αὐτῷ προσήγετο πρὸς τὸ τεῖχος.

Καὶ οἱ Ἰνδοί, ἕως μὲν αὐτοῖς ὁ ἡγεμὼν τοῦ χωρίου 2
περιῆν, ἀπεμάχοντο καρτερῶς· ὡς δὲ βέλει ἀπὸ μηχανῆς τυπεὶς ἀποθνήσκει ἐκεῖνος, αὐτῶν τε οἱ μέν τινες πεπτωκότες ἐν τῇ ξυνεχεῖ πολιορκίᾳ, οἱ δὲ πολλοὶ τραυματίαι τε καὶ ἀπόμαχοι ἦσαν, ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Ἀλέξανδρον. τῷ δὲ ἀσμένῳ γίνεται ἄνδρας ἀγαθοὺς διασῶσαι· 3
καὶ ξυμβαίνει ἐπὶ τῷδε Ἀλέξανδρος τοῖς μισθοφόροις Ἰνδοῖς ὡς καταταχθέντας ἐς τὴν ἄλλην στρατιὰν ξὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι. οἱ μὲν δὴ ἐξῆλθον ξὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ κατεστρατοπέδευσαν κατὰ σφᾶς ἐπὶ γηλόφῳ ὃς ἦν ἀντίπορος τοῦ τῶν Μακεδόνων στρατοπέδου. νυκτὸς δὲ ἐπενόουν δρασμῷ διαχρησάμενοι ἐς τὰ σφέτερα ἤθη ἀπαναστῆναι, οὐκ ἐθέλοντες ἐναντία αἴρεσθαι τοῖς ἄλλοις Ἰνδοῖς ὅπλα. καὶ ταῦτα ὡς ἐξηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, περιστήσας 4
τῆς νυκτὸς τῷ γηλόφῳ τὴν στρατιὰν πᾶσαν κατακόπτει τοὺς Ἰνδοὺς ἐν μέσῳ ἀπολαβών, τήν τε πόλιν αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἐρημωθεῖσαν τῶν προμαχομένων, καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀσσακήνου καὶ τὴν παῖδα ἔλαβεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ πάσῃ πολιορκίᾳ τῶν ξὺν Ἀλεξάνδρῳ ἐς πέντε καὶ εἴκοσιν.

Ἔνθεν δὲ Κοῖνον μὲν ὡς ἐπὶ Βάζιρα ἐκπέμπει, γνώ- 5
μην ποιησάμενος ὅτι μαθόντες τῶν Μασσάγων τὴν ἅλωσιν ἐνδώσουσι σφᾶς αὐτούς. Ἄτταλον δὲ καὶ Ἀλκέταν καὶ Δημήτριον τὸν ἱππάρχην ἐπὶ Ὦρα στέλλει, ἄλλην

es lieb, vgl. 9, 5., Subject ist *διασῶσαι*. — *ἀπαναστῆναι*, sich aufmachen, weggehen; so öfter bei Dio Cassius.

4. *κατακόπτει*, *τοῦτο τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις αὐτοῦ τἄλλα νομίμως καὶ βασιλικῶς πολεμήσαντος ὡς κηλὶς πρόσεστιν*, Plut. Alex. 59, der freilich wie Diodor 17, 84 und Polyaen. 4, 3, 20 die Sache abweichend darstellt. — *τὴν μητέρα*, Curtius 8, 10, 22: *nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo regioni urbique praeerat mater eius Cleophis.* — *ἐν τῇ πάσῃ π.*, während der ganzen Dauer der Belagerung.

5. *γνώμην ποιησάμενος*, z. 1, 1, 7. — *ὅτι*, regelmässiger wäre der Accus. c. Infin.

πόλιν, παραγγείλας περιτειχίζειν τὴν πόλιν ἔστ᾽ ἂν ἀφί-
6 *κηται αὐτός. καὶ γίγνεται ἐκδρομὴ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἀμφὶ Ἀλκέταν. οὐ χαλεπῶς δὲ τρεψάμενοι αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες εἴσω τοῦ τείχους ἐς τὴν πόλιν ἀποστρέφουσι. καὶ Κοίνῳ οὐ προχωρεῖ τὰ ἐν τοῖς Βαζίροις, ἀλλὰ πιστεύοντες γὰρ τοῦ χωρίου τῇ ὀχυρότητι, ὅτι ὑπερύψηλόν τε ἦν καὶ πάντη ἀκριβῶς τετειχισμένον, οὐδὲν ξυμβατικὸν ἐνεδίδοσαν.*

7 *Ταῦτα μαθὼν Ἀλέξανδρος ὥρμητο μὲν ὡς ἐπὶ Βάζιρα· γνοὺς δὲ ὅτι τῶν προσοίκων τινὲς βαρβάρων παριέναι ἐς τὰ Ὦρα τὴν πόλιν λαθόντες μέλλουσι, πρὸς Ἀβισάρου ἐπὶ τῷδε ἐσταλμένοι, ἐπὶ τὰ Ὦρα πρῶτον ἦγε· Κοῖνον δὲ ἐπιτειχίσαι τῇ πόλει τῶν Βαζίρων καρτερόν τι χωρίον προσέταξε, καὶ ἐν τούτῳ φυλακὴν καταλιπόντα ἀποχρῶσαν, ὡς μὴ ἄδεια εἴη τοῖς ἐν τῇ πόλει χρῆσθαι τῇ χώρᾳ, αὐτὸν ἄγοντα τῆς στρατιᾶς τὴν λοιπὴν παρ᾽*
8 *αὐτὸν ἰέναι. οἱ δὲ ἐκ τῶν Βαζίρων ὡς εἶδον ἀπιόντα ξὺν τῷ πλείστῳ τῆς στρατιᾶς τὸν Κοῖνον, καταφρονήσαντες τῶν Μακεδόνων, ὡς οὐ γενομένων ἂν σφισιν ἀξιομάχων, ἐπεκθέουσιν ἐς τὸ πεδίον· καὶ γίγνεται αὐτῶν μάχη καρτερά. καὶ ἐν ταύτῃ πίπτουσι μὲν τῶν βαρβάρων ἐς πεντακοσίους, ζῶντες δὲ ἐλήφθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑβδομήκοντα· οἱ δὲ λοιποὶ ἐν τῇ πόλει ξυμφυγόντες βεβαιότερον ἤδη εἴργοντο τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιτειχίσμα-*

7. Abisares, Bruder des Assacenus (30, 5) und König der Bergindier, s. z. 5, 8, 3. – *χρῆσθαι τῇ χώρᾳ*, mit dem Lande verkehren, häufiger Ausdruck für unbehinderte Beschaffung der Lebensmittel aus demselben; d. Gegensatz *εἴργεσθαι τῆς χ.* § 8 und 2, 1, 4.

8. *τῶν Μακεδόνων*, die zurückgebliebenen. – *ὡς — ἀξιομάχων*, als ob sie ihnen nicht mehr gewachsen wären. — *ἐν τῇ πόλει ξυμφυγόντες*, der Gebrauch von *ἐν* statt *εἰς* ist bei guten Schriftstellern auf die Verbindung mit d Perfectum oder Plusquamperfectum beschränkt; daher hat Krügers Vermuthung *ξυμπεφευγότες* Wahrscheinlichkeit.

28. 1. *τὴν πέτραν*, der Artikel anticipirt die aus dem Folgenden zu gewinnende Kenntniss. — *ὡς δέ* für *οὕτως δέ* ausser in Verbindung mit *καί* und *οὐδέ* (*μηδέ*) verhältnissmässig so selten, dass d. Richtigkeit der Stelle verdächtig ist. — *Ἄορνον*, Dionysius Perieg. 1150: *ταχινοῖσι δυσέμβατος οἰωνοῖσι, τοὔνεκά μιν καὶ φῶτες ἐπικλείουσιν Ἄορνιν;* Strabo 15, 1. p. 688:

τος. καὶ Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῶν Ὥρων ἡ πολιορκία οὐ χαλεπὴ 9
ἐγένετο, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἐφόδου προσβαλὼν τοῖς τείχεσι
τῆς πόλεως ἐκράτησε, καὶ τοὺς ἐλέφαντας τοὺς ἐγκατα-
λειφθέντας ἔλαβε.

Καὶ ταῦτα οἱ ἐν τοῖς Βαζίροις ὡς ἔμαθον, ἀπογνόν- 28
τες τὰ σφέτερα πράγματα ἀμφὶ μέσας νύκτας τὴν πόλιν
ἐκλείπουσιν, ἔφυγον δὲ ἐς τὴν πέτραν. ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλ-
λοι βάρβαροι ἔπραττον· ἀπολιπόντες τὰς πόλεις ξύμπαν-
τες ἔφευγον ἐς τὴν πέτραν τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τὴν Ἄορνον
καλουμένην. μέγα γάρ τι τοῦτο χρῆμα πέτρας ἐν τῇ χώρᾳ
ταύτῃ ἐστί, καὶ λόγος ὑπὲρ αὐτῆς κατέχει οὐδὲ Ἡρακλεῖ
τῷ Διὸς ἁλωτὸν γενέσθαι τὴν πέτραν. εἰ μὲν δὴ καὶ ἐς 2
Ἰνδοὺς ἀφίκετο ὁ Ἡρακλῆς ὁ Θηβαῖος ἢ ὁ Τύριος ἢ ὁ
Αἰγύπτιος ἐς οὐδέτερα ἔχω ἰσχυρίσασθαι· μᾶλλον δὲ δοκῶ
ὅτι οὐκ ἀφίκετο, ἀλλὰ πάντα γὰρ ὅσα χαλεπὰ οἱ ἄνθρω-
ποι ἐς τοσόνδε ἄρα αὔξουσιν αὐτῶν τὴν χαλεπότητα ὡς
καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἂν ἄπορα γενέσθαι μυθεύειν. κἀγὼ ὑπὲρ
τῆς πέτρας ταύτης οὕτω γινώσκω, τὸν Ἡρακλέα ἐς κόμ-
πον τοῦ λόγου ἐπιφημίζεσθαι. τὸν μὲν δὴ κύκλον τῆς 3
πέτρας λέγουσιν ἐς διακοσίους σταδίους μάλιστα εἶναι,
ὕψος δὲ αὐτῆς, ἵναπερ χθαμαλώτατον, σταδίων ἕνδεκα,
καὶ ἀνάβασιν χειροποίητον μίαν χαλεπήν· εἶναι δὲ καὶ
ὕδωρ ἐν ἄκρᾳ τῇ πέτρᾳ πολὺ καὶ καθαρόν, πηγὴν ἀνί-
σχουσαν, ὡς καὶ ἀποῤῥεῖν ἀπὸ τῆς πηγῆς ὕδωρ, καὶ ὕλην

Ἄορνον δέ τινα πέτραν, ἧς τὰς ῥίζας ὁ Ἰνδὸς ὑποῤῥεῖ πλησίον τῶν πηγῶν, Ἀλεξάνδρου κατὰ μίαν προσβολὴν ἑλόντος σεμνύνοντες ἔφασαν τὸν Ἡρακλέα τρὶς μὲν προσβαλεῖν τῇ πέτρᾳ, τρὶς δ' ἀποκρουσθῆναι. Neuere Reisende verstehen darunter den Berg Azarneh, andere freilich wieder andere. — *ἁλωτόν* statt *ἁλωτήν* in Prosa selten.

2. *Τύριος,* z. 2, 16, 1. — *Αἰγύπτιος,* z. 2, 16, 2. — *ἄρα,* offenbar, sichtlich. — *ἂν — γενέσθαι*, passender scheint der Gedanke ohne *ἄν*. — *ἐς κόμπον τ. λόγου,* zu prahlerischer Ausschmükkung der Erzählung.

3. *πηγὴν ἀνίσχουσαν,* ein hervorkommender Quell, appositiver Zusatz zu *καθαρὸν ὕδωρ*, zur Hervorhebung des wesentlichen Umstandes, dass es Quell-, nicht etwa Cisternenwasser gewesen sei; *ἀνίσχουσαν* transitiv zu nehmen scheint gegen den Gebrauch und mit der durch die Wortstellung beabsichtigten Hervorhebung von *ὕδωρ* nicht stimmend, vielleicht selbst unlogisch. — *ὡς καὶ*

καὶ γῆν ἀγαθὴν ἐργάσιμον ὅσην καὶ χιλίοις ἀνθρώποις
ἀποχρῶσαν ἂν εἶναι ἐργάζεσθαι.
4 Καὶ ταῦτα ἀκούοντα Ἀλέξανδρον πόθος λαμβάνει
ἐξελεῖν καὶ τοῦτο τὸ ὄρος, οὐχ ἥκιστα ἐπὶ τῷ ἀμφὶ τὸν
Ἡρακλέα μύθῳ πεφημισμένῳ. τὰ μὲν δὴ Ὦρα καὶ τὰ
Μάσσαγα φρούρια ἐποίησεν ἐπὶ τῇ χώρᾳ· τὰ Βάζιρα δὲ
5 πόλιν ἐξετείχισε. καὶ οἱ ἀμφὶ Ἡφαιστίωνά τε καὶ Περ-
δίκκαν αὐτῷ ἄλλην πόλιν ἐκτειχίσαντες, Ὀροβάτις ὄνομα
τῇ πόλει ἦν, καὶ φρουρὰν καταλιπόντες, ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν
ποταμὸν ᾔεσαν· ὡς δὲ ἀφίκοντο, ἔπρασσον ἤδη ὅσα ἐς
τὸ ζεῦξαι τὸν Ἰνδὸν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐτέτακτο.
6 Ἀλέξανδρος δὲ τῆς μὲν χώρας τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ Ἰν-
δοῦ ποταμοῦ σατράπην κατέστησε Νικάνορα τῶν ἑταίρων.
αὐτὸς δὲ τὰ μὲν πρῶτα ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦγε,
καὶ πόλιν τε Πευκελαῶτιν οὐ πόῤῥω τοῦ Ἰνδοῦ ᾠκισμένην
ὁμολογίᾳ παρεστήσατο καὶ ἐν αὐτῇ φρουρὰν καταστήσας
τῶν Μακεδόνων καὶ Φίλιππον ἐπὶ τῇ φρουρᾷ ἡγεμόνα,
ὁ δὲ καὶ ἄλλα προσηγάγετο μικρὰ πολίσματα πρὸς τῷ
Ἰνδῷ ποταμῷ ᾠκισμένα· ξυνείποντο δὲ αὐτῷ Κωφαῖός
7 τε καὶ Ἀσσαγέτης οἱ ὕπαρχοι τῆς χώρας. ἀφικόμενος δὲ
ἐς Ἐμβόλιμα πόλιν, ἣ ξύνεγγυς τῆς πέτρας τῆς Ἀόρνου
ᾠκεῖτο, Κράτερον μὲν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς καταλείπει
αὐτοῦ, σῖτόν τε ἐς τὴν πόλιν ὡς πλεῖστον ξυνάγειν καὶ
ὅσα ἄλλα ἐς χρόνιον τριβήν, ὡς ἐντεῦθεν ὁρμωμένους τοὺς
Μακεδόνας χρονίῳ πολιορκίᾳ ἐκτρυχῶσαι τοὺς κατέχοντας
8 τὴν πέτραν, εἰ μὴ ἐξ ἐφόδου ληφθείη. αὐτὸς δὲ τοὺς
τοξότας τε ἀναλαβὼν καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τὴν Κοίνου
τάξιν καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης φάλαγγος ἐπιλέξας τοὺς κουφο-
τάτους τε καὶ ἅμα εὐοπλοτάτους καὶ τῶν ἑταίρων ἱππέων

—, so dass noch Wasser abläuft, schliesst sich an *πολύ* an zur Bezeichnung d. Ergiebigkeit d. Quells.

4. *καὶ τοῦτο*: *καί* bei Arr. öfter mit dem Demonstrat., wo andern Schriftstellern zur Verbindung das blosse Pronomen genügt, vgl. 17, 1. 27, 4. 5, 2, 1. 6, 8, 5. 13, 1. daher ist hier nichts zu ändern. — *φρούρια - χώρᾳ*, Waffenplätze, um das Land im Zaum zu halten (D.). —

5. *Ὀροβάτις*, über d. Asyndet. z. 1, 2, 2.

6. *ὁμολογίᾳ*, z. 2, 20, 5. — *ὁ δέ* erneuert den Subjectsbegriff *αὐτός*, s. z. 2, 7, 9.

ἐς διακοσίους καὶ ἱπποτοξότας ἐς ἑκατὸν προσῆγε τῇ πέτρᾳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ κατεστρατοπεδεύσατο ἵνα ἐπιτήδειον αὐτῷ ἐφαίνετο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὀλίγον προελθὼν ὡς πρὸς τὴν πέτραν αὖθις ἐστρατοπεδεύσατο.

Καὶ ἐν τούτῳ ἧκον παρ᾽ αὐτὸν τῶν προσχώρων τινές, **29**
σφᾶς τε αὐτοὺς ἐνδιδόντες καὶ ἡγήσεσθαι φάσκοντες ἐς τῆς πέτρας τὸ ἐπιμαχώτατον, ὅθεν οὐ χαλεπὸν αὐτῷ ἔσεσθαι ἑλεῖν τὸ χωρίον. καὶ ξὺν τούτοις πέμπει Πτολεμαῖον τὸν Λάγου τὸν σωματοφύλακα, τούς τε Ἀγριᾶνας ἄγοντα καὶ τοὺς ψιλοὺς τοὺς ἄλλους καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἐπιλέκτους, προστάξας, ἐπειδὰν καταλάβῃ τὸ χωρίον, κατέχειν μὲν αὐτὸ ἰσχυρᾷ φυλακῇ, οἷ δὲ σημαίνειν ὅτι ἔχεται.
καὶ Πτολεμαῖος ἐλθὼν ὁδὸν τραχεῖάν τε καὶ δύσπορον 2
λανθάνει τοὺς βαρβάρους κατασχὼν τὸν τόπον· καὶ τοῦτον χάρακι ἐν κύκλῳ καὶ τάφρῳ ὀχυρώσας πυρσὸν αἴρει ἀπὸ τοῦ ὄρους ἔνθεν ὀφθήσεσθαι ὑπ᾽ Ἀλεξάνδρου ἔμελλε. καὶ ὤφθη τε ἅμα ἡ φλὸξ καὶ Ἀλέξανδρος ἐπῆγε τῇ ὑστεραίᾳ τὴν στρατιάν· ἀμυνομένων δὲ τῶν βαρβάρων οὐδὲν πλέον
αὐτῷ ὑπὸ δυσχωρίας ἐγίγνετο. ὡς δὲ Ἀλεξάνδρῳ ἄπορον 3
τὴν προσβολὴν κατέμαθον οἱ βάρβαροι, ἀναστρέψαντες τοῖς ἀμφὶ Πτολεμαῖον αὐτοὶ προσέβαλον· καὶ γίνεται αὐτῶν τε καὶ τῶν Μακεδόνων μάχη καρτερά, τῶν μὲν διασπάσαι τὸν χάρακα σπουδὴν ποιουμένων, τῶν Ἰνδῶν, Πτολεμαίου δὲ διαφυλάξαι τὸ χωρίον· καὶ μεῖον σχόντες οἱ βάρβαροι ἐν τῷ ἀκροβολισμῷ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπεχώρησαν.
Ἀλέξανδρος δὲ τῶν Ἰνδῶν τινὰ τῶν αὐτομόλων πιστόν 4
τε ἄλλως καὶ τῶν χωρίων δαήμονα ἐπιλεξάμενος, πέμπει παρὰ Πτολεμαῖον τῆς νυκτὸς γράμματα φέροντα τὸν Ἰνδόν, ἵνα ἐνεγέγραπτο, ἐπειδὰν αὐτὸς προσβάλῃ τῇ πέτρᾳ, τὸν δὲ

7. *ᾠκεῖτο*, z. 24, 7. — *ξυνάγειν*, um zusammenzubringen. — *ἐκτρυχῶσαι*, aufreiben durch Hunger, aushungern.

29. 2. *ἔνθεν*: *ἀρθέν*. — *ὀφθήσεσθαι ἔμελλε*, zu erwarten stand, dass gesehen werden würde. — *τε ἅμα — καί* sonst von völliger Gleichzeitigkeit zweier Handlungen: nicht sobald — als: wie hier (*τῇ ὑστεραίᾳ*) wohl selten.

3. *τῶν μὲν — τῶν Ἰνδῶν*, vgl. 1, 15, 5. und z. Prooem. 2. — *διασπάσαι*, z. 1, 8, 1.

4. *τὸν δὲ* (vgl. z. 2, 7, 9) *ἐπιέναι*, abhängig von dem als Befehl ge-

ἐπιέναι τοῖς βαρβάροις κατὰ τὸ ὄρος, μηδὲ ἀγαπᾶν ἐν φυλακῇ ἔχοντα τὸ χωρίον, ὡς ἀμφοτέρωθεν βαλλομένους
5 τοὺς Ἰνδοὺς ἀμφιβόλους γίγνεσθαι. καὶ αὐτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἄρας ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσῆγε τὴν στρατιὰν κατὰ τὴν πρόσβασιν ᾗ Πτολεμαῖος λαθὼν ἀνέβη, γνώμην ποιούμενος ὡς εἰ ταύτῃ βιασάμενος ξυμμίξει τοῖς ἀμφὶ Πτολεμαῖον, οὐ χαλεπὸν ἔτι ἐσόμενον αὐτῷ τὸ ἔργον. καὶ
6 ξυνέβη οὕτως. ἔστε μὲν γὰρ ἐπὶ μεσημβρίαν ξυνειστήκει καρτερὰ μάχη τοῖς τε Ἰνδοῖς καὶ τοῖς Μακεδόσιν, τῶν μὲν ἐκβιαζομένων ἐς τὴν πρόσβασιν, τῶν δὲ βαλλόντων ἀνιόντας· ὡς δὲ οὐκ ἀνίεσαν οἱ Μακεδόνες, ἄλλοι ἐπ᾽ ἄλλοις ἐπιόντες, οἱ δὲ πρόσθεν ἀναπαυόμενοι, μόγις δὴ ἀμφὶ δείλην ἐκράτησαν τῆς παρόδου καὶ ξυνέμιξαν τοῖς ξὺν Πτολεμαίῳ. ἐκεῖθεν δὲ ὁμοῦ ἤδη γενομένη ἡ στρατιὰ πᾶσα ἐπήγετο αὖθις ὡς ἐπ᾽ αὐτὴν τὴν πέτραν· ἀλλὰ γὰρ ἔτι ἄπορος ἦν αὐτῇ ἡ προσβολή. ταύτῃ μὲν δὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος γίγνεται.

7 Ὑπὸ δὲ τὴν ἕω παραγγέλλει στρατιώτῃ ἑκάστῳ κόπτειν χάρακας ἑκατὸν κατ᾽ ἄνδρα. καὶ οὗτοι κεκομμένοι ἦσαν καὶ αὐτὸς ἐχώννυεν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἵνα ἐστρατοπεδευκότες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὴν πέτραν χῶμα μέγα, ἔνθεν τοξεύματά τε ἂν ἐξικνεῖσθαι ἐς τοὺς προμαχομένους δυνατὰ αὐτῷ ἐφαίνετο καὶ ἀπὸ μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα· καὶ ἐχώννυον αὐτῷ πᾶς τις ἀντιλαμβανόμενος τοῦ ἔργου· καὶ αὐτὸς ἐφειστήκει θεατὴς καὶ ἐπαινέτης τοῦ ξὺν προθυμίᾳ περαινομένου, κολαστὴς δὲ τοῦ ἐν τῷ παραχρῆμα ἐκλιποῦς.

30 Τῇ μὲν δὴ πρώτῃ ἡμέρᾳ ὡς ἐπὶ στάδιον ἔχωσεν αὐτῷ ὁ στρατός. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν οἵ τε σφενδονῆται σφεν-

dachten Inhalt des Briefes. — *ἀμφιβόλους*, z. 2, 23, 2.

5. *γνώμην ποιούμενος*, z. 1, 1, 7. — *οὐ — ἔργον*, als Inhalt der Vorstellung abhängig gedacht von *γν. ποιούμενος*.

7. *αὐτός*, entweder *αὖθις* (s. § 2) oder mit Kr. *εὐθύς* scheint zu lesen, sonst entsteht ein Widerspruch mit dem Folgenden. — *πᾶς τις*, sinngleich mit *πάντες*, vgl. 3, 15, 2. *τοῦ — ἐκλιποῦς*, wo man es im Augenblick gerade fehlen liess (D.).

30. 1. *ἐπῆγε*, gegen d. Anhöhe zu. 2. *ἀδιήγητον*, unerhört (D.).

δονῶντες ἐς τοὺς Ἰνδοὺς ἐκ τοῦ ἤδη κεχωσμένου καὶ ἀπὸ
τῶν μηχανῶν βέλη ἀφιέμενα ἀνέστελλε τῶν Ἰνδῶν τὰς
ἐκδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς χωννύοντας. καὶ ἐχώννυτο αὐτῷ
ἐς τρεῖς ἡμέρας ξυνεχῶς τὸ χῶμα. τῇ τετάρτῃ δὲ βιασά-
μενοι τῶν Μακεδόνων οὐ πολλοὶ κατέσχον ὀλίγον γήλοφον
ἰσόπεδον τῇ πέτρᾳ· καὶ Ἀλέξανδρος οὐδέν τι ἐλινύων
ἐπῆγε τὸ χῶμα, ξυνάψαι ἐθέλων τὸ χωννύμενον τῷ γηλόφῳ
ὅντινα οἱ ὀλίγοι αὐτῷ ἤδη κατεῖχον.

Οἱ δὲ Ἰνδοὶ πρός τε τὴν ἀδιήγητον τόλμαν τῶν ἐς τὸν 2
γήλοφον βιασαμένων Μακεδόνων ἐκπλαγέντες καὶ τὸ χῶμα
ξυνάπτον ἤδη ὁρῶντες, τοῦ μὲν ἀπομάχεσθαι ἔτι ἀπεί-
χοντο· πέμψαντες δὲ κήρυκα σφῶν παρ' Ἀλέξανδρον
ἐθέλειν ἔφασκον ἐνδοῦναι τὴν πέτραν, εἴ σφισι σπένδοιτο.
γνώμην δὲ ἐπεποίηντο ἐν τῷ ἔτι διαμέλλοντι τῶν σπον-
δῶν διαγαγόντες τὴν ἡμέραν νυκτὸς ὡς ἕκαστοι διασκε-
δάννυσθαι ἐπὶ τὰ σφέτερα ἤθη. καὶ τοῦτο ὡς ἐπύθετο 3
Ἀλέξανδρος, ἐνδίδωσιν αὐτοῖς χρόνον τε ἐς τὴν ἀποχώ-
ρησιν καὶ τῆς φυλακῆς τὴν κύκλωσιν τὴν πάντῃ ἀφελεῖν.
καὶ αὐτὸς ἔμενεν ἔστε ἤρξαντο τῆς ἀποχωρήσεως· καὶ ἐν
τούτῳ ἀναλαβὼν τῶν σωματοφυλάκων καὶ τῶν ὑπασπι-
στῶν ἐς ἑπτακοσίους κατὰ τὸ ἐκλελειμμένον τῆς πέτρας
ἀνέρχεται ἐς αὐτὴν πρῶτος, καὶ οἱ Μακεδόνες ἄλλος ἄλλῃ
ἀνιμῶντες ἀλλήλους ἀνῄεσαν. καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς ἀπο- 4
χωροῦντας τῶν βαρβάρων τραπόμενοι ἀπὸ ξυνθήματος,
πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐν τῇ φυγῇ ἀπέκτειναν· οἱ δὲ καὶ
πεφοβημένως ἀποχωροῦντες κατὰ τῶν κρημνῶν ῥίψαντες
σφᾶς ἀπέθανον. εἴχετό τε Ἀλεξάνδρῳ ἡ πέτρα ἡ τῷ
Ἡρακλεῖ ἄπορος γενομένη, καὶ ἔθυεν ἐπ' αὐτῇ Ἀλέξαν-
δρος καὶ κατεσκεύασε φρούριον, παραδοὺς Σισικόττῳ ἐπι-

— *ξυνάπτον*: *τῷ γηλόφῳ*. — *τὸ διαμέλλον τ. σπονδῶν*, der Verzug bis zum Abschluss d. Vertrags (d. Capitulation). — *ὡς ἕκαστοι*, z. 2, 12, 2. — *ἤθη*, z. 15, 5.

3. *ἀφελεῖν*, abhängig von *ἐνδίδωσιν*. — *τὸ ἐκλελειμμένον*, der von den Feinden verlassene Punkt (D.).

4. *ἀπέθανον*, *multi — per lubrica saxa perque invias cotes praecipitati occiderunt, plures aliqua membrorum parte mulcati ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium victor tamen magnam victoriam sacrificiis et cultu deum fecit* (die Lesart ist unsicher). *Arae in petra locatae sunt*

μελεῖσθαι τῆς φρουρᾶς, ὃς ἐξ Ἰνδῶν μὲν πάλαι ηὐτομο-
λήκει ἐς Βάκτρα παρὰ Βῆσσον, Ἀλεξάνδρου δὲ κατασχόν-
τος τὴν χώραν τὴν Βακτρίαν ξυνεστράτευέ τε αὐτῷ καὶ
πιστὸς ἐς τὰ μάλιστα ἐφαίνετο.
5 Ἄρας δ᾽ ἐκ τῆς πέτρας ἐς τὴν Ἀσσακηνῶν χώραν
ἐμβάλλει. τὸν γὰρ ἀδελφὸν τὸν Ἀσσακηνοῦ ἐξηγγέλλετο
τούς τε ἐλέφαντας ἔχοντα καὶ τῶν προσχώρων βαρβάρων
πολλοὺς ξυμπεφευγέναι ἐς τὰ ταύτῃ ὄρη. καὶ ἀφικόμενος
εἰς Δύρτα πόλιν τῶν μὲν ἐνοικούντων οὐδένα καταλαμ-
βάνει οὐδὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει· ἐς δὲ τὴν ὑστε-
ραίαν Νέαρχόν τε καὶ Ἀντίοχον τοὺς χιλιάρχους τῶν ὑπα-
6 σπιστῶν ἐκπέμπει· καὶ Νεάρχῳ μὲν τοὺς Ἀγριᾶνας τοὺς
ψιλοὺς ἄγειν ἔδωκεν, Ἀντιόχῳ δὲ τήν τε αὑτοῦ χιλιαρχίαν
καὶ δύο ἐπὶ ταύτῃ ἄλλας. ἐστέλλοντο δὲ τά τε χωρία
κατοψόμενοι καὶ εἴ πού τινας τῶν βαρβάρων ξυλλαβεῖν
ἐς ἔλεγχον τῶν κατὰ τὴν χώραν, τῶν τε ἄλλων καὶ μάλι-
στα δὴ τὰ ἀμφὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔμελεν αὐτῷ μαθεῖν.
7 Αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἤδη ἦγε, καὶ
ἡ στρατιὰ αὐτῷ ὡδοποιεῖτο πρόσω ἰοῦσα ἄπορα ἄλλως
ὄντα τὰ ταύτῃ χωρία. ἐνταῦθα ξυλλαμβάνει ὀλίγους τῶν
βαρβάρων, καὶ παρὰ τούτων ἔμαθεν ὅτι οἱ μὲν ἐν τῇ
χώρᾳ Ἰνδοὶ παρὰ Ἀβισάρῃ ἀποπεφευγότες εἶεν, τοὺς ἐλέ-

Minervae Victoriaeque, Curtius 8, 11, 23, in Einzelheiten vielfach abweichend.

5. πέτρας — χώραν, aus dem Ausdruck folgt keineswegs, dass der Aornus selbst nicht im Lande der Assac. gelegen habe: der Gegensatz besteht zwischen πέτρα u. χώρα.

6. τοὺς Ἀγριᾶνας τοὺς ψιλούς klingt wie eine Unterscheidung, u. doch waren alle Agrianer ψιλοί: Krüger's Rechtfertigung: *Agrianas, illos milites quos levis armaturae fuisse novimus,* ist deshalb unbefriedigend, weil Arr., in solchen Bezeichnungen sich sonst gleichbleibend, an keiner andern Stelle so gesprochen hat, sondern immer τοὺς Ἀγρ. καὶ τοὺς ψιλοὺς τοὺς ἄλλους: der Mangel der letzten Worte ist gegen Gronov's Vorschlag καὶ τοὺς ψ. vgl. z. 25, 6. — εἴ που, z. 17, 3. — καὶ μάλιστα δή, der Anfang liess als Fortsetzung der Construction erwarten καὶ τῶν ἀμφὶ τοὺς ἐλ., ἃ μάλιστα: der Wechsel erklärt sich aus der ungleichen Beschaffenheit der verbundenen Satzglieder, von denen das zweite übergewichtlich ist, vgl. z. 6, 23, 1.

7. ὡδοποιεῖτο, gebräuchlicher wäre ὡδοποίει, doch ist auch das Med., dem αὐτῷ nicht entgegen steht, nicht ungewöhnlich. Diodor 20, 23: οἱ περὶ τὸν Σάτυρον ἐπὶ

φαντας δὲ ὅτι αὐτοῦ κατέλιπον νέμεσθαι πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ Ἰνδῷ· καὶ τούτους ἡγήσασθαί οἱ τὴν ὁδὸν ἐκέλευσεν ὡς ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας. εἰσὶ δὲ Ἰνδῶν πολλοὶ 8
κυνηγέται τῶν ἐλεφάντων, καὶ τούτους σπουδῇ ἀμφ' αὑτὸν εἶχεν Ἀλέξανδρος, καὶ τότε ἐθήρα ξὺν τούτοις τοὺς ἐλέφαντας· καὶ δύο μὲν αὐτῶν ἀπόλλυνται κατὰ κρημνοῦ σφᾶς ῥίψαντες ἐν τῇ διώξει, οἱ δὲ ἄλλοι ξυλληφθέντες ἔφερόν τε τοὺς ἀμβάτας καὶ τῇ στρατιᾷ ξυνετάσσοντο.
ἐπεὶ δὲ καὶ ὕλῃ ἐργασίμῳ ἐνέτυχε παρὰ τὸν ποταμόν, 9
καὶ αὕτη ἐκόπη αὐτῷ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ ναῦς ἐποιήθησαν. καὶ αὗται κατὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἤγοντο ὡς ἐπὶ τὴν γέφυραν ἥντινα Ἡφαιστίων καὶ Περδίκκας αὐτῷ ἐξῳκοδομηκότες πάλαι ἦσαν.

τρεῖς ἡμέρας ἔτεμνον τὴν ὕλην ὁδοποιούμενοι. — ὅτι — εἶεν, Gedanke des Meldenden, ὅτι — κατέλιπον im Sinne des erzählenden Schriftstellers; mit derselben Wiederholung von ὅτι Peripl. pont. Euxin. 13, 6: Ξενοφῶν μνήμην ἐποιήσατο, ὅτι μαχιμώτατοι εἶεν — καὶ τὰ πολλὰ κακὰ ἡ στρατιὰ ὅτι ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἔπαθεν.

8. ἐθήρα, der Zusammenhang zeigt, dass von der Jagd gezähmter Elephanten die Rede ist. — ξυνετάσσοντο, wurden beigegeben (D.).

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

1 Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἥντινα μεταξὺ τοῦ τε Κωφῆνος καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐπῆλθεν Ἀλέξανδρος, καὶ Νῦσαν πόλιν οἰκεῖσθαι λέγουσι· τὸ δὲ κτίσμα εἶναι Διονύσου· Διόνυσον δὲ κτίσαι τὴν Νῦσαν ἐπεί τε Ἰνδοὺς ἐχειρώσατο, ὅστις δὴ οὗτος ὁ Διόνυσος καὶ ὁπότε ἢ ὅθεν ἐπ' Ἰνδοὺς ἐστρά-
2 τευσεν· οὐ γὰρ ἔχω συμβαλεῖν εἰ ὁ Θηβαῖος Διόνυσος ἐκ Θηβῶν ἢ ἐκ Τμώλου τοῦ Λυδίου ὁρμηθεὶς ἐπ' Ἰνδοὺς ἧκε στρατιὰν ἄγων, τοσαῦτα μὲν ἔθνη μάχιμα καὶ ἄγνωστα τοῖς τότε Ἕλλησιν ἐπελθών, οὐδὲν δὲ ἄλλο αὐτῶν ὅτι μὴ τὸ Ἰνδῶν βίᾳ χειρωσάμενος· πλήν γε δὴ ὅτι οὐκ ἀκριβῆ ἐξεταστὴν χρὴ εἶναι τῶν ὑπὲρ τοῦ θείου ἐκ παλαιοῦ μεμυθευμένων. τὰ γάρ τοι κατὰ τὸ εἰκὸς ξυντι-

1. 1. ἣν — ἐπῆλθεν, „dieser Zug Alexanders ist erzählt 4, 22 u. 23, und dorthin gehörte also, was hier von Nysa u. s. w. berichtet wird. Wollte vielleicht Arrian das Fabelhafte vom Geschichtlichen abgesondert in einem Zusammenhang nebeneinander stellen?" D. — ἐπεί τε, Ionismus statt ἐπεί oder ἐπειδή, um so weniger anzuzweifeln, als so nach dem Vorgange Herodots mehrmals auch Pausanias. — Den Zügen des Dionysus weist die Sage keinen geringeren Umfang an als denen des Hercules; zwar bestand sie schon vor Alexander, doch gaben besonders seine Feldzüge zuerst seinen Schmeichlern, dann in andern Kreisen Veranlassung zu weiterer, von ihm selbst begünstigter Ausbreitung und Ausschmückung derselben. Nicht blos hier, sondern auch in der Indischen Gesch. (1, 7) spricht Arrian seinen Unglauben daran aus, wie nach Strabo 15, 687 (1007d) die Mehrzahl der griech. Schriftsteller. — ὅστις, denn es gab deren mehrere, s. 2, 16.

2. Auf dem lydischen Berge Tmolus liess die Sage den Dion. erzogen sein. — πλήν —, vollständig: πλήν

θέντι οὐ πιστά, ἐπειδὰν τὸ θεῖόν τις προσθῇ τῷ λόγῳ,
οὐ πάντη ἄπιστα φαίνεται.
Ὡς δὲ ἐπέβη τῇ Νύσῃ Ἀλέξανδρος, ἐκπέμπουσι παρ' 3
αὐτὸν οἱ Νυσαῖοι τὸν κρατιστεύοντα σφῶν, ὄνομα δὲ ἦν
αὐτῷ Ἄκουφις, καὶ ξὺν αὐτῷ πρέσβεις τῶν δοκιμωτάτων
τριάκοντα, δεησομένους Ἀλεξάνδρου ἀφεῖναι τῷ θεῷ τὴν
πόλιν. παρελθεῖν τε δὴ ἐς τὴν σκηνὴν τὴν Ἀλεξάνδρου 4
τοὺς πρέσβεις καὶ καταλαβεῖν καθήμενον κεκονιμένον ἔτι
ἐκ τῆς ὁδοῦ ξὺν τοῖς ὅπλοις τοῖς τε ἄλλοις καὶ τὸ κράνος
περικείμενον καὶ τὸ δόρυ ἔχοντα· θαμβῆσαί τε ἰδόντας
τὴν ὄψιν καὶ πεσόντας ἐς γῆν ἐπὶ πολὺ σιγὴν ἔχειν. ὡς
δὲ ἐξανέστησέ τε αὐτοὺς Ἀλέξανδρος καὶ θαῤῥεῖν ἐκέ-
λευσε, τότε δὴ τὸν Ἄκουφιν ἀρξάμενον λέγειν ὧδε.
Ὦ βασιλεῦ, δέονταί σου Νυσαῖοι ἐᾶσαι σφᾶς ἐλευθέ- 5
ρους τε καὶ αὐτονόμους αἰδοῖ τοῦ Διονύσου. Διόνυσος
γὰρ ἐπειδὴ χειρωσάμενος τὸ Ἰνδῶν ἔθνος ἐπὶ θάλασσαν
ὀπίσω κατῄει τὴν Ἑλληνικήν, ἐκ τῶν ἀπομάχων στρατιω-
τῶν, οἳ δὴ καὶ Βάκχοι αὐτῷ ἦσαν, κτίζει τὴν πόλιν τήνδε
μνημόσυνον τῆς αὐτοῦ πλάνης τε καὶ νίκης τοῖς ἔπειτα
ἐσόμενον, καθάπερ οὖν καὶ σὺ αὐτὸς Ἀλεξάνδρειάν τε
ἔκτισας τὴν πρὸς Καυκάσῳ ὄρει καὶ ἄλλην Ἀλεξάνδρειαν
ἐν τῇ Αἰγυπτίων γῇ, καὶ ἄλλας πολλὰς τὰς μὲν ἔκτισας
ἤδη, τὰς δὲ καὶ κτίσεις ἀνὰ χρόνον, οἷα δὴ πλείονα Διο-

γε δὴ τοῦτο ἔχω συμβαλεῖν (= *οἶδα*), *ὅτι*, ganz so 7, 15, 6. — *κατὰ — πιστά*, das für einen nach dem Naturgemässen Erwägenden Unglaubliche, vgl. 2, 16, 6.

3. *ἐπέβη τῇ Ν.*, gewöhnlicher wäre der Genit., indessen der Dat. auch 7, 3, 5 und sonst bei Spätern. — *ἀφεῖναι τ. θεῷ* erklärt § 5.

4. *παρελθεῖν*, Rückkehr zur abhängigen Darstellung (§ 1 *λέγουσι*). — *ξὺν τοῖς* mit *καθήμενον* zu verbinden. — *περικείμενον* in Bedeutung und Construction = *περιτεθειμένον*, bedeckt mit; beide Participia (*ἔχοντα*) sind der Präposition *ξύν* sinngleich, dah. *τοῖς τε ἄλλοις*.

5. *ἐκ*, mit Rücksicht auf die Bevölkerung. — *Ἑλληνικήν*, z. 2, 16, 5. — *καί*, zugleich, *οὐ μόνον στρατιῶται*. - *Βάκχοι*, der schwärmende, enthusiastisch erregte Chor des Dionysus, häufig auch aus Frauen (*Βάκχαι*, *Μαινάδες*, *Θυιάδες*) bestehend; Indic. 1, 4: *Νυσαῖοι δὲ οὐκ Ἰνδικὸν γένος ἐστίν, ἀλλὰ τῶν ἅμα Διονύσῳ ἐλθόντων εἰς τὴν γῆν τῶν Ἰνδῶν, τυχὸν μὲν καὶ Ἑλλήνων, ὅσοι ἀπόμαχοι αὐτῶν ἐγένοντο ἐν τοῖς πολέμοις, οὕστινας πρὸς Ἰνδοὺς Διόνυσος ἐπολέμησε.* — *ἐσόμενον*, auf das Prädikat bezogen, als ein sein sollendes (künftiges) Denkmal. – *ἀνά*, eine Ausbrei-

6 νύσου ἔργα ἀποδειξάμενος. Νῦσάν τε οὖν ἐκάλεσε τὴν πόλιν ὁ Διόνυσος ἐπὶ τῆς τροφοῦ τῆς Νύσης καὶ τὴν χώραν Νυσαίαν· τὸ δὲ ὄρος ὅ τιπερ πλησίον ἐστὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦτο Μηρὸν ἐπωνόμασε Διόνυσος, ὅτι δὴ κατὰ τὸν μῦθον ἐν μηρῷ τῷ τοῦ Διὸς ηὐξήθη. καὶ ἐκ τούτου ἐλευθέραν τε οἰκοῦμεν τὴν Νῦσαν καὶ αὐτοὶ αὐτόνομοι καὶ ἐν κόσμῳ πολιτεύοντες· τῆς δὲ ἐκ Διονύσου οἰκίσεως καὶ τόδε σοι γενέσθω τεκμήριον· κιττὸς γὰρ οὐκ ἄλλῃ τῆς Ἰνδῶν γῆς φυόμενος παρ' ἡμῖν φύεται.

2 Καὶ ταῦτα πάντα Ἀλεξάνδρῳ πρὸς θυμοῦ ἐγίγνετο ἀκούειν καὶ ἤθελε πιστὰ εἶναι τὰ ὑπὲρ τοῦ Διονύσου τῆς πλάνης μυθευόμενα· καὶ κτίσμα εἶναι Διονύσου τὴν Νῦσαν ἤθελεν, ὡς ἤδη τε ἥκειν αὐτὸς ἔνθα ἦλθε Διόνυσος καὶ ἐπ' ἐκεῖνα ἂν ἐλθεῖν Διονύσου· οὐδ' ἂν Μακεδόνας τὸ πρόσω ἀπαξιῶσαι συμπονεῖν οἱ ἔτι κατὰ ζῆλον τῶν
2 Διονύσου ἔργων. καὶ δίδωσιν ἐλευθέρους τε εἶναι τοὺς οἰκήτορας τῆς Νύσης καὶ αὐτονόμους. ὡς δὲ καὶ τοὺς νόμους ἐπύθετο αὐτῶν καὶ ὅτι πρὸς τῶν ἀρίστων τὸ πολίτευμα ἔχεται, ταῦτά τε ἐπῄνεσε καὶ ἠξίωσε τῶν τε ἱππέων οἱ ξυμπέμψαι ἐς τριακοσίους καὶ τῶν προεστώτων τοῦ πολιτεύματος, ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ τριακόσιοι, ἑκατὸν τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξαμένους· Ἄκουφιν δὲ εἶναι τὸν ἐπιλεγόμενον, ὅντινα καὶ ὕπαρχον τῆς χώρας τῆς Νυσαίας

tung bezeichnend, im Laufe der Zeit.

6. *ἐπί*, Bezeichnung dessen, worauf sich die Benennung gründet; einige Handschr. *ἀπό*. Nach der gewöhnlichen Ueberlieferung ward Dion. von den Nymphen von Nysa, nicht von einer dieses Namens erzogen. — *καὶ τοῦτο* stellt zwei Gegenstände in Bezug auf die Handlung, die sie erfahren, gleich: auch dieses benannte er und zwar *M.* — *ηὐξήθη*, zur Geburt gezeitigt ward (D.): *τῆς Σεμέλης αἰτησαμένης αὐτὸν ὡς μετὰ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς αὐτῇ συγγένηται ἀφίκετο μετὰ κεραυνοῦ ὁ Ζεὺς καὶ κατέφλεξεν αὐτὴν ακων· διασχίσας δὲ αὐτῆς τὴν γαστέρα τὸ ἔμβρυον ἐξέβαλεν ἀτελὲς καὶ διατεμὼν τὸν αὑτοῦ μηρὸν ἐνέθηκε καὶ κατέῤῥαψεν· πληρωθέντων δὲ ἤδη τῶν μηνῶν τῆς κυήσεως ἐξήγαγε τὸ βρέφος*, Westermann Mythogr., p. 385.

2. 1. *πρὸς θυμοῦ*, z. 3, 4, 5. — *ὡς ἤδη ἥκειν*, als ob er schon jetzt gekommen sei, d. h. damit es den Anschein habe, als ob er schon jetzt —, Kr. vergleicht 6, 19, 5. — *τὸ πρόσω*, gewöhnlich *τοῦ πρ.*, doch s. 7, 20, 7. 8. — *ἀπαξιῶσαι*, abhängig von einem durch *ὡς* angedeuteten Begriff wie *ἐνόμιζε*.

κατέστησεν αὐτός. τὸν δὲ Ἄκουφιν ταῦτα ἀκούσαντα 3
ἐπιμειδιᾶσαι λέγεται τῷ λόγῳ· καὶ Ἀλέξανδρον ἐρέσθαι
ἐφ᾽ ὅτῳ ἐγέλασεν· ἀποκρίνασθαι δ᾽ Ἄκουφιν· καὶ πῶς
ἄν, ὦ βασιλεῦ, μία πόλις ἑκατὸν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἐρημω-
θεῖσα ἔτι καλῶς πολιτεύοιτο; ἀλλὰ σύ, εἴ σοι μέλει Νυ-
σαίων, τοὺς ἱππέας μὲν ἄγεσθαι τοὺς τριακοσίους καὶ εἰ
βούλει, ἔτι τούτων πλείονας· ἀντὶ δὲ τῶν ἑκατόν, οὕστι-
νας τοὺς ἀρίστους ἐπιλέξαι σὺ κελεύεις, διπλασίους τῶν
ἄλλων τῶν κακῶν ἄγεσθαι, ἵνα σοι καὶ αὖθις ἀφικομένῳ
δεῦρο ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ κόσμῳ φανείη ἡ πόλις. ταῦτα 4
λέγοντα, λέγειν γὰρ δόξαι φρόνιμα, πεῖσαι Ἀλέξανδρον.
καὶ τοὺς μὲν ἱππέας ξυμπέμπειν οἱ ἐκέλευσε, τοὺς δὲ
ἑκατὸν τοὺς ἐπιλέκτους μηκέτι αἰτῆσαι, ἀλλὰ μηδ᾽ ἀντ᾽
αὐτῶν ἄλλους· τὸν δὲ παῖδα ἄρα τοῦ Ἀκούφιος καὶ τῆς
θυγατρὸς τὸν παῖδα ξυμπέμψαι αὐτῷ Ἄκουφιν.

Ἀλέξανδρον δὲ πόθος ἔλαβεν ἰδεῖν τὸν χῶρον ὅπου 5
τινὰ ὑπομνήματα τοῦ Διονύσου οἱ Νυσαῖοι ἐκόμπαζον.
ἐλθεῖν τε ἐς τὸ ὄρος τὸν Μηρὸν ξὺν τοῖς ἑταίροις τοῖς
ἱππεῦσι καὶ τῷ πεζικῷ ἀγήματι καὶ ἰδεῖν κισσοῦ τε ἀνά-
πλεων καὶ δάφνης τὸ ὄρος καὶ ἄλση παντοῖα· καὶ ἰδεῖν
σύσκιον, καὶ θήρας ἐν αὐτῷ εἶναι θηρίων παντοδαπῶν.
καὶ τοὺς Μακεδόνας ἡδέως τὸν κισσὸν ἰδόντας, οἷα δὴ 6
διὰ μακροῦ ὀφθέντα (οὐ γὰρ εἶναι ἐν τῇ Ἰνδῶν χώρᾳ

2. *εἶναι* hier = bleiben. — *τοὺς νόμους*, die einzelnen Gesetze, *καὶ ὅτι* —, die Verfassung.

3. *ἄγεσθαι*, z. 4, 20, 3. — *οὕστινας*, als welche. — *φανείη* statt *φανῇ* zur Bezeichnung der Vorstellung Alexanders von dem durch die Handlung zu erreichenden Erfolg, vgl. 7, 9, 9.

4. *ἐκέλευσε*, selbständige Zwischensätze sind in abhängigen Constructionen nicht selten, vgl. § 5. — *ἄρα* scheint auch hier eine natürliche Folge einzuführen: sondern also nur den Sohn schickte A. mit, **weil** Alex. nicht auf der Forderung bestand.

5. *ἐλθεῖν*, wieder von Arr. unverbürgte Erzählung Anderer. — *ἰδεῖν* (vor *σύσκιον*) ist überlästige Wiederholung, *σύσκιον* nach *ἄλση παντοῖα* als selbstverständlich überflüssig. Dem Gedanken gemäss wäre *καὶ ἄλλῃ ὕλῃ παντοίᾳ σύσκιον* od. *καὶ ἄλσει παντοίας ὕλης σύσκιον* (vgl. 7, 20, 3. Indic. 22, 7: *ἡ νῆσος ὕλῃ παντοίᾳ σύσκιος*) oder Pflugk's *καὶ ἴδην σύσκιον*, doch s. z. 11, 1.

6. *οἷα δή*, z. 1, 3, 4. — „Von den Weinreben des Berges Meru sagt Strabo 15, p. 473 (687), dass ihre Trauben nie reif werden, sondern des vielen Regens halber abfallen,“

*κισσόν, οὐδὲ ἵναπερ αὐτοῖς ἄμπελοι ἦσαν) στεφάνους
σπουδῇ ἀπ' αὐτοῦ ποιεῖσθαι καὶ στεφανώσασθαι ὡς εἶχον
ἐφυμνοῦντας τὸν Διόνυσόν τε καὶ τὰς ἐπωνυμίας τοῦ
θεοῦ ἀνακαλοῦντας. θῦσαί τε αὐτοῦ Ἀλέξανδρον τῷ Διο-
7 νύσῳ καὶ εὐωχηθῆναι ὁμοῦ τοῖς ἑταίροις.' οἱ δὲ καὶ τάδε
ἀνέγραψαν, εἰ δή τῳ πιστὰ καὶ ταῦτα, πολλοὺς τῶν ἀμφ'
αὐτὸν τῶν οὐκ ἠμελημένων Μακεδόνων τῷ τε κισσῷ ἐστε-
φανωμένους καὶ ὑπὸ τῇ κατακλήσει τοῦ θεοῦ κατασχεθῆ-
ναί τε πρὸς τοῦ Διονύσου καὶ ἀνευάσαι τὸν θεὸν καὶ
βακχεῦσαι.*

3 *Καὶ ταῦτα ὅπως τις ἐθέλει ὑπολαβὼν ἀπιστείτω ἢ
πιστευέτω. οὐ γὰρ ἔγωγε Ἐρατοσθένει τῷ Κυρηναίῳ
πάντη ξυμφέρομαι, ὃς λέγει πάντα ὅσα ἐς τὸ θεῖον ἀνα-
φέρεται ἐκ Μακεδόνων πρὸς χάριν τὴν Ἀλεξάνδρου ἐς τὸ
2 ὑπέρογκον ἐπιφημισθῆναι. καὶ γὰρ καὶ σπήλαιον λέγει
ἰδόντας ἐν Παραπαμισάδαις τοὺς Μακεδόνας καί τινα
μῦθον ἐπιχώριον ἀκούσαντας ἢ καὶ αὐτοὺς ξυνθέντας φη-
μίσαι ὅτι τοῦτο ἄρα ἦν τοῦ Προμηθέως τὸ ἄντρον, ἵνα
ἐδέδετο, καὶ ὁ ἀετὸς ὅτι ἐκεῖσε ἐφοίτα δαισόμενος τῶν
σπλάγχνων τοῦ Προμηθέως, καὶ ὁ Ἡρακλῆς ὅτι ἐκεῖσε
ἀφικόμενος τόν τε ἀετὸν ἀπέκτεινε καὶ τὸν Προμηθέα τῶν
3 δεσμῶν ἀπέλυσε. τὸν δὲ Καύκασον τὸ ὄρος ἐκ τοῦ Πόν-*

D. — *ὡς εἶχον*, z. 1, 13, 7. — *ἐπωνυμίας*, z. B. *Λυαῖος*, *Βρόμιος*, *Ἴακχος*, *Εὔιος*.

7. *οἱ δέ*, z. 1, 5, 1. — *κατακλήσει* ist Conjectur statt *κατακλίσει*, *ὑπὸ τῇ κ.* sinngleich mit *κατακαλουμένους τὸν θεόν*. — *ἀνευάσαι*, *τὸ εὐοῖ ἆσαι, ἔστι δὲ τοῦτο ὕμνος εἰς Διόνυσον*, Suidas. Ueber die Sache Curtius 8, 10, 15: *credo equidem non divino instinctu, sed luscivia esse provectos ut passim hederae ac vitium folia decerperent redimitique fronde toto nemore similes bacchantibus vagarentur:* Kr.

3. 1. *ἐς τὸ* —, Sinn: solche Beziehungen auf die Gottheit haben die Macedonier verbreitet, um durch Anführung derselben bei (*ἐπι* —) Alexanders Thaten zu seinen Gunsten dieselben zu steigern, und zwar *ἐς τὸ ὑπέρογκον*, bis zum Uebermass, übermässig, wie *ἐς ὑπερβολήν* adverbartig, vgl. 7, 29, 1, über den Gedanken 4, 28, 2.

2. *τοῦτο ἄρα*, z. 3, 2, 4. — *Προμηθέως*, Indic. 5, 11: *καί τι καὶ ἄντρον ἐπιφρασθέντες ἐν Παραπαμισάδεσι τοῦτο ἔφασαν ἐκεῖνο εἶναι τοῦ Προμηθέως τοῦ Τιτῆνος τὸ ἄντρον, ἐν ὅτῳ ἐκρέματο ἐπὶ τῇ κλοπῇ τοῦ πυρός*: *rupes decem in circuitu stadia complectitur, quattuor in altitudinem excedit*, Curtius 7, 3, 22. — *ὁ ἀετός*, der aus der Fabel bekannte. — *ἐκεῖσε* —

του ἐς τὰ πρὸς ἕω μέρη τῆς γῆς καὶ τὴν Παραπαμισαδῶν χώραν ὡς ἐπὶ Ἰνδοὺς μετάγειν τῷ λόγῳ τοὺς Μακεδόνας, Παραπάμισον ὄντα τὸ ὄρος αὐτοὺς καλοῦντας Καύκασον τῆς Ἀλεξάνδρου ἕνεκα δόξης, ὡς ὑπὲρ τὸν Καύκασον ἄρα ἐλθόντα Ἀλέξανδρον. ἔν τε αὐτῇ τῇ Ἰνδῶν γῇ βοῦς ἰδόν- 4
τας ἐγκεκαυμένας ῥόπαλον τεκμηριοῦσθαι ἐπὶ τῷδε ὅτι Ἡρακλῆς ἐς Ἰνδοὺς ἀφίκετο. ὅμοια δὲ καὶ ὑπὲρ Διονύσου τῆς πλάνης ἀπιστεῖ Ἐρατοσθένης· ἐμοὶ δ' ἐν μέσῳ κείσθων οἱ ὑπὲρ τούτων λόγοι.

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀφίκετο ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, 5
καταλαμβάνει γέφυράν τε ἐπ' αὐτῷ πεποιημένην πρὸς Ἡφαιστίωνος καὶ πλοῖα πολλὰ μὲν σμικρότερα, δύο δὲ τριακοντόρους, καὶ παρὰ Ταξίλου τοῦ Ἰνδοῦ δῶρα ἥκοντα ἀργυρίου μὲν τάλαντα ἐς διακόσια, ἱερεῖα δὲ βοῦς μὲν τρισχιλίας, πρόβατα δὲ ὑπὲρ μύρια, ἐλέφαντας δε ἐς τριάκοντα· καὶ ἱππεῖς δὲ ἑπτακόσιοι αὐτῷ Ἰνδῶν ἐς ξυμ- 6
μαχίαν παρὰ Ταξίλου ἧκον· καὶ πόλιν Τάξιλα, τὴν μεγίστην μεταξὺ Ἰνδοῦ τε ποταμοῦ καὶ Ὑδάσπου, ὅτι αὐτῷ Ταξίλης ἐνδίδωσιν. ἐνταῦθα θύει Ἀλέξανδρος τοῖς θεοῖς ὅσοις αὐτῷ νόμος καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπὶ τῷ ποταμῷ· καὶ γίγνεται αὐτῷ ἐπὶ τῇ διαβάσει τὰ ἱερά.

ἐκεῖσε, die Stellung und die Wiederholung urgiren die Identität des Ortes.

3. *Καύκασον*, Indic. 5, 10: *Μακεδονικὸν δοκέει μοι τὸ κόμπασμα, κατάπερ καὶ τὸν Παραπάμισον Καύκασον ἐκάλεον Μακεδόνες, οὐδέν τι προσήκοντα τοῦτον τῷ Καυκάσῳ*, vgl. 5, 3 und z. 3, 28, 4. — *καὶ τήν* — und zwar, fügt der allgemeinen Angabe die nähere Bestimmung hinzu. — *ὡς — ἐλθόντα*, der sogen. Accus. absol. beruht auf dem Inhalte des vorhergehenden Gedankens: um den Alex. zu feiern als - gekommenen.

4. *ῥόπαλον*, Indic. 5, 12: *τοῖς βουσὶν αὐτῶν ῥόπαλον ἐπικέκαυται καὶ τοῦτο ἐς μνήμην ἀνέφερον τοῦ ῥοπάλου τοῦ Ἡρακλέους.*

4. *τεκμηριοῦσθαι ἐπί τινι*, gestützt auf einen Umstand, diesen als Beweis seiner Behauptung anführen. – *ἀπιστεῖν*, Misstrauen aussprechen. — *ἐν μέσῳ*, dahingestellt, unentschieden, vgl. z. 26, 7.

5. *γέφυραν*, s. 4, 30, 9. — *ἱερεῖα*, als Schlachtvieh.

6. *καὶ ὅτι - ἐνδίδωσιν*, und die Nachricht, dass T. übergeben wolle, abhängig von einem aus dem Vorhergehenden zu entnehmenden Begriff wie *καταλαμβάνει ἀγγελίαν* oder *ἧκεν ἀγγελία*. — *τοῖς θεοῖς*, z. 3, 25, 1. — *ἀγῶνα*, z. 2, 5, 8. — *ἐπί*, Bezeichnung der Bedingung,

4 Ὁ δ' Ἰνδὸς ποταμὸς ὅτι μέγιστος ποταμῶν ἐστὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν τε καὶ τὴν Εὐρώπην, πλὴν Γάγγου, καὶ τούτου Ἰνδοῦ ποταμοῦ, καὶ ὅτι αἱ πηγαί εἰσιν αὐτῷ ἐπὶ τάδε τοῦ ὄρους τοῦ Παραπαμίσου ἢ Καυκάσου, καὶ ὅτι ἐκδίδωσιν εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν τὴν κατὰ Ἰνδοὺς ὡς ἐπὶ νότον ἄνεμον, καὶ ὅτι δίστομός ἐστιν ὁ Ἰνδὸς καὶ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ ἀμφότεραι τεναγώδεις, καθάπερ αἱ πέντε τοῦ Ἴστρου, καὶ ὅτι Δέλτα ποιεῖ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ τῷ Αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον καὶ τοῦτο Πάτταλα καλεῖται τῇ Ἰνδῶν φωνῇ, ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ Ἰνδοῦ, τὰ
2 μάλιστα οὐκ ἀμφίλογα, καὶ ἐμοὶ ἀναγεγράφθω· ἐπεὶ καὶ ὁ Ὑδάσπης καὶ Ἀκεσίνης καὶ Ὑδραώτης καὶ Ὕφασις, καὶ οὗτοι Ἰνδοὶ ποταμοὶ ὄντες, τῶν μὲν ἄλλων τῶν Ἀσιανῶν ποταμῶν πολύ τι κατὰ μέγεθος ὑπερφέρουσι· τοῦ Ἰνδοῦ δὲ μείονες εἰσὶ καὶ πολὺ δὴ μείονες, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ Ἰνδὸς τοῦ Γάγγου· Κτησίας μέν, εἴ δή τῳ ἱκανὸς καὶ Κτησίας ἐς τεκμηρίωσιν, ἵνα μὲν στενότατος αὐτὸς αὑτοῦ ὁ Ἰνδός ἐστι, τεσσαράκοντα σταδίους ὅτι διέχουσιν αὐτῷ αἱ ὄχθαι· ἵνα δὲ πλατύτατος καὶ ἑκατόν· τὸ πολὺ δὲ εἶναι αὐτοῦ τὸ μέσον τούτοιν.

3 Τοῦτον τὸν ποταμὸν τὸν Ἰνδὸν ὑπὸ τὴν ἕω διέβαινε ξὺν τῇ στρατιᾷ Ἀλέξανδρος ἐς τῶν Ἰνδῶν τὴν γῆν· ὑπὲρ ὧν ἐγὼ

unter der sich die Opfer günstig zeigten, für den Uebergang, vgl. z. 4, 4, 3.

4. 1. *ἐπὶ τάδε*, am diesseitigen, d. h. südlichen Abhang des Parap. oder auch (ἢ) Kauk. — *δίστομος*, nach der späteren Ansicht ergiesst er sich in 7 Mündungen. — *τοῦ Ἴστρου*, z. 1, 3, 2. — *Πάτταλα*, s. 6, 17, 2. — *τὰ μάλιστα ουκ ἀμφ.*, das am wenigsten Bestrittene (D.).

2. *καὶ ὁ* —, ein Artikel reicht für sämmtliche Nomina hin, weil sie unter einen Gesichtspunkt zusammengefasst werden; übrigens herrscht allerdings in dieser Beziehung Willkühr; vgl. 5, 5. — *ὅπου καί*, wie ja auch. — *Κτησίας μέν*, Kt. wenigstens, eine Behauptung, die Arrian nicht verbürgt; das nöthige Verbum ist aus *ἀναγεγράφθω* zu ergänzen. — *καὶ Κτησίας*, auch Kt., so gut wie andere von minder bestrittener Glaubwürdigkeit; den angedeuteten Zweifel rechtfertigt die notorische Unzuverlässigkeit des Kt. — *τὸ πολύ*, d. h. an den meisten Stellen finde die mittlere Breite statt (70 Stadien = 1 1/3 Stunde). Uebrigens weichen die Breitenangaben der verschiedenen Schriftsteller sehr von einander ab, was nach dem verschiedenen Wasserstand zu verschiedenen Jahreszeiten natürlich erscheinen muss: vgl. 20, 10 und z. 6, 14, 5.

οὔτε οἷς τισὶ νόμοις διαχρῶνται ἐν τῇδε τῇ ξυγγραφῇ ἀνέ-
γραψα, οὔτε ζῷα εἰ δή τινα ἄτοπα ἡ χώρα αὐτοῖς ἐκφέ-
ρει, οὔτε ἰχθύας ἢ κήτη ὅσα ἢ οἷα ὁ Ἰνδὸς ἢ ὁ Ὑδάσπης
ἢ ὁ Γάγγης ἢ ἄλλοι Ἰνδῶν ποταμοὶ φέρουσιν, οὐδὲ τοὺς
μύρμηκας τοὺς τὸν χρυσόν σφισιν ἐργαζομένους, οὐδὲ τοὺς
γρύπας τοὺς φύλακας, οὐδὲ ὅσα ἄλλα ἐφ᾽ ἡδονῇ μᾶλλόν
τι πεποίηται ἢ ἐς ἀφήγησιν τῶν ὄντων, ὡς τάγε κατ᾽
Ἰνδοὺς ὅσα ἂν ἄτοπα ψεύσωνται, οὐκ ἐξελεγχθησόμενα
πρὸς οὐδαμῶν. ἀλλὰ Ἀλέξανδρος γὰρ καὶ οἱ ξὺν τούτῳ 4
στρατεύσαντες τὰ πολλὰ ἐξήλεγξαν, ὅσα γε μὴ καὶ αὐτῶν
ἔστιν οἳ ἐψεύσαντο· ἀχρύσους τε εἶναι Ἰνδοὺς ἐξήλεγξαν,
ὅσους γε δὴ Ἀλέξανδρος ξὺν τῇ στρατιᾷ ἐπῆλθε, πολλοὺς
δὲ ἐπῆλθε, καὶ ἥκιστα χλιδῶντας κατὰ τὴν δίαιταν· ἀλλὰ
μεγάλους μὲν τὰ σώματα, οἵους μεγίστους τῶν κατὰ τὴν
Ἀσίαν, πενταπήχεις τοὺς πολλοὺς ἢ ὀλίγον ἀποδέοντας·
καὶ μελαντέρους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πλὴν Αἰθιόπων,
καὶ τὰ πολέμια πολύ τι γενναιοτάτους τῶν γε δὴ τότε
ἐποίκων τῆς Ἀσίας. τὸ γὰρ Περσῶν τῶν πάλαι, ξὺν οἷς 5
ὁρμηθεὶς Κῦρος ὁ Καμβύσου Μήδους τε τὴν ἀρχὴν τῆς
Ἀσίας ἀφείλετο καὶ ἄλλα ἔθνη τὰ μὲν κατεστρέψατο, τὰ
δὲ προσχωρήσαντά οἱ ἑκόντα κατέσχεν, οὐκ ἔχω ἀτρεκῶς
ὡς γε δὴ πρὸς τὰ Ἰνδῶν ξυμβαλεῖν. καὶ γὰρ καὶ Πέρσαι

3. *ζῷα ἄτοπα*, Curtius 8, 9, 16: *animalia inusitata ceteris gentibus; nisi invecta*: mehr darüber in der Ind. Gesch. 6. 7. 15. 17. — *εἴ τινα*, z. 5, 1. — *τοὺς μύρμηκας — ἐργαζομένους*, *οὐκ αὐτοῦ τοῦ χρυσοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ σφίσι γὰρ κατὰ τῆς γῆς ὀρύσσουσιν, ἵνα φωλεύοιεν*· — *εἶναι ἀλωπέκεων μείζονας γρύπας*, Indic. 15, 5: die fabelhaften Greife nennt auch Herod. 3, 116. 4, 13, 27 als Wächter des Goldes im Norden Europa's gegen die einäugigen Arimaspen.

4. *ἐξήλεγξαν*, haben widerlegt und die Wahrheit an den Tag gebracht. — *οἵους*, sowie, den Superlativ steigernd wie *ὡς*. — *τότε* schliesst die frühere Zeit von dieser Behauptung aus.

5. *τὸ γάρ*: *ἔθνος*. — *ἀφείλετο*, 559 v. Chr.: der Artikel vor *Κῦρος* ist aus Handschriften getilgt, s. z. 3, 5, 5. — *ὥς γε* beschränkt die Aussage unvollkommener Beurtheilung nur auf den Vergleich der Perser mit den Indern. — Von den Pers. der alten Zeit Xen. Cyrop. 7, 5, 67: *Πέρσας τοὺς οἴκοι κακοβιωτάτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτερα δὲ ζῶντας διὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα καὶ διὰ τὸ αὐτουργοὺς εἶναι*: die Trefflichkeit ihrer Erziehung lobt derselbe, als Summe 1, 2, 3 hinstellend: *οἱ Περσικοὶ νόμοι προλαβόντες ἐπιμέ-*

τότε πένητές τε ἦσαν καὶ χώρας τραχείας οἰκήτορες, καὶ νόμιμά σφισιν ἦν οἷα ἐγγυτάτω εἶναι τῇ Λακωνικῇ παιδεύσει. τὸ δὲ τραῦμα τὸ γενόμενον Πέρσαις ἐν τῇ Σκυθικῇ γῇ οὐδὲ τοῦτο ἔχω ἀτρεκῶς ξυμβαλεῖν πότερα δυσχωρίαις ξυνενεχθεῖσιν ἤ τινι ἄλλῃ Κύρου ἁμαρτίᾳ ξυνέβη ἢ Σκυθῶν γε τῶν ταύτῃ κακίους τὰ πολέμια Πέρσαι ἦσαν.

5 Ἀλλ᾽ ὑπὲρ Ἰνδῶν ἰδίᾳ μοι γεγράψεται ὅσα πιστότατα ἐς ἀφήγησιν οἵ τε ξὺν Ἀλεξάνδρῳ στρατεύσαντες καὶ ὁ ἐκπεριπλεύσας τῆς μεγάλης θαλάσσης τὸ κατ᾽ Ἰνδοὺς Νέαρχος, ἐπὶ δὲ ὅσα Μεγασθένης τε καὶ Ἐρατοσθένης, δοκίμω ἄνδρε, ξυνεγραψάτην, καὶ νόμιμα ἅττα Ἰνδοῖς ἐστὶ καὶ εἰ δή τινα ζῷα ἄτοπα αὐτόθι φύεται καὶ τὸν παρά-
2 πλουν αὐτὸν τῆς ἔξω θαλάσσης. νῦν δὲ ὅσον ἐς τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα ἀποχρῶν ἐφαίνετο, τοσόνδε μοι ἀναγεγράφθω· τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος ἀπείργειν τὴν Ἀσίαν, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ Μυκάλης τοῦ καταντικρὺ Σάμου τῆς νήσου ὄρους, ἀποτεμνόμενον δὲ τήν τε Παμφυλίων καὶ Κιλίκων γῆν ἔνθεν μὲν ὡς ἐς Ἀρμενίαν παρήκειν· ἀπὸ δ᾽ Ἀρμενίων ὡς ἐπὶ Μηδίαν παρὰ Παρθυαίους τε καὶ Χωρασμίους·
3 κατὰ δὲ Βακτρίους ξυμβάλλειν τῷ Παραπαμίσῳ ὄρει, ὃ δὴ Καύκασον ἐκάλουν οἱ Ἀλεξάνδρῳ ξυστρατεύσαντες Μακεδόνες ὡς μὲν λέγεται τὰ Ἀλεξάνδρου αὔξοντες, ὅτι δὴ καὶ ἐπ᾽ ἐκεῖνα ἄρα τοῦ Καυκάσου κρατῶν τοῖς ὅπλοις ἦλθεν Ἀλέξανδρος· τυχὸν δὲ καὶ ξυνεχὲς τυγχάνει ὂν τοῦτο τὸ ὄρος τῷ ἄλλῳ τῷ Σκυθικῷ Καυκάσῳ, καθάπερ οὖν αὐτῷ τούτῳ ὁ Ταῦρος· καὶ ἐμοὶ αὐτῷ πρότερόν ποτε ἐπὶ

λονται ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται οἷοι πονηροῦ τινος ἢ αἰσχροῦ ἔργου ἐφίεσθαι. — *τραῦμα*, Kriegsschaden, Niederlage, über die Sache z. 4, 11, 9.

5. 1. *ἰδίᾳ γεγράψεται*, soll in einer besondern Schrift geschrieben stehen. — *εἴ τινα*, welche etwa, in der Construction, nicht in der Bedeutung synonym mit *ἅτινα*. — *τὸν παράπλουν*, als ob *ἀναγράφω* vorhergegangen wäre. — *τῆς ἔξω θαλάσσης*, des persischen oder arab. Meeres.

2. *μοί — ἀναγεγράφθω*, will aufgeschrieben haben. — *ἀπείργειν*, z. 1, 3, 1. — *ἀπὸ Μυκάλης*, anders bestimmt Arrian den Anfang des Taur. Indic. 2: *ἄρχεται μὲν ὁ Ταῦρος ἀπὸ θαλάσσης τῆς κατὰ Παμφύλους τε καὶ Λυκίην καὶ Κίλικας*, doch findet die andere Angabe darin ihre Rechtfertigung, dass Myc. zwar ein Ausläufer des Mesogis war,

τῷδε λέλεκται Καύκασος τὸ ὄρος τοῦτο καὶ ὕστερον τῷδε
τῷ ὀνόματι κληθήσεται. τὸν δὲ Καύκασον τοῦτον καθή- 4
κειν ἔστε ἐπὶ τὴν μεγάλην τὴν πρὸς ἕω τε καὶ Ἰνδοὺς
θάλασσαν. τοὺς οὖν ποταμούς, ὅσοι κατὰ τὴν Ἀσίαν
λόγου ἄξιοι, ἐκ τοῦ Ταύρου τε καὶ τοῦ Καυκάσου ἀνί-
σχοντας τοὺς μὲν ὡς ἐπ᾽ ἄρκτον τετραμμένον ἔχειν τὸ
ὕδωρ, καὶ τούτων τοὺς μὲν ἐς τὴν λίμνην ἐκδιδόναι τὴν
Μαιῶτιν, τοὺς δὲ ἐς τὴν Ὑρκανίαν καλουμένην θάλασσαν,
καὶ ταύτην κόλπον οὖσαν τῆς μεγάλης θαλάσσης· τοὺς δὲ 5
ὡς ἐπὶ νότον ἄνεμον τὸν Εὐφράτην τε εἶναι καὶ τὸν Τί-
γρητα καὶ τὸν Ἰνδόν τε καὶ τὸν Ὑδάσπην καὶ Ἀκεσίνην
καὶ Ὑδραώτην καὶ Ὕφασιν καὶ ὅσοι ἐν μέσῳ τούτων τε
καὶ τοῦ Γάγγου ποταμοῦ ἐς θάλασσαν καὶ οὗτοι ἐσβάλ-
λουσιν ἢ εἰς τενάγη ἀναχεόμενοι ἀφανίζονται, καθάπερ
δ᾽ Εὐφράτης ποταμὸς ἀφανίζεται.
Ὅτῳ δὴ τὰ τῆς Ἀσίας ὧδε ἔχει ὡς πρὸς τοῦ Ταύ- 6
ρου τε καὶ τοῦ Καυκάσου τέμνεσθαι ἀπ᾽ ἀνέμου ζεφύρου
ὡς ἐπ᾽ ἀπηλιώτην ἄνεμον τὴν Ἀσίαν, τούτῳ δύο μὲν
αὗται μέγισται πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ταύρου τῆς Ἀσίας μοῖ-
ραι γίγνονται, ἡ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τε καὶ νότον ἄνε-
μον [τοῦ Ταύρου] κεκλιμένη, ἡ δὲ ἐπ᾽ ἄρκτον τε καὶ
ἄνεμον βοῤῥᾶν. τῆς δὲ ὡς ἐπὶ νότον Ἀσίας τετραχῇ αὖ 2
τεμνομένης μεγίστην μὲν μοῖραν τὴν Ἰνδῶν γῆν ποιεῖ
Ἐρατοσθένης τε καὶ Μεγασθένης, ὃς ξυνῆν μὲν Σιβυρτίῳ
τῷ σατράπῃ τῆς Ἀραχωσίας, πολλάκις δὲ λέγει ἀφικέσθαι
παρὰ Σανδράκοτον τὸν Ἰνδῶν βασιλέα· ἐλαχίστην δὲ ὅσην
ὁ Εὐφράτης ποταμὸς ἀπείργει ὡς πρὸς τὴν ἐντὸς τὴν

dieser selbst aber zum Taurussystem gehört.

3. *ὃ δή*, das eben. *πρότερον*, 4, 1.

4. *κόλπον*, das kaspische Meer, ein Binnenmeer, galt nach einem allgemein (s. 7, 29, 2. 5, 26, 1. 7, 16, 2), auch bei Eratosthenes u. Strabo herrschenden Irrthum für einen Busen d. Oceans, obgleich schon Herod. 1, 102. 103 bemerkt hatte, dass es ein für sich bestehendes Meer sei.

5. *ἄνεμον*, ergänze *τετραμμένον ἔχοντας τὸ ὕδωρ*. — *Εὐφράτης*, s. 7, 7, 5.

6. 1. *ὅτῳ* —, d. h. wer die geogr. Beschaffenheit Asiens so auffasst, dass er es — durchschnitten sein lässt.

2. *τῆς — Ἀσίας*, die südl. Hälfte von Asien. — *μεγίστην* —, macht zum grössten Theil. — *ὃς — βασιλέα*, zur Beglaubigung seiner Sachkenntniss hinzugefügt. — *Σιβυρτίῳ*, s. 6,

*ἡμετέραν θάλασσαν. δύο δὲ αἱ μεταξὺ Εὐφράτου τε
ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ἀπειργόμεναι αἱ δύο ξυντεθεῖσαι
3 μόλις ἄξιαι τῇ Ἰνδῶν γῇ ξυμβαλεῖν. ἀπείργεσθαι δὲ τὴν
Ἰνδῶν χώραν πρὸς μὲν ἕω τε καὶ ἀπηλιώτην ἄνεμον ἔστε
ἐπὶ μεσημβρίαν τῇ μεγάλῃ θαλάσσῃ· τὸ πρὸς βοῤῥᾶν δὲ
αὐτῆς ἀπείργειν τὸν Καύκασον τὸ ὄρος ἔστε ἐπὶ τοῦ Ταύ-
ρου τὴν ξυμβολήν· τὴν δὲ πρὸς ἑσπέραν τε καὶ ἄνεμον
Ἰάπυγα ἔστε ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς
ἀποτέμνεται. καὶ ἔστι πεδίον ἡ πολλὴ αὐτῆς, καὶ τοῦτο,
4 ὡς εἰκάζουσιν, ἐκ τῶν ποταμῶν προσκεχωσμένον. εἶναι
γὰρ οὖν καὶ τῆς ἄλλης χώρας ὅσα πεδία οὐ πρόσω θα-
λάσσης τὰ πολλὰ τῶν ποταμῶν παρ' ἑκάστοις ποιήματα,
ὥστε καὶ τῆς χώρας τὴν ἐπωνυμίαν τοῖς ποταμοῖς ἐκ
παλαιοῦ προσκεῖσθαι, καθάπερ Ἕρμου τέ τι πεδίον λέγε-
σθαι, ὃς κατὰ τὴν Ἀσίαν γῆν ἀνίσχων ἐξ ὄρους Μητρὸς
Δινδυμήνης παρὰ πόλιν Σμύρναν Αἰολικὴν ἐκδιδοῖ ἐς
θάλασσαν· καὶ ἄλλο Καΰστρου πεδίον Λύδιον ἀπὸ Λυ-
δίου ποταμοῦ καὶ Καΐκου ἄλλο ἐν Μυσίᾳ καὶ Μαιάνδρου
5 τὸ Καρικὸν ἔστε ἐπὶ Μίλητον πόλιν Ἰωνικήν. Αἴγυπτόν
τε Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑκαταῖος οἱ λογοποιοὶ ἢ εἰ δή του
ἄλλου ἢ Ἑκαταίου ἐστὶ τὰ ἀμφὶ τῇ γῇ τῇ Αἰγυπτίᾳ ποιή-
ματα δῶρόν τε τοῦ ποταμοῦ ἀμφότεροι ὡσαύτως ὀνομά-
ζουσι καὶ οὐκ ἀμαυροῖς τεκμηρίοις ὅτι ταύτῃ ἔχει Ἡρο-
δότῳ ἐπιδέδεικται, ὡς καὶ τὴν γῆν αὐτὴν τυχὸν τοῦ
ποταμοῦ εἶναι ἐπώνυμον. Αἴγυπτος γὰρ τὸ παλαιὸν ὁ
ποταμὸς ὅτι ἐκαλεῖτο ὅντινα νῦν Νεῖλον Αἰγύπτιοί τε*

27, 1. — Sandracotus regierte um 314; Indic. 5, 3 heisst er *μέγιστος βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν*. — *αἱ δύο*, z. 6, 14, 5.

3. *Ἰάπυγα*, West-Nord-West-wind.

4. *γὰρ οὖν*, nämlich allerdings, begründende Erklärung der vorhergehenden Behauptung. — *ὅσα πεδία*, mit *οὐ πρόσω θαλ.* zu verbinden, wird durch *τὰ πολλά* beschränkt. — *παρ' ἑκάστοις*, d. h. den Bewohnern d. betreffenden Ebenen, vgl. 6 u. 3, 28, 5. — *ἐξ ὄρους*, „d. h. auf einem der Göttermutter (Cybele) geheiligten u. mit ihr gleichnamigen Berge in Phrygien." D. Jetzt Morad dagh. — *ἀπὸ Λυδίου*, von (nach) diesem lydischen Flusse, d. Caystrus.

5. Herod. 2, 5: *δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακρύσαντι, ἰδόντι δέ, ὅστις γε συνεσιν ἔχει, ὅτι Αἴγυπτος ἐς τὴν Ἕλληνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ*

καὶ οἱ ἔξω Αἰγύπτου ἄνθρωποι ὀνομάζουσιν, ἱκανὸς τεκμηριῶσαι Ὅμηρος, λέγων ἐπὶ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Αἰγύπτου ποταμοῦ τὸν Μενέλεων στῆσαι τὰς νέας. εἰ δὴ οὖν εἷς 6
τε ποταμὸς παρ' ἑκάστοις καὶ οὐ μεγάλοι οὗτοι ποταμοὶ ἱκανοὶ γῆν πολλὴν ποιῆσαι ἐς θάλασσαν προχεόμενοι, ὁπότε ἰλὺν καταφέροιεν καὶ πηλὸν ἐκ τῶν ἄνωθεν τόπων ἔνθενπερ αὐτοῖς αἱ πηγαί εἰσιν, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς Ἰνδῶν ἄρα χώρας ἐς ἀπιστίαν ἰέναι ἄξιον, ὅπως πεδίον τε ἡ πολλή ἐστι καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν τὸ πεδίον ἔχει προσκεχωσμένον. Ἕρμον μὲν γὰρ καὶ Κάϋστρον καὶ Κάϊκόν τε 7
καὶ Μαίανδρον ἢ ὅσοι πολλοὶ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας ἐς τήνδε τὴν ἐντὸς θάλασσαν ἐκδιδοῦσιν οὐδὲ ξύμπαντας ξυντεθέντας ἑνὶ τῶν Ἰνδῶν ποταμῶν ἄξιον ξυμβαλεῖν πλήθους ἕνεκα τοῦ ὕδατος, μὴ ὅτι τῷ Γάγγῃ τῷ μεγίστῳ, ὅτῳ οὔτε τὸ Νείλου ὕδωρ τοῦ Αἰγυπτίου οὔτε ὁ Ἴστρος ὁ κατὰ τὴν Εὐρώπην ῥέων ἄξιοι ξυμβαλεῖν, ἀλλ' οὐδὲ 8
τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ ἐκεῖνοί γε πάντες ξυμμιχθέντες ἐς ἴσον ἔρχονται, ὃς μέγας τε εὐθὺς ἀπὸ τῶν πηγῶν ἀνίσχει καὶ πεντεκαίδεκα ποταμούς, πάντας τῶν Ἀσιανῶν μείζονας, παραλαβὼν καὶ τῇ ἐπωνυμίᾳ κρατήσας οὕτως ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν. ταῦτά μοι ἐν τῷ παρόντι περὶ Ἰνδῶν τῆς χώρας λελέχθω· τὰ δὲ ἄλλα ἀποκείσθω ἐς τὴν Ἰνδικὴν ξυγγραφήν.

Τὸ δὲ ζεῦγμα τὸ ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ὅπως μὲν 7
ἐποιήθη Ἀλεξάνδρῳ οὔτε Ἀριστόβουλος οὔτε Πτολεμαῖος, οἷς μάλιστα ἐγὼ ἕπομαι, λέγουσιν· οὐδὲ αὐτὸς ἔχω ἀτρε-

καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ: ποταμόχωστος nennt Unterägypten Diodor 1, 34. — ἀμφί, z. 1, 22, 3. — Ὅμηρος, Odyss. 4, 581: ἂψ δ' εἰς Αἰγύπτοιο, Διϊπετέος ποταμοῖο, στῆσα νέας, vgl. Arr. 6, 1, 3.

6. μεγάλοι οὗτοι, der Plural, weil εἷς durch den Zusammenhang Collectivsinn hat: ein (jeder) einzelner Fl. — ἐς ἀπιστίαν ἰέναι, in Zweifel ziehen, wie ἰέναι ἐς ἀμφίλογον, 7, 22, 5.

7. ὅσοι steht nicht selten sinngleich mit ὅσοι ἄλλοι, daher ist ἄλλοι statt πολλοί zu ändern unnöthig, Plut. mor. 145 f.: Τιμοκλείας καὶ Κλαυδίας καὶ Κορνηλίας καὶ ὅσαι ἐγένοντο θαυμασταί. — τήνδε τὴν ἐντός, pleonastisch, s. z. 2, 16, 5 und 6, 20, 3. — ἄξιοι, als wäre Νεῖλος statt Νείλου ὕδωρ vorhergegangen.

8. πεντεκαίδεκα, ihre Namen s. Indic. 2, 3.

κῶς εἰκάσαι, πότερα πλοίοις ἐζεύχθη ὁ πόρος, καθάπερ οὖν ὁ Ἑλλήσποντός τε πρὸς Ξέρξου καὶ ὁ Βόσπορός τε καὶ ὁ Ἴστρος πρὸς Δαρείου, ἢ γέφυρα κατὰ τοῦ ποταμοῦ διηνεκὴς ἐποιήθη αὐτῷ· δοκεῖ δὲ ἔμοιγε πλοίοις μᾶλλον ζευχθῆναι· οὐ γὰρ ἂν δέξασθαι γέφυραν τὸ βάθος τοῦ ὕδατος, οὐδ' ἂν ἐν τοσῷδε χρόνῳ ἔργον οὕτως ἄτοπον
2 ξυντελεσθῆναι. εἰ δὲ δὴ πλοίοις ἐζεύχθη ὁ πόρος, πότερα ξυνδεθεῖσαι αἱ νῆες σχοίνοις καὶ κατὰ στοῖχον ὁρμισθεῖσαι ἐς τὸ ζεῦγμα ἀπήρκεσαν, ὡς λέγει Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασεὺς ζευχθῆναι τὸν Ἑλλήσποντον, ἢ ὅτῳ τρόπῳ Ῥωμαίοις ἐπὶ τῷ Ἴστρῳ ποταμῷ ζεῦγμα ποιεῖται καὶ ἐπὶ τῷ Ῥήνῳ τῷ Κελτικῷ, καὶ τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγρητα, ὁσάκις κατέλαβεν αὐτοὺς ἀνάγκη, ἐγεφύρωσαν, οὐδὲ τοῦτο
3 ἔχω ξυμβαλεῖν. καίτοι ταχυτάτη γε ὧν ἐγὼ οἶδα Ῥωμαίοις ἡ γεφύρωσις ἡ διὰ τῶν νεῶν γίγνεται, καὶ ταύτην ἐγὼ ἀφηγήσομαι ἐν τῷ παρόντι, ὅτι λόγου ἀξία. αἱ νῆες αὐτοῖς κατὰ τοῦ ῥοῦ ἀφίενται ἀπὸ ξυνθήματος, οὐκ ἐπ' εὐθύ, ἀλλὰ καθάπερ αἱ πρύμναν κρουόμεναι. ταύτας ὑποφέρει μέν, οἷα εἰκός, ὁ ῥοῦς, ἀνέχει δὲ κελήτιον ἐπῆρες, ἔστ' ἂν καταστήσῃ ἐς τὸ τεταγμένον χωρίον· καὶ ἐνταῦθα ἤδη καθίεται πλέγματα ἐκ λύγου πυραμοειδῆ πλήρη λίθων λογάδων ἀπὸ πρῴρας ἑκάστης νεώς, τοῦ

7. 1. πρὸς Ξέρξου, im J. 480: die Erzählung bei Herodot 7, 33 ff. — Δαρείου, im J. 514. Herodot 4, 83 ff. 139. — γέφυρα διηνεκής, eine (stehende) von einem Ufer bis zum andern ununterbrochen fortlaufende Brücke. Mit Arr. stimmen Diodor 17, 86. Strabo 15, 1. p. 480, anders Curtius 8, 10, 3. δέξασθαι, annehmen = zulassen, möglich machen. — τοσῷδε, in so kurzer Zeit.

2. ξυνδεθεῖσαι, nur, blos zusammengebunden. — κατὰ στοῖχον, in einer Reihe vor Anker gelegt. — ποιεῖται, geschlagen wird, d. h. geschlagen zu werden pflegt, ὁσάκις καταλαμβάνει ἀνάγκη. — ,,Der Rhein heisst der Celtische oder Gallische zum Unterschiede von dem Italischen, h. z. T. Rheno bei Bononia (Bologna)'' D.

3. κατὰ τ. ῥοῦ ἀφίενται, werden stromabwärts (mit dem Strom) losgelassen (D.); richtiger wohl mit Kr. τὸν ῥοῦν. — ἐπ' εὐθύ, das Vordertheil voran. (D.). — πρύμναν κρούεσθαι, durch umgekehrtes Rudern, ohne zu wenden, sich zurückziehen. Diess geschah besonders beim Rückzug vor andringenden feindlichen Schiffen, denen man so immer noch die Spitze zeigte, oder beim Heranrudern an's Land. — ὑποφέρει, führt die Strömung mit fort (D.). — ἀνέχει, hält an, indem es dieselben ins Schlepptau

ἀνέχειν τὴν ναῦν πρὸς τὸν ῥοῦν. ὅτε δὲ δὴ μία τις τῶν 4
νεῶν ἅμα δὴ ἐσχέθη, καὶ ἄλλη, ἀπὸ ταύτης διέχουσα ὅσον
ξύμμετρον πρὸς ἰσχὺν τῶν ἐπιβαλλομένων, ἀντίπρωρος
πρὸς τὸ ῥεῦμα ὁρμίζεται· καὶ ἀπ' ἀμφοῖν ξύλα τε ἐς
εὐθὺ ὀξέως ἐπιβάλλεται καὶ σανίδες ἐγκάρσιαι ἐς τὸ ξυν-
δεῖν. καὶ διὰ πασῶν οὕτω τῶν νεῶν, ὅσαι ἱκαναὶ γεφυ-
ρῶσαι τὸν πόρον, χωρεῖ τὸ ἔργον. ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ 5
ζεύγματος κλίμακες προβάλλονται καταπηγνύμεναι, τοῦ
ἀσφαλεστέραν τοῖς τε ἵπποις καὶ τοῖς ζεύγεσι τὴν ἔφοδον
γίγνεσθαι, καὶ ἅμα ὡς σύνδεσμος εἶναι τοῦ ζεύγματος.
δι' ὀλίγου τε ξυντελεῖται ἅπαν καὶ ξὺν πολλῷ θορύβῳ,
καὶ τὸ τεταγμένον ἐν τῷ δρωμένῳ ὅμως οὐκ ἄπεστιν· οἵ
τε παρακελευσμοὶ ὡς τύχοιεν κατὰ ναῦν ἑκάστην καὶ αἱ
ἐπιτιμήσεις τοῦ ἐκλιποῦς οὔτε τὴν κατάκουσιν τῶν παρ-
αγγελμάτων οὔτε τὴν ὀξύτητα τοῦ ἔργου ἀφαιροῦνται.

Ῥωμαίοις μὲν δὴ οὕτω ταῦτα ἐκ παλαιοῦ ἐπήσκηται· 8
Ἀλεξάνδρῳ δὲ ὅπως ἐζεύχθη ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς οὐκ ἔχω
εἰπεῖν, ὅτι μηδὲ οἱ ξυστρατεύσαντες αὐτῷ εἶπον. ἀλλά
μοι δοκεῖ ὡς ἐγγυτάτω τούτων ἐζεῦχθαι, ἢ εἰ δή τινι
ἄλλῃ μηχανῇ, ἐκείνῃ ἐχέτω. ὡς δὲ διέβη πέραν τοῦ Ἰνδοῦ 2
ποταμοῦ, καὶ ἐνταῦθα αὖ θύει κατὰ νόμον Ἀλέξανδρος.

genommen; *κελήτιον ἐπῆρες*, ein mit Rudern versehenes Fahrzeug, während aus den zur Ueberbrückung verwandten wahrscheinlich die Ruderbänke entfernt waren. — *πλέγματα*, statt der Anker. — *λογάδες λίθοι οἱ ἐπίλεκτοι καὶ οὐχ οἱ ἐπιτυχόντες*, Schol. Thucyd. 6, 66. — *τοῦ ἀνέχειν*, z. 1, 1, 9.

4. *ἅμα δή*, sobald, nachträgliche genauere Bestimmung des allgemeinen *ὅτε δή*. — *διέχουσα* — *ἐπιβαλλομένων*, in einem für das Aushalten, Tragen des darauf zu Legenden verhältnissmässigen Abstand, vgl. 4, 21, 5. 5, 11, 2. — *ἀπ' ἀμφ. ξύλα*, von beiden aus Balken. — *ἐς εὐθύ*, der Länge nach (D.). — *σανίδες ἐγκάρσιαι*, quer über diese zur Verbindung Bohlen.

5. *κλίμακες καταπ.*, ein wohlbefestigtes Geländer (D.). — *προβάλλονται*, zum Schutz. — *ἔφοδος*, das Beschreiten. — *ὅμως*, trotz des Lärms, der mit solcher Arbeit nothwendig verbunden ist. — *ὡς τύχοιεν*, die etwa vorkommenden (Dörner). — *ἐπιτιμήσεις τοῦ ἐκλιποῦς*, Scheltreden gegen die Saumseligkeit.

8. 1. *ἐπήσκηται*, das Perfectum von der durch Uebung gewonnenen Geübtheit. — *ὅτι μηδέ*, unklassisch statt *ὅτι οὐδέ*, öfter bei Arr. — *ἐχέτω*, verhalte sich, der Zusatz besagt nochmals, dass er für seine Vermuthung keine Gewähr leisten könne.

2. *καὶ ἐνταῦθα*, wie am diesseitigen Ufer, 3, 6.

ἄρας δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ἐς Τάξιλα ἀφίκετο, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, τὴν μεγίστην τῶν μεταξὺ Ἰνδοῦ τε ποταμοῦ καὶ Ὑδάσπου. καὶ ἐδέχετο αὐτὸν Ταξίλης ὁ ὕπαρχος τῆς πόλεως καὶ αὐτοὶ οἱ τῇδε Ἰνδοὶ φιλίως· καὶ Ἀλέξανδρος προστίθησιν αὐτοῖς χώραν τῆς ὁμόρου ὅσης
3 ἐδέοντο. ἧκον δὲ ἐνταῦθα παρ' αὐτὸν καὶ παρὰ Ἀβισάρου πρέσβεις τοῦ τῶν ὀρείων Ἰνδῶν βασιλέως ὅ τε ἀδελφὸς τοῦ Ἀβισάρου καὶ ἄλλοι ξὺν αὐτῷ οἱ δοκιμώτατοι, καὶ παρὰ Δοξάρεως νομάρχου ἄλλοι, δῶρα φέροντες. καὶ ἐνταῦθα αὖ Ἀλέξανδρος ἐν Ταξίλοις θύει ὅσα οἱ νόμος καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικόν τε καὶ ἱππικόν. καὶ ἀποδείξας σατράπην τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν Φίλιππον τὸν Μαχάτα φρουράν τε ἀπολείπει ἐν Ταξίλοις καὶ τοὺς ἀπομάχους τῶν στρατιωτῶν διὰ νόσον· αὐτὸς δὲ ἦγεν ὡς ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην ποταμόν.

4 Ἐπ' ἐκεῖνα γὰρ τοῦ Ὑδάσπου Πῶρος αὐτῷ εἶναι ἐξηγγέλλετο ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ, ἐγνωκὼς εἴργειν τοῦ πόρου αὐτὸν ἢ περῶντι ἐπιτίθεσθαι. ταῦτα ὡς ἔγνω Ἀλέξανδρος, Κοῖνον μὲν τὸν Πολεμοκράτους πέμψας ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν τὰ πλοῖα ὅσα παρεσκεύαστο αὐτῷ ἐπὶ τοῦ πόρου τοῦ Ἰνδοῦ ξυντεμόντα κελεύει
5 φέρειν ὡς ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην ποταμόν. καὶ ξυνετμήθη τε τὰ πλοῖα καὶ ἐκομίσθη αὐτῷ, ὅσα μὲν βραχύτερα διχῇ διατμηθέντα, αἱ τριακόντοροι δὲ τριχῇ ἐτμήθησαν, καὶ τὰ τμήματα ἐπὶ ζευγῶν διεκομίσθη ἔστε ἐπὶ τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου· κἀκεῖ ξυμπηχθὲν τὸ ναυτικὸν αὖθις δὴ ὁμοῦ ὤφθη ἐν τῷ Ὑδάσπῃ. αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν ἥν τε δύναμιν ἔχων ἧκεν ἐς Τάξιλα καὶ πεντακισχιλίους τῶν

3. *Ἀβισάρου*, auch hier stimmt der Name des Königs mit dem des Landes (z. 4, 22, 6) überein. Gemeint ist der südwestliche Theil von Kaschmir, im Sanskrit Abhisâram. — *Δοξάρεως*, wenn der Accent richtig ist (*Δοξαρέως* von *Δοξαρεύς*?) vom Nominat. *Δοξάρης*. — *ἀγῶνα*, z. 2, 5, 8.

4. Das Reich des Porus lag zwischen dem Hydaspes u. Acesines, nach Ritter (Erdkunde 5, 453) das heutige Lahore, und enthielt gegen 300 Städte, Strabo 15, 1. p. 698. — *ξυντέμνειν*, auseinanderlegen.

9. 1. Die Stärke des Heeres wird verschieden angegeben, s. Diodor 17, 87. Plut. Alex. 62. Curtius 8, 13,

Ἰνδῶν οὓς Ταξίλης τε καὶ οἱ ταύτῃ ὕπαρχοι ἦγον ᾔει ὡς ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην ποταμόν.

9 Καὶ Ἀλέξανδρός τε κατεστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ὑδάσπου, καὶ Πῶρος κατὰ τὴν ἀντιπέρας ὄχθην ὤφθη ξὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ καὶ τῶν ἐλεφάντων τῷ στίφει. ταύτῃ μὲν δὴ ᾗ κατεστρατοπεδευκότα εἶδεν Ἀλέξανδρον αὐτὸς μένων ἐφύλαττε τὸν πόρον· ὅσα δὲ ἄλλα τοῦ ποταμοῦ εὐπορώτερα, ἐπὶ ταῦτα φρουρὰς διαπέμψας καὶ ἡγεμόνας ἐπιστήσας ἑκάστοις εἴργειν ἐπενόει τοῦ πόρου
τοὺς Μακεδόνας. ταῦτα δὲ ὁρῶντι Ἀλεξάνδρῳ κινητέα 2
καὶ αὐτῷ ἐδόκει ἡ στρατιὰ πολλαχῇ, ὡς τὸν Πῶρον ἀμφίβολον γίγνεσθαι. διελὼν δὲ ἐς πολλὰ τὸν στρατὸν τοὺς μὲν αὐτὸς ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ἦγε τῆς χώρας, τὰ μὲν πορθῶν ὅσα πολέμια, τὰ δὲ σκοπῶν ὅπῃ εὐπορώτερος αὐτῷ ὁ ποταμὸς φανεῖται, τοὺς δὲ τῶν ἡγεμόνων ἄλλοις καὶ ἄλ-
λοις ἐπιτάξας καὶ αὐτοὺς πολλαχῇ διέπεμπε. σῖτος δὲ 3
αὐτῷ πάντοθεν ἐκ τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ Ὑδάσπου χώρας ἐς τὸ στρατόπεδον ξυνεκομίζετο, ὡς δῆλον εἶναι τῷ Πώρῳ ὅτι ἐγνωκὼς εἴη προσλιπαρεῖν τῇ ὄχθῃ, ἔστε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ μεῖον γενόμενον τοῦ χειμῶνος πολλαχῇ παραδοῦναί οἱ τὸν πόρον· τά τε πλοῖα αὐτῷ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ παραπλέοντα καὶ αἱ διφθέραι τῆς κάρφης ἐμπιπλάμεναι καὶ ἡ ὄχθη πᾶσα πλήρης φαινομένη τῇ μὲν ἱππέων, τῇ δὲ πεζῶν, οὐκ εἴα ἠρεμεῖν τὸν Πῶρον, οὐδὲ ἕν τι ἐπιλεξάμενον ἐς φυλακὴν ξύμφορον, ἐς τοῦτο ἐκ πάντων πα-
ρασκευάζεσθαι. ἄλλως τε ἐν μὲν τῷ τότε οἱ ποταμοὶ 4
πάντες οἱ Ἰνδικοὶ πολλοῦ τε ὕδατος καὶ θολεροῦ ἔρρεον καὶ ὀξέος τοῦ ῥεύματος· ἦν γὰρ ὥρα ἔτους ᾗ μετὰ τρο-

6 (Kr.). — *διαπέμπειν*, absenden zur Aufstellung in Zwischenräumen.

2. *ἀμφίβολον*, z. 2, 23, 2. — Der Gedanke verlangt *ἄλλους καὶ ἄλλους*, denn man sagt *ἡγεμόνα ἐπιτάσσειν στρατιᾷ*, nicht *ἡγεμόνι ἐπ. στρατιάν*.

3. *διφθέραι*, z. 3, 29, 4, über den Artikel *τῆς* z. 1, 3, 6. — *ἕν — ξύμφορον*, wenn er irgend ein einzelnes zweckdienliches Mittel erwählt hatte (D.). — *ἐκ πάντων*, von (vor) allen (andern) Anstalten.

4. *οἱ ποταμοὶ — ὕδατος*, d. i. *οἱ ποταμοί, οἳ ἔρρεον*, (*ποταμοὶ*) *πολλοῦ ὕδατος ἔρρεον*. — *μετὰ τροπάς* —, nach der Sonnenwende,

πὰς μάλιστα ἐν θέρει τρέπεται ὁ ἥλιος· ταύτῃ δὲ τῇ ὥρᾳ ὕδατά τε ἐξ οὐρανοῦ ἀθρόα τε καταφέρεται ἐς τὴν γῆν τὴν Ἰνδικὴν καὶ αἱ χιόνες αἱ τοῦ Καυκάσου, ἔνθενπερ τῶν πολλῶν ποταμῶν αἱ πηγαί εἰσι, κατατηκόμεναι αὔξουσιν αὐτοῖς τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα· χειμῶνος δὲ ἔμπαλιν ἴσχουσιν, ὀλίγοι τε γίγνονται καὶ καθαροὶ ἰδεῖν καὶ ἔστιν ὅπου περάσιμοι, πλήν γε δὴ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου, καὶ τυχὸν καὶ ἄλλου τού· ἀλλ' ὅ γ' Ὑδάσπης περατὸς γίνεται.

10 Ταύτην οὖν τὴν ὥραν τοῦ ἔτους προσμένειν ἐς τὸ
φανερὸν ἔφασκεν, εἰ ἐν τῷ τότε εἴργοιτο· ὁ δὲ οὐδὲν
μεῖον ἐφεδρεύων ἔμενεν, εἴ πῃ λάθοι ὑφαρπάσας ὀξέως
τὸν πόρον. ᾗ μὲν δὴ αὐτὸς Πῶρος κατεστρατοπεδεύκει
πρὸς τῇ ὄχθῃ τοῦ Ὑδάσπου, ἔγνω ἀδύνατος ὢν περᾶσαι
ὑπὸ πλήθους τε τῶν ἐλεφάντων καὶ ὅτι πολλὴ στρατιὰ
καὶ αὕτη τεταγμένη τε καὶ ἀκριβῶς ὡπλισμένη ἐκβαίνουσιν
2 αὐτοῖς ἐπιθήσεσθαι ἔμελλεν· οἵ τε ἵπποι οὐκ ἂν ἐδόκουν
αὐτῷ ἐθελῆσαι οὐδὲ ἐπιβῆναι τῆς ὄχθης τῆς πέραν, προσ-
κειμένων σφίσιν εὐθὺς τῶν ἐλεφάντων καὶ τῇ τε ὄψει
ἅμα καὶ τῇ φωνῇ φοβούντων, οὐδ' ἂν ἔτι πρόσθεν μεῖ-
ναι ἐπὶ τῶν διφθερῶν κατὰ τὸν πόρον, ἀλλ' ἐκπηδᾶν
γὰρ ἐς τὸ ὕδωρ ἀφορῶντες πέραν τοὺς ἐλέφαντας ἔκφρο-
3 νες γιγνόμενοι. κλέψαι οὖν ἐπενόει τὴν διάβασιν ὧδε
πράττων. νύκτωρ παραγαγὼν ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ τῆς ὄχθης

den 21. Juni: sprachlich anstössig ist die Verbindung von *μάλιστα* mit *μετὰ τρ.*, sachlich die Angabe selbst nicht zu vereinigen mit 19, 3. Alle Schwierigkeit hebt die Aenderung von *μετά* in *κατά*, wodurch der Maimonat des Jahres 326 bezeichnet würde. *ὕδατα*, Indic. 6, 4: *ὕεται δὲ ἡ Ἰνδῶν γῆ τὸ θέρος, μάλιστα μὲν τὰ ὄρεα, Παραπαμισός τε καὶ ὁ Ἠμωδὸς καὶ τὸ Ἰμαϊκὸν ὄρος, καὶ ἀπὸ τουτέων μεγάλοι καὶ θολεροὶ οἱ ποταμοὶ ῥέουσιν.* — *ἔμπαλιν ἴσχουσιν* kann nach dem Zusammenhang nur heissen: nehmen wieder ab, scheint aber sonst so nicht vorzukommen. — *ἔστιν ὅπου*, es giebt Stellen wo, d. h. an manchen Stellen.

10. 1. *ἐς τὸ φ. ἔφασκεν*, liess absichtlich laut werden (D.). — *ὁ δέ*, z. 1, 16, 6. — *οὐδὲν μεῖον*, trotz dieser Erklärung. — *ἐφεδρεύων*, auf der Lauer. — *ὑφαρπάσας*, durch Ueberraschung bewerkstelligend (D.). — *ἔμελλεν*, es stand zu erwarten.

2. *οὐδέ*, nicht einmal –, geschweige denn den Kampf zu bestehen. — *οὐδ' ἂν ἔτι*, die vorhergehende Befürchtung steigernd, ja dass sie nicht einmal vorher. — *ἀφορῶντες* — *ἔκφ. γιγνό-*

τοὺς πολλοὺς τῶν ἱππέων βοήν τε ἐποίει καὶ ἠλαλάζετο
τῷ Ἐνυαλίῳ, καὶ τἆλλα ὅσα ἐπὶ διαβάσει συσκευαζομέ-
νων θόρυβος παντοδαπὸς ἐγίγνετο. καὶ ὁ Πῶρός τε ἀν-
τιπαρῄει πρὸς τὴν βοὴν ἐπάγων τοὺς ἐλέφαντας καὶ Ἀλέ-
ξανδρος ἐς ἔθος αὐτὸν τῆς ἀντιπαραγωγῆς καθίστη. ὡς 4
δὲ ἐπὶ πολὺ τοῦτο ἐγίγνετο καὶ βοὴ μόνον καὶ ἀλαλαγμὸς
ἦν, οὐκέτι ὁ Πῶρος μετεκινεῖτο πρὸς τὰς ἐκδρομὰς τῶν
ἱππέων, ἀλλ' ἐκεῖνον γὰρ γνοὺς τὸν φόβον κατὰ χώραν
ἐπὶ στρατοπέδου ἔμενε· σκοποὶ δὲ αὐτῷ πολλαχοῦ τῆς
ὄχθης καθειστήκεσαν. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐξείργαστο αὐτῷ
ἄφοβον τὸ τοῦ Πώρου εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐπιχειρήσεις
μηχανᾶταί τι τοιόνδε.

Ἄκρα ἦν ἀνέχουσα τῆς ὄχθης τοῦ Ὑδάσπου ἵνα ἐπέ- 11
καμπτεν ὁ ποταμὸς λόγου ἀξίως, αὐτή τε δασεῖα εἴδει
παντοίων δένδρων καὶ κατ' αὐτὴν νῆσος ἐν τῷ ποταμῷ
ὑλώδης τε καὶ ἀστιβὴς ὑπ' ἐρημίας. ταύτην καταμαθὼν
τὴν νῆσον καταντικρὺ τῆς ἄκρας, ἀμφότερα ὑλώδη τὰ χω-
ρία καὶ οἷα κρύψαι τῆς διαβάσεως τὴν ἐπιχείρησιν, ταύτῃ
ἔγνω διαβιβάζειν τὸν στρατόν. ἀπεῖχε δὲ ἥ τε ἄκρα καὶ 2
ἡ νῆσος τοῦ μεγάλου στρατοπέδου ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκα-
τὸν σταδίους. παρὰ πᾶσαν δὲ τὴν ὄχθην φυλακαί τε αὐτῷ
καθεστηκυῖαι ἦσαν, διαλείπουσαι ὅσον ξύμμετρον ἐς τὸ
ξυνορᾶν τε ἀλλήλους καὶ κατακούειν εὐπετῶς ὁπόθεν τι

μενοι, beim Anblick scheu werdend.

3. *κλέψαι*, z. 3, 10, 2. — *ἠλαλάζετο*, als Med. sonst ungebräuchlich (Kr.): Stephanus nahm es als Passiv. — Zu construiren: *καὶ συσκευαζομένων τἆλλα ὅσα (συσκευάζονται) ἐπὶ* —.

4. *ἐκεῖνον τ. φόβον*, den gewöhnlichen (blinden) Lärm, Kr. *κενόν*. — *κατὰ χώραν*, an Ort und Stelle, erhält seine Erklärung durch *ἐπὶ στρατοπέδου*. — *ὡς — Πώρου*, sobald es ihm gelungen war, den P. sicher zu machen (D.): nur dass bei *τὸ τοῦ Π.* an das Verhalten des P. in Betreff der Sicherheitsmassregeln zu denken ist.

11. 1. *τῆς ὄχθης* abhängig von *ἵνα*, s. 4, 23, 4. — *παντοίων*, wir erwarteten *παντοίῳ*, allerlei Art; liesse sich das ionische Wort bei Arr. (s. z. 2, 5) sicher nachweisen, wäre Krüger's *ἰδῃ* ansprechend. — *κατ' αὐτήν*, ihr gegenüber (D.). — *καταμαθών*, die Auslassung des Partic. nach Verb. der Wahrnehmung (*οὖσαν*) ist nicht selten. — *ἀμφότερα*, die Apposition berücksichtigt auch *ἄκρα*, als ob auch diess im Acc. vorhergegangen wäre. — *οἷα κρύψαι*, geeignet zu verbergen (D.).

2. *διαλείπουσαι — ξύμμετρον*, in verhältnissmässigem Abstand, d. h. nahe genug, um hören zu können,

παραγγέλλοιτο, καὶ πανταχόθεν βοαί τε νύκτωρ ἐπὶ πολλὰς νύκτας ἐγίγνοντο καὶ πυρὰ ἐκαίετο.

3 *Ἐπειδὴ δὲ ἔγνω ἐπιχειρεῖν τῷ πόρῳ, κατὰ μὲν τὸ στρατόπεδον φανερῶς αὐτῷ τὰ τῆς διαβάσεως παρεσκευάζετο. καὶ Κράτερος ὑπελέλειπτο ἐπὶ στρατοπέδου τήν τε αὑτοῦ ἔχων ἱππαρχίαν καὶ τοὺς ἐξ Ἀραχωτῶν καὶ Παραπαμισαδῶν ἱππέας καὶ τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων τήν τε Ἀλκέτου καὶ τὴν Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς νομάρχας τῶν ἐπὶ τάδε Ἰνδῶν καὶ τοὺς ἅμα τούτοις τοὺς*
4 *πεντακισχιλίους. παρηγγέλλετο δὲ Κρατέρῳ μὴ πρὶν διαβαίνειν τὸν πόρον πρὶν ἀπαλλαγῆναι Πῶρον ξὺν τῇ δυνάμει ὡς ἐπὶ σφᾶς ἢ φεύγοντα μαθεῖν, αὐτοὺς δὲ νικῶντας· ἢν δὲ μέρος μέν τι τῆς στρατιᾶς ἀναλαβὼν Πῶρος ἐπ' ἐμὲ ἄγῃ, μέρος δέ τι ὑπολειφθῇ αὐτῷ ἐπὶ στρατοπέδου καὶ ἐλέφαντες, σὺ δὲ δὴ καὶ ὣς μένειν κατὰ χώραν· εἰ δὲ τοὺς ἐλέφαντας ξύμπαντας ἅμα οἷ ἄγει Πῶρος ἐπ' ἐμέ, τῆς δὲ ἄλλης στρατιᾶς ὑπολείποιτό τι ἐπὶ στρατοπέδου, σὺ δὲ διαβαίνειν σπουδῇ· οἱ γὰρ ἐλέφαντες μόνοι, ἔφη, ἄποροί εἰσιν πρὸς τοὺς ἐκβαίνοντας ἵππους· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ εὔπορος.*

12 *Ταῦτα μὲν Κρατέρῳ ἐνετέλλετο. ἐν μέσῳ δὲ τῆς νήσου τε καὶ τοῦ μεγάλου στρατοπέδου, ἵνα αὐτῷ Κράτερος ὑπολέλειπτο, Μελέαγρός τε καὶ Ἄτταλος καὶ Γοργίας ξὺν τοῖς μισθοφόροις ἱππεῦσί τε καὶ πεζοῖς ἐτετάχατο· καὶ τούτοις διαβαίνειν παρηγγέλλετο κατὰ μέρος, διελόντας τὸν στρατόν, ὁπότε ξυνεχομένους ἤδη ἐν τῇ μάχῃ τοὺς Ἰνδοὺς ἴδοιεν.*

2 *Αὐτὸς δὲ ἐπιλεξάμενος τῶν τε ἑταίρων τὸ ἄγημα*

s. z. 7, 4. — *ὁπόθεν,* sowohl vom Lager aus als nach dem Lager zu.

3. *φανερῶς,* denn hier war keine Entdeckung von Seiten der Feinde zu fürchten; den verschwiegenen Gegensatz zu *μέν* bilden die 2 und 3 beschriebenen Orte, wo Verheimlichung erforderlich war. — *τ. πεντακισχιλίους,* s. 8, 5.

4. *παρηγγέλλετο* wie 12, 1 und ebendaselbst *ἐνετέλλετο* und öfter *ἐκέλευε* von der nachhaltigen Wirkung an sich momentaner Handlungen. — *ἐπ' ἐμέ,* nicht seltener Uebergang zur directen Rede. — *δὴ καὶ ὥς,* auch dann, ist Conjectur von Jacobs statt *δικαίως*. — *μένειν — διαβαίνειν,* imperativisch wie 4, 20, 3. — *εὔπορος* ist aus einer Handschrift hinzugefügt; gerathener scheint die Annahme einer Lücke, die auch in einer Hand-

καὶ τὴν Ἡφαιστίωνος ἱππαρχίαν καὶ τὴν Περδίκκου τε
καὶ Δημητρίου καὶ τοὺς ἐκ Βάκτρων καὶ Σογδιανῶν καὶ
τοὺς Σκύθας ἱππέας καὶ Δάας τοὺς ἱπποτοξότας καὶ τῆς
φάλαγγος τούς τε ὑπασπιστὰς καὶ τὴν Κλείτου τε καὶ
Κοίνου τάξιν καὶ τοὺς τοξότας τε καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας,
ἦγεν ἀφανῶς, πολύ τι ἀπέχων τῆς ὄχθης, τοῦ μὴ κατα-
φανὴς εἶναι ἄγων ἐπὶ τὴν νῆσον καὶ τὴν ἄκραν ἔνθεν
διαβαίνειν αὐτῷ ἦν ἐγνωσμένον. καὶ ἐνταῦθα ἐπληροῦντο 3
τῆς νυκτὸς αἱ διφθέραι τῆς κάρφης, ἐκ πολλοῦ ἤδη παρ-
ενηνεγμέναι, καὶ κατεῤῥάπτοντο ἐς ἀκρίβειαν· ὕδωρ τε ἐξ
οὐρανοῦ τῆς νυκτὸς λάβρον ἐπιγίνεται. ταύτῃ καὶ μᾶλ-
λόν τι ἡ παρασκευή τε αὐτῷ καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἡ ἐς τὴν
διάβασιν οὐ φανερὰ κατέστη τῷ κτύπῳ τῷ ἀπὸ τῶν
ὅπλων καὶ τῷ θορύβῳ τῷ ἀπὸ τῶν παραγγελμάτων τῶν
τε βροντῶν καὶ τοῦ ὄμβρου ἀντιπαταγούντων. καὶ τῶν 4
πλοίων δὲ τὰ πολλὰ αὐτῷ ξυντετμημένα παρεκεκόμιστο
ἐς τὸν χῶρον τοῦτον καὶ ἀφανῶς αὖθις ξυμπεπηγμένα ἐν
τῇ ὕλῃ ἐκρύπτετο, τά τε ἄλλα καὶ αἱ τριακόντοροι. ὑπὸ
δὲ τὴν ἕω ὅ τε ἄνεμος καὶ ὁ ὄμβρος κεκοίμητο. καὶ ἡ
μὲν ἄλλη στρατιὰ αὐτῷ ἡ ἱππικὴ τῶν διφθερῶν ἐπιβᾶσα
καὶ ὅσους τῶν πεζῶν τὰ πλοῖα ἐδέχετο ἐπέρα κατὰ τὴν
νῆσον, ὡς μὴ πρόσθεν ὀφθεῖεν πρὸς τῶν σκοπῶν τῶν ἐκ
Πώρου καθεστηκότων πρὶν παραλλάξαντας τὴν νῆσον ὀλί-
γον ἔτι ἀπέχειν τῆς ὄχθης.

Αὐτὸς δὲ ἐπιβὰς τριακοντόρου ἐπέρα καὶ ἅμα αὐτῷ 13

schrift angedeutet ist: *οὐκ ἄπορος*, d. h. kein Hinderniss in den Weg legend, könnte das feindliche Heer genannt werden, aber *εὔπορος* in demselben Sinne schwerlich, selbst wenn man dem Bestreben nach entsprechender Bildung d. Gegensatzes einige Freiheit einräumen wollte; *στρατιά* vom Heere des Alexander zu verstehen, wäre misslich.

12. 1. *κατὰ μέρος*, nach der Reihe u. zwar in bestimmten (*διελόντας*), nicht willkührlichen, Abtheilungen, vgl. 29, 1.

2. *τοῦ — εἶναι*, z. 1, 1, 9.

3. *ἐκ πολλοῦ*, s. 9, 3. — *ἐς ἀκρίβειαν*, z. 1, 1, 9: über die Sache z. 3, 29, 4. — *ταύτῃ καὶ μᾶλλον*, deshalb auch um so mehr (leichter): häufiger so *ᾗ κ. μᾶλλον*. — *ἀντιπαταγεῖν*, entgegen — hier = übertönen.

4. *κατὰ τὴν νῆσον*, nach der Insel zu, nicht um dort zu landen, sondern um möglichst lange unentdeckt zu bleiben.

13. 1. Seleucus Nicator, später König von Syrien und Stifter des

Πτολεμαῖός τε καὶ Περδίκκας καὶ Λυσίμαχος οἱ σωματοφύλακες καὶ Σέλευκος τῶν ἑταίρων, ὁ βασιλεύσας ὕστερον, καὶ τῶν ὑπασπιστῶν οἱ ἡμίσεες· τοὺς δὲ ἄλλους ὑπασπιστὰς ἄλλαι τριακόντοροι ἔφερον. ὡς δὲ τὴν νῆσον παρήλλαξεν ἡ στρατιά, φανερῶς ἤδη ἐπεῖχον τῇ ὄχθῃ·
2 καὶ οἱ σκοποὶ κατιδόντες αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ὡς ἑκάστοις τάχους οἱ ἵπποι εἶχον ἤλαυνον ὡς ἐπὶ τὸν Πῶρον. ἐν τούτῳ δὲ Ἀλέξανδρος πρῶτος αὐτὸς ἐκβὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων τριακοντόρων ἀναλαβὼν ξυνέταττε τοὺς ἀεὶ ἐκβαίνοντας τῶν ἱππέων· οἱ γὰρ ἱππεῖς πρῶτοι ἐτετάχατο αὐτῷ ἐκβαίνειν· καὶ τούτους ἄγων προήει ἐν τάξει. ἔλαθε δὲ οὐκ ἐς βέβαιον χωρίον ἐκβὰς ἀγνοίᾳ τῶν τόπων, ἀλλὰ ἐς νῆσον γὰρ καὶ αὐτὴν μὲν μεγάλην, ᾗ δὴ καὶ μᾶλλον
3 νῆσος οὖσα ἔλαθεν, οὐ πολλῷ δὲ ὕδατι πρὸς τοῦ ποταμοῦ ἀποτεμνομένην ἀπὸ τῆς ἄλλης γῆς. καὶ ἅμα ηὐξήκει τὸ ὕδωρ ὁ ὄμβρος λάβρος τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς νυκτὸς κατασχών, ὥστε οὐκ ἐξεύρισκον αὐτῷ οἱ ἱππεῖς τὸν πόρον, καὶ δέος ἦν αὖθις ἄλλου δεῆσαι αὐτῷ ἐπὶ τῇ διαβάσει ἴσου τῷ πρώτῳ πόνου. ὡς δὲ ἐξευρέθη ποτὲ ὁ πόρος, ἦγε κατ' αὐτὸν χαλεπῶς· ἦν γὰρ τῶν μὲν πεζῶν ὑπὲρ τοὺς μαστοὺς τὸ ὕδωρ ἵναπερ τὸ βαθύτατον αὐτοῦ·
4 τῶν δὲ ἵππων ὅσον τὰς κεφαλὰς ὑπερίσχειν τοῦ ποταμοῦ. ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἐπεπέρατο αὐτῷ τὸ ὕδωρ, ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας παρήγαγε τό τε ἄγημα τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἄλλων ἱππαρχιῶν τοὺς κρατίστους ἐπιλεξάμενος· τοὺς δὲ ἱπποτοξότας τῆς πάσης ἵππου προέταξε· τῶν δὲ πεζῶν πρώτους μὲν τοὺς ὑπασπιστὰς τοὺς βασιλικούς, ὧν ἡγεῖτο Σέλευκος, ἐπέταξε τῇ ἵππῳ· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ ἄγημα τὸ

Seleucidenreichs, vgl. 7, 22, 5. — *ἐπεῖχον*, steuerten darauf zu. — *τάχους*, Genit. des Objects, an dem die allgemeine Beschaffenheit (*ὡς*) gedacht wird, vgl. 6, 6, 6.

2. *τοὺς ἀεί* —, die jedesmal, d. h. so wie sie herausstiegen. — *ᾗ* (z. 12, 3) *δή*, eben wegen ihrer Grösse.

3. *δέος* — *δεῆσαι*, z. 3, 24, 2. — *πεζῶν* von *μαστούς*, *ἵππων* von *κεφαλάς* abhängig.

4. *ἐπεπέρατο*, Pflugk's Conject. statt *ἐπερᾶτο*. — *προέταξε*, z. 2, 9, 2. — *τοὺς ἄλλους ὑπασπ.*, nach Schmied. zwei Abtheilungen des schweren Fussvolks unter Klitus und Koenus, die sonst zu den

βασιλικόν· ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς ἄλλους ὑπασπιστάς, ὡς ἑκάστοις αἱ ἡγεμονίαι ἐν τῷ τότε ξυνέβαινον· κατὰ δὲ τὰ ἄκρα τῆς φάλαγγος οἱ τοξόται αὐτῷ καὶ οἱ Ἀγριᾶνες καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ἑκατέρωθεν ἐπέστησαν.

Οὕτως ἐκτάξας τὸν μὲν πεζὸν στρατὸν ἐν κόσμῳ βάδην 14 ἕπεσθαι ἐκέλευσεν, οὐ πολὺ ἀποδέοντας τῶν ἑξακισχιλίων· αὐτὸς δέ, ὅτι κρατεῖν ἐδόκει τῇ ἵππῳ, τοὺς ἱππέας μόνους ἀναλαβὼν σπουδῇ ἡγεῖτο, ὄντας ἐς πεντακισχιλίους. Ταύρωνι δὲ τῷ τοξάρχῃ προσέταξε τοὺς 2 τοξότας ἐπάγειν τῇ ἵππῳ καὶ αὐτοὺς σπουδῇ. γνώμην δὲ ἐπεποίητο, ὡς εἰ μὲν προσμίξειαν αὐτῷ οἱ ἀμφὶ τὸν Πῶρον ξὺν τῇ δυνάμει ἁπάσῃ, ἢ κρατήσειν αὐτῶν οὐ χαλεπῶς τῇ ἵππῳ προσβαλὼν ἢ ἀπομαχεῖσθαί γε ἔστε τοὺς πεζοὺς ἐν τῷ ἔργῳ ἐπιγενέσθαι· εἰ δὲ πρὸς τὴν τόλμαν τῆς διαβάσεως ἄτοπον γενομένην οἱ Ἰνδοὶ ἐκπλαγέντες φεύγοιεν, οὐ πόῤῥωθεν ἕξεσθαι αὐτῶν κατὰ τὴν φυγήν, ὡς πλείονα ἐν τῇ ἀποχωρήσει τὸν φόνον γενόμενον ὀλίγον ὑπολείπεσθαι αὐτῷ τὸ ἔργον.

Ἀριστόβουλος δὲ λέγει τὸν Πώρου παῖδα φθάσαι 3 ἀφικόμενον ξὺν ἅρμασιν ὡς ἑξήκοντα πρὶν τὸ ὕστερον ἐκ τῆς νήσου τῆς μακρᾶς περᾶσαι Ἀλέξανδρον· καὶ τοῦτον δυνηθῆναι ἂν εἶρξαι Ἀλέξανδρον τῆς διαβάσεως, χαλεπῶς καὶ μηδενὸς εἴργοντος περαιωθέντα, εἴπερ οὖν καταπηδήσαντες οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν ἁρμάτων προσέκειντο τοῖς πρώτοις τῶν ἐκβαινόντων· ἀλλὰ παραλλάξαι γὰρ ξὺν τοῖς ἅρμασι καὶ ἀκίνδυνον ποιῆσαι Ἀλεξάνδρῳ τὴν διάβασιν· καὶ ἐπὶ τούτους ἀφεῖναι Ἀλέξανδρον τοὺς ἱπποτοξότας,

Pezhetären gerechnet werden. — *ὡς ἑκάστοις*, z. 1, 14, 6 u. 28, 4.

14. 1. *ἐν κόσμῳ* = *ἐν τάξει*. — *ἀποδέοντας*, als ginge *πεζούς* vorher. — *κρατεῖν*, überlegen sein.

2. *κρατήσειν*, als ob *ὡς* (dass) nicht vorherginge; Vermischung zweier Constructionen. — *ἢ — γέ*, oder — wenigstens, auch § 5. — *ἐν τ. ἔργῳ ἐπιγ.*, während des Kampfes nachgekommen. — *πλείονα*, als ohne diese Massregel möglich sein würde. — *ὡς — ἔργον*, so dass das grössere Blutbad (Niederlage) auf der Flucht ihm nur wenig zu thun übrig lasse.

3. *τὸ ὕστερον*, das zweite Mal, was § 6 *τελευταῖος πόρος* heisst. — *μακρᾶς*, Conjectur st. *μικρᾶς* nach 13, 2. — *χαλεπῶς — περαιωθέντα*, der auch (schon), ohne dass ihn einer hinderte, mit Mühe überkam.

καὶ τραπῆναι αὐτοὺς οὐ χαλεπῶς, πληγὰς λαμβάνοντας.
4 οἱ δὲ καὶ μάχην λέγουσιν ἐν τῇ ἐκβάσει γενέσθαι τῶν
Ἰνδῶν τῶν ξὺν τῷ παιδὶ τῷ Πώρου ἀφιγμένων πρὸς
Ἀλέξανδρόν τε καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ ἱππέας. καὶ γὰρ καὶ
ἀφικέσθαι ξὺν μείζονι δυνάμει τὸν Πώρου παῖδα καὶ
αὐτόν τε Ἀλέξανδρον τρωθῆναι πρὸς αὐτοῦ καὶ τὸν ἵππον
αὐτοῦ ἀποθανεῖν τὸν Βουκεφάλαν, φίλτατον Ἀλεξάνδρῳ
ὄντα τὸν ἵππον, καὶ τοῦτον τρωθέντα ὑπὸ τοῦ παιδὸς
5 τοῦ Πώρου. ἀλλὰ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ὅτῳ καὶ ἐγὼ
ξυμφέρομαι, ἄλλως λέγει. ἐκπεμφθῆναι μὲν γὰρ τὸν
παῖδα ὑπὸ τοῦ Πώρου λέγει καὶ οὗτος, ἀλλ᾽ οὐχ ἑξή-
κοντα μόνα ἅρματα ἄγοντα. οὐδὲ γὰρ εἰκὸς Πῶρον ἀκού-
σαντα ἐκ τῶν σκοπῶν ὅτι δὴ ἢ αὐτὸς Ἀλέξανδρος διαβέ-
βηκε τοῦ Ὑδάσπου τὸν πόρον ἢ μέρος γέ τι τῆς στρατιᾶς,
σὺν ἑξήκοντα ἅρμασι μόνοις ἐκπέμψαι τὸν αὑτοῦ παῖδα·
6 ἃ δὴ ὡς μὲν ἐπὶ κατασκοπὴν ἐκπεμπόμενα πολλά τε καὶ
οὐκ εὔζωνα ἐς τὴν ἀποχώρησιν ἦν· ὡς δὲ εἰς τὸ εἶρξαί
τε τοὺς οὔπω πεπερακότας τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἤδη
ἐκβεβηκόσιν ἐπιθέσθαι, οὐδαμῇ ἀξιόμαχα. ἀλλὰ δισχι-
λίους γὰρ λέγει ἱππέας ἄγοντα ἀφικέσθαι τοῦ Πώρου τὸν
παῖδα, ἅρματα δὲ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι· φθάσαι δὲ περά-
σαντα Ἀλέξανδρον καὶ τὸν ἐκ τῆς νήσου τὸν τελευταῖον
πόρον.

15 Καὶ ἐπὶ τούτους τὰ μὲν πρῶτα ἐκπέμψαι Ἀλέξαν-
δρον καὶ οὗτος λέγει τοὺς ἱπποτοξότας, αὐτὸν δ᾽ ἄγειν
τοὺς ἱππέας· προσάγειν γὰρ οἰηθῆναι Πῶρον ξὺν τῇ
πάσῃ δυνάμει· τὴν δὲ ἵππον ταύτην προτεταγμένην αὐτῷ
2 προπορεύεσθαι πρὸ τοῦ ἄλλου στρατοῦ. ὡς δὲ κατέμα-
θεν ἀτρεκῶς τὸ πλῆθος τὸ τῶν Ἰνδῶν, ἐνταῦθα δὴ ὀξέως

4. *καὶ μάχην*, auch eine Schlacht, nicht blos ein Begegnen wie das von Aristob. angegebene. — *τὸν ἵππον*, ähnliche Wiederholung 4, 3, 7.

5. *διαβέβηκε*, das Perf. giebt die Meldung in ihrer ursprünglichen Form.

6. *ἐκπεμπόμενα*, wenn sie abgeschickt wurden, nicht worden waren, nach Analogie von *ἔπεμπε* statt *ἔπεμψε*. — *πολλά*, zu viel. — *τελευταῖον*, z. § 3.

15. 2. *ἐπὶ μετώπου*, z. 1, 13, 4. — *κατ᾽ ἴλας*, z. 3, 13, 4. — *βαρέα*, schwerfällig, *ὑπὸ πηλοῦ*, und des-

ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς ξὺν τῇ ἀμφ' αὐτὸν ἵππῳ· τοὺς δὲ ἐγκλῖναι, ὡς Ἀλέξανδρόν τε αὐτὸν κατεῖδον καὶ τὸ στῖφος ἀμφ' αὐτὸν τῶν ἱππέων, οὐκ ἐπὶ μετώπου, ἀλλὰ κατ' ἴλας ἐμβεβληκός. καὶ τούτων ἱππέας μὲν πεσεῖν ἐς τετρακοσίους, πεσεῖν δὲ καὶ τοῦ Πώρου τὸν παῖδα· τὰ δὲ ἅρματα αὐτοῖς ἵπποις ἁλῶναι ἔν τέ τῇ ἀποχωρήσει βαρέα γιγνόμενα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ ὑπὸ πηλοῦ ἀχρεῖα.

Πῶρος δὲ ὡς αὐτῷ ὅσοι ἱππεῖς ἐκ τῆς φυγῆς διεσώ- 3
ζοντο Ἀλέξανδρόν τε αὐτὸν πεπερακότα ξὺν τῆς στρατιᾶς τῷ καρτερωτάτῳ καὶ τὸν παῖδα ἐν τῇ μάχῃ τετελευτηκότα ἤγγειλαν, ἐγίγνετο μὲν καὶ ὣς ἀμφίβολος τῇ γνώμῃ, ὅτι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ καταντικρὺ τοῦ μεγάλου στρατοπέδου οἱ ξὺν Κρατέρῳ ὑπολελειμμένοι ἐπιχειροῦντες τῇ διαβάσει ἐφαίνοντο· εἵλετο δ' οὖν ἐπ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐλάσας 4
ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ πρὸς τὸ καρτερώτατόν τε τῶν Μακεδόνων καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα διαγωνίσασθαι. ἀλλὰ καὶ ὣς ὀλίγους τῶν ἐλεφάντων σὺν οὐ πολλῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου ἀπέλιπεν, ὡς φοβεῖν ἀπὸ τῆς ὄχθης τοὺς ξὺν Κρατέρῳ ἱππέας. αὐτὸς δὲ τήν τε ἵππον ἀναλαβὼν πᾶσαν, ἐς τετρακισχιλίους ἱππέας, καὶ τὰ ἅρματα πάντα, τριακόσια ὄντα, καὶ τῶν ἐλεφάντων διακοσίους καὶ τῶν πεζῶν ὅ τιπερ ὄφελος, ἐς τρισμυρίους, ἤλαυνεν ὡς ἐπ' Ἀλέξανδρον. ὡς δ' ἐνέτυχε χωρίῳ ἵνα οὐ πηλὸς 5
αὐτῷ ἐφαίνετο, ἀλλ' ὑπὸ ψάμμου γὰρ ξύμπαν ἦν ἄπεδον καὶ στερεὸν ἐς τὰς ἐφόδους τε καὶ ἀναστροφὰς τῶν ἵππων, ἐνταῦθα ἔτασσε τὴν στρατιάν, πρώτους μὲν τοὺς ἐλέφαντας ἐπὶ μετώπου, διέχοντα ἐλέφαντα ἐλέφαντος οὐ μεῖον πλέθρου, ὡς πρὸ πάσης τε τῆς φάλαγγος τῶν πεζῶν παραταθῆναι αὐτῷ τοὺς ἐλέφαντας ἐπὶ μετώπου καὶ

halb auf der Flucht leicht einzuholen.

3. *διεσώζοντο*, das Imperf. von dem sich wiederholenden Factum der Ankunft einzelner Versprengter. — *καὶ ὥς*, trotz dem, dass er hörte, Alexander sei selbst mit dem Kern des Heeres schon übergesetzt, während man hätte erwarten sollen, dass diese Nachricht jede Unentschiedenheit ausschliesse; denselben Gedanken wiederholt nachher *ἀλλὰ καὶ ὥς*. — *ἀπό*, in proleptischer Beziehung zu *ἐπιχειροῦντες*.

4. *ὅ τιπερ ὄφ.*, z. 2, 7, 6.

5. Das zweite *ἐπὶ μετώπου* ist

φόβον πάντη παρέχειν τοῖς ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἱππεῦσιν.
6 *ἄλλως τε οὐδὲ ἠξίου ἐς τὰ διαλείποντα τῶν ἐλεφάντων τολμῆσαι ἄν τινα ὤσασθαι τῶν πολεμίων, οὔτε ξὺν ἵπποις διὰ τὸν φόβον τῶν ἵππων, πεζούς τε ἔτι μεῖον· κατὰ στόμα τε γὰρ ἂν πρὸς τῶν ὁπλιτῶν προσβαλλόντων εἴργεσθαι καὶ καταπατηθήσεσθαι ἐπιστρεψάντων ἐπ' αὐ-*
7 *τοὺς τῶν ἐλεφάντων. ἐπὶ τούτοις δὲ οἱ πεζοὶ αὐτῷ ἐτετάχατο, οὐκ ἴσον τὸ μέτωπον τοῖς θηρίοις ἐπέχοντες, ἀλλ' ἐν δευτέρῳ μετώπῳ μετὰ τοὺς ἐλέφαντας, ὅσον ἐς τὰ διαλείποντα ἐπ' ὀλίγον ἐμβεβλῆσθαι τοὺς λόχους. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κατὰ τὰ κέρατα ἔτι ὑπὲρ τοὺς ἐλέφαντας πεζοὶ ἐφεστηκότες, ἑκατέρωθεν δὲ τῶν πεζῶν ἡ ἵππος αὐτῷ ἐτέτακτο καὶ πρὸ ταύτης τὰ ἅρματα ἑκατέρωθεν.*

16 *Αὕτη μὲν ἡ Πώρου τάξις ἦν. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἤδη καθεώρα τοὺς Ἰνδοὺς ἐκτασσομένους, ἐπέστησε τοὺς ἱππέας τοῦ πρόσω, ὡς ἀναλαμβάνειν τῶν πεζῶν τοὺς ἀεὶ προσάγοντας. ὡς δὲ καὶ ἡ φάλαγξ αὐτῷ δρόμῳ συνάψασα ὁμοῦ ἤδη ἦν, ὁ δὲ οὐκ εὐθὺς ἐκτάξας ἐπῆγεν, ὡς μὴ καματηρούς τε καὶ πνευστιῶντας ἀκμῆσι παραδοῦναι τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ ἐς κύκλους παριππεύων ἀνέπαυε τοὺς*
2 *πεζοὺς ἔστε καταστῆναι αὐτοῖς τὸν θυμόν. ὡς δὲ τὴν τάξιν κατεῖδε τῶν Ἰνδῶν, κατὰ μέσον μέν, ἵνα οἱ ἐλέφαντες προεβέβληντο καὶ πυκνὴ ἡ φάλαγξ κατὰ τὰ διαλείποντα αὐτῶν ἐπετέτακτο, οὐκ ἔγνω προάγειν, αὐτὰ ἐκεῖνα*

vielleicht nur irrige Wiederholung.

6. *ἄλλως τε οὐδέ* — übrigens glaubte er auch gar nicht —, das gewöhnlich mit *ἄλλως τε* verbundene *καί* liegt in *οὐδέ*. — *οὔτε — τε*, die Anakoluthie wird dadurch bedingt, dass ein übergewichtlicher statt eines dem ersten gleichartigen Gedankens folgt.

7. *οὐκ ἴσον — ἐπέχοντες*, nicht gleiche Linie mit den Thieren haltend (D.). — *ἐπὶ τούτοις* wird erklärt durch *ἐν δευτέρῳ μ.*, hinter diesen, im zweiten Treffen. — *ὅσον — λόχους*, d. h. so, dass in die nicht grossen Zwischenräume zwischen je zwei Elephanten einzelne Schaaren Fussvolk eingeschoben waren; *ἐμβεβλῆσθαι* von gedrängter Aufstellung auf engem Raum, s. 16, 2.

16. 1. *ἐπέστησε — τοῦ*, nach Analogie von *εἴργειν τοῦ πρόσω* (1, 1, 6). — *καὶ ἡ φάλ.*, *οὐ μόνον οἱ ἱππεῖς*. — *ὁ δέ*, z. 3, 19, 1. — *ἐς κύκλους*, z. 4, 4, 6. — *καταστῆναι τὸν θυμόν*, die Aufregung sich gelegt, d. h. sie zu Athem gekommen wären und sich erholt hätten; so *καταστῆ-*

ὀκνήσας ἅπερ ὁ Πῶρος τῷ λογισμῷ ξυνθεὶς ταύτῃ ἔταξεν· ἀλλὰ αὐτὸς μέν, ἅτε ἱπποκρατῶν, τὴν πολλὴν τῆς ἵππου ἀναλαβὼν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν πολεμίων παρήλαυνεν, ὡς ταύτῃ ἐπιθησόμενος. Κοῖνον δὲ πέμπει ὡς 3
ἐπὶ τὸ δεξιόν, τὴν Δημητρίου καὶ τὴν αὑτοῦ ἔχοντα ἱππαρχίαν, κελεύσας, ἐπειδὰν τὸ κατὰ σφᾶς στῖφος τῶν ἱππέων ἰδόντες οἱ βάρβαροι ἀντιπαριππεύωσιν, αὐτὸν κατόπιν ἔχεσθαι αὐτῶν· τῶν πεζῶν δὲ τὴν φάλαγγα Σελεύκῳ καὶ Ἀντιγένει καὶ Ταύρωνι προσέταξεν ἄγειν· μὴ πρόσθεν δὲ ἅπτεσθαι τοῦ ἔργου πρὶν ὑπὸ τῆς ἵππου τῆς ἀμφ᾽ αὐτὸν τεταραγμένην τήν τε φάλαγγα τῶν πεζῶν καὶ τοὺς ἱππέας κατίδωσιν.

Ἤδη τε ἐντὸς βέλους ἐγίγνετο καὶ ἐφῆκεν ἐπὶ τὸ 4
κέρας τὸ εὐώνυμον τῶν Ἰνδῶν τοὺς ἱπποτοξότας, ὄντας ἐς χιλίους, ὡς ταράξαι τοὺς ταύτῃ ἐφεστηκότας τῶν πολεμίων τῇ πυκνότητί τε τῶν τοξευμάτων καὶ τῶν ἵππων τῇ ἐπελάσει. καὶ αὐτὸς δὲ τοὺς ἑταίρους ἔχων τοὺς ἱππέας παρήλαυνεν ὀξέως ἐπὶ τὸ εὐώνυμον τῶν βαρβάρων, κατὰ κέρας ἔτι τεταραγμένοις ἐμβαλεῖν σπουδὴν ποιούμενος, πρὶν ἐπὶ φάλαγγος ἐκταθῆναι αὐτοῖς τὴν ἵππον.

Ἐν τούτῳ δὲ οἵ τε Ἰνδοὶ τοὺς ἱππέας πάντοθεν 17
ξυναλίσαντες παρίππευον Ἀλεξάνδρῳ ἀντιπαρεξάγοντες τῇ ἐλάσει, καὶ οἱ περὶ Κοῖνον, ὡς παρήγγελτο, κατόπιν αὐ-

σαι τὴν γνώμην, zur Besinnung kommen lassen, de Venat. 21, 2.

2. *τὰ διαλείποντα*, s. 15, 7. — *τῷ λογισμῷ ξυντ.*, vermuthen, berechnen.

3. *τὸ κατὰ σφᾶς στ.*, die Reiterschaar Alexanders. „Alexander beabsichtigte, den linken Flügel des P. aus der Flanke zu fassen, so dass die nöthige Gegenbewegung desselben nichts Anderes als eine Umkehrtschwenkung sein und somit dem K. einen Angriff in dem Rücken desselben möglich machen konnte.“ D. — *πρὶν — κατίδωσιν* statt des gewöhnlichen *πρὶν ἂν* auch in der attischen Prosa zuweilen, wenn der Gedanke nicht als problematisch ausgesprochen wird.

4. *ἐγίγνετο — ἐφῆκεν*, jenes trat allmählig, successiv, ein, dieses war eine einzelne Handlung. — *τεταραγμένοις*, durch die berittenen Bogenschützen. — *ἐπὶ φάλαγγος*, d. h. ehe sie gegen den in d. Flanke Fallenden wendend sich in Frontlinie aufstellen könnten.

17. 1. *οἵ τε — καί*, beide Handlungen als gleichzeitig. — *Ἀλεξάνδρῳ ἀντιπαρεξάγοντες*, dem Alex.

τοῖς ἐπεφαίνοντο. ταῦτα ξυνιδόντες οἱ Ἰνδοὶ ἀμφίστομον ἠναγκάσθησαν ποιῆσαι τὴν τάξιν τῆς ἵππου, τὴν μὲν ὡς ἐπ' Ἀλέξανδρον τὴν πολλήν τε καὶ κρατίστην· οἱ δὲ ἐπὶ
2 Κοῖνόν τε καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ ἀνέστρεφον. τοῦτό τε οὖν εὐθὺς ἐτάραξε τὰς τάξεις τε καὶ τὰς γνώμας τῶν Ἰνδῶν καὶ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸν καιρὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἐπὶ θάτερα ἐπιστροφῇ τῆς ἵππου ἐπιτίθεται τοῖς καθ' αὐτόν, ὥστε οὐδὲ τὴν ἐμβολὴν ἐδέξαντο τῶν ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἱππέων οἱ Ἰνδοί, ἀλλὰ κατηράχθησαν ὥσπερ εἰς
3 τεῖχός τι φίλιον τοὺς ἐλέφαντας. καὶ ἐν τούτῳ οἱ ἐπιστάται τῶν ἐλεφάντων ἀντεπῆγον τῇ ἵππῳ τὰ θηρία, καὶ ἡ φάλαγξ αὐτὴ τῶν Μακεδόνων ἀντεπῄει πρὸς τοὺς ἐλέφαντας, ἔς τε τοὺς ἐπιβάτας αὐτῶν ἀκοντίζοντες καὶ αὐτὰ τὰ θηρία περιϊσταδὸν πάντοθεν βάλλοντες. καὶ ἦν τὸ ἔργον οὐδενὶ τῶν πρόσθεν ἀγώνων ἐοικός· τά τε γὰρ θηρία ἐπεκθέοντα ἐς τὰς τάξεις τῶν πεζῶν, ὅπῃ ἐπιστρέψειεν, ἐκεράϊζε καίπερ πυκνὴν οὖσαν τὴν τῶν Μακεδόνων φάλαγγα καὶ οἱ ἱππεῖς οἱ τῶν Ἰνδῶν, τοῖς πεζοῖς ἰδόντες ξυνεστηκὸς τὸ ἔργον, ἐπιστρέψαντες αὖθις καὶ αὐτοὶ ἐπή-
4 λαυνον τῇ ἵππῳ. ὡς δὲ πάλιν ἐκράτησαν αὐτῶν οἱ ἀμφ' Ἀλέξανδρον, τῇ τε ῥώμῃ καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ πολὺ προέχοντες, ὡς ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας αὖθις κατειλήθησαν. καὶ ἐν τούτῳ πᾶσα ἡ ἵππος Ἀλεξάνδρου ἐς μίαν ἴλην ἤδη ξυνηγμένη, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῷ ἐς τήνδε τὴν τάξιν καταστᾶσα, ὅποι προσπέσοι τῶν Ἰνδῶν

entgegen (ἀντι) längs seiner Linie (παρα) hin aus (ἐξ) ihrer früheren Stellung rückend: genauere Ausführung des allgemeinen παριππεύειν. — ἀμφίστομον, z. 3, 12, 1. — τὴν πολλὴν — κρατίστην, als wäre τάσσειν τὴν ἵππον st. τάξιν π. τῆς ἵππου vorhergegangen.

2. ἐν — ἐπιστρ., gerade im Augenblick der Umschwenkung gegen K. — οὐδέ, geschweige dass sie Widerstand versucht hätten. — ὥσπερ εἰς τεῖχος —, bei vorangehender Vergleichung steht die Präposition regelmässig nur einmal.

3. ἐπιβάτας, Aelian. hist. anim. 13, 9: ὁ στρατιώτης ἐλέφας ἐπὶ τοῦ καλουμένου θωρακίου ἢ καὶ νὴ Δία τοῦ νώτου γυμνοῦ καὶ ἐλευθέρου (φέρει) πολεμιστὰς μὲν τρεῖς παρ' ἑκάτερα βάλλοντας καὶ τὸν τρίτον κατόπιν· τέταρτον δὲ τὸν τὴν ἅρπην κατέχοντα διὰ χειρῶν καὶ ἐκείνῃ τὸν θῆρα ἰθύνοντα ὡς οἴακι ναῦν κυβερνητικὸν ἄνδρα καὶ ἐπιστάτην τῆς νεώς. — ξυνεστη-

ταῖς τάξεσι ξὺν πολλῷ φόνῳ ἀπελύοντο. καὶ ἐς στενὸν 5
ἤδη κατειλημένων τῶν θηρίων οὐ μείω πρὸς αὐτῶν οἱ
φίλοι ἤπερ οἱ πολέμιοι ἐβλάπτοντο, ἐν ταῖς ἐπιστροφαῖς
τε καὶ τοῖς ὠθισμοῖς καταπατούμενοι. τῶν τε οὖν ἱππέων,
οἷα δὴ ἐν στενῷ περὶ τοὺς ἐλέφαντας εἰλουμένων, πολὺς
φόνος ἐγίγνετο καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν ἐλεφάντων οἱ πολλοὶ
κατηκοντισμένοι ἦσαν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐλέφαντες τὰ μὲν
τιτρωσκόμενοι, τὰ δὲ ὑπό τε τῶν πόνων καὶ ἐρημίας ἡγε-
μόνων οὐκέτι διακεκριμένοι ἐν τῇ μάχῃ ἦσαν· ἀλλ' οἷα 6
δὴ ὑπὸ τοῦ κακοῦ ἔκφρονες φιλίοις τε ὁμοῦ καὶ πολε-
μίοις προσφερόμενοι πάντα τρόπον ἐξώθουν τε καὶ κατε-
πάτουν καὶ κατέκαινον. ἀλλ' οἱ μὲν Μακεδόνες, ἅτε ἐν
εὐρυχωρίᾳ τε καὶ κατὰ γνώμην τὴν σφῶν προσφερόμενοι
τοῖς θηρίοις, ὅπῃ μὲν ἐπιφέροιντο εἶκον, ἀποστραφέντων
δὲ εἴχοντο ἐσακοντίζοντες· οἱ δὲ Ἰνδοὶ ἐν αὐτοῖς ἀναστρε-
φόμενοι τὰ πλείω ἤδη πρὸς ἐκείνων ἐβλάπτοντο. ὡς δὲ 7
καματηρά τε ἦν τὰ θηρία καὶ οὐκέτι αὐτοῖς ἐῤῥωμέναι
αἱ ἐκδρομαὶ ἐγίγνοντο, ἀλλὰ συριγμῷ μόνον διαχρώμενα
ὥσπερ αἱ πρύμναν κρουόμεναι νῆες ἐπὶ πόδα ὑπεχώρουν,
αὐτὸς μὲν Ἀλέξανδρος περιβάλλει ἐν κύκλῳ τὴν ἵππον τῇ
πάσῃ τάξει, τοὺς πεζοὺς δὲ ξυνασπίσαντας ὡς ἐς πυκνο-
τάτην ξύγκλεισιν ἐπάγειν τὴν φάλαγγα ἐσήμηνε. καὶ οὕτως
οἱ μὲν ἱππεῖς τῶν Ἰνδῶν πλὴν ὀλίγων κατεκόπησαν ἐν
τῷ ἔργῳ· ἐκόπτοντο δὲ καὶ οἱ πεζοὶ πανταχόθεν ἤδη
προσκειμένων σφίσι τῶν Μακεδόνων. καὶ ἐν τούτῳ ἵνα

κός, den Kampf bestehend, im Gegensatz zur *φυγή.*

4. *ἀπελύοντο,* trennten sich, gingen weg.

5. *πόνων,* Erschöpfung. — *οὐκέτι διακεκριμένοι,* in keiner Ordnung mehr zu halten (D.).

6. *πάντα τρόπον* gehört dem Gedanken nach allein zu *κατέκαινον* oder einem allgemeinen Begriff wie: verwüsten, tödten. — *κατὰ γνώμην,* nach eignem Belieben (D.). — *ἐν αὐτοῖς,* „in den Zwischenräumen der Elephanten vorrückend, mussten sie natürlich, so oft diese sich wendeten, mit und zwischen ihnen sich ebenfalls wenden und um so mehr leiden, als die Elephanten nicht stets den Zwischenraum hielten und überhaupt in immer grössere Verwirrung geriethen.“ D.

7. *ἐπὶ πόδα,* wie der Zusatz *ὥσπερ — κρουόμεναι* (z. 7, 3) zeigt: das Gesicht dem Feinde zugekehrt. Xen. Cyrop. 7, 5, 6: *ἀπῄεσαν, ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπὶ πόδα, ἐπεὶ*

διέσχεν ἡ ἵππος ἡ Ἀλεξάνδρου ἐς φυγὴν πάντες ἐπεστράφησαν.

18 Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ Κράτερός τε καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ὑδάσπου ὑπολελειμμένοι ἡγεμόνες ἦσαν, ὡς νικῶντα λαμπρῶς κατεῖδον Ἀλέξανδρον, ἐπέρων καὶ αὐτοὶ τὸν ποταμόν. καὶ οὗτοι οὐ μείονα τὸν φόνον ἐν τῇ ἀποχωρήσει τῶν Ἰνδῶν ἐποίησαν, ἀκμῆτες ἀντὶ κεκμηκότων τῶν ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἐπιγενόμενοι τῇ διώξει.

2 Ἀπέθανον δὲ τῶν Ἰνδῶν πεζοὶ μὲν ὀλίγον ἀποδέοντες τῶν δισμυρίων, ἱππεῖς δὲ ἐς τρισχιλίους, τὰ δὲ ἅρματα ξύμπαντα κατεκόπη· καὶ Πώρου δύο παῖδες ἀπέθανον καὶ Σπιτάκης ὁ νομάρχης τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν καὶ τῶν ἐλεφάντων καὶ ἁρμάτων οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἱππάρχαι καὶ οἱ στρατηγοὶ τῆς στρατιᾶς τῆς Πώρου ξύμπαντες. *** ἐλήφθησαν δὲ καὶ οἱ ἐλέφαντες, ὅσοι γε αὐτῶν μὴ αὐτοῦ
3 ἀπέθανον. τῶν δ' ἀμφ' Ἀλέξανδρον πεζοὶ μὲν ἀπὸ ἑξακισχιλίων τῶν ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ γενομένων ἐς ὀγδοήκοντα μάλιστα ἀπέθανον· ἱππεῖς δὲ τῶν μὲν ἱπποτοξοτῶν, οἳ δὴ καὶ πρῶτοι τοῦ ἔργου ἥψαντο, δέκα· τῆς δὲ ἑταιρικῆς ἵππου ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι· τῶν δὲ ἄλλων ἱππέων ὡς διακόσιοι.

4 Πῶρος δὲ μεγάλα ἔργα ἐν τῇ μάχῃ ἀποδειξάμενος μὴ ὅτι στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ στρατιώτου γενναίου, ὡς τῶν τε ἱππέων τὸν φόνον κατεῖδε καὶ τῶν ἐλεφάντων τοὺς μὲν

δὲ ἔξω βελῶν ἐγίνοντο, *στραφέντες*.

18. 1. Κράτερος, s. 11, 3. 12, 1. — οὐ μείονα, ἢ οἱ ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἐν τῇ μάχῃ.

2. Nach Diodor 17, 89 fielen 12,000 von den Indern. - Vor ἐλήφθησαν scheint die Angabe der Gefangenen (9000 nach Diodor) ausgefallen: darauf führt καί vor οἱ ἐλέφαντες (Kr.).

3. Nach Diodor erbeutete Alex. 80 Elephanten; nach demselben fielen von den Macedoniern 700 M. zu Fuss und 280 Reiter; Arrians Angabe ist auffallend gering.

4. μὴ ὅτι, z. 3, 10, 4. — λυπηρούς, der Zusammenhang verlangt die passive Bedeutung niedergeschlagen, traurig (λυπρούς), während aus guten Schriftstellern wohl nur die active nachweisbar ist. — ὁ μέγας βασιλεύς, dieser Zusatz hebt den Contrast seines Ranges mit seinem Benehmen hervor.

αὐτοῦ πεπτωκότας, τοὺς δὲ ἐρήμους τῶν ἡγεμόνων λυπηροὺς πεπλανημένους, τῶν δὲ πεζῶν αὐτῷ οἱ πλείους ἀπολώλεσαν, οὐχ ἧπερ Δαρεῖος ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξάρχων τοῖς ἀμφ᾽ αὐτὸν τῆς φυγῆς ἀπεχώρει, ἀλλὰ ἔστε γὰρ ὑπέμενέ 5
τι τῶν Ἰνδῶν ἐν τῇ μάχῃ ξυνεστηκός, ἐς τοσόνδε ἀγωνισάμενος, τετρωμένος δὲ τὸν δεξιὸν ὦμον, ὃν δὴ γυμνὸν μόνον ἔχων ἐν τῇ μάχῃ ἀνεστρέφετο (ἀπὸ γὰρ τοῦ ἄλλου σώματος ἤρκει αὐτῷ τὰ βέλη ὁ θώραξ, περιττὸς ὢν κατά τε τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἁρμονίαν, ὡς ὕστερον καταμαθεῖν θεωμένοις ἦν), τότε δὴ καὶ αὐτὸς ἀπεχώρει ἐπιστρέψας τὸν ἐλέφαντα. καὶ Ἀλέξανδρος μέγαν τε αὐτὸν καὶ γεν- 6
ναῖον ἄνδρα ἰδὼν ἐν τῇ μάχῃ σῶσαι ἐπεθύμησε. πέμπει δὴ παρ᾽ αὐτὸν πρῶτα μὲν Ταξίλην τὸν Ἰνδόν· καὶ Ταξίλης προσιππεύσας ἐφ᾽ ὅσον οἱ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο τῷ ἐλέφαντι ὃς ἔφερε τὸν Πῶρον ἐπιστῆσαί τε ἠξίου τὸ θηρίον, οὐ γὰρ εἶναί οἱ ἔτι φεύγειν, καὶ ἀκοῦσαι τῶν παρ᾽ Ἀλεξάνδρου λόγων. ὁ δὲ ἰδὼν ἄνδρα ἐχθρὸν ἐκ παλαιοῦ τὸν 7
Ταξίλην ἐπιστρέψας ἀνήγετο ὡς ἀκοντίσων· καὶ ἂν καὶ κατέκανεν τυχόν, εἰ μὴ ὑποφθάσας ἐκεῖνος ἀπήλασεν ἀπὸ τοῦ Πώρου πρόσω τὸν ἵππον. Ἀλέξανδρος δὲ οὐδὲ ἐπὶ τῷδε τῷ Πώρῳ χαλεπὸς ἐγένετο, ἀλλ᾽ ἄλλους τε ἐν μέρει ἔπεμπε καὶ δὴ καὶ Μερόην ἄνδρα Ἰνδόν, ὅτι φίλον εἶναι ἐκ παλαιοῦ τῷ Πώρῳ τὸν Μερόην ἔμαθε. Πῶρος δὲ ὡς 8
τὰ παρὰ τοῦ Μερόου ἤκουσε καὶ ἐκ τοῦ δίψους ἅμα ἐκρα-

5. *γυμνόν*, nicht vom Panzer bedeckt. — *ἁρμονία,* vom passenden Anschluss an den Körper. — Ueber den Elephanten des P. berichtet Plut. mor. 970 d (auch Aelian hist. an. 7, 37): *Πώρου δὲ τοῦ βασιλέως ὁ ἐλέφας ἐν τῇ πρὸς Ἀλέξανδρον μάχῃ κατατετρωμένου πολλὰ τῶν ἀκοντισμάτων ἀτρέμα καὶ φειδόμενος ἐξῄρει τῇ προβοσκίδι καὶ κακῶς ἤδη διακείμενος αὐτὸς οὐ πρότερον ἐνέδωκεν ἢ τοῦ βασιλέως ἐξαίμου γενομένου καὶ περιῤῥέοντος αἰσθανόμενος καὶ φοβηθεὶς μὴ πέσῃ πρᾴως ὑφῆκε, παρέχων ἐκείνῳ τὴν ἀπόκλισιν ἄλυπον.*

7. *ἀνήγετο*, hob an (holte aus), vgl. 7, 11, 5. — *καὶ ἂν καί,* seltene Stellung von *ἄν*, nur da, wo *καί* versichernde Kraft hat (und gewiss auch, auch — sogar), Indic. 9, 11: *Ἀλέξανδρον — κρατῆσαι πάντων τοῖς ὅπλοις, ὅσους γε δὴ ἐπῆλθε, καὶ ἂν καὶ πάντων κρατῆσαι, εἰ ἡ στρατιὴ ἤθελεν*: 11, 7: *Νέαρχος λέγει — καὶ ἂν καὶ μυρίους ἀνθρώπους ὑπὸ ἑνὶ δένδρεϊ σκιάζεσθαι.* — *ἐν μέρει,* der Reihe nach, einen nach dem andern.

τεῖτο, ἐπέστησέ τε τὸν ἐλέφαντα καὶ κατέβη ἀπ᾽ αὐτοῦ· ὡς δὲ ἔπιέ τε καὶ ἀνέψυξεν, ἄγειν αὐτὸν σπουδῇ ἐκέλευσεν παρ᾽ Ἀλέξανδρον.

19 Καὶ ὁ μὲν ἤγετο· Ἀλέξανδρος δὲ ὡς προσάγοντα ἐπύθετο, προϊππεύσας πρὸ τῆς τάξεως ξὺν ὀλίγοις τῶν ἑταίρων ἀπαντᾷ τῷ Πώρῳ· καὶ ἐπιστήσας τὸν ἵππον τό τε μέγεθος ἐθαύμαζεν, ὑπὲρ πέντε πήχεις μάλιστα ξυμβαῖνον, καὶ τὸ κάλλος τοῦ Πώρου καὶ ὅτι οὐ δεδουλωμένος τῇ γνώμῃ ἐφαίνετο, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ προσέλθοι ὑπὲρ βασιλείας τῆς αὑτοῦ πρὸς βασι-
2 λέα ἄλλον καλῶς ἠγωνισμένος. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος πρῶτος προσειπὼν αὐτὸν λέγειν ἐκέλευσεν ὅ τι οἱ γενέσθαι ἐθέλοι. Πῶρον δὲ ἀποκρίνασθαι λόγος, ὅτι βασιλικῶς μοι χρῆσαι, ὦ Ἀλέξανδρε. καὶ Ἀλέξανδρος ἡσθεὶς τῷ λόγῳ, τοῦτο μὲν ἔσται σοι, ὦ Πῶρε, ἔφη, ἐμοῦ ἕνεκα· σὺ δὲ σαυτοῦ ἕνεκα ὅ τι σοὶ φίλον ἀξίου. ὁ δὲ πάντα ἔφη ἐν
3 τούτῳ ἐνεῖναι. καὶ Ἀλέξανδρος τούτῳ ἔτι μᾶλλον τῷ λόγῳ ἡσθεὶς τήν τε ἀρχὴν τῷ Πώρῳ τῶν τε αὐτοῦ Ἰνδῶν ἔδωκε καὶ ἄλλην ἔτι χώραν πρὸς τῇ πάλαι οὔσῃ πλείονα τῆς πρόσθεν προσέθηκε· καὶ οὕτως αὐτός τε βασιλικῶς κεχρημένος ἦν ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ ἐκείνῳ ἐκ τούτου ἐς ἅπαντα πιστῷ ἐχρήσατο. τοῦτο τὸ τέλος τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Πῶρόν τε καὶ τοὺς ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ Ὑδάσπου ποταμοῦ Ἰνδοὺς

19. 1. *προσάγοντα* kann in diesem Zusammenhange schwerlich anders als auf den Meroes bezogen werden. – *ὑπὲρ — μάλιστα,* auffallende Verbindung zweier, streng genommen, sich widersprechender Begriffe (Kr.), denn *μάλιστα* beschränkt den Zahlbegriff *πέντε* als den höchst möglichen Ansatz (z. 1, 20, 2), während *ὑπέρ* einen Ueberschuss über denselben aussagt. — *δεδουλωμένος τ. γν.*, entmuthigt, gedemüthigt. — *ἀνὴρ — ἀνδρί,* ein Mann zu einem andern, d. h. wie zu seines Gleichen.

3. *πλείονα,* s. 20, 4. 29, 2. — Der Munychion, Ol. 113, 2, entspricht der Zeit vom 18. April bis zum 18. Mai 326: in den letztern Monat scheint nach aller Wahrscheinlichkeit die Schlacht gesetzt und das damit in Widerspruch stehende *μετὰ τροπάς* 9, 4 geändert werden zu müssen. Sonst müsste man gegen andere Zeugnisse und den Gang der Begebenheiten selbst entweder ein früheres Jahr für d. Lager am Hydaspes annehmen (327) od. den Schriftsteller ganz verkehrt das der im Mai geschlagenen Schlacht vorhergehende in den Juni setzen lassen.

4. *ἔκτισεν*, richtiger wohl *ἔκτι-*

Ἀλεξάνδρῳ ἐγένετο ἐπ' ἄρχοντος Ἀθηναίοις Ἡγεμόνος μηνὸς Μουνυχιῶνος.

Ἵνα δὲ ἡ μάχη ξυνέβη καὶ ἔνθεν ὁρμηθεὶς ἐπέρασε 4
τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος. καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπώνυμον ὠνόμασε· τὴν δὲ Βουκέφαλα ἐς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην, ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ, οὐ βληθεὶς πρὸς οὐδενός, ἀλλ' ὑπὸ καμάτου τε καὶ ἡλικίας, ἦν γὰρ ἀμφὶ 5
τὰ τριάκοντα ἔτη, καματηρὸς γενόμενος, πολλὰ δὲ πρόσθεν ξυγκαμὼν τε καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ, ἀναβαινόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου ὁ Βουκεφάλας οὗτος, ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπηξίου ἀμβάτας, καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος. σημεῖον δέ οἱ ἦν βοὸς κεφαλὴ ἐγκεχαραγμένη, ἐφ' ὅτου καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἔφερεν· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μέλας ὢν αὐτός, ἐς βοὸς κεφαλὴν μάλιστα εἰκασμένον. οὗτος ὁ ἵππος ἐν τῇ Οὐξίων χώρᾳ ἀφανὴς ἐγέ- 6
νετο Ἀλεξάνδρῳ, καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν πάντας ἀποκτενεῖν Οὐξίους, εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον· καὶ ἀπήχθη εὐθὺς ἐπὶ τῷ κηρύγματι. τοσήδε μὲν σπουδὴ Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν ἦν, τόσος δὲ Ἀλεξάνδρου φόβος τοῖς βαρβάροις. καὶ ἐμοὶ ἐς τοσόνδε τετιμήσθω ὁ Βουκεφάλας οὗτος Ἀλεξάνδρου ἕνεκα.

Ἀλεξάνδρῳ δὲ ἐπειδὴ οἱ ἀποθανόντες ἐν τῇ μάχῃ 20

ζειν, begann zu gründen, s. 20, 1. — *οὐ βληθείς* widerspricht der gewöhnlichen Angabe, dass er *ὑπὸ* (*ἀπὸ*) *τραυμάτων* gestorben sei, Plut. Alex. 61. — *τριάκοντα ἔτη*, diess auch von Plutarch (61) nach Onesicritus angegebene Alter ist sehr auffallend; nach Schmieders wahrscheinlicher Berechnung wäre er dann bei dem berühmten Kaufe schon 17 Jahre alt, bei seinem Tode ein Jahr älter als Alexander gewesen.

5. *καματηρὸς* (erschöpft) *γενόμενος*, die an sich überflüssige Wiederholung rechtfertigt der Gegensatz *ξυγκαμὼν* und die Absicht gleichmässiger Fortführung der Construction. — *μεγέθει μέγας* wie *μεγέθει μέγιστος* 25, 1 und 7, 23, 7 nach Analogie von *πλήθει πολλοί*.

6. *προεκήρυξεν*, Curtius 6, 5, 18: *per interpretem pronuntiari iubet*: C. nennt die Marder, Plutarch die Hyrkanier statt der Uxier. — *τόσος* st. *τοσοῦτος* oder *τοσόσδε* nur noch 6, 27, 5. Leicht ist Krügers Aenderung *τοσόσδε δέ*, aber unsicher bei Arrians auch sonstigem Gebrauch von Ionismen. Auch Dio Cassius

*κεκόσμηντο τῷ πρέποντι κόσμῳ, ὁ δὲ τοῖς θεοῖς τὰ νομι-
ζόμενα ἐπινίκια ἔθυε, καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτῷ γυμνικός
τε καὶ ἱππικὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ὑδάσπου ἵναπερ
2 τὸ πρῶτον διέβη ἅμα τῷ στρατῷ· Κράτερον μὲν δὴ ξὺν
μέρει τῆς στρατιᾶς ὑπελείπετο, τὰς πόλεις ἅστινας ταύτῃ
ἔκτιζεν ἀναστήσοντά τε καὶ ἐκτειχιοῦντα· αὐτὸς δὲ ἤλαυ-
νεν ὡς ἐπὶ τοὺς προσχώρους τῇ Πώρου ἀρχῇ Ἰνδούς.
ὄνομα δὲ ἦν τῷ ἔθνει Γλαυγανῖκαι, ὡς λέγει Ἀριστόβου-
λος, ὡς δὲ Πτολεμαῖος, Γλαῦσαι· ὁποτέρως δὲ ἔχει τὸ
3 ὄνομα οὔ μοι μέλει. ἐπῄει δὲ τὴν χώραν αὐτῶν Ἀλέξαν-
δρος τῶν τε ἑταίρων ἱππέων ἔχων τοὺς ἡμίσεας καὶ τῶν
πεζῶν ἀπὸ φάλαγγος ἑκάστης ἐπιλέκτους καὶ τοὺς ἱππο-
τοξότας ξύμπαντας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τοὺς τοξότας·
4 καὶ προσεχώρουν αὐτῷ ὁμολογίᾳ πάντες. καὶ ἔλαβε πόλεις
μὲν ἐς τριάκοντα καὶ ἑπτά, ὧν ἵνα ὀλίγιστοι ἦσαν οἰκήτο-
ρες πεντακισχιλίων οὐκ ἐλάττους ἦσαν, πολλῶν δὲ καὶ ὑπὲρ
τοὺς μυρίους· καὶ κώμας πλήθει τε πολλὰς ἔλαβε καὶ πο-
λυανθρώπους οὐ μεῖον τῶν πόλεων. καὶ ταύτης τῆς χώρας
Πώρῳ ἄρχειν ἔδωκε· καὶ Ταξίλῃ δὲ διαλλάττει Πῶρον καὶ
Ταξίλην ἀποπέμπει ὀπίσω εἰς τὰ ἤθη τὰ αὐτοῦ.
5 Ἐν τούτῳ δὲ παρά τε Ἀβισάρου πρέσβεις ἧκον, ἐνδι-
δόντες αὐτόν τε Ἀλεξάνδρῳ Ἀβισάρην καὶ τὴν χώραν ὅσης
ἦρχε. καίτοι πρό γε τῆς μάχης τῆς πρὸς Πῶρον γενομέ-
νης Ἀλεξάνδρῳ ἐπενόει Ἀβισάρης καὶ αὐτὸς ξὺν Πώρῳ
τάσσεσθαι· τότε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ ξὺν τοῖς
ἄλλοις πρέσβεσι παρ' Ἀλέξανδρον ἔπεμψε, χρήματά τε*

1167, 81 sagt: *βιοὺς μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά.*

20. 1. *ὁ δέ,* z. 2, 7, 9. — *ἀγών,* z. 2, 5, 8.

2. *ἅστινας*, Nicaea und Bucephalia. — *ἀναστῆσαι,* sonst gewöhnlich vom Wiederaufbau zerstörter Städte; wie hier auch Herod. 1, 165.

3. *ὁμολογίᾳ,* z. 2, 20, 5.

4. *μὲν — καί,* durch d. Zwischensatz *ὧν — μυρίους* bewirkte Anakoluthie. — *πλήθει πολλάς,* vgl. 2, 11, 3. — *πολυανθρώπους*, die Inder waren nach Herod. 3, 94 das zahlreichste Volk der ganzen Erde: noch jetzt ist Indien verhältnissmässig weit bevölkerter als Europa. — *καὶ - δέ,* und auch, fügt eine neue der vorhergehenden insofern verwandte Thatsache hinzu, als auch sie einen Beweis von Wohlwollen gegen P. enthielt.

5. Eine frühere Gesandtschaft des Abisares war 8, 4 erwähnt. Curtius

κομίζοντα καὶ ἐλέφαντας τεσσαράκοντα δῶρον Ἀλεξάνδρῳ. ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν πρέσβεις παρ' 6 Ἀλέξανδρον καὶ παρὰ Πώρου ἄλλου του ὑπάρχου Ἰνδῶν. Ἀλέξανδρος δὲ διὰ τάχους Ἀβισάρην ἰέναι παρ' αὐτὸν κελεύει, ἐπαπειλήσας, εἰ μὴ ἔλθοι, ὅτι αὐτὸν ὄψεται ἥκοντα ξὺν τῇ στρατιᾷ ἵνα οὐ χαιρήσει ἰδών.

Ἐν τούτῳ δὲ Φραταφέρνης τε ὁ Παρθυαίων καὶ Ὑρ- 7 κανίας σατράπης τοὺς καταλειφθέντας παρὰ οἷ Θρᾷκας ἄγων ἧκεν ὡς Ἀλέξανδρον καὶ παρὰ Σισικόττου τοῦ Ἀσσακηνῶν σατράπου ἄγγελοι, ὅτι τόν τε ὕπαρχον σφῶν ἀπεκτονότες εἶεν οἱ Ἀσσακηνοὶ καὶ ἀπ' Ἀλεξάνδρου ἀφεστηκότες. καὶ ἐπὶ τούτους Φίλιππον ἐκπέμπει καὶ Τυριάσπην σὺν στρατιᾷ τὰ περὶ τὴν Ἀσσακηνῶν χώραν καταστησομένους καὶ κοσμήσοντας.

Αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸν Ἀκεσίνην ποταμὸν προὐχώρει. 8 τούτου τοῦ Ἀκεσίνου ποταμοῦ τὸ μέγεθος μόνου τῶν Ἰνδῶν ποταμῶν Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἀνέγραψεν· εἶναι γὰρ ἵνα ἐπέρασεν αὐτὸν Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῶν πλοίων τε καὶ τῶν διφθερῶν ξὺν τῇ στρατιᾷ τὸ μὲν ῥεῦμα ὀξὺ τοῦ Ἀκεσίνου πέτραις μεγάλαις καὶ ὀξείαις, καθ' ὧν φερόμενον βίᾳ τὸ ὕδωρ κυμαίνεσθαί τε καὶ καχλάζειν· τὸ δὲ εὖρος σταδίους ἐπέχειν πεντεκαίδεκα. τοῖς μὲν δὴ ἐπὶ 9 τῶν διφθερῶν περῶσιν εὐμαρῆ γενέσθαι τὸν πόρον· τοὺς δὲ ἐν τοῖς πλοίοις διαβάλλοντας ἐποκειλάντων πολλῶν πλοίων ἐπὶ ταῖς πέτραις καὶ ξυναραχθέντων οὐκ ὀλίγους αὐτοῦ ἐν τῷ ὕδατι διαφθαρῆναι. εἴη ἂν οὖν ἐκ τοῦδε

9, 1, 7: *Abisares, qui prius quam cum Poro dimicaretur legatos ad Alex. miserat, rursus alios misit pollicentes omnia facturum quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere.*

6. *Πώρου ἄλλου, ὃς ἦν ἀνεψιὸς τοῦ ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἁλόντος, καλοῦσι δὲ Γανδαρίδα τὴν ὑπὸ τούτῳ χώραν,* Strabo 15, 1, p. 699. — *ἐπαπειλήσας*, Curtius: *cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.*

7. *καταλειφθέντας*, davon war 4, 18, 2 nichts gesagt. — *Φίλιππον*, s. 4, 28, 2. *Τυριάσπην*, s. 4, 22, 5. *καταστησ. κ. κοσμήσοντας*, um Ruhe und Ordnung herzustellen (D.).

8. Indic. 3 nennt Arr. den Acesines grösser als den Ister und den Nil und giebt ihm da, wo er den Hydaspes, Hydraotes und Hyphasis aufgenommen und in d. Indus fällt, eine Breite von 30 Stadien.

9. *οὐκ ὀλίγους*, in nicht geringer

τοῦ λόγου ξυντιθέντι τεκμηριοῦσθαι ὅτι οὐ πόῤῥω τοῦ ἀληθοῦς ἀναγέγραπται τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὸ μέγεθος ὅσοις ἐς τεσσαράκοντα σταδίους δοκεῖ τοῦ Ἰνδοῦ εἶναι τὸ εὖρος ἵνα μέσως ἔχει αὐτὸς αὑτοῦ ὁ Ἰνδός· ἵνα δὲ στενότατός τε καὶ διὰ στενότητα βαθύτατος ἐς τοὺς πεντεκαίδεκα ξυνάγεσθαι· καὶ ταῦτα πολλαχῇ εἶναι τοῦ Ἰνδοῦ. καὶ γὰρ καὶ τοῦ Ἀκεσίνου τεκμαίρομαι ἐπιλέξασθαι Ἀλέξανδρον ἵναπερ τὸ πλατύτατον ἦν τοῦ πόρου, ὡς σχολαιτέρῳ χρήσασθαι τῷ ῥεύματι.

21 *Περάσας δὲ τὸν ποταμὸν Κοῖνον μὲν ξὺν τῇ αὑτοῦ τάξει ἀπολείπει αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὄχθῃ, προστάξας ἐπιμελεῖσθαι τῆς ὑπολελειμμένης στρατιᾶς τῆς διαβάσεως, οἳ τόν τε σῖτον αὐτῷ τὸν ἐκ τῆς ἤδη ὑπηκόου τῶν Ἰνδῶν*
2 *χώρας καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια παρακομίζειν ἔμελλον. Πῶρον δὲ ἐς τὰ αὑτοῦ ἤθη ἀποπέμπει, κελεύσας Ἰνδῶν τε τοὺς μαχιμωτάτους ἐπιλεξάμενον καὶ εἴ τινας παρ᾽ αὐτῷ ἔχοι ἐλέφαντας, τούτους δὲ ἀναλαβόντα ἰέναι παρ᾽ αὐτόν. αὐτὸς δὲ Πῶρον τὸν ἕτερον τὸν κακόν, ὅτι ἐξηγγέλθη πεφευγέναι ἀπολιπὼν τὴν χώραν ἧς ἦρχεν, ἐπενόει διώκειν*
3 *σὺν τοῖς κουφοτάτοις τῆς στρατιᾶς. ὁ γὰρ Πῶρος οὗτος, ἔστε μὲν πολέμια ξυνειστήκει Ἀλεξάνδρῳ τὰ πρὸς τὸν ἄλλον Πῶρον, πρέσβεις παρ᾽ Ἀλέξανδρον πέμπων, αὑτόν τε καὶ τὴν ὑπὸ οἷ χώραν ἐνεδίδου Ἀλεξάνδρῳ, κατὰ ἔχθος τὸ Πώρου μᾶλλον ἢ φιλίᾳ τῇ Ἀλεξάνδρου· ὡς δὲ ἀφειμένον τε ἐκεῖνον καὶ πρὸς τῇ αὑτοῦ καὶ ἄλλης πολλῆς ἄρχοντα ἔμαθε, τότε δὴ φοβηθείς, οὐχ οὕτω τι Ἀλέξανδρον, ὡς τὸν Πῶρον ἐκεῖνον τὸν ὁμώνυμον, φεύγει τὴν ἑαυτοῦ, ἀναλαβὼν ὅσους τῶν μαχίμων ξυμπεῖσαι ἠδυνήθη μετασχεῖν οἱ τῆς φυγῆς.*

Zahl, partitive Apposition; durch die dem Ganzen ein Theilbegriff angefügt wird. — *ἐκ τεκμηριοῦσθαι,* aus dieser Angabe dürfte sich auch der Schluss rechtfertigen lassen (D.). — *μέσως — αὑτοῦ,* wo er seine mittlere Breite hat; der Genitiv hängt von *μέσως* ab und beruht auf einem partitiven Verhältniss, Aristides 1, p. 298: *μέσως ἔχειν ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως.* — *καὶ ταῦτα,* und das, diese Punkte: das Neutrum berücksichtigt nur den Inhalt, nicht die Form des Vorher-

Ἐπὶ τοῦτον ἐλαύνων Ἀλέξανδρος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸν Ὑδραώτην ποταμόν, ἄλλον αὖ τοῦτον Ἰνδὸν ποταμόν, τὸ μὲν εὖρος οὐ μείονα τοῦ Ἀκεσίνου, ὀξύτητι δὲ τοῦ ῥοῦ μείονα. ὅσην δὲ τῆς χώρας ἔστε ἐπὶ τὸν Ὑδραώτην ἐπῆλθε, φυλακὰς ὑπέλιπεν ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις, ὅπως οἱ ἀμφὶ Κρατερόν τε καὶ Κοῖνον δι' ἀσφαλείας ἐπέρχοιντο τῆς χώρας τὴν πολλὴν προνομεύοντες. ἐνταῦθα 5 4
Ἡφαιστίωνα μὲν ἐκπέμπει, δοὺς αὐτῷ μέρος τῆς στρατιᾶς, πεζῶν μὲν φάλαγγας δύο, ἱππέων δὲ τήν τε αὑτοῦ καὶ τὴν Δημητρίου ἱππαρχίαν καὶ τῶν τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας, ἐς τὴν Πώρου τοῦ ἀφεστηκότος χώραν, κελεύσας παραδιδόναι ταύτην Πώρῳ τῷ ἄλλῳ, καὶ εἰ δή τινα πρὸς ταῖς ὄχθαις τοῦ Ὑδραώτου ποταμοῦ αὐτόνομα ἔθνη Ἰνδῶν νέμεται, καὶ ταῦτα προσαγαγόμενον τῷ Πώρῳ ἄρχειν ἐγχειρίσαι. αὐτὸς δὲ ἐπέρα τὸν Ὑδραώτην ποταμόν, οὐ 6
καθάπερ τὸν Ἀκεσίνην χαλεπῶς. προχωροῦντι δὲ αὐτῷ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς ὄχθης τοῦ Ὑδραώτου τοὺς μὲν πολλοὺς καθ' ὁμολογίαν προσχωρεῖν ξυνέβαινεν, ἤδη δέ τινας ξὺν ὅπλοις ἀπαντήσαντας· τοὺς δὲ καὶ ὑποφεύγοντας ἑλὼν βίᾳ κατεστρέψατο.

Ἐν τούτῳ δὲ ἐξαγγέλλεται Ἀλεξάνδρῳ τῶν αὐτονό- 22
μων Ἰνδῶν ἄλλους τέ τινας καὶ τοὺς καλουμένους Καθαίους αὐτούς τε παρασκευάζεσθαι ὡς ἐς μάχην, εἰ προσάγοι τῇ χώρᾳ αὐτῶν Ἀλέξανδρος, καὶ ὅσα ὅμορά σφισιν ὡσαύτως αὐτόνομα, καὶ ταῦτα παρακαλεῖν ἐς τὸ ἔργον· εἶναι δὲ τήν τε πόλιν ὀχυρὰν πρὸς ᾗ ἐπενόουν ἀγωνίσα- 2
σθαι, Σάγγαλα ἦν τῇ πόλει ὄνομα, καὶ αὐτοὶ οἱ Καθαῖοι εὐτολμότατοί τε καὶ τὰ πολέμια κράτιστοι ἐνομίζοντο·

gehenden. — *σχολαιτέρῳ ῥεύματι*, ruhigere Strömung (D.)

21. 1. *τῆς στρατιᾶς*, abhängig von *διαβάσεως*, doch ist d. Stellung nicht ohne Einfluss auf den Gedanken. — *παρακομίζειν ἔμελλον*, z. 1, 20, 8.

2. *ἀποπέμπει*, s. 24, 4. — *τούτους δέ*, z. 3, 19, 1.

4. Zu *φυλακάς* ist für den Sinn *τοσαύτης* aus *ὅσην* zu ergänzen. — *Κράτερον*, s. 20, 2.

6. *προσχωρεῖν ξυνέβαινεν* ist nicht Umschreibung statt *προσεχώρησαν*, sondern bezeichnet das *προσχωρεῖν* als Folge nicht näher anzugebender Einwirkungen. — *ἤδη δέ τινας*, z. 3, 4, 4.

22. 2. *Σάγγαλα*, über das Asyn-

καὶ τούτοις κατὰ τὰ αὐτὰ Ὀξυδράκαι ἄλλο Ἰνδῶν ἔθνος,
καὶ Μαλλοί, ἄλλο καὶ τοῦτο· ἐπεὶ καὶ ὀλίγῳ πρόσθεν
στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς Πῶρόν τε καὶ Ἀβισάρην ξύν
τε τῇ σφετέρᾳ δυνάμει καὶ πολλὰ ἄλλα ἔθνη τῶν αὐτο-
νόμων Ἰνδῶν ἀναστήσαντας οὐδὲν πράξαντας τῆς παρα-
σκευῆς ἄξιον ξυνέβη ἀπελθεῖν.
3 Ταῦθ' ὡς ἐξηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, σπουδῇ ἤλαυνεν
ὡς ἐπὶ τοὺς Καθαίους. καὶ δευτεραῖος μὲν ἀπὸ τοῦ πο-
ταμοῦ τοῦ Ὑδραώτου πρὸς πόλιν ἧκεν ᾗ ὄνομα Πίμπραμα·
τὸ δ' ἔθνος τοῦτο τῶν Ἰνδῶν Ἀδραϊσταὶ ἐκαλοῦντο. οὗτοι
4 μὲν δὴ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ Ἀλεξάνδρῳ. καὶ Ἀλέξαν-
δρος ἀναπαύσας τῇ ὑστεραίᾳ τὴν στρατιὰν τῇ τρίτῃ πρού-
χώρει ἐπὶ τὰ Σάγγαλα, ἵνα οἱ Καθαῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι
πρόσχωροι αὐτοῖς ξυνεληλυθότες πρὸ τῆς πόλεως παρα-
τεταγμένοι ἦσαν ἐπὶ γηλόφου οὐ πάντῃ ἀποτόμου· κύκλῳ
δὲ τοῦ γηλόφου ἁμάξας περιστήσαντες ἐντὸς αὐτῶν ἐστρα-
τοπέδευον, ὡς τριπλοῦν χάρακα περιβεβλῆσθαι τῶν ἁμα-
5 ξῶν. Ἀλέξανδρος δὲ τό τε πλῆθος κατιδὼν τῶν βαρβά-
ρων καὶ τοῦ χωρίου τὴν φύσιν, ὡς μάλιστα πρὸς τὰ
παρόντα ἐν καιρῷ οἱ ἐφαίνετο παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν
ἱπποτοξότας εὐθὺς ὡς εἶχεν ἐκπέμπει ἐπ' αὐτούς, ἀκρο-
βολίζεσθαι κελεύσας παριππεύοντας, ὡς μήτε ἐκδρομήν
τινα ποιήσασθαι τοὺς Ἰνδοὺς πρὶν ξυνταχθῆναι αὐτῷ τὴν
στρατιὰν καὶ ὡς πληγὰς γίγνεσθαι αὐτοῖς καὶ πρὸ τῆς
6 μάχης ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος. αὐτὸς δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ
δεξιοῦ κέρως τῶν ἱππέων τὸ ἄγημα κατέστησε καὶ τὴν
Κλείτου ἱππαρχίαν, ἐχομένους δὲ τούτων τοὺς ὑπασπι-
στάς, καὶ ἐπὶ τούτοις τοὺς Ἀγριᾶνας· κατὲ δὲ τὸ εὐώ-
νυμον Περδίκκας αὐτῷ ἐτέτακτο, τήν τε αὑτοῦ ἔχων

det. z. 1, 2, 2. — *τούτοις κ. τὰ αὐτά*, mit diesen in gleicher Weise (kriegerisch). — *ἐπεί* führt einen erfahrungsmässigen Beweis ihrer kriegerischen Tüchtigkeit an. — *ἀναστήσαντας*, einer Präposition sinngleich.

3. *δευτεραῖος μέν*, *μέν* ist ohne Beziehung, doch vielleicht zu rechtfertigen durch die Annahme, der Schriftsteller habe ursprünglich fortfahren wollen: *τῇ τρίτῃ δέ* —.

4. *αὐτοῖς ξυνελ.*, nachdem sie sich mit ihnen vereinigt. — *τῶν*

ἱππαρχίαν καὶ τὰς τῶν πεζεταίρων τάξεις· ἐπὶ κέρως δὲ ἑκατέρου οἱ τοξόται αὐτῷ διχῇ διακριθέντες ἐτάχθησαν. ἐκτάσσοντι δὲ αὐτῷ παρεγένοντο καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ὀπισθο- 7
φυλακίας πεζοί τε καὶ ἱππεῖς. καὶ τούτων τοὺς μὲν ἱππέας ἐπὶ τὰ κέρατα διελὼν παρήγαγεν· ἀπὸ δὲ τῶν πεζῶν τῶν προσγενομένων πυκνοτέραν τὴν σύγκλεισιν τῆς φάλαγγος ποιήσας αὐτὸς ἀναλαβὼν τὴν ἵππον τὴν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τεταγμένην παρήγαγεν ἐπὶ τὰς κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἰνδῶν ἁμάξας. ταύτῃ γὰρ εὐπροσοδώτερον αὐτῷ ἐφαίνετο τὸ χωρίον καὶ οὐ πυκναὶ ὡσαύτως αἱ ἅμαξαι ἐφειστήκεσαν.

Ὡς δὲ ἐπὶ τὴν ἵππον προσαγαγοῦσαν οὐκ ἐξέδραμον 23
οἱ Ἰνδοὶ ἔξω τῶν ἁμαξῶν, ἀλλ' ἐπιβεβηκότες αὐτῶν ἀφ' ὑψηλοῦ ἠκροβολίζοντο, γνοὺς Ἀλέξανδρος ὅτι οὐκ εἴη τῶν ἱππέων τὸ ἔργον καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου πεζὸς ἐπῆγε τῶν πεζῶν τὴν φάλαγγα. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν πρώ- 2
των ἁμαξῶν οὐ χαλεπῶς ἐβιάσαντο οἱ Μακεδόνες τοὺς Ἰνδούς· πρὸ δὲ τῶν δευτέρων οἱ Ἰνδοὶ παραταξάμενοι ῥᾷον ἀπεμάχοντο, οἷα δὴ πυκνότεροί τε ἐφεστηκότες ἐν ἐλάττονι τῷ κύκλῳ καὶ τῶν Μακεδόνων οὐ κατ' εὐρυχωρίαν ὡσαύτως προσαγόντων σφίσιν, ἐν ᾧ τάς τε πρώτας ἁμάξας ὑπεξῆγον καὶ κατὰ τὰ διαλείμματα αὐτῶν ὡς ἑκάστοις προὐχώρει ἀτάκτως προσέβαλλον· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τούτων ὅμως ἐξώσθησαν οἱ Ἰνδοὶ βιασθέντες πρὸς τῆς φάλαγγος. οἱ δὲ οὐκέτι ἐπὶ τῶν τρίτων ἔμενον, ἀλλ' ὡς 3
τάχους εἶχον φυγῇ εἰς τὴν πόλιν κατειλήθησαν. καὶ Ἀλέξανδρος ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιεστρατοπέδευσε τοῖς πεζοῖς τὴν πόλιν ὅσα γε ἠδυνήθη· αὐτῷ περιβαλεῖν ἡ

ἁμαξῶν von *χάρακα* abhängig, s. 23, 1, 2.

6. *διχῇ διακρ.*, auf jedem Flügel die Hälfte.

23. 1. *οὐκ — ἔργον*, d. h. dass mit der Reiterei nichts auszurichten sei.

2. *οὐ κατ' εὐρυχωρίαν*, nicht in freiem Raum wie vorher beim Angriff auf die erste Wagenlinie. — *ἐν ᾧ*, während, indem. — *πρώτας*, die vordersten, die Wagen der ersten Linie. — *διαλείμματα*, die durch Fortschaffung der Wagen entstandenen Lücken.

3. *κατειλήθησαν* ist Conjectur statt des widersinnigen *κατεκλείσθησαν*. — *περιβαλεῖν*, vielleicht

φάλαγξ· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐπέχον τὸ τεῖχος τῷ στρατοπέδῳ
4 κυκλώσασθαι οὐ δυνατὸς ἐγένετο· κατὰ δὲ τὰ διαλείποντα αὐτοῦ, ἵνα καὶ λίμνη οὐ μακρὰν τοῦ τείχους ἦν, τοὺς ἱππέας ἐπέταξεν ἐν κύκλῳ τῆς λίμνης, γνοὺς οὐ βαθεῖαν οὖσαν τὴν λίμνην καὶ ἅμα εἰκάσας ὅτι φοβεροὶ γενόμενοι οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τῆς προτέρας ἥττης ἀπολείψουσι τῆς νυκτὸς
5 τὴν πόλιν. καὶ ξυνέβη οὕτως ὅπως εἴκασεν· ἀμφὶ γὰρ δευτέραν φυλακὴν ἐκπίπτοντες ἐκ τοῦ τείχους οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐνέκυρσαν ταῖς προφυλακαῖς τῶν ἱππέων, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι αὐτῶν κατεκόπησαν πρὸς τῶν ἱππέων· οἱ δὲ ἐπὶ τούτοις αἰσθόμενοι ὅτι φυλάσσεται ἐν κύκλῳ ἡ λίμνη ἐς τὴν πόλιν αὖθις ἀνεχώρησαν.
6 Ἀλέξανδρος δὲ χάρακί τε διπλῷ περιβάλλει ἵναπερ μὴ εἶργεν ἡ λίμνη τὴν πόλιν καὶ φυλακὰς ἐν κύκλῳ τῆς λίμνης ἀκριβεστέρας κατέστησεν. αὐτὸς δὲ μηχανὰς προσάγειν τῷ τείχει ἐπενόει, ὡς κατασείειν τὸ τεῖχος. αὐτομολήσαντες δὲ αὐτῷ τῶν ἐκ τῆς πόλεώς τινες φράζουσιν ὅτι ἐν νῷ ἔχοιεν αὐτῆς ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἐκπίπτειν ἐκ τῆς πόλεως οἱ Ἰνδοὶ κατὰ τὴν λίμνην ἵναπερ τὸ ἐκλιπὲς
7 ἦν τοῦ χάρακος. ὁ δὲ Πτολεμαῖον τὸν Λάγου ἐπιτάττει ἐνταῦθα, τῶν τε ὑπασπιστῶν αὐτῷ δοὺς χιλιαρχίας τρεῖς καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας ξύμπαντας καὶ μίαν τάξιν τῶν τοξοτῶν, ἀποδείξας τὸ χωρίον ᾗπερ μάλιστα εἴκαζε βιάσεσθαι τοὺς βαρβάρους· σὺ δὲ ἐπειδὰν αἴσθῃ, ἔφη, βιαζομένους ταύτῃ, αὐτὸς μὲν ξὺν τῇ στρατιᾷ εἴργειν τοὺς βαρβάρους τοῦ πρόσω, τὸν δὲ σαλπιγκτὴν κέλευε σημαίνειν· ὑμεῖς δέ, ἄνδρες ἡγεμόνες, ἐπειδὰν σημανθῇ, ξὺν τοῖς καθ᾽ αὑτοὺς ἕκαστοι ξυντεταγμένοι ἰέναι ἐπὶ τὸν θόρυβον ἵν᾽ ἂν ἡ σάλπιγξ παρακαλῇ. ἀποστατήσω δὲ οὐδὲ ἐγὼ τοῦ ἔργου.

angemessener περιλαβεῖν mit Pflugk. — ἐπὶ πολύ, die über einen weiten Raum sich erstreckende Mauer.

4. αὐτοῦ, τοῦ κυκλοῦντος στρατοπέδου.

5. φυλακήν, z. 1, 23, 2.

6. χάρακι, aus Pfählen, siehe 24, 1.

7. εἴργειν — ἰέναι, z. 4, 23, 7.

24. 1. ταύτῃ, d. h. ᾗπερ μάλιστα εἴκαζεν Ἀλέξανδρος βιάσασθαι τ. πολεμίους, 23,7. — πολλὰ τὰ ἄπορα, die (bei einer nächtlichen Flucht selbstverständlichen) Schwierigkeiten zahlreich. — φαίνηται, nicht als Vorstellung (Optat.), sondern als

Ὁ μὲν ταῦτα παρήγγειλε· Πτολεμαῖος δὲ ἁμάξας τε 24
ἐκ τῶν ἀπολελειμμένων ἐν τῇ πρώτῃ φυγῇ ἁμαξῶν ταύτῃ
ξυναγαγὼν ὡς πλείστας κατέστησεν ἐγκαρσίας, ἵνα πολλὰ
ἐν νυκτὶ τὰ ἄπορα φαίνηται τοῖς φεύγουσι, καὶ τοῦ χά-
ρακος τοῦ κεκομμένου τε καὶ οὐ καταπηχθέντος συννῆσαι
ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ἐκέλευσεν ἐν μέσῳ τῆς τε λίμνης καὶ τοῦ
τείχους. καὶ ταῦτα αὐτῷ οἱ στρατιῶται ἐν τῇ νυκτὶ
ἐξειργάσαντο. ἤδη τε ἦν ἀμφὶ τετάρτην φυλακὴν καὶ οἱ 2
βάρβαροι, καθάπερ ἐξήγγελτο Ἀλεξάνδρῳ, ἀνοίξαντες τὰς
ὡς ἐπὶ τὴν λίμνην πύλας δρόμῳ ἐπ᾽ αὐτὴν ἐφέροντο. οὐ
μὴν ἔλαθον τὰς ταύτῃ φυλακὰς οὐδὲ Πτολεμαῖον τὸν ἐπ᾽
αὐταῖς τεταγμένον· ἀλλὰ ἐν τούτῳ οἵ τε σαλπιγκταὶ ἐσή-
μαινον αὐτῷ καὶ αὐτὸς τὴν στρατιὰν ὡπλισμένην τε καὶ
συντεταγμένην ἔχων ἐχώρει ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. τοῖς δὲ 3
αἵ τε ἅμαξαι ἐμποδὼν ἦσαν καὶ ὁ χάραξ ἐν μέσῳ κατα-
βεβλημένος. ὡς δὲ ἥ τε σάλπιγξ ἐφθέγξατο καὶ οἱ ἀμφὶ
Πτολεμαῖον προσέκειντο αὐτοῖς, τοὺς ἀεὶ ἐκπίπτοντας διὰ
τῶν ἁμαξῶν κατακαίνοντες, ἐνταῦθα δὴ ἀποστρέφονται
αὖθις ἐς τὴν πόλιν. καὶ ἀπέθανον αὐτῶν ἐν τῇ ἀποχω-
ρήσει ἐς πεντακοσίους.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Πῶρος ἀφίκετο, τούς τε ὑπολοί- 4
πους ἐλέφαντας ἅμα οἷ ἄγων καὶ τῶν Ἰνδῶν ἐς πεντα-
κισχιλίους· αἵ τε μηχαναὶ Ἀλεξάνδρῳ ξυμπεπηγμέναι ἦσαν
καὶ προσήγοντο ἤδη τῷ τείχει. ἀλλὰ οἱ Μακεδόνες, πρὶν
καὶ κατασεισθῆναί τι τοῦ τείχους, ὑπορύττοντές τε αὐτοὶ
πλίνθινον ὂν τὸ τεῖχος καὶ τὰς κλίμακας ἐν κύκλῳ πάντῃ
προσθέντες αἱροῦσι κατὰ κράτος τὴν πόλιν. καὶ ἀπο- 5
θνήσκουσι μὲν ἐν τῇ καταλήψει τῶν Ἰνδῶν ἐς μυρίους
καὶ ἑπτακισχιλίους, ἑάλωσαν δὲ ὑπὲρ τὰς ἑπτὰ μυριάδας

natürliche und nothwendige Folge. — τοῦ - κεκομμένου, von den gehauenen Schanzpfählen: der Singular entspricht dem lateinischen Gebrauch (*vallum caedere, ferre*).

2. ἐπ᾽ αὐταῖς τεταγμένον, die Erklärung: *iis praefectum*, ist widersinnig; ἐπί kann hier nur post heissen. — ἐν τούτῳ — καί, Gleichzeitigkeit.

3. ἐν μέσῳ, nicht adjectivischer Zusatz (ὁ ἐν μ.), sondern Angabe des Grundes des Hindernisses.

4. καὶ κατασ., auch nur erschüttert, geschweige denn Bresche gelegt worden war. — ὑπορύττον-

καὶ ἅρματα τριακόσια καὶ ἱππεῖς πεντακόσιοι. τῆς δὲ ξὺν Ἀλεξάνδρῳ στρατιᾶς ἀπέθανον μὲν ὀλίγον ἀποδέοντες τῶν ἑκατὸν ἐν τῇ πάσῃ πολιορκίᾳ· τραυματίαι δὲ οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν ἐγένοντο, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοὺς χιλίους καὶ διακοσίους, καὶ ἐν τούτοις τῶν ἡγεμόνων ἄλλοι τε καὶ Λυσίμαχος ὁ σωματοφύλαξ.

6 *Θάψας δὲ ὡς νόμος αὐτῷ τοὺς τελευτήσαντας Εὐμένη τὸν γραμματέα ἐκπέμπει ἐς τὰς δύο πόλεις τὰς ξυναφεστώσας τοῖς Σαγγάλοις, δοὺς αὐτῷ τῶν ἱππέων ἐς τριακοσίους, φράσοντας τοῖς ἔχουσι τὰς πόλεις τῶν τε Σαγγάλων τὴν ἅλωσιν καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐδὲν ἔσται χαλεπὸν ἐξ Ἀλεξάνδρου ὑπομένουσί τε καὶ δεχομένοις φιλίως Ἀλέξανδρον· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλοις τισὶ γενέσθαι τῶν*
7 *αὐτονόμων Ἰνδῶν ὅσοι ἑκόντες σφᾶς ἐνέδοσαν. οἱ δὲ (ἤδη γὰρ ἐξήγγελτο αὐτοῖς κατὰ κράτος ἑαλωκότα πρὸς Ἀλεξάνδρου τὰ Σάγγαλα) φοβεροὶ γενόμενοι ἔφευγον ἀπολιπόντες τὰς πόλεις. καὶ Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ ἐξηγγέλθη αὐτῷ ἡ φυγή, σπουδῇ ἐδίωκεν· ἀλλὰ οἱ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἔφθασαν ἀποφυγόντες, διὰ μακροῦ γὰρ ἡ δίωξις ἐγίνετο· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀσθενείᾳ ὑπελείποντο, οὗτοι δὲ καταληφθέντες πρὸς τῆς στρατιᾶς ἀπέ-*
8 *θανον ἐς πεντακοσίους μάλιστα. ὡς δὲ ἀπέγνω διώκειν τοῦ πρόσω τοὺς φεύγοντας, ἐπανελθὼν ἐς τὰ Σάγγαλα τὴν πόλιν μὲν κατέσκαψε, τὴν χώραν δὲ τῶν Ἰνδῶν τοῖς πάλαι μὲν αὐτονόμοις, τότε δὲ ἑκουσίως προσχωρήσασι*

τες — προσθέντες, natürlich zwei verschiedene, von einander unabhängige Arten der Bestürmung.

5. *οὐ κατὰ —*, nicht im Verhältniss zur (geringen) Zahl der Todten, d. h. unverhältnissmässig viele.

6. *τὰς δύο*, d. Artikel anticipirt die aus dem Folgenden zu gewinnende Kenntniss der beiden Städte. — *οὐδὲ γὰρ οὐδέ*, z. 1, 12, 5. — *γενέσθαι, χαλεπόν τι.*

7. *διὰ μακροῦ*, z. 1, 19, 7. — *ἐγίνετο* (nicht *ἐγένετο*) fand statt. — *δὲ καταληφθέντες*, Conjectur statt *ἐγκαταλ.* — *τοῦ πρόσω*, z. 2, 6, 4.

25. 1. *τὰ πέραν*, d. h. hinsichtlich des jenseits des H. gelegenen. — *εἰς*, z. 3, 22, 2. — *τὰ ἴδια*, die inneren Einrichtungen der Einzelnen im Gegensatz zur Tüchtigkeit nach Aussen (*τὰ πολέμια*). — *ἐν κ. πολιτεύοντας*, in geordneter Verfassung lebend. — *τοὺς πολλούς* kann an sich sowohl Volk bedeuten als die meisten Völker-

προσέθηκε. καὶ Πῶρον μὲν ξὺν τῇ δυνάμει τῇ ἀμφ᾽ αὐ-
τὸν ἐκπέμπει ἐπὶ τὰς πόλεις αἳ προσκεχωρήκεσαν, φρου-
ρὰς εἰσάξοντα εἰς αὐτάς· αὐτὸς δὲ ξὺν τῇ στρατιᾷ ἐπὶ
τὸν Ὕφασιν ποταμὸν προὐχώρει, ὡς καὶ τοὺς ἐπ᾽ ἐκεῖνα
Ἰνδοὺς καταστρέψαιτο. οὐδὲ ἐφαίνετο αὐτῷ πέρας τι
τοῦ πολέμου ἔστε ὑπελείπετό τι πολέμιον.

Τὰ δὲ δὴ πέραν τοῦ Ὑφάσιος ποταμοῦ εὐδαίμονά 25
τε τὴν χώραν εἶναι ἐξηγγέλλετο καὶ ἀνθρώπους ἀγαθοὺς
μὲν γῆς ἐργάτας, γενναίους δὲ τὰ πολέμια καὶ εἰς τὰ ἴδια
δὲ σφῶν ἐν κόσμῳ πολιτεύοντας· πρὸς γὰρ τῶν ἀρίστων
ἄρχεσθαι τοὺς πολλούς, τοὺς δὲ οὐδὲν ἔξω τοῦ ἐπιεικοῦς
ἐξηγεῖσθαι. πλῆθός τε ἐλεφάντων εἶναι τοῖς ταύτῃ ἀνθρώ-
ποις πολύ τι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους Ἰνδοὺς καὶ μεγέθει με-
γίστους καὶ ἀνδρείᾳ. ταῦτα δὲ ἐξαγγελλόμενα Ἀλέξαν- 2
δρον μὲν παρώξυνεν ἐς ἐπιθυμίαν τοῦ πρόσω ἰέναι· οἱ
Μακεδόνες δὲ ἐξέκαμνον ἤδη ταῖς γνώμαις, πόνους τε ἐκ
πόνων καὶ κινδύνους ἐκ κινδύνων ἐπαναιρούμενον ὁρῶντες
τὸν βασιλέα· ξύλλογοί τε ἐγίγνοντο κατὰ τὸ στρατόπεδον
τῶν μὲν τὰ σφέτερα ὀδυρομένων, ὅσοι ἐπιεικέστατοι, τῶν
δὲ οὐκ ἀκολουθήσειν, οὐδ᾽ ἢν ἄγῃ Ἀλέξανδρος, ἀπισχυ-
ριζομένων. ταῦτα ὡς ἐπύθετο Ἀλέξανδρος, πρὶν καὶ ἐπὶ
μεῖζον προελθεῖν τὴν ταραχὴν τοῖς στρατιώταις καὶ τὴν
ἀθυμίαν, ξυγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν τάξεων ἔλεξεν ὧδε.

Ὁρῶν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Μακεδόνες τε καὶ ξύμμαχοι, 3
οὐχ ὁμοίᾳ ἔτι τῇ γνώμῃ ἑπομένους μοι ἐς τοὺς κινδύνους,

schaften. — *μεγέθει μεγ.*, z. 19, 5. — Zu *ἀνδρείᾳ* ist aus *μεγίστους* etwas hart ein dem Nomen gemässer Superlativbegriff (*διαφέροντας*) zu ergänzen.

2. *ἐξέκαμνον τ. γνώμαις*, verloren aus Ueberdruss Lust u. Muth (nachher *ἀθυμία*): ihre Gründe setzt Coenus 27, 5 ff. auseinander, zu denen nach Diodor 17, 94 noch die Beschwerden eines 70 tägigen tropischen Regens unter Stürmen und Gewittern kamen. — *ἐκ*, wir: über oder auf, im Griechischen bezeichnender eine Mühe aus der andern hervorgehend. — *ξύλλογοι*, Zusammenrottungen. — *ἐπιεικέστατοι*, die Gemässigtsten im Gegensatz zu den offenbaren Meuterern. — Nach Diod. 17, 94 u. Curt. 9, 2 suchte Alexander die Truppen zur Fortsetzung des Krieges durch Gestattung der Plünderung der reichen Ufergegenden des Hyphasis und Geschenke an ihre Weiber u. Kinder geneigt zu machen.

ξυνήγαγον ἐς ταὐτό, ὡς ἢ πείσας ἄγειν τοῦ πρόσω ἢ πεισθεὶς ὀπίσω ἀποστρέφεσθαι. εἰ μὲν δὴ μεμπτοί εἰσιν ὑμῖν οἱ μέχρι δεῦρο πονηθέντες πόνοι καὶ αὐτὸς ἐγὼ
4 ἡγούμενος, οὐδὲν ἔτι προὔργου λέγειν μοί ἐστιν. εἰ δὲ Ἰωνία τε πρὸς ὑμῶν διὰ τούσδε τοὺς πόνους ἔχεται καὶ Ἑλλήσποντος καὶ Φρύγες ἀμφότεροι καὶ Καππαδόκες καὶ Παφλαγόνες καὶ Λυδοὶ καὶ Κᾶρες καὶ Λύκιοι καὶ Παμφυλία δὲ καὶ Φοινίκη καὶ Αἴγυπτος ξὺν τῇ Λιβύῃ τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Ἀραβίας ἔστιν ἃ καὶ Συρία ἥ τε κοίλη καὶ
5 ἡ μέση τῶν ποταμῶν, καὶ Βαβυλὼν δὲ ἔχεται καὶ τὸ Σουσίων ἔθνος καὶ Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ ὅσων Πέρσαι καὶ Μῆδοι ἐπῆρχον, καὶ ὅσων δὲ οὐκ ἦρχον, τὰ ὑπὲρ τὰς Κασπίας πύλας, τὰ ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ Καυκάσου, ὁ Τάναϊς, τὰ πρόσω ἔτι τοῦ Ταναΐδος, Βακτριανοί, Ὑρκάνιοι, ἡ θάλασσα ἡ Ὑρκανία, Σκύθας τε ἀνεστείλαμεν ἔστε ἐπὶ τὴν ἔρημον, ἐπὶ τούτοις μέντοι καὶ ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς διὰ τῆς ἡμετέρας ῥεῖ, ὁ Ὑδάσπης διὰ τῆς ἡμετέρας, ὁ Ἀκεσίνης, ὁ Ὑδραώτης, τί ὀκνεῖτε καὶ τὸν Ὕφασιν καὶ τὰ ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ Ὑφάσιος γένη προσθεῖναι τῇ ὑμετέρᾳ
6 Μακεδόνων ἀρχῇ; ἢ δέδιτε μὴ δέξωνται ὑμᾶς ἔτι ἄλλοι βάρβαροι ἐπιόντας; ὧν γε οἱ μὲν προσχωροῦσιν ἑκόντες, οἱ δὲ φεύγοντες ἁλίσκονται, οἱ δὲ ἀποφυγόντες τὴν χώραν ἡμῖν ἔρημον παραδιδόασιν· ἡ δὲ τοῖς ξυμμάχοις τε καὶ τοῖς ἑκοῦσι προσχωρήσασι προστίθεται.

3. *μεμπτοί*, über die ihr euch beschweren könnt. Die verschiedenen im Folgenden erwähnten Eroberungen sind im 2. und 3. Buche erzählt. — *τοῦ πρόσω*, z. 2, 6, 4.

5. *μέση τ. ποταμῶν*, s. 3, 7, 3. 7, 7, 3. — *ὁ Τάναϊς*, Pflugk's Conjectur st. *ὅ τι ἂν ἐς*. — *τί ὀκνεῖτε*, Nachsatz zu *εἰ δέ* § 4.

6. *ἢ δέδιτε μή* —, oder fürchtet ihr, dass noch andere Barbaren euch Stand halten werden —, eine Besorgniss, die der folgende Gedanke als nichtig hinstellt.

26. 1. *μέν* beschränkt die Gültigkeit der Behauptung auf den *ἀνὴρ γενναῖος*, das Ideal eines wackern Mannes. Sinn: d. wackere Mann findet Ziel und Ende seiner Mühen nur in den Mühen selbst, soweit diese zu rühmlichen Thaten führen; ihm sind diese Mühen Selbstzweck: so lange noch solche Kämpfe in Aussicht stehen, kennt er kein Ende. So entspricht der Gedanke der kurzen Aeusserung 24, 8 und Lucans Worten über Caesar: *nil actum repulans, si quid superesset agendum.* — *αὐτῷ τῷ πολεμεῖν*, im

26 Πέρας δὲ τῶν πόνων γενναίῳ μὲν ἀνδρὶ οὐδὲν δοκῶ ἔγωγε ὅτι μὴ αὐτοὺς τοὺς πόνους, ὅσοι αὐτῶν ἐς καλὸ ἔργα φέρουσιν. εἰ δέ τις καὶ αὐτῷ τῷ πολεμεῖν ποθεῖ ἀκοῦσαι ὅ τιπερ ἔσται πέρας, μαθέτω ὅτι οὐ πολλὴ ἔτι ἡμῖν ἡ λοιπή ἐστιν ἔστε ἐπὶ τὸν ποταμόν τε Γάγγην καὶ τὴν ἑῴαν θάλασσαν· ταύτῃ δὲ λέγω ὑμῖν ξυναφὴς φανεῖται ἡ Ὑρκανία θάλασσα· ἐκπεριέρχεται γὰρ γῆν περὶ πᾶσαν ἡ μεγάλη θάλασσα. καὶ ἐγὼ ἐπιδείξω Μακεδόσι 2
τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις τὸν μὲν Ἰνδικὸν κόλπον ξύῤῥουν ὄντα τῷ Περσικῷ, τὴν δὲ Ὑρκανίαν τῷ Ἰνδικῷ· ἀπὸ δὲ τοῦ Περσικοῦ ἐς Λιβύην περιπλευσθήσεται στόλῳ ἡμετέρῳ τὰ μέχρι Ἡρακλέους Στηλῶν· ἀπὸ δὲ Στηλῶν ἡ ἐντὸς Λιβύη πᾶσα ἡμετέρα γίγνεται καὶ ἡ Ἀσία δὴ οὕτω πᾶσα, καὶ ὅροι τῆς ταύτῃ ἀρχῆς οὕσπερ καὶ τῆς γῆς ὅρους ὁ θεὸς ἐποίησε. νῦν δὲ δὴ ἀποτρεπομένων πολλὰ 3
μὲν μάχιμα ὑπολείπεται γένη ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Ὑφάσιος ἔστε ἐπὶ τὴν ἑῴαν θάλασσαν, πολλὰ δὲ ἀπὸ τούτων ἔτι ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν ὡς ἐπὶ βοῤῥᾶν ἄνεμον, καὶ τὰ Σκυθικὰ γένη οὐ πόῤῥω τούτων, ὥστε δέος μὴ ἀπελθόντων ὀπίσω καὶ τὰ νῦν κατεχόμενα οὐ βέβαια ὄντα ἐπαρθῇ πρὸς ἀπόστασιν πρὸς τῶν μήπω ἐχομένων. καὶ τότε δὴ 4
ἀνόνητοι ἡμῖν ἔσονται οἱ πολλοὶ πόνοι ἢ ἄλλων αὖθις ἐξ ἀρχῆς δεήσει πόνων τε καὶ κινδύνων. ἀλλὰ παραμείνατε, ἄνδρες Μακεδόνες καὶ ξύμμαχοι. πονούντων τοι καὶ κινδυνευόντων τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ζῆν τε ξὺν ἀρετῇ

Gegensatz zum allgemeinen *πόνοι* von ihrer speciellen Lage: verlangt aber Jemand das endliche Ziel unserer Kriege zu wissen —. **λέγω ὑμῖν,** verbindungslos als Parenthese eingeschobene Versicherung, wie öfter *οἶμαι, οἶδα, δοκῶ.* — **ξυναφής,** über diesen Irrthum s. 5, 5, 4.

2. **στῆλαι** (z. 2, 16, 4) gilt als Nom. propr., daher ohne Artikel. — **ἡ ἐντὸς Λιβύη,** L. inferior, das ganze innere Afrika von den Säulen des Herkules bis an die Grenzen von Asien im Gegensatz zur Nord- und Ostküste. — **Ἀσία,** z. 3, 30, 9. — **οὕσπερ,** d. h. das Meer.

3. **ἀποτρεπομένων** — **ἀπελθόντων,** ergänze *ἡμῶν*: diese Auslassung des Pron. der 1. Person ist viel seltener als die der 3., auch bedarf es eigentlich dieser Annahme nicht bei dieser Auffassung: kehrt man jetzt um, so —. **ἀπὸ τούτων,** von diesen an, nach unserem Gebrauch = nach, hinter diesen.

4. **τοί,** ja, häufig zur Bekräftigung allgemeiner Sentenzen. —

ἡδὺ καὶ ἀποθνήσκειν κλέος ἀθάνατον ὑπολειπομένους.
5 ἢ οὐκ ἴστε ὅτι ὁ πρόγονος ὁ ἡμέτερος οὐκ ἐν Τίρυνθι
οὐδὲ Ἄργει, ἀλλ' οὐδὲ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ Θήβαις μένων
ἐς τοσόνδε κλέος ἦλθεν ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι
ἢ δοκεῖν; οὐ μὲν δὴ οὐδὲ Διονύσου, ἁβροτέρου τούτου
θεοῦ ἢ καθ' Ἡρακλέα, ὀλίγοι πόνοι. ἀλλὰ ἡμεῖς γε καὶ
ἐπ' ἐκεῖνα τῆς Νύσης ἀφίγμεθα καὶ ἡ Ἄορνος πέτρα ἡ
6 τῷ Ἡρακλεῖ ἀνάλωτος πρὸς ἡμῶν ἔχεται. ὑμεῖς δὲ καὶ
τὰ ἔτι ὑπόλοιπα τῆς Ἀσίας πρόσθετε τοῖς ἤδη κεκτημέ-
νοις καὶ τὰ ὀλίγα τοῖς πολλοῖς. ἐπεὶ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς
τί ἂν μέγα καὶ καλὸν κατεπέπρακτο, εἰ ἐν Μακεδονίᾳ
καθήμενοι ἱκανὸν ἐποιούμεθα ἀπόνως τὴν οἰκείαν δια-
σώζειν, Θρᾷκας τοὺς ὁμόρους ἢ Ἰλλυριοὺς ἢ Τριβαλλοὺς
ἢ καὶ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι οὐκ ἐπιτήδειοι ἐς τὰ ἡμέτερα
ἀναστέλλοντες;
7 Εἰ μὲν δὴ ὑμᾶς πονοῦντας καὶ κινδυνεύοντας αὐτὸς
ἀπόνως καὶ ἀκινδύνως ἐξηγούμενος ἦγον, οὐκ ἀπεικότως
ἂν προεκάμνετε ταῖς γνώμαις, τῶν μὲν πόνων μόνοις
ὑμῖν μετόν, τὰ δὲ ἆθλα αὐτῶν ἄλλοις περιποιοῦντες·
νῦν δὲ κοινοὶ μὲν ἡμῖν οἱ πόνοι, ἴσον δὲ μέτεστι τῶν
8 κινδύνων, τὰ δὲ ἆθλα ἐν μέσῳ κεῖται ξύμπασιν. ἥ τε
γὰρ χώρα ὑμετέρα καὶ ὑμεῖς αὐτῆς σατραπεύετε. καὶ τῶν
χρημάτων τὸ μέρος νῦν τε ἐς ὑμᾶς τὸ πολὺ ἔρχεται καὶ

ὑπολειπομένους, wenn man hinterlässt.

5. *πρόγονος*, Herkules, s. z. 2, 5, 9. — *Τίρυνθι* — *Θήβαις*, Amphitryo, Gemahl der Alkmene, der Mutter des Herkules, war König von Tiryns in Argos: die gewöhnliche Sage lässt den Herkules in Theben, wohin Amphitryo mit Alkmene von Sthenelus vertrieben geflohen war, nicht in Tiryns, geboren sein. Alexander folgt der weniger verbreiteten Angabe, die die Flucht erst nach der Geburt des Herkules setzt, s. Diodor 4, 10. — *οὐδὲ Ἄργει* statt *οὐδ' ἐν Ἄ.* handschriftlich; eine Präposit. reicht für beide eng verbundene Nomina aus. — *ἀλλ' οὐδέ* führt ein weiteres Feld seiner Thaten, mit dem er sich doch nicht begnügt, ein. — *δοκεῖν*: *γενέσθαι*. — *οὐ* — *οὐδέ*, aber auch nicht: *δή* urgirt die Negation. — *ἢ καθ'*, z. 4, 6, 7. — *ἀλλὰ ἡμεῖς γε*, was er durch Worte auszudrücken Anstand nimmt, dass sie Grösseres u. Schwereres vollbracht, spricht er durch Erwähnung ihrer Thaten aus.

6. *κεκτημένοις*, passiv. — *ἢ καί*, oder auch, allenfalls, d. h. höchstens. — *οὐκ ἐπιτήδειοι*, nicht freundlich gesinnt (D.): gewöhnlich mit dem Dat. in dieser Bedeutung.

ἐπειδὰν ἐπεξέλθωμεν τὴν Ἀσίαν, τότε οὐκ ἐμπλήσας μὰ Δία ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλὼν ὅσα ἕκαστος ἐλπίζει ἀγαθὰ ἔσεσθαι τοὺς μὲν ἀπιέναι οἴκαδε ἐθέλοντας εἰς τὴν οἰκείαν ἀποπέμψω ἢ ἐπανάξω αὐτός· τοὺς δὲ αὐτοῦ μένοντας ζηλωτοὺς τοῖς ἀπερχομένοις ποιήσω.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπόντος Ἀλεξάνδρου πολὺν 27
μὲν χρόνον σιωπὴ ἦν οὔτε ἀντιλέγειν τολμώντων πρὸς τὸν βασιλέα ἐκ τοῦ εὐθέος οὔτε ξυγχωρεῖν ἐθελόντων. ἐν δὲ τούτῳ πολλάκις μὲν Ἀλέξανδρος ἐκέλευε λέγειν τὸν βουλόμενον, εἰ δή τις τὰ ἐναντία τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεχθεῖσι γινώσκει· ἔμενε δὲ καὶ ὡς ἐπὶ πολὺ ἡ σιωπή· ὀψὲ δέ ποτε θαρσήσας Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους ἔλεξε τοιάδε.

Ἐπειδὴ καὶ αὐτός, ὦ βασιλεῦ, οὐ κατὰ πρόσταγμα 2
ἐθέλεις Μακεδόνων ἐξηγεῖσθαι, ἀλλὰ πείσας μὲν ἄξειν φῄς, πεισθεὶς δὲ οὐ βιάσασθαι, οὐχ ὑπὲρ ἡμῶν τῶνδε ποιήσομαι ἐγὼ τοὺς λόγους, οἳ καὶ προτιμώμενοι τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἆθλα τῶν πόνων οἱ πολλοὶ ἤδη κεκομισμένοι καὶ τῷ κρατιστεύειν παρὰ τοὺς ἄλλους πρόθυμοί σοι ἐς πάντα ἐσμέν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς τῆς πολλῆς.
οὐδὲ ὑπὲρ ταύτης τὰ καθ' ἡδονὴν ἐκείνοις ἐρῶ, ἀλλ' ἃ 3
νομίζω ξύμφορά τέ σοι ἐς τὰ παρόντα καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάλιστα ἀσφαλῆ εἶναι. δίκαιος δέ εἰμι καθ' ἡλικίαν τε μὴ ἀποκρύπτεσθαι τὰ δοκοῦντα βέλτιστα καὶ

7. *αὐτὸς ἀπόνως*, vgl. 7, 10, 1. — *προεκάμνετε*, vor der Ausführung der noch übrigen Unternehmungen. — *μετὸν — περιποιοῦντες*, Verbindung eines absoluten mit einem regierten Partic. — *ἐν μέσῳ*, in der Mitte der Bewerber wurden die Kampfpreise aufgestellt zur Andeutung der gleichen Berechtigung Aller.

8. *ἐμπλήσας ὑμᾶς*, wie der Gegensatz zeigt: eure Erwartungen erfüllend; Xen. Anab. 1, 7, 8: *ἐμπιπλὰς ἁπάντων τὴν γνώμην*.

27. 1. *ἐκ τοῦ εὐθέος*, z. 2, 17, 2. — *θαρσήσας*, nachdem er Muth gefasst; Curtius 9, 3, 1: *ne sic quidem ulli militum vox exprimi potuit: — tandem Coenus ausus est cunctantibus ceteris propius tribunal accedere.* — *ἔλεξε τοιάδε* ist auch bei Thucyd. die gewöhnliche Einführungsformel von Reden, streng genommen mit dem Unterschied von *τάδε*, dass dieses die wörtliche Wiedergabe, jenes nur die des Hauptinhaltes verspricht.

2. *προτιμώμενοι — κεκομισμένοι — τῷ κρατιστεύειν* sind sinngleich; jene = *τῷ προτιμᾶσθαι, τῷ κεκομίσθαι*, dieses = *κρατιστεύοντες*.

3. *τὰ καθ' ἡδονήν*, das ihrer Lust Gemässe, was sie am liebsten

κατὰ τὴν ἐκ σοῦ μοι οὖσαν καὶ ἐς τοὺς ἄλλους ἀξίωσιν
καὶ κατὰ τὴν ἐν τοῖς πόνοις τε καὶ κινδύνοις ἐς τόδε
4 ἀπροφάσιστον τόλμαν. ὅσῳ γάρ τοι πλεῖστα καὶ μέγιστα
σοί τε ἡγουμένῳ καταπέπρακται καὶ τοῖς ἅμα σοὶ οἴκο-
θεν ὁρμηθεῖσι, τοσῷδε μᾶλλόν τι ξύμφορόν μοι δοκεῖ
πέρας τι ἐπιθεῖναι τοῖς πόνοις τε καὶ κινδύνοις. αὐτὸς
γάρ τοι ὁρᾷς ὅσοι μὲν Μακεδόνων τε καὶ Ἑλλήνων ἅμα
5 σοὶ ὡρμήθημεν, ὅσοι δὲ ὑπολελείμμεθα· ὧν Θετταλοὺς
μὲν ἀπὸ Βάκτρων εὐθύς, οὐ προθύμους ἔτι ἐς τοὺς πό-
νους αἰσθόμενος, οἴκαδε, καλῶς ποιῶν, ἀπέπεμψας· τῶν
δὲ ἄλλων Ἑλλήνων οἱ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς σοῦ
οἰκισθείσαις κατῳκισμένοι οὐδ' οὗτοι πάντες ἑκόντες μέ-
νουσιν· οἱ δέ, ξυμπονοῦντές τε ἔτι καὶ ξυγκινδυνεύοντες
αὐτοί τε καὶ ἡ Μακεδονικὴ στρατιά, τοὺς μὲν ἐν ταῖς
μάχαις ἀπολωλέκασιν, οἱ δὲ ἐκ τῶν τραυμάτων ἀπό-
μαχοι γεγενημένοι ἄλλοι ἄλλῃ τῆς Ἀσίας ὑπολελειμ-
6 μένοι εἰσίν· οἱ πλείους δὲ νόσῳ ἀπολώλασιν, ὀλίγοι δὲ
ἐκ πολλῶν ὑπολείπονται, καὶ οὔτε τοῖς σώμασιν ἔτι
ὡσαύτως ἐῤῥωμένοι, ταῖς τε γνώμαις πολὺ ἔτι μᾶλλον
προκεκμηκότες. καὶ τούτοις ξύμπασι πόθος μὲν γονέων
ἐστίν, ὅσοις ἔτι σώζονται, πόθος δὲ γυναικῶν καὶ παί-
δων, πόθος δὲ δὴ τῆς γῆς αὐτῆς τῆς οἰκείας, ἣν ξὺν τῷ
ἐκ σοῦ πορισθέντι σφίσι κόσμῳ, μεγάλοι τε ἀντὶ μικρῶν
καὶ πλούσιοι ἐκ πενήτων ἀναστρέφοντες, ξύγγνωστοί εἰσιν

hören würden. — *ἐς τοὺς ἄλλους*, die *ἀξίωσις* wird als zu den Andern hingelangender Ausfluss des Wohlwollens Alexanders gedacht. — *ἀπροφάσιστος τόλμα*, Muth, der keinen Vorwand kennt, sich einer Gefahr zu entziehen.

4. *ὡρμήθημεν — ὑπολελείμμεθα*, jenes vom Anfang des Unternehmens, dieses vom gegenwärtigen Zustand.

5. *ἀπὸ Βάκτρων* ist ein Irrthum des Schriftstellers oder der Abschreiber. „Von Ecbatana, nicht von Bactra aus, hatte Alexander nach 3, 19, 5 die thessalischen Reiter und andere Verbündete entlassen und in Bactra war es, wo Epocillus wieder zu ihm kam, nachdem er die Thessalier bis an die See geleitet hatte.“ Dörner. — *καλῶς ποιῶν*, recht daran thuend.

6. *σώμασιν*, körperlich — *γνώμαις προκεκμηκότες*, geistig entmuthigt (D.). — *σώζονται* = *σῷοί εἰσιν*: den Zustand des Heeres schildert Diodor 17, 94 also: *πολλὴ φθορὰ τῶν στρατιωτῶν ἐγεγόνει —, καὶ τῶν μὲν ἵππων*

ἐπιδεῖν ποθοῦντες. σὺ δὲ νῦν μὴ ἄγειν ἄκοντας· οὐδὲ 7
γὰρ ὁμοίοις ἔτι χρήσῃ ἐς τοὺς κινδύνους, οἷς τὸ ἑκούσιον ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀπέσται· ἐπανελθὼν δ᾽ αὐτός τε, εἰ δοκεῖ, ἐς τὴν οἰκείαν καὶ τὴν μητέρα τὴν σαυτοῦ ἰδὼν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων καταστησάμενος καὶ τὰς νίκας ταύτας τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἐς τὸν πατρῷον οἶκον κομίσας οὕτω δὴ ἐξ ἀρχῆς ἄλλον στόλον στέλλεσθαι, εἰ μὲν βούλει, ἐπ᾽ αὐτὰ ταῦτα τὰ πρὸς τὴν ἕω ᾠκισμένα Ἰνδῶν γένη· εἰ δὲ βούλει, ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον· εἰ δέ, ἐπὶ Καρχηδόνα καὶ τὰ ἐπ᾽ ἐκεῖνα Καρχηδονίων τῆς Λιβύης. ταῦτα δὲ σὸν ἤδη ἐξηγεῖσθαι. ἕψονται δέ σοι ἄλλοι 8
Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, νέοι τε ἀντὶ γερόντων καὶ ἀκμῆτες ἀντὶ κεκμηκότων, καὶ οἷς τὰ τοῦ πολέμου διὰ τὸ ἀπείρατον ἔς τε τὸ παραυτίκα οὐ φοβερὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα ἐν σπουδῇ ἔσται· οὓς καὶ ταύτῃ ἔτι προθυμότερον ἀκολουθήσειν σοι εἰκός, ὁρῶντας τοὺς πρότερον ξυμπονήσαντάς τε καὶ ξυγκινδυνεύσαντας ἐς τὰ σφέτερα ἤδη ἐπανεληλυθότας, πλουσίους τε ἀντὶ πενήτων καὶ ἀντὶ ἀφανῶν τῶν πάλαι εὐκλεεῖς. καλὸν δέ, ὦ 9
βασιλεῦ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ ἡ ἐν τῷ εὐτυχεῖν σωφροσύνη. σοὶ μὲν γὰρ αὐτῷ ἡγουμένῳ καὶ στρατιὰν τοιαύτην ἄγοντι ἐκ μὲν πολεμίων δέος οὐδέν· τὰ δὲ ἐκ τοῦ δαιμονίου ἀδόκητά τε καὶ ταύτῃ καὶ ἀφύλακτα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί.

διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ὁδοιπορίας τὰς ὁπλὰς ὑποτετρῖφθαι συνέβαινε, τῶν δὲ ὅπλων τὰ μὲν πλεῖστα κατεξάνθαι, καὶ τὸν μὲν Ἑλληνικὸν ἱματισμὸν ἐκλελοιπέναι, συναναγκάζεσθαι δὲ βαρβαρικοῖς ὑφάσμασι χρῆσθαι συντεμόντας τὰ τῶν Ἰνδῶν περιβλήματα· κατὰ τύχην δὲ καὶ χειμῶνες ἄγριοι κατεῤῥάγησαν ἐφ᾽ ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ βρονταὶ συνεχεῖς καὶ κεραυνοὶ κατέσκηπτον. — *αὐτῆς τῆς οἰκείας* überbietet den vorhergehenden Gedanken: nach dem blossen heimathlichen Boden. — *ξύγγνωστοι*, die Construction beruht auf dem Gebrauch, auch von einen Dat. oder Genitiv regierenden Activis ein persönliches Passiv. zu bilden. Lucian Anachars. 34: *ὑμεῖς δὲ σύγγνωστοι ἐν ὅπλοις ἀεὶ βιοῦντες.*

7. *ἄγειν*, z. 4, 20, 4.

8. *ἤδη ἐξηγεῖσθαι*, sodann anzugeben. — *διὰ τὸ ἀπείρατον*, weil sie ihn noch nicht aus eigener Erfahrung kennen.

9. *εἴπερ τι*, z. 2, 1, 3. — *σωφροσύνη* wird auch 4, 7, 5 empfohlen. — *σοὶ μέν* lässt als Gegensatz jeden Andern denken.

28 Τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Κοίνου θόρυβον γενέσθαι ἐκ τῶν παρόντων ἐπὶ τοῖς λόγοις· πολλοῖς δὲ δὴ καὶ δάκρυα προχυθέντα ἔτι μᾶλλον δηλῶσαι τό τε ἀκούσιον τῆς γνώμης ἐς τοὺς πρόσω κινδύνους καὶ τὸ καθ᾽ ἡδονήν σφισιν εἶναι τὴν ἀναχώρησιν. Ἀλέξανδρος δὲ τότε μὲν ἀχθεσθεὶς τοῦ τε Κοίνου τῇ παῤῥησίᾳ καὶ τῷ ὄκνῳ τῶν ἄλλων ἡγε-
2 μόνων διέλυσε τὸν ξύλλογον· ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν ξυγκαλέσας αὖθις ξὺν ὀργῇ τοὺς αὐτοὺς αὐτὸς μὲν ἰέναι ἔφη τοῦ πρόσω, βιάσεσθαι δὲ οὐδένα ἄκοντα Μακεδόνων ξυνέπεσθαι· ἕξειν γὰρ τοὺς ἀκολουθήσοντας τῷ βασιλεῖ σφῶν ἑκόντας· τοῖς δὲ καὶ ἀπιέναι οἴκαδε ἐθέλουσιν ὑπάρχειν ἀπιέναι καὶ ἐξαγγέλλειν τοῖς οἰκείοις ὅτι τὸν βασιλέα σφῶν ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἐπανήκουσιν ἀπο-
3 λιπόντες. ταῦτ᾽ εἰπόντα ἀπελθεῖν ἐς τὴν σκηνήν, μηδέ τινα τῶν ἑταίρων προσέσθαι αὐτῆς τε ἐκείνης τῆς ἡμέρας καὶ ἐς τὴν τρίτην ἔτι ἀπ᾽ ἐκείνης, ὑπομένοντα εἰ δή τις τροπὴ ταῖς γνώμαις τῶν Μακεδόνων τε καὶ ξυμμάχων, οἷα δὴ ἐν ὄχλῳ στρατιωτῶν τὰ πολλὰ φιλεῖ γίγνεσθαι,
4 ἐμπεσοῦσα εὐπειθεστέρους παρέξει αὐτούς. ὡς δὲ σιγὴ αὖ πολλὴ ἦν ἀνὰ τὸ στρατόπεδον καὶ ἀχθόμενοι μὲν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ δῆλοι ἦσαν, οὐ μὴν μεταβαλλόμενοί γε ὑπ᾽ αὐτῆς, ἐνταῦθα δὴ λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ὅτι ἐπὶ τῇ διαβάσει οὐδὲν μεῖον ἐθύετο, θυομένῳ δὲ οὐκ ἐγίγνετο αὐτῷ τὰ ἱερά. τότε δὴ τοὺς πρεσβυτάτους τε τῶν ἑταί-

28. 1. *πολλοῖς* gehört zu *προχυθέντα*, vgl. 6, 13, 2. Curtius 9, 3, 16: *clamor undique cum ploratu oritur.* — *γενέσθαι*, abhängig von einem ausgelassenen *λέγουσι, λέγεται*, als ob auch die vorstehenden Reden in abhängiger, nicht in selbständiger Form gegeben wären. — *τὸ ἀκούσιον τῆς γνώμης*, ihre Abneigung (D.). — *τὸ καθ᾽ ἡδ.*, z. 27, 2. — *ὄκνῳ*, Bedenklichkeit (D.), anders Curtius 9, 3, 17: *iamque et alii duces praecipueque seniores, quis ob aetatem et excusatio honestior erat et auctoritas maior, eadem precabantur.*

2. *ἀκολουθήσοντας*, *inveniam qui desertum a vobis sequantur: Scythae Bactrianique erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri*, Curtius 9. 2, 33 in Einzelheiten abweichend. — *καί* vor dem ersten *ἀπιέναι* scheint unlogisch, schicklich wird es vor dem zweiten stehen.

3. *μηδέ τινα*, anders Curt. 9, 3, 18: *claudi regiam iussit, omnibus praeter assuetos adire prohibitis. Biduum irae datum est, tertio die processit.*

4. *τότε δή*, nun erst. D. vermuthet hierin eine Art von Beschönigung der Nachgiebigkeit gegen

ρων καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιτηδείους αὐτῷ ξυναγαγών, ὡς πάντα ἐς τὴν ὀπίσω ἀναχώρησιν αὐτῷ ἔφερεν, ἐκφαίνει ἐς τὴν στρατιὰν ὅτι ἔγνωσται ὀπίσω ἀποστρέφειν.

29 Οἱ δὲ ἐβόων τε οἷα ἂν ὄχλος ξυμμιγὴς χαίρων βοήσειε καὶ ἐδάκρυον οἱ πολλοὶ αὐτῶν· οἱ δὲ καὶ τῇ σκηνῇ τῇ βασιλικῇ πελάζοντες εὔχοντο Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ καὶ ἀγαθά, ὅτι πρὸς σφῶν μόνων νικηθῆναι ἠνέσχετο. ἔνθα δὴ διελὼν κατὰ τάξεις τὴν στρατιὰν δώδεκα βωμοὺς κατασκευάζειν προστάττει, ὕψος μὲν κατὰ τοὺς μεγίστους πύργους, εὖρος δὲ μείζονας ἔτι ἢ κατὰ πύργους, χαριστήρια τοῖς θεοῖς τοῖς ἐς τοσόνδε ἀγαγοῦσιν αὐτὸν νικῶντα καὶ μνημεῖα τῶν αὐτοῦ πόνων. ὡς δὲ κατεσκευασμένοι 2
αὐτῷ οἱ βωμοὶ ἦσαν, θύει δὴ ἐπ' αὐτῶν ὡς νόμος καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικόν τε καὶ ἱππικόν. καὶ τὴν μὲν χώραν τὴν μέχρι τοῦ Ὑφάσιος ποταμοῦ Πώρῳ ἄρχειν προσέθηκεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ὑδραώτην ἀνέστρεφε. διαβὰς δὲ τὸν Ὑδραώτην, ἐπὶ τὸν Ἀκεσίνην αὖ ἐπανῄει ὀπίσω. καὶ ἐνταῦθα καταλαμβάνει τὴν πόλιν ἐξῳκοδομημένην 3
ἥντινα Ἡφαιστίων αὐτῷ ἐκτειχίσαι ἐτάχθη· καὶ ἐς ταύτην ξυνοικίσας τῶν τε προσχώρων ὅσοι ἐθελονταὶ κατῳκίζοντο καὶ τῶν μισθοφόρων ὅ τιπερ ἀπόμαχον αὐτὸς τὰ ἐπὶ τῷ κατάπλῳ παρεσκευάζετο τῷ ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν.

Ἐν τούτῳ δὲ ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν Ἀρσάκης τε ὁ τῆς 4

den Willen seines ungehorsamen Heeres. — *ἔφερεν — ἐς*, hinwies — auf, vgl. 7, 8, 2. — *ἐκφαίνει ἐς*, liess bekannt machen an —.

29. 1. *οἷα*, wie man sich vorstellen kann, dass. — *νικηθῆναι ἠνέσχετο*, z. 2, 17, 3. — *δώδεκα βωμούς*, Curtius 9, 3, 19: *erigi 12 aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suae, munimenta quoque castrorum iussit extendi cubiliaque amplioris formae, quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum praeparans.* Aehnlich Diodor 17, 95 und Plut. Alex. 62: *πολλὰ πρὸς δόξαν ἀπατηλὰ καὶ σοφιστικὰ μηχανώμενος· καὶ γὰρ ὅπλα μείζονα καὶ φάτνας ἵππων καὶ χαλινοὺς βαρυτέρους κατασκευάσας ἀπέλιπέ τε καὶ διέρριψε.* Nach Strabo 3, 5 p. 171 that er es in Nachahmung des Dionysus und Herkules: der Ort, wo diese Riesenaltäre errichtet wurden, lässt sich mit Sicherheit nicht angeben.

3. *τὴν πόλιν*, sie ist unerwähnt geblieben; von einer andern Sendung Hephästions s. c. 21. — *κατάπλῳ*, s. 6, 1, 1.

ὁμόρου Ἀβισάρῃ χώρας ὕπαρχος καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀβισάρου καὶ οἱ ἄλλοι οἰκεῖοι, δῶρά τε κομίζοντες ἃ μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς καὶ τοὺς παρ' Ἀβισάρου ἐλέφαντας, ἀριθμὸν ἐς τριάκοντα· Ἀβισάρην γὰρ νόσῳ ἀδύνατον γενέσθαι ἐλθεῖν. ξυνέβαινον δὲ τούτοις καὶ οἱ παρ' Ἀλεξάνδρου ἐκπεμ-
5 φθέντες πρέσβεις πρὸς Ἀβισάρην. καὶ ταῦτα οὐ χαλεπῶς πιστεύσας οὕτως ἔχειν Ἀβισάρῃ τε τῆς αὑτοῦ χώρας σατραπεύειν ἔδωκε καὶ Ἀρσάκην τῇ Ἀβισάρου ἐπικρατείᾳ προσέθηκε· καὶ φόρους οὕστινας ἀποίσουσι τάξας θύει αὖ καὶ ἐπὶ τῷ Ἀκεσίνῃ ποταμῷ. καὶ τὸν Ἀκεσίνην αὖ διαβὰς ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην ἧκεν, ἵνα καὶ τῶν πόλεων τῆς τε Νικαίας καὶ τῶν Βουκεφάλων ὅσα πρὸς τῶν ὄμβρων πεπονηκότα ἦν ξὺν τῇ στρατιᾷ ἐπεσκεύασε καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκόσμει.

4. *ἀριθμόν*, so eine Handschrift statt *τὸν ἀρ.*, die seltene Auslassung des Artikels bei diesem Accus. findet sich in ganz gleicher Verbindung 4, 22, 8. — *γενέσθαι ἐλθεῖν*, abhängig von dem aus dem Zusammenhang (*κομίζοντες*) sich ergebenden Begriff der Aussage, die oft mit noch grösserer Freiheit ausgelassen ist, vgl. 6, 1, 4. — *ξυνέβαινον*, traten bei, d. h. bestätigten; über die Sache s. 20, 6.

5. *ἔδωκε*, z. 1, 17, 4. — *τῶν ὄμβρων*, s. 5, 9, 4.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἀλέξανδρος δέ, ἐπειδὴ παρεσκευάσθησαν αὐτῷ ἐπὶ τοῦ 1
Ὑδάσπου ταῖς ὄχθαις πολλαὶ μὲν τριακόντοροι καὶ ἡμιό-
λιαι, πολλὰ δὲ καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα καὶ ἄλλα ὅσα ἐς
παρακομιδὴν στρατιᾶς ποταμῷ εὔπορα, ἔγνω καταπλεῖν
κατὰ τὸν Ὑδάσπην ὡς ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. πρό- 2
τερον μέν γε ἐν τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ κροκοδείλους ἰδών, μόνῳ
τῶν ἄλλων ποταμῶν πλὴν Νείλου, πρὸς δὲ ταῖς ὄχθαις
τοῦ Ἀκεσίνου κυάμους πεφυκότας ὁποίους ἡ γῆ ἐκφέρει
ἡ Αἰγυπτία, καὶ ἀκούσας ὅτι ὁ Ἀκεσίνης ἐμβάλλει εἰς τὸν
Ἰνδόν, ἔδοξεν ἐξευρηκέναι τοῦ Νείλου τὰς ἀρχάς, ὡς τὸν 3
Νεῖλον ἐνθένδε ποθὲν ἐξ Ἰνδῶν ἀνίσχοντα καὶ δι᾽ ἐρήμου
πολλῆς γῆς ῥέοντα καὶ ταύτῃ ἀπολλύοντα τὸν Ἰνδὸν τὸ
ὄνομα, ἔπειτα ὁπόθεν ἄρχεται διὰ τῆς οἰκουμένης χώρας
ῥεῖν Νεῖλον ἤδη πρὸς Αἰθιόπων τε τῶν ταύτῃ καὶ Αἰ-

1. 1. *ἡμιόλιαι*, z. 3, 2, 4. — *ἐς παρακομιδὴν εὔπορα*, zur Fortschaffung dienlich; *παρα* — mit Rücksicht auf die Flussfahrt (neben den Ufern hin). — *τῷ ποταμῷ* mit *παρακομ.* zu verbinden, sehr ungewöhnlich st. *κατὰ τὸν ποταμόν*, Kr. vergleicht 14, 4.

2. *μέν γε* versichern (*γε*) die frühere Ansicht Alexanders mit Andeutung (*μέν*) des Gegensatzes (§ 5) der spätern richtigeren. — *μόνῳ* bestätigt Herod. 4, 44: *Ἰνδόν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος ποταμῶν πάντων παρέχεται*: doch sagt Aristobulus bei Strabo 15, 1, p. 707, sie wären *οὔτε πολλοὶ οὔτε βλαπτικοὶ ἀνθρώπων*. — *κυάμους*, die essbare bohnenartige Frucht des bei den Indern und Aegyptern heiligen Lotus, deren Genuss den Priestern verboten war, Herodot 2, 37. In der heutigen Botanik die Wasserpflanze (dah. *πρὸς ταῖς ὄχθαις*) *Nelumbium speciosum* od. *Cyathus Smithii.*

3. *ὡς*, z. 1, 9, 7. — *ταύτῃ*, dort.

γυπτίων καλούμενον, ὡς Ὅμηρος ἐποίησεν ἐπώνυμον τῆς Αἰγύπτου Αἴγυπτον, οὕτω δὴ ἐκδιδόναι ἐς τὴν ἐντὸς
4 *θάλασσαν. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα γράφοντα ὑπὲρ τῶν Ἰνδῶν τῆς γῆς ἄλλα τε γράψαι καὶ ὅτι δοκοίη αὑτῷ ἐξευρηκέναι τοῦ Νείλου τὰς πηγάς, μικροῖς δή τισι*
5 *καὶ φαύλοις ὑπὲρ τῶν τηλικούτων τεκμαιρόμενον. ἐπεὶ μέντοι ἀτρεκέστερον ἐξήλεγξε τὰ ἀμφὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ἰνδῷ, οὕτω δὴ μαθεῖν παρὰ τῶν ἐπιχωρίων τὸν μὲν Ὑδάσπην τῷ Ἀκεσίνῃ, τὸν Ἀκεσίνην δὲ τῷ Ἰνδῷ τό τε ὕδωρ ξυμβάλλοντας καὶ τῷ ὀνόματι ξυγχωροῦντας, τὸν Ἰνδὸν δὲ ἐκδιδόντα ἤδη ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν, δίστομον τὸν Ἰνδὸν ὄντα, οὐδέν τι αὐτῷ προσῆκον τῆς γῆς τῆς Αἰγυπτίας, τηνικαῦτα δὲ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὴν*
6 *μητέρα τοῦτο τὸ ἀμφὶ τῷ Νείλῳ γραφὲν ἀφελεῖν. καὶ τὸν κατάπλουν τὸν κατὰ τοὺς ποταμοὺς ἔστε ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐπινοοῦντα παρασκευασθῆναί οἱ ἐπὶ τῷδε κελεῦσαι τὰς ναῦς. αἱ δ' ὑπηρεσίαι αὐτῷ ἐς τὰς ναῦς ξυνεπληρώθησαν ἐκ τῶν ξυνεπομένων τῇ στρατιᾷ Φοινίκων καὶ Κυπρίων καὶ Καρῶν καὶ Αἰγυπτίων.*

2 *Ἐν δὲ τούτῳ Κοῖνος μέν, ἐν τοῖς πιστοτάτοις Ἀλεξάνδρῳ ὢν τῶν ἑταίρων, νόσῳ τελευτᾷ· καὶ τοῦτον θάπτει ἐκ τῶν παρόντων μεγαλοπρεπῶς. αὐτὸς δὲ ξυναγαγὼν τούς τε ἑταίρους καὶ ὅσοι Ἰνδῶν πρέσβεις παρ' αὐτὸν ἀφιγμένοι ἦσαν βασιλέα μὲν τῆς ἑαλωκυίας ἤδη Ἰνδῶν*

— *Ὅμηρος*, z. 5, 6, 5. — *οὕτω δή*, ähnliche Hervorhebung des Nachsatzes § 5 und 7, 1, 2. — *τὴν ἐντός*, z. 2, 16, 5.

4. *καὶ δὴ καί*, und demgemäss auch, eine das Vorhergehende bestätigende Folge einführend. — *γράψαι*, z. 5, 29, 4. — *δή* urgirt den vorhergehenden Begriff.

5. *ξυγχωροῦντας*, nachgebend, d. h. dem Indus ihre Namen abtretend. — *ἤδη*, nunmehr, nach Aufnahme der vereinigten Flüsse. — *δίστομον — ὄντα*, nachträgliche Angabe der Art und Weise. — *οὐδὲν — προσῆκον*, ohne etwas gemein zu haben mit —. — *τηνικαῦτα δέ*, zweiter Nachsatz zu *ἐπεί*, ohne Rücksicht auf den durch *οὕτω δή* eingeführten. — *ἀμφί*, z. 1, 22. 3.

6. *ὑπηρεσίαι*, z. 1, 20, 1.

2. 1. *ἐκ τ. παρόντων* lässt dem Prädicat *μεγαλοπρεπῶς* nur relative Gültigkeit. Dass C. durch sein Auftreten 5, 27 in der Gunst des Königs gesunken, dürfte vielleicht aus Curt. 9, 13, 20 zu folgern sein: *cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tamen propter paucos dies longam ora-*

γῆς ἀπέδειξε Πῶρον, ἑπτὰ μὲν ἐθνῶν τῶν ξυμπάντων, πόλεων δὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τὰς δισχιλίας. τὴν στρα- 2
τιὰν δὲ διένειμεν ὧδε. αὐτὸς μὲν τοὺς ὑπασπιστάς τε ἅμα οἷ ξύμπαντας ἐπὶ τὰς ναῦς ἀνεβίβασε καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τὸ ἄγημα τῶν ἱππέων. Κράτερος δὲ αὐτῷ μοῖράν τε τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου τὴν ἐν δεξιᾷ ἦγε· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ὄχθην τὸ πλεῖστόν τε καὶ κράτιστον τῆς στρατιᾶς καὶ τοὺς ἐλέφαντας Ἡφαιστίων προὐχώρει ἄγων, ἤδη ὄντας ἐς διακοσίους· τούτοις δὲ ἦν παρηγγελμένον ὡς τάχιστα ἄγειν ἵναπερ τὰ Σωπείθου βασίλεια· Φιλίππῳ 3
δὲ τῷ σατράπῃ τῆς ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ Ἰνδοῦ ὡς ἐπὶ Βακτρίους γῆς διαλιπόντι τρεῖς ἡμέρας παρήγγελτο ἕπεσθαι ξὺν τοῖς ἀμφ᾽ αὐτόν. τοὺς ἱππέας δὲ τοὺς Νυσαίους ὀπίσω ἀποπέμπει ἐς τὴν Νῦσαν. τοῦ μὲν δὴ ναυτικοῦ παντὸς Νέαρχος αὐτῷ ἐξηγεῖτο, τῆς δὲ αὐτοῦ νεὼς κυβερνήτης Ὀνησίκριτος, ὃς ἐν τῇ ξυγγραφῇ ἥντινα ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ξυνέγραψε καὶ τοῦτο ἐψεύσατο, ναύαρχον ἑαυτὸν εἶναι γράψας, κυβερνήτην ὄντα. ἦν δὲ τὸ ξύμπαν πλῆθος 4
τῶν νεῶν, ὡς λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ᾧ μάλιστα ἐγὼ ἕπομαι, τριακόντοροι μὲν ἐς ὀγδοήκοντα· τὰ δὲ πάντα πλοῖα σὺν τοῖς ἱππαγωγοῖς τε καὶ κερκούροις καὶ ὅσα ἄλλα ποτάμια ἢ τῶν πάλαι πλεόντων κατὰ τοὺς ποτα-

tionem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. — ἑπτὰ ἐθνῶν, appositive Angabe des Betrags zur allgemeinen Angabe τῆς — γῆς.

2. αὐτός, die ganze Zahl betrug 8000 Mann nach Indie. 19, 2. — τε τῶν, richtiger wird τῶν τε sein. — Σωπείθου βασίλεια, Cathaea nennt Strabo das Gebiet dieses Fürsten, vgl. 5, 22, 1.

3. ἐπ᾽ ἐκεῖνα, „von der Ostseite des Indus aus, wo Alexand. jetzt steht, also gleich dem gewöhnlichen: diesseits des Indus." D. — κυβερνήτης, Obersteuermann, ἀρχικυβερνήτης, nennen ihn Strabo 15, 2, p. 721 u. Plut. Alex. 66. — καὶ τοῦτο, wie Anderes: Onesicritus war wegen seiner Lügenhaftigkeit berüchtigt, ὃν οὐχ Ἀλεξάνδρου μᾶλλον ἢ τῶν παραδόξων ἀρχικυβερνήτην προσείποι τις ἄν, Strabo p. 698. — γράψας = ὅτι ἔγραψε.

4. κέρκουροι, kleinere Fahrzeuge (Livius 33, 19: *levioribus navigiis cercurisque ac lembis*), die man mit unseren Kuttern vergleicht. Plin. hist. nat. 7, 56 nennt sie eine Erfindung der Cyprier; die hier erwähnten scheinen nicht seefähig gewesen

γυπτίων καλούμενον, ὡς Ὅμηρος ἐποίησεν ἐπώνυμον τῆς
Αἰγύπτου Αἴγυπτον, οὕτω δὴ ἐκδιδόναι ἐς τὴν ἐντὸς
4 *θάλασσαν. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα γράφοντα*
ὑπὲρ τῶν Ἰνδῶν τῆς γῆς ἄλλα τε γράψαι καὶ ὅτι δοκοίη
αὑτῷ ἐξευρηκέναι τοῦ Νείλου τὰς πηγάς, μικροῖς δή τισι
5 *καὶ φαύλοις ὑπὲρ τῶν τηλικούτων τεκμαιρόμενον. ἐπεὶ*
μέντοι ἀτρεκέστερον ἐξήλεγξε τὰ ἀμφὶ τῷ ποταμῷ τῷ
Ἰνδῷ, οὕτω δὴ μαθεῖν παρὰ τῶν ἐπιχωρίων τὸν μὲν
Ὑδάσπην τῷ Ἀκεσίνῃ, τὸν Ἀκεσίνην δὲ τῷ Ἰνδῷ τό τε
ὕδωρ ξυμβάλλοντας καὶ τῷ ὀνόματι ξυγχωροῦντας, τὸν
Ἰνδὸν δὲ ἐκδιδόντα ἤδη ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν, δίστο-
μον τὸν Ἰνδὸν ὄντα, οὐδέν τι αὐτῷ προσῆκον τῆς γῆς τῆς
Αἰγυπτίας, τηνικαῦτα δὲ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὴν
6 *μητέρα τοῦτο τὸ ἀμφὶ τῷ Νείλῳ γραφὲν ἀφελεῖν. καὶ*
τὸν κατάπλουν τὸν κατὰ τοὺς ποταμοὺς ἔστε ἐπὶ τὴν
μεγάλην θάλασσαν ἐπινοοῦντα παρασκευασθῆναί οἱ ἐπὶ
τῷδε κελεῦσαι τὰς ναῦς. αἱ δ' ὑπηρεσίαι αὐτῷ ἐς τὰς
ναῦς ξυνεπληρώθησαν ἐκ τῶν ξυνεπομένων τῇ στρατιᾷ
Φοινίκων καὶ Κυπρίων καὶ Καρῶν καὶ Αἰγυπτίων.
2 *Ἐν δὲ τούτῳ Κοῖνος μέν, ἐν τοῖς πιστοτάτοις Ἀλε-*
ξάνδρῳ ὢν τῶν ἑταίρων, νόσῳ τελευτᾷ· καὶ τοῦτον θάπτει
ἐκ τῶν παρόντων μεγαλοπρεπῶς. αὐτὸς δὲ ξυναγαγὼν
τούς τε ἑταίρους καὶ ὅσοι Ἰνδῶν πρέσβεις παρ' αὐτὸν
ἀφιγμένοι ἦσαν βασιλέα μὲν τῆς ἑαλωκυίας ἤδη Ἰνδῶν

—*Ὅμηρος*, z. 5, 6, 5. — *οὕτω δή*, ähnliche Hervorhebung des Nachsatzes § 5 und 7, 1, 2. — *τὴν ἐντός*, z. 2, 16, 5.

4. *καὶ δὴ καί*, und demgemäss auch, eine das Vorhergehende bestätigende Folge einführend. — *γράψαι*, z. 5, 29, 4. — *δή* urgirt den vorhergehenden Begriff.

5. *ξυγχωροῦντας*, nachgebend, d. h. dem Indus ihre Namen abtretend. — *ἤδη*, nunmehr, nach Aufnahme der vereinigten Flüsse. — *δίστομον — ὄντα*, nachträgliche Angabe der Art und Weise. — *οὐδὲν — προσῆκον*, ohne etwas gemein zu haben mit —. — *τηνικαῦτα δέ*, zweiter Nachsatz zu *ἐπεί*, ohne Rücksicht auf den durch *οὕτω δή* eingeführten. — *ἀμφί*, z. 1, 22. 3.

6. *ὑπηρεσίαι*, z. 1, 20, 1.

2. 1. *ἐκ τ. παρόντων* lässt dem Prädicat *μεγαλοπρεπῶς* nur relative Gültigkeit. Dass C. durch sein Auftreten 5, 27 in der Gunst des Königs gesunken, dürfte vielleicht aus Curt. 9, 13, 20 zu folgern sein: *cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tamen propter paucos dies longam ora-*

γῆς ἀπέδειξε Πῶρον, ἑπτὰ μὲν ἐθνῶν τῶν ξυμπάντων, πόλεων δὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τὰς δισχιλίας. τὴν στρα- 2
τιὰν δὲ διένειμεν ὧδε. αὐτὸς μὲν τοὺς ὑπασπιστάς τε ἅμα οἷ ξύμπαντας ἐπὶ τὰς ναῦς ἀνεβίβασε καὶ τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τὸ ἄγημα τῶν ἱππέων. Κράτερος δὲ αὐτῷ μοῖράν τε τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου τὴν ἐν δεξιᾷ ἦγε· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ὄχθην τὸ πλεῖστόν τε καὶ κράτιστον τῆς στρατιᾶς καὶ τοὺς ἐλέφαντας Ἡφαιστίων προὐχώρει ἄγων, ἤδη ὄντας ἐς διακοσίους· τούτοις δὲ ἦν παρηγγελμένον ὡς τάχιστα ἄγειν ἵναπερ τὰ Σωπείθου βασίλεια· Φιλίππῳ 3
δὲ τῷ σατράπῃ τῆς ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ Ἰνδοῦ ὡς ἐπὶ Βακτρίους γῆς διαλιπόντι τρεῖς ἡμέρας παρήγγελτο ἕπεσθαι ξὺν τοῖς ἀμφ᾽ αὐτόν. τοὺς ἱππέας δὲ τοὺς Νυσαίους ὀπίσω ἀποπέμπει ἐς τὴν Νῦσαν. τοῦ μὲν δὴ ναυτικοῦ παντὸς Νέαρχος αὐτῷ ἐξηγεῖτο, τῆς δὲ αὐτοῦ νεὼς κυβερνήτης Ὀνησίκριτος, ὃς ἐν τῇ ξυγγραφῇ ἥντινα ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ξυνέγραψε καὶ τοῦτο ἐψεύσατο, ναύαρχον ἑαυτὸν εἶναι γράψας, κυβερνήτην ὄντα. ἦν δὲ τὸ ξύμπαν πλῆθος 4
τῶν νεῶν, ὡς λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ᾧ μάλιστα ἐγὼ ἕπομαι, τριακόντοροι μὲν ἐς ὀγδοήκοντα· τὰ δὲ πάντα πλοῖα σὺν τοῖς ἱππαγωγοῖς τε καὶ κερκούροις καὶ ὅσα ἄλλα ποτάμια ἢ τῶν πάλαι πλεόντων κατὰ τοὺς ποτα-

tionem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. — *ἑπτὰ ἐθνῶν*, appositive Angabe des Betrags zur allgemeinen Angabe *τῆς — γῆς*.

2. *αὐτός*, die ganze Zahl betrug 8000 Mann nach Indie. 19, 2. — *τε τῶν*, richtiger wird *τῶν τε* sein. — *Σωπείθου βασίλεια*, Cathaea nennt Strabo das Gebiet dieses Fürsten, vgl. 5, 22, 1.

3. *ἐπ᾽ ἐκεῖνα*, „von der Ostseite des Indus aus, wo Alexand. jetzt steht, also gleich dem gewöhnlichen: diesseits des Indus." D. — *κυβερνήτης*, Obersteuermann, *ἀρχικυβερνήτης*, nennen ihn Strabo 15, 2, p. 721 u. Plut. Alex. 66. — *καὶ τοῦτο*, wie Anderes: Onesicritus war wegen seiner Lügenhaftigkeit berüchtigt, *ὃν οὐχ Ἀλεξάνδρου μᾶλλον ἢ τῶν παραδόξων ἀρχικυβερνήτην προσείποι τις ἄν*, Strabo p. 698. — *γράψας* = *ὅτι ἔγραψε*.

4. *κέρκουροι*, kleinere Fahrzeuge (Livius 33, 19: *levioribus navigiis cercurisque ac lembis*), die man mit unsern Kuttern vergleicht. Plin. hist. nat. 7, 56 nennt sie eine Erfindung der Cyprier; die hier erwähnten scheinen nicht seefähig gewesen

μοὺς ἢ ἐν τῷ τότε ποιηθέντων οὐ πολὺ ἀποδέοντα τῶν δισχιλίων.

3 Ὡς δὲ ξύμπαντα αὐτῷ παρεσκεύαστο ὑπὸ τὴν ἕω ὁ μὲν στρατὸς ἐπέβαινε τῶν νεῶν, αὐτὸς δὲ ἔθυε τοῖς θεοῖς ὡς νόμος καὶ τῷ ποταμῷ τῷ Ὑδάσπῃ ὅπως οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο. καὶ ἐπιβὰς τῆς νεὼς ἀπὸ τῆς πρῴρας ἐκ χρυσῆς φιάλης ἔσπενδεν ἐς τὸν ποταμόν, τόν τε Ἀκεσίνην ξυνεπικαλούμενος τῷ Ὑδάσπῃ, ὅντινα μέγιστον [αὖ] τῶν ἄλλων ποταμῶν ξυμβάλλειν τῷ Ὑδάσπῃ ἐπέπυστο καὶ οὐ πόῤῥω αὐτῶν εἶναι τὰς ξυμβολάς, καὶ τὸν Ἰνδόν, ἐς ὅντινα
2 ὁ Ἀκεσίνης ξὺν τῷ Ὑδάσπῃ ἐμβάλλει. ἐπὶ δὲ Ἡρακλεῖ τε τῷ προπάτορι σπείσας καὶ Ἄμμωνι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ὅσοις αὐτῷ νόμος σημῆναι ἐς ἀναγωγὴν κελεύει τῇ σάλπιγγι. ἅμα τε δὴ ἐσημάνθη καὶ ἀνήγοντο ἐν κόσμῳ. παρήγγελτο γὰρ ἐφ᾽ ὅσων τε τὰ σκευοφόρα πλοῖα ἐχρῆν τετάχθαι καὶ ἐφ᾽ ὅσων τὰ ἱππαγωγά, ἐφ᾽ ὅσων τε τὰς μαχίμους τῶν νεῶν, ὡς μὴ συμπίπτειν ἀλλήλαις κατὰ τὸν πόρον εἰκῇ πλεούσας· καὶ ταῖς ταχυναυτούσαις φθάνειν
3 οὐκ ἐφίετο ἔξω τῆς τάξεως. ἦν δὲ ὅ τε κτύπος τῆς εἰρεσίας οὐδενὶ ἄλλῳ ἐοικώς, ἅτε ἀπὸ πολλῶν νεῶν ἐν ταὐτῷ ἐρεσσομένων, καὶ βοὴ ἀπό τε τῶν κελευστῶν ἐνδιδόντων τὰς ἀρχάς τε καὶ ἀναπαύλας τῆς εἰρεσίας καὶ τῶν ἐρετῶν ὁπότε ἀθρόοι ἐμπίπτοντες τῷ ῥοθίῳ ἐπαλαλάξειαν· αἵ τε ὄχθαι, ὑψηλότεραι τῶν νεῶν πολλαχῇ οὖσαι ἐς στενόν

zu sein. — δισχιλίων, Indic. 19, 7 wird die Gesammtzahl auf 800, von Diodor 17, 95 und Curtius 9, 13, 22 auf 1000 angegeben: da beide Schriftsteller in solchen Fällen eher zu viel als zu wenig sagen, ist Krügers Vermuthung τῶν χιλίων nicht unwahrscheinlich.

3. 1. ὡς νόμος, z. 3, 25, 1. Ausführlicheres darüber Indic. 18, 11. — ἐκ χρ. φιάλης, vgl. 1, 11, 7. — αὖ scheint sinnlos, αὐτοῦ wegen d. folgend. Bestimmung οὐ πόῤῥω — wenig passend.

2. ἐπί, Conjectur statt ἐπεί. — προπάτορι, z. 2. 5, 9. — Ἄμμωνι, z. 3, 3, 2. — ἐφ᾽ ὅσων, in welchem Abstand: der Ausdruck ist an sich zweideutig und kann auch von der Stellung κατὰ τὸ πλάτος (wie viele neben einander) verstanden werden: für die erste Erklärung spricht das folgende φθάνειν οὐκ ἐφίετο.

3. τῶν κελευστῶν, z. 2, 21, 9. — τὰς ἀρχάς τε καὶ ἀναπαύλας, auch bei entgegengesetzten Begriffen, wenn sie zu einer Gesammtheit verbunden, nicht jeder für sich gedacht werden, bedarf es der Wiederholung des Artikels nicht. —

*τε τὴν βοὴν ξυνάγουσαι, καὶ τῇ ξυναγωγῇ αὐτῇ ἐπὶ μέγα
ηὐξημένην ἐς ἀλλήλας ἀντέπεμπον, καί που καὶ νάπαι
ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ τῇ τε ἐρημίᾳ καὶ τῇ ἀντιπέμψει
τοῦ κτύπου καὶ αὗται ξυνεπελάμβανον· οἵ τε ἵπποι δια-* 4
*φαινόμενοι διὰ τῶν ἱππαγωγῶν πλοίων, οὐ πρόσθεν ἵπ-
ποι ἐπὶ νεῶν ὀφθέντες ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ (καὶ γὰρ καὶ τὸν
Διονύσου ἐπ' Ἰνδοὺς στόλον οὐκ ἐμέμνηντο γενέσθαι ναυ-
τικόν), ἔκπληξιν παρεῖχον τοῖς θεωμένοις τῶν βαρβάρων,
ὥστε οἱ μὲν αὐτῶν αὐτόθεν τῇ ἀναγωγῇ παραγενόμενοι
ἐπὶ πολὺ ἐφωμάρτουν· ἐς ὅσους δὲ τῶν ἤδη Ἀλεξάνδρῳ* 5
*προσκεχωρηκότων Ἰνδῶν ἡ βοὴ τῶν ἐρετῶν ἢ ὁ κτύπος
τῆς εἰρεσίας ἐξίκετο, καὶ οὗτοι ἐπὶ τῇ ὄχθῃ κατέθεον καὶ
ξυνείποντο ἐπᾴδοντες βαρβαρικῶς. φιλῳδοὶ γάρ, εἴπερ
τινὲς ἄλλοι Ἰνδοὶ καὶ φιλορχήμονες ἀπὸ Διονύσου ἔτι καὶ
τῶν ἅμα Διονύσῳ βακχευσάντων κατὰ τὴν Ἰνδῶν γῆν.*
Οὕτω δὴ πλέων τρίτῃ ἡμέρᾳ κατέσχεν ἵναπερ Ἡφαι- **4**
*στίωνί τε καὶ Κρατέρῳ κατὰ τὸ αὐτὸ στρατοπεδεύειν ἐπὶ
ταῖς ἀντιπέρας ὄχθαις παρήγγελτο. μείνας δὲ ἐνταῦθα
ἡμέρας δύο, ὡς καὶ Φίλιππος αὐτῷ ξὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ
ἀφίκετο, τοῦτον μὲν ἐπὶ τὸν Ἀκεσίνην ποταμὸν ἐκπέμπει
ξὺν οἷς ἔχων ἧκε, τάξας παρὰ τοῦ Ἀκεσίνου ποταμοῦ τὴν
ὄχθην πορεύεσθαι· τοὺς δὲ ἀμφὶ Κρατερόν τε καὶ Ἡφαι-
στίωνα αὖθις ἐκπέμπει, παραγγείλας ὅπως χρὴ τὴν πο-*

ῥοθίῳ = συντόνῳ εἰρεσίᾳ. — ἐπαλαλάξειαν, die Wucht ihres Ruderschlages mit ihrem Gejauchze begleiteten (D.). — *ξυναγωγῇ αὐτῇ,* schon durch die blosse Einengung, so dass es der *ἀντίπεμψις*, des Zurückwerfens des Schalles, nicht erst zur Erregung eines grossen Getöses bedurft hätte. — *ξυνεπελάμβανον*, nahmen mit daran Theil, unterstützten: gebräuchlicher ist das Med.; das Act. auch 1, 25, 1.

4. *οὐ πρόσθεν ἵπποι,* vgl. 3, 16, 11. — *ἐμέμνηντο,* von durch Ueberlieferung erhaltener Kunde. — *αὐτόθεν,* vom Ort der Abfahrt an.

5. *εἴπερ τινές,* z. 2, 1, 3. — *ἀπὸ Διονύσου*, Indic. 7, 8: *καὶ θεοὺς σέβειν ὅτι ἐδίδαξε Διόνυσος ἄλλους τε καὶ μᾶλλον δὴ ἑαυτὸν κυμβαλίζοντας καὶ τυμπανίζοντας, καὶ ὄρχησιν δὲ διδάξαι τὴν σατυρικην.* Diodor 2, 38: *ἱστοροῦσι δ' αὐτὸν (Διόνυσον) καὶ γυναικῶν πλῆθος μετὰ τοῦ στρατοπέδου περιάγεσθαι καὶ κατὰ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις παρατάξεις τυμπάνοις καὶ κυμβάλοις κεχρῆσθαι, μήπω σάλπιγγος εὑρημένης.*

4. 1. *κατὰ τὸ αὐτό*, an einer und derselben Stelle auf den ent gegengesetzten Ufern, sich gerade gegenüber.

2 ρείαν ποιεῖσθαι. αὐτὸς δὲ ἔπλει κατὰ τὸν Ὑδάσπην
ποταμόν, οὐδαμοῦ μείονα ἐν τῷ κατάπλῳ εἴκοσι σταδίων
τὸ εὖρος. προσορμιζόμενος δὲ ὅπη τύχοι ταῖς ὄχθαις
τοὺς προσοικοῦντας τῷ Ὑδάσπῃ Ἰνδῶν τοὺς μὲν ἐνδιδόν-
τας σφᾶς ὁμολογίαις κατελάμβανεν· ἤδη δέ τινας καὶ ἐς
3 ἀλκὴν χωρήσαντας βίᾳ κατεστρέψατο. αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ
τὴν Μαλλῶν τε καὶ Ὀξυδρακῶν γῆν σπουδῇ ἔπλει, πλεί-
στους τε καὶ μαχιμωτάτους τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν πυνθανόμε-
νος καὶ ὅτι ἐξηγγέλλοντο αὐτῷ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας
ἀποτεθεῖσθαι ἐς τὰς ὀχυρωτάτας τῶν πόλεων, αὐτοὶ δὲ
ἐγνωκέναι διὰ μάχης ἰέναι πρὸς αὐτόν· ἐφ᾽ ὅτῳ δὴ καὶ
σπουδῇ πλείονι ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν, ὅπως μὴ καθεστη-
κόσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐν τῷ ἐνδεεῖ τε ἔτι τῆς παρασκευῆς
4 καὶ τεταραγμένῳ προσφέρηται. ἔνθεν δὲ ὡρμήθη τὸ δεύ-
τερον πέμπτῃ ἀφίκετο ἡμέρᾳ ἐπὶ τὴν ξυμβολὴν τοῦ τε
Ὑδάσπου καὶ τοῦ Ἀκεσίνου. ἵνα δὲ ξυμβάλλουσιν οἱ
ποταμοὶ οὗτοι, στενότατος εἷς ποταμὸς ἐκ τοῖν δυοῖν
γίγνεται καὶ τὸ ῥεῦμα αὐτῷ ὀξὺ ἐπὶ τῇ στενότητι καὶ
δῖναι ἄτοποι ὑποστρέφοντος τοῦ ῥοῦ, καὶ τὸ ὕδωρ κυμαί-
νεταί τε καὶ καχλάζει ἐπὶ μέγα, ὡς καὶ πόῤῥω ἔτι ὄντων
5 ἐξακούεσθαι τὸν κτύπον τοῦ κύματος. καὶ ἦν μὲν προεξ-
ηγγελμένα ταῦτα Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν ἐγχωρίων καὶ ἐξ
Ἀλεξάνδρου τῇ στρατιᾷ· ὅμως δὲ ἐπειδὴ ἐπέλαζεν αὐτῷ
ταῖς ξυμβολαῖς ὁ στρατός, ἐς τοσόνδε ὁ ἀπὸ τοῦ ῥοῦ

2. *ἐν τ. κατάπλῳ*, auf der durchfahrenen Strecke. — *ὅπη τύχοι*, wo er gerade anlegte, ohne bestimmte Absicht der Unterwerfung. — *κατελάμβανεν*, der Sprachgebrauch empfiehlt Krügers *παρελάμβανεν*, vgl. z. 2, 20, 5. — *ἤδη δέ*, z. 5, 21, 6.

3. *διὰ μάχης*, z. 1, 7, 10. — *ἐφ᾽ ὅτῳ δὴ καί*, weswegen eben auch: *καί* gehört nicht zum Folgenden. — *καθεστηκόσιν*, nachdem sie sich in gehörige Verfassung gesetzt. — *ἐν τῷ ἐνδεεῖ*, während der Mangelhaftigkeit, des Unzureichenden ihrer Rüstung.

4. *ἔνθεν*, von da, wo er mit Heph. und Crat. zusammengetroffen war. — *στενότατος*, Curtius 9, 15, 9: *amnium coetus maritimis similes fluctus movet, iter, qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur.* — *δῖναι ἄτοποι*, Strudel von ungewöhnlicher Grösse und Gewalt; *ὑποστρέφοντος*, indem die Strömung des einen Flusses die des andern zurückwirft. — *πόῤῥω ὄντων*, wenn man noch fern ist.

5. *ἐξ* ist aus Conjectur (Kr.) zugefügt. — *μετέωροι*, gespannt, erstaunt. — *ἐκσιωπησάντων* — *γενό-*

κτύπος κατεῖχεν, ὥστε ἐπέστησαν τὰς εἰρεσίας οἱ ναῦται, οὐκ ἐκ παραγγέλματος, ἀλλὰ τῶν τε κελευστῶν ὑπὸ θαύματος ἐκσιωπησάντων καὶ αὐτοὶ μετέωροι πρὸς τὸν κτύπον γενόμενοι.

Ὡς δὲ οὐ πόῤῥω τῶν ξυμβολῶν ἦσαν, ἐνταῦθα δὴ οἱ 5
κυβερνῆται παραγγέλλουσιν ὡς βιαιοτάτῃ εἰρεσίᾳ χρωμένους ἐξελαύνειν ἐκ τῶν στενῶν, τοῦ μὴ ἐμπιπτούσας τὰς ναῦς ἐς τὰς δίνας ἀναστρέφεσθαι πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ κρατεῖν γὰρ τῇ εἰρεσίᾳ τῶν ἐπιστροφῶν τοῦ ὕδατος. τὰ μὲν 2
δὴ στρογγύλα πλοῖα ὅσα καὶ ἔτυχεν αὐτῶν περιστραφέντα πρὸς τοῦ ῥοῦ, οὐδέν τι παθόντα ἐν τῇ ἐπιστροφῇ, ὅτι μὴ συνταράξαντα τοὺς ἐμπλέοντας, κατέστη ἐς εὐθύ, πρὸς αὐτοῦ τοῦ ῥοῦ ὀρθωθέντα· αἱ δὲ μακραὶ νῆες οὐχ ὡσαύτως ἀπαθεῖς ἀπῆλθον ἐν τῇ ἐπιστροφῇ, οὔτε μετέωροι ἐπὶ τοῦ καχλάζοντος κύματος ὡσαύτως οὖσαι, ὅσαι τε δίκροτοι αὐτῶν τὰς κάτω κώπας οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔξω ἔχουσαι τοῦ ὕδατος· καὶ αἱ κῶπαι δὴ αὐτοῖς, πλαγίοις ἐν 3
ταῖς δίναις γενομένοις, συνετρίβοντο, ὅσων γε ἐγκατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ὕδατος οὐ φθασάντων αὐτὰς μετεωρίσαι, ὡς πολλὰς μὲν πονῆσαι τῶν νεῶν, δύο δὲ δὴ περιπεσούσας ἀλλήλαις αὐτάς τε διαφθαρῆναι καὶ τῶν ἐμπλεόντων ἐν αὐταῖς πολλούς. ὡς δὲ ἐς πλάτος ἤδη ὁ ποταμὸς διέσχεν, ἐνταῦθα δὴ ὅ τε ῥοῦς οὐκέτι ὡσαύτως χαλεπὸς

μενοι, Verbindung eines regierten Partic. mit einem absoluten.

5. 1. βιαιοτάτῃ εἰρεσίᾳ, Curtius 9, 4, 13: *ingenti certamine concitant remos quantaque vis humana esse poterat admota est, ut fluctus qui se invehebant everberarentur.* — τοῦ μή, z. 1, 1, 9. — κρατεῖν — ἐπιστροφῶν, die Gewalt des Wirbels zu brechen (D.).

2. στρογγύλα, z. 1, 11, 6. — ὅσα καί, so viele ja, wirklich, denn nicht allen widerfuhr es. — ἐς εὐθύ, in die rechte Richtung. — μετέωροι, emporgehoben. — ὅσαι — ὕδατος, namentlich die mit doppelter Ruderbank, weil sie ihre untern Ruder nicht weit genug aus dem Wasser hatten (D.).

3. καὶ — δή, und die Ruder eben (Kr.). — ὅσων zu φθασάντων gehöriges Mascul. — πονῆσαι, beschädigt werden, im Gegensatz zu διαφθαρῆναι. Arrian erwähnt die Gefahr nicht, in die Alexander selbst nach Diodor 17, 97 und Curt. a. a. O. gerieth: *ipse rex in rapidissimos vertices incidit, quibus intorta navis obliqua et gubernaculi impatiens agebatur. Iam vestem detraxerat corpori proiecturus semet in flumen amicique, ut exciperent eum,*

4 ἦν καὶ αἱ δῖναι οὐχ ὁμοίᾳ τῇ βίᾳ ἐπέστρεφον. προσορμίσας οὖν τῇ ἐν δεξιᾷ ὄχθῃ Ἀλέξανδρος τὸν στρατόν, ἵνα σκέπη τε ἦν τοῦ ῥοῦ καὶ προσβολὴ ταῖς ναυσὶ καί τις καὶ ἄκρα τοῦ ποταμοῦ ἐπιτηδείως ἀνεῖχεν ἐς τῶν ναυαγίων τε τὴν ξυναγωγὴν καὶ εἴ τινες ἐπ' αὐτῶν ζῶντες ἔτι ἐφέροντο, τούτους τε διέσωσε καὶ ἐπισκευάσας τὰς πεπονηκυίας τῶν νεῶν, Νέαρχον μὲν καταπλεῖν κελεύει ἔστ' ἂν ἀφίκηται ἐπὶ τὰ ὅρια τοῦ Μαλλῶν ἔθνους· αὐτὸς δὲ τῶν βαρβάρων τῶν οὐ προσχωρούντων καταδρομὴν τῆς χώρας ποιησάμενος καὶ κωλύσας ἐπικουρῆσαι αὐτοὺς τοῖς Μαλλοῖς, οὕτω δὴ αὖθις ξυνέμιξε τῷ ναυτικῷ.

5 Καὶ ἐνταῦθα Ἡφαιστίων τε αὐτῷ καὶ Κράτερος καὶ Φίλιππος ξὺν τοῖς ἀμφ' αὐτοὺς ὁμοῦ ἤδη ἦσαν. ὁ δὲ τοὺς μὲν ἐλέφαντας καὶ τὴν Πολυσπέρχοντος τάξιν καὶ τοὺς ἱπποτοξότας καὶ Φίλιππον ξὺν τῇ ἀμφ' αὐτὸν στρατιᾷ διαβιβάσας τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν Κρατέρῳ ἄγειν προσέταξε· Νέαρχον δὲ ξὺν τῷ ναυτικῷ πέμπει, τρισὶν ἡμέραις τὴν στρατιὰν κελεύσας φθάνειν κατὰ τὸν πλοῦν.

6 τὸν δὲ ἄλλον στρατὸν τριχῇ διένειμε· καὶ Ἡφαιστίωνα μὲν πέντε ἡμέραις προϊέναι ἔταξεν, ὡς εἴ τινες τοὺς ξὺν αὐτῷ τεταγμένους φεύγοντες ἐς τὸ πρόσω κατὰ σπουδὴν ἴοιεν, τοῖς ἀμφ' Ἡφαιστίωνα ἐμπίπτοντες ἁλίσκωνται· Πτολεμαῖον δὲ τὸν Λάγου, δοὺς καὶ τούτῳ τῆς στρατιᾶς μέρος, τρισὶν ἡμέραις ὑπολειπόμενον ἕπεσθαι ἐκέλευσεν, ὡς ὅσοι τὸ ἔμπαλιν ὑποστρέφοιεν αὐτὸν φεύγοντες, οὗτοι

haud procul nabant apparebatque anceps periculum tam nataturi quam navigare perseverantis.

4. *ἀνεῖχεν*, hervorsprang (D.). — *εἴ τινες*, der Anfang der Construct. liess diese Fortsetzung erwarten: *καὶ εἰς τὸ σώζειν τοὺς ζῶντας ἐπ' αὐτῶν φερομένους εἴ τινες ἐφέροντο*: die Voranstellung von *εἴ τινες* bewirkte die selbständige Fortsetzung. — *ἐπικουρῆσαι*, denn das beabsichtigten sie, s. 11, 3.

5. *διαβιβάσας — ποταμόν*, sehr seltene, nur erst bei Späteren vorkommende Construct. mit dem Acc. der Sache, Plut. Pelop. 24: *τοὺς πολίτας ἦγεν ἐπὶ τὴν Σπάρτην καὶ διεβίβαζε τὸν Εὐρώταν.* Philippus war bisher auf dem linken Ufer des Hydaspes vorgerückt, jetzt ward er auf das rechte übergesetzt, um sich mit Craterus zu vereinigen. — ,,Sobald Nearchus und Craterus aufgebrochen waren, theilte Alex. das noch übrige Heer in drei Corps; während er selbst mit dem einen den Ueberfall im Innern des Mallervolkes bewerkstelligen u. d. Feinde

δὲ εἰς τοὺς ἀμφὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐμπίπτοιεν. ἐπὰν δὲ 7
ἀφίκωνται ἐς τὰς ξυμβολὰς τοῦ τε Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ὑδραώτου ποταμοῦ, ἐνταῦθα δὲ τούς τε φθάνοντας ὑπομένειν ἐκέλευσεν ἔστ' ἂν ἥκῃ αὐτὸς καὶ τοὺς ἀμφὶ Κράτερον καὶ Πτολεμαῖον αὐτῷ ξυμβαλεῖν.

Αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς τε καὶ τοὺς 6
τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τῶν πεζεταίρων καλουμένων τὴν Πείθωνος τάξιν καὶ τοὺς ἱπποτοξότας τε πάντας καὶ τῶν ἱππέων τῶν ἑταίρων τοὺς ἡμίσεας διὰ γῆς ἀνύδρου ὡς ἐπὶ Μαλλοὺς ἦγεν, ἔθνος Ἰνδικὸν Ἰνδῶν τῶν αὐτονόμων. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ κατεστρατοπέδευσε πρὸς 2
ὕδατι οὐ πολλῷ, ὃ δὴ ἀπεῖχε τοῦ Ἀκεσίνου ποταμοῦ σταδίους εἰς ἑκατόν· δειπνοποιησάμενος δὲ καὶ ἀναπαύσας τὴν στρατιὰν οὐ πολὺν χρόνον παραγγέλλει ὅ τι τις ἔχει ἄγγος ἐμπλῆσαι ὕδατος. διελθὼν δὲ τῆς τε ἡμέρας τὸ ἔτι ὑπολειπόμενον καὶ τὴν νύκτα ὅλην ἐς τετρακοσίους μάλιστα σταδίους ἅμα ἡμέρᾳ πρὸς πόλιν ἀφίκετο ἐς ἣν ξυμπεφεύγεσαν πολλοὶ τῶν Μαλλῶν. οἱ δὲ οὔποτ' ἂν 3
οἰηθέντες διὰ τῆς ἀνύδρου ἐλθεῖν ἐπὶ σφᾶς Ἀλέξανδρον ἔξω τε τῆς πόλεως οἱ πολλοὶ καὶ ἄνοπλοι ἦσαν· ἐφ' ὅτῳ καὶ δῆλος ἐγένετο ταύτην ἀγαγὼν Ἀλέξανδρος, ἣν ὅτι ἀγαγεῖν χαλεπὸν ἦν, ἐπὶ τῷδε οὐδὲ τοῖς πολεμίοις ὅτι ἄξει πιστὸν ἐφαίνετο. τούτοις μὲν δὴ οὐ προσδοκήσασιν ἐπιπεσὼν τοὺς μὲν πολλοὺς ἀπέκτεινεν αὐτῶν οὐδὲ εἰς ἀλκήν, οἷα δὴ ἀνόπλους, τραπέντας· τῶν δὲ ἄλλων ἐς τὴν

stromabwärts treiben würde, sollte Hephäst., der mit dem 2. Corps fünf Tage früher ausrückte, die Linie des Hydraotes besetzen, um die Fliehenden aufzufangen, Ptolem. dagegen mit dem 3. Corps drei Tage später ausrücken, um den etwa rückwärts zum Acesines Flüchtenden den Weg zu sperren." Droysen Alex. S. 433.

6. *ἁλίσκωνται*, z. 1, 14, 7. — *αὐτόν*, denn er führte das mittlere Corps. — *οὗτοι δέ*, z. 3, 19, 1.

6. 1. *ἱπποτοξότας*, und doch war eben (5, 5) gesagt, er habe diese unter Craterus gestellt. Ob und an welcher Stelle ein Irrthum des Schriftstellers od. ein Versehen der Abschreiber (*ἱππακοντιστάς*?) anzunehmen sei, lässt sich nicht entscheiden.

3. *ἥν* gehört auch zu *ἄξει*. — *οὐδέ*, auch nicht, wie überhaupt Niemand das hätte erwarten können. — *εἰς ἀλκήν*, z. 1, 1, 8. — *ὅτι μήπω*, z. 5, 8, 1.

πόλιν κατειληθέντων κύκλῳ περιστήσας τῷ τείχει τοὺς ἱππέας, ὅτι μήπω ἡ φάλαγξ τῶν πεζῶν ἠκολουθήκει
4 αὐτῷ, ἀντὶ χάρακος ἐχρήσατο τῇ ἵππῳ. ὡς δὲ τάχιστα οἱ πεζοὶ ἀφίκοντο, Περδίκκαν μὲν τήν τε αὑτοῦ ἱππαρχίαν ἔχοντα καὶ τὴν Κλείτου καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας πρὸς ἄλλην πόλιν ἐκπέμπει τῶν Μαλλῶν, ᾗ ξυμπεφευγότες ἦσαν πολλοὶ τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν, φυλάσσειν τοὺς ἐν τῇ πόλει κελεύσας, ἔργου δὲ μὴ ἔχεσθαι ἔστ' ἂν ἀφίκηται αὐτός, ὡς μηδὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως διαφυγόντας τινὰς αὐτῶν ἀγγέλους γενέσθαι τοῖς ἄλλοις βαρβάροις ὅτι προσάγει ἤδη Ἀλέξανδρος· αὐτὸς δὲ προσέβαλλε τῷ τεί-
5 χει. οἱ δὲ βάρβαροι τὸ μὲν τεῖχος ἐκλείπουσιν, ὡς οὐκ ἂν διαφυλάξοντες αὐτὸ ἔτι, πολλῶν ἐν τῇ καταλήψει τεθνηκότων, τῶν δὲ καὶ ἀπὸ τραυμάτων ἀπομάχων γεγενημένων· ἐς δὲ τὴν ἄκραν ξυμφυγόντες χρόνον μέν τινα ἠμύνοντο ἐξ ὑπερδεξίου τε χωρίου καὶ χαλεποῦ ἐς προσβολήν· προσκειμένων δὲ πάντοθεν εὐρώστως τῶν Μακεδόνων καὶ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἄλλοτε ἄλλῃ ἐπιφαινομένου τῷ ἔργῳ ἥ τε ἄκρα κατὰ κράτος ἑάλω καὶ οἱ ξυμφυγόντες ἐς αὐτὴν πάντες ἀπέθανον· ἦσαν δὲ ἐς δισχιλίους.

6 Περδίκκας δὲ ἐς τὴν πόλιν ἐφ' ἥντινα ἐστάλη ἀφικόμενος τὴν μὲν πόλιν ἐρήμην καταλαμβάνει· μαθὼν δὲ ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ πεφεύγεσαν ἐξ αὐτῆς οἱ ἐνοικοῦντες δρόμῳ ἤλαυνε κατὰ στίβον τῶν φευγόντων· οἱ δὲ ψιλοὶ ὡς τάχους ποδῶν εἶχον αὐτῷ ἐφείποντο. καταλαβὼν δὲ τῶν φευγόντων κατέκοψεν ὅσοι γε μὴ ἔφθασαν ἐς τὰ ἕλη ξυμφυγόντες.

7 Ἀλέξανδρος δὲ δειπνοποιησάμενός τε καὶ ἀναπαύσας τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἔστε ἐπὶ πρώτην φυλακὴν ᾔει τοῦ πρόσω· καὶ τὴν νύκτα διελθὼν πολλὴν ὁδὸν ἅμα ἡμέρᾳ ἀφίκετο

4. ᾗ gehört zu ἦσαν. — ἔργου, das Werk (im Gegensatz zur blossen Beobachtung), d. h. den Sturm, nicht anzugreifen.

5. καταλήψει, Ueberfall. — ἄλλοτε ἄλλῃ, bald hier bald dort beim Sturm sich zeigte; ebenso 1, 8, 7.

6. ὡς τάχους, z. 5, 13, 1.

7. 1. τοῦ πρόσω, z. 2, 6, 5. — περὶ τ. πόρον, beim Uebergang, κατὰ τὸν πόρον, beim Uebergangsort.

πρὸς τὸν Ὑδραώτην ποταμόν. ἔνθα δὴ τῶν Μαλλῶν τοὺς μὲν πολλοὺς διαβεβηκότας ἤδη ἔμαθε, τοῖς δὲ καὶ διαβαίνουσιν ἐπιγενόμενος περὶ αὐτὸν τὸν πόρον πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρε. καὶ αὐτὸς ὡς εἶχε ξυνδιαβὰς κατὰ τὸν 2
αὐτὸν πόρον διώκων εἴχετο τῶν φθασάντων ἐς τὴν ἀποχώρησιν. καὶ πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν αὐτῶν, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἔλαβεν, οἱ πλείους δὲ κατέφυγον ἔς τι χωρίον ὀχυρὸν καὶ τετειχισμένον. Ἀλέξανδρος δέ, ὡς οἱ πεζοὶ ἀφίκοντο αὐτῷ, ἀποστέλλει ἐπὶ τούτους Πείθωνα τήν τε αὑτοῦ τάξιν ἔχοντα καὶ τῶν ἱππέων δύο ἱππαρχίας. καὶ 3
οὗτοι δὴ ἐξ ἐφόδου προσβαλόντες λαμβάνουσι τὸ χωρίον καὶ τοὺς καταπεφευγότας ἐς αὐτὸ ἠνδραπόδισαν, ὅσοι γε μὴ ἐν τῇ προσβολῇ διεφθάρησαν. ταῦτα δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Πείθωνα διαπραξάμενοι ἐπανῆλθον αὖθις ἐς τὸ στρατόπεδον.

Αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος ὡς ἐπὶ τῶν Βραχμάνων τινὰ 4
πόλιν ἦγεν, ὅτι καὶ ἐς ταύτην ξυμπεφευγέναι τινὰς τῶν Μαλλῶν ἔμαθεν. ὡς δὲ ἀφίκετο πρὸς αὐτήν, ἐπῆγε τῷ τείχει πάντοθεν πυκνὴν τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ὑπορυσσόμενα τὰ τείχη ἰδόντες καὶ ἐκ τῶν βελῶν ἀναστελλόμενοι τὰ μὲν τείχη καὶ οὗτοι ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄκραν ξυμφυγόντες ἐκεῖθεν ἠμύνοντο· ξυνεισπεσόντων δὲ αὐτοῖς ὀλίγων Μακεδόνων μεταβαλλόμενοι καὶ ξυστραφέντες τοὺς μὲν ἐξέωσαν αὐτῶν, ἀπέκτειναν δὲ ἐν τῇ ὑποστροφῇ ἐς πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος τάς τε κλί- 5
μακας κελεύει πάντοθεν προστιθέναι τῇ ἄκρᾳ καὶ ὑπορύττειν τὸ τεῖχος. ὡς δὲ πύργος τε ἔπεσεν ὑπορυσσόμενος καὶ τοῦ μεταπυργίου τι παραῤῥαγὲν ἐπιμαχωτέραν ταύτῃ ἐποίησε τὴν ἄκραν, πρῶτος Ἀλέξανδρος ἐπιβὰς τοῦ τεί-

2. *ὡς εἶχε*, z. 1, 13, 7. — *ξυνδιαβάς*, *ξὺν τοῖς διαβαίνουσι τῶν Μαλλῶν*. — *οἱ φθάσαντες* sind die *ἤδη διαβεβηκότες*. — *ὀχυρόν*, von natürlicher Festigkeit.

4. *Βραχμᾶνες*, Name der Priesterkaste der Hindu, vgl. 16, 5. 17, 2. Ausführliches über sie Indic. 11. Doch scheinen damit auch diejenigen Stämme bezeichnet worden zu sein, die sich zum Brahmaismus bekannten. Plinius hist. nat. 6, 17: *multarum gentium cognomen Brachmanae*. — *καὶ οὗτοι*, wie die 6, 5 erwähnten. — *ξυστραφέντες*, nachdem sie sich gesammelt.

6 χους ὤφθη ἔχων τὸ τεῖχος. καὶ τοῦτον ἰδόντες οἱ ἄλλοι
Μακεδόνες αἰσχυνθέντες ἄλλος ἄλλῃ ἀνῄεσαν. εἴχετό τε
ἤδη ἡ ἄκρα, καὶ τῶν Ἰνδῶν οἱ μὲν τὰς οἰκίας ἐνεπίμπρα-
σαν καὶ ἐν αὐταῖς ἐγκαταλαμβανόμενοι ἀπέθνησκον, οἱ
πολλοὶ δὲ μαχόμενοι αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ οἱ πάντες ἐς
πεντακισχιλίους, ζῶντες δὲ δι᾽ ἀνδρείαν ὀλίγοι ἐλήφθησαν.

8 Μείνας δὲ αὐτοῦ μίαν ἡμέραν καὶ ἀναπαύσας τὴν
στρατιὰν τῇ ὑστεραίᾳ προὐχώρει ὡς ἐπὶ τοὺς ἄλλους
Μαλλούς. καὶ τὰς μὲν πόλεις ἐκλελοιπότας καταλαμβά-
νει, αὐτοὺς δὲ ἔμαθεν ὅτι πεφευγότες εἶεν ἐς τὴν ἔρημον.
2 καὶ ἐνταῦθα αὖθις μίαν ἡμέραν ἀναπαύσας τὴν στρατιὰν
ἐς τὴν ἐπιοῦσαν Πείθωνα μὲν καὶ Δημήτριον τὸν ἱππάρ-
χην πρὸς τὸν ποταμὸν ὀπίσω ἀπέπεμψεν ὧν τε αὐτοὶ
ἡγοῦντο ἄγοντας καὶ πρὸς τούτοις ψιλῶν τάξεις δοὺς αὐ-
3 τοῖς ὅσαι ἱκαναὶ πρὸς τὸ ἔργον. προσέταξε δὲ παρὰ τὴν
ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἰόντας, εἴ τισι περιτυγχάνοιεν τῶν ἐς
τὰς ὕλας ξυμπεφευγότων, αἳ δὴ πολλαὶ πρὸς τῇ ὄχθῃ
τοῦ ποταμοῦ ἦσαν, τούτους κτείνειν, ὅσοι μὴ ἐθελονταὶ
σφᾶς ἐνδιδοῖεν. καὶ πολλοὺς καταλαβόντες ἐν ταῖς ὕλαις
οἱ ἀμφὶ Πείθωνά τε καὶ Δημήτριον ἀπέκτειναν.

4 Αὐτὸς δὲ ἦγεν ἐπὶ τὴν μεγίστην τῶν Μαλλῶν πόλιν,
ἵνα καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων πολλοὺς ξυμπεφευγέναι
αὐτῷ ἐξηγγέλλετο. ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐξέλιπον οἱ Ἰνδοὶ
ὡς προσάγοντα Ἀλέξανδρον ἔμαθον· διαβάντες δὲ τὸν
Ὑδραώτην ποταμὸν ἐπὶ ταῖς ὄχθαις αὐτοῦ, ὅτι ὑψηλαὶ αἱ
ὄχθαι ἦσαν, παρατεταγμένοι ἔμενον, ὡς εἴρξοντες τοῦ
5 πόρου Ἀλέξανδρον. καὶ ταῦτα ὡς ἤκουσεν, ἀναλαβὼν τὴν
ἵππον τὴν ἅμα αὐτῷ πᾶσαν ᾔει ὡς ἐπὶ τὸν Ὑδραώτην,
ἵναπερ παρατετάχθαι τοὺς Μαλλοὺς ἐξηγγέλλετο· οἱ δὲ
πεζοὶ ἕπεσθαι αὐτῷ ἐτάχθησαν. ὡς δὲ ἀφίκετό τε ἐπ᾽

6. *ἀπέθνησκον* beschreibt schildernd; *ἀπέθανον* erzählt (zusammenfassend) das Resultat; vgl. 11, 1.

8. 1. *προὐχώρει*, nicht (mit Schm.) von der Rückkehr jenseits des Flusses sondern vom weitern Vordringen; erst § 5 wird die Rückkehr auf die rechte Seite des Hydr. angegeben.

3. *τὴν ὄχθην* Kr., die Handschriften *τῇ ὄχθῃ*.

αὐτὸν καὶ ἐν τῷ πέραν τοὺς πολεμίους κατεῖδε τεταγμένους, ὡς εἶχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐμβάλλει ἐς τὸν πόρον ξὺν τῇ ἵππῳ μόνῃ. οἱ δέ, ἰδόντες ἐν μέσῳ τοῦ ποταμοῦ ὄντα 6
ἤδη Ἀλέξανδρον, κατὰ σπουδὴν μέν, ξυντεταγμένοι δὲ ὅμως ἀπεχώρουν ἀπὸ τῆς ὄχθης· καὶ Ἀλέξανδρος ξὺν μόνῃ τῇ ἵππῳ εἵπετο. ὡς δὲ κατεῖδον ἱππέας μόνους, ἐπιστρέψαντες οἱ Ἰνδοὶ καρτερῶς ἐμάχοντο, πλῆθος ὄντες ἐς πέντε μυριάδας. καὶ Ἀλέξανδρος ὡς τήν τε φάλαγγα αὐτῶν πυκνὴν κατεῖδε καὶ αὐτῷ οἱ πεζοὶ ἀπῆσαν, προσβολὰς μὲν ἐποίει ἐς κύκλους παριππεύων· ἐς χεῖρας δὲ οὐκ ᾔει τοῖς Ἰνδοῖς. καὶ ἐν τούτῳ παραγίνονται αὐτῷ οἵ 7
τε Ἀγριᾶνες καὶ ἄλλαι τάξεις τῶν ψιλῶν, ἃς δὴ ἐπιλέκτους ἅμα οἷ ἦγε, καὶ οἱ τοξόται· οὐ πόρρω δὲ οὐδὲ ἡ φάλαγξ ἐφαίνετο τῶν πεζῶν. καὶ οἱ Ἰνδοὶ ὁμοῦ σφίσι πάντων τῶν δεινῶν προσκειμένων ἀποστρέψαντες ἤδη προτροπάδην ἔφευγον ἐς πόλιν ὀχυρωτάτην τῶν πλησίον. καὶ Ἀλέξανδρος ἑπόμενός τε αὐτοῖς πολλοὺς ἔκτεινε καὶ 8
ὡς ἐς τὴν πόλιν οἱ διαφυγόντες κατειλήφθησαν, πρῶτα μὲν τοῖς ἱππεῦσιν ἐξ ἐφόδου ἐκυκλώσατο τὴν πόλιν· ὡς δὲ οἱ πεζοὶ αὐτῷ παρῆσαν, ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ περιστρατοπεδεύει ἐν κύκλῳ τοῦ τείχους, ὅτι οὐ πολύ τε τῆς ἡμέρας ὑπελείπετο ἐς τὴν προσβολὴν καὶ ἡ στρατιὰ αὐτῷ ὑπό τε πορείας μακρᾶς οἱ πεζοὶ καὶ ὑπὸ διώξεως συνεχοῦς οἱ ἵπποι καὶ οὐχ ἥκιστα κατὰ τὸν πόρον τοῦ ποταμοῦ τεταλαιπωρήκεσαν·

τῇ δὲ ὑστεραίᾳ διχῇ διελὼν τὸν στρατὸν τοῦ μὲν 9
ἑτέρου αὐτὸς ἡγούμενος προσέβαλλε τῷ τείχει, τὸ δὲ ἕτερον Περδίκκας προσῆγε. καὶ ἐν τούτῳ οὐ δεξάμενοι οἱ Ἰνδοὶ τῶν Μακεδόνων τὴν ὁρμὴν τὰ μὲν τείχη τῆς πόλεως λείπουσιν, αὐτοὶ δὲ ἐς τὴν ἄκραν ξυνέφευγον. Ἀλέξανδρος

5. *καὶ ταῦτα*, z. 4, 28, 4.

6. *καρτερῶς ἐμάχοντο*, kann, wie das Folgende zeigt, nur den Beginn des Kampfes von Seiten der Inder bezeichnen. — *ἐς κύκλους*, z. 4, 4, 6.

7. *πάντων τ. δεινῶν*, s. 3, 14, 3.

8. *ἡ στρατιά — οἱ πεζοί — οἱ ἵπποι*, distributive Apposition, dem Ganzen seine Theilbegriffe mit den jedem zukommenden Prädicaten zufügend.

μὲν οὖν καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν πυλίδα τινὰ κατασχίσαντες
2 παρῆλθον εἰς τὴν πόλιν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων· οἱ δὲ ὁμοῦ Περδίκκᾳ τεταγμένοι ὑστέρησαν ὑπερβαίνοντες κατά τι τείχη οὐκ εὐπετῶς, οὐδὲ τὰς κλίμακας οἱ πολλοὶ αὐτῶν φέροντες, ὅτι ἑαλωκέναι αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις, ὡς ἐρημούμενα τῶν προμαχομένων τὰ τείχη κατεῖδον. ὡς δὲ ἡ ἄκρα ἐχομένη πρὸς τῶν πολεμίων καὶ προ ταύτης τεταγμένοι εἰς τὸ ἀπομάχεσθαι πολλοὶ ἐφάνησαν, ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος, οἱ δὲ προσθέσει ὅπῃ παρείκοι τῶν κλιμάκων βιάσασθαι ἐπειρῶντο εἰς τὴν
3 ἄκραν. Ἀλέξανδρος δέ, ὡς βλακεύειν αὐτῷ ἐδόκουν τῶν Μακεδόνων οἱ φέροντες τὰς κλίμακας, ἁρπάσας κλίμακα ἑνὸς τῶν φερόντων προσέθηκε τῷ τείχει αὐτὸς καὶ εἰληθεὶς ὑπὸ τῇ ἀσπίδι ἀνέβαινεν· ἐπὶ δὲ αὐτῷ Πευκέστας ὁ τὴν ἱερὰν ἀσπίδα φέρων, ἣν ἐκ τοῦ νεὼ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἰλιάδος λαβὼν ἅμα οἷ εἶχεν Ἀλέξανδρος καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐφέρετο ἐν ταῖς μάχαις· ἐπὶ δὲ τούτῳ Λεοννάτος ἀνῄει κατὰ τὴν αὐτὴν κλίμακα ὁ σωματοφύλαξ· κατὰ δὲ ἄλλην κλίμακα Ἀβρέας τῶν διμοιριτῶν τις στρατευομένων.
4 ἤδη τε πρὸς τῇ ἐπάλξει τοῦ τείχους ὁ βασιλεὺς ἦν καὶ ἐρείσας ἐπ' αὐτῇ τὴν ἀσπίδα τοὺς μὲν ὦθει εἴσω τοῦ τείχους τῶν Ἰνδῶν, τοὺς δὲ καὶ αὐτοῦ τῷ ξίφει ἀποκτείνας γεγυμνώκει τὸ ταύτῃ τεῖχος· καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ὑπέρφοβοι γενόμενοι ὑπὲρ τοῦ βασιλέως σπουδῇ ὠθούμενοι κατὰ τὴν αὐτὴν κλίμακα συντρίβουσιν αὐτήν, ὥστε οἱ μὲν ἤδη ἀνιόντες αὐτῶν κάτω ἔπεσον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἄπορον ἐποίησαν τὴν ἄνοδον.

9. 2. *ὑστέρησαν*, verspätigten sich, weil sie —: *κατά* konnte fehlen, dient aber wie 1, 8, 6 zur genaueren Bezeichnung nicht blos des w i e, sondern auch des w o im Gegensatz zu *πυλίδα κατασχ. παρ.* — *ὅπῃ παρείκοι*, z. 2, 23, 2.

3. *ἱερὰν ἀσπίδα*, vgl. 1, 11, 8. — *διμοιριτῶν* ist Prädicat, der als Dim. Dienenden: so hiessen entsprechend den römischen *duplares* (*qui duas consequebantur annonas*, Veget. 2., als Belohnung ihrer Tapferkeit) die, welche den doppelten Sold der Gemeinen erhielten; vgl. 7, 23, 3.

5. *οὐδὲ πόῤῥω* —, der Zusatz hebt das Gefährliche seiner Stellung hervor. — *καὶ προσχεχ.*, so dass sie noch leichter als ohne diess angreifen konnten. — *δῆλος* — *Ἀλέξ. ὢν* motivirt das folgende Wagstück

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ τείχους στὰς κύκλῳ τε ἀπὸ 5
τῶν πλησίον πύργων ἐβάλλετο, οὐ γάρ πελάσαι γε ἐτόλμα τις αὐτῷ τῶν Ἰνδῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς πόλεως, οὐδὲ πόῤῥω τούτων γε ἐσακοντιζόντων, ἔτυχε γάρ τι καὶ προσκεχωσμένον ταύτῃ πρὸς τὸ τεῖχος, δῆλος μὲν ἦν Ἀλέξανδρος ὢν τῶν τε ὅπλων τῇ λαμπρότητι καὶ τῷ ἀτόπῳ τῆς τόλμης, ἔγνω δὲ ὅτι αὐτοῦ μὲν μένων κινδυνεύσει μηδὲν ὅ τι καὶ λόγου ἄξιον ἀποδεικνύμενος, καταπηδήσας δὲ εἴσω τοῦ τείχους τυχὸν μὲν αὐτῷ τούτῳ ἐκπλήξει τοὺς Ἰνδούς, εἰ δὲ δὴ καὶ κινδυνεύειν δέοι, μεγάλα ἔργα καὶ τοῖς ἔπειτα πυθέσθαι ἄξια ἐργασάμενος οὐκ ἀσπουδεὶ ἀποθανεῖται· ταῦτα γνοὺς καταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐς τὴν ἄκραν.
ἔνθα δὴ ἐρεισθεὶς πρὸς τῷ τείχει τοὺς μέν τινας ἐς χεῖ- 6
ρας ἐλθόντας καὶ τόν γε ἡγεμόνα τῶν Ἰνδῶν προσφερόμενόν οἱ θρασύτερον παίσας τῷ ξίφει ἀποκτείνει· ἄλλον δὲ πελάζοντα λίθῳ βαλὼν ἔσχε, καὶ ἄλλον λίθῳ, τὸν δὲ ἐγγυτέρω προσάγοντα τῷ ξίφει αὖθις. οἱ δὲ βάρβαροι πελάζειν μὲν αὐτῷ οὐκέτι ἤθελον, ἔβαλλον δὲ πάντοθεν περιεστηκότες ὅ τι τις ἔχων βέλος ἐτύγχανεν ἢ ἐν τῷ τότε ἔλαβεν.

Ἐν τούτῳ δὲ Πευκέστας τε καὶ ὁ διμοιρίτης Ἀβρέας **10**
καὶ ἐπ' αὐτοῖς Λεοννάτος, οἳ δὴ μόνοι ἔτυχον πρὶν ξυντριβῆναι τὰς κλίμακας ἀναβεβηκότες ἐπὶ τὸ τεῖχος, καταπηδήσαντες καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ βασιλέως ἐμάχοντο. καὶ Ἀβρέας μὲν ὁ διμοιρίτης πίπτει αὐτοῦ, τοξευθεὶς ἐς τὸ πρόσωπον· Ἀλέξανδρος δὲ βάλλεται καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ

(*rem multo magis ad famam temeritatis quam gloriae insignem,* Curtius 9, 19, 1), zu dem Alexander gezwungen zu sein glaubte, da ein Rückzug, eben weil er kenntlich war, ihm schimpflich erschien: vgl. z. 1, 14, 4. — *ὅ τι καί,* was auch nur der Rede werth, geschweige bedeutend und seiner würdig wäre. — *εἰ δὲ δὴ καί,* w e n n a b e r j a a u c h. — *ἀσπουδεί,* erinnert an Homer Il. 22, 305: *μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλείως ἀπολοίμην, ἀλλὰ μέγα ῥέξας τε καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.*

6. *ἔσχε, inhibuit.* — *προσάγειν,* a n d r i n g e n, von Einzelnen sehr ungewöhnlich. Die Beschreibung der tollkühnen That ist bei Diodor 17, 99. Curtius a, a. O. mehrfach ausgeschmückt, im Wesentlichen mit Arr. übereinstimmend.

10. 1. *τὰς κλίμακας,* nicht die eine 9, 4 erwähnte, sondern die

θώρακος ἐς τὸ στῆθος τοξεύματι ὑπὲρ τὸν μαστόν, ὥστε λέγει Πτολεμαῖος ὅτι καὶ πνεῦμα ὁμοῦ τῷ αἵματι ἐκ τοῦ
2 *τραύματος ἐξεπνεῖτο. ὁ δέ, ἔστε μὲν ἔτι θερμὸν ἦν αὐτῷ τὸ αἷμα, καίπερ κακῶς ἔχων, ἠμύνετο· πολλοῦ δὲ δὴ τοῦ αἵματος καὶ ἀθρόου, οἷα δὴ ξὺν πνεύματι, ἐκρυέντος, ἴλιγγός τε αὐτὸν καὶ λειποψυχία κατέσχε καὶ πίπτει αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἀσπίδα ξυννεύσας. Πευκέστας δὲ περιβὰς πεπτωκότι καὶ ὑπερσχὼν τὴν ἱερὰν τὴν ἐξ Ἰλίου ἀσπίδα πρὸ αὐτοῦ καὶ Λεοννάτος ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα οὗτοί τε βάλλονται ἀμφότεροι καὶ Ἀλέξανδρος ἐγγὺς ἦν ἤδη ὑπὸ*
3 *τοῦ αἵματος ἐκλιπεῖν. τοῖς γὰρ Μακεδόσι καὶ ταύτῃ ἐν ἀπόρῳ γεγένητο τὰ τῆς προσβολῆς ὅτι οἱ τὸν Ἀλέξανδρον βαλλόμενόν τε ἐπὶ τῷ τείχει ἰδόντες καὶ πηδῶντα εἴσω ἐς τὴν ἄκραν, ὑπὸ σπουδῆς τε καὶ φόβου μή τι αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς πάθῃ οὐ ξὺν νῷ κινδυνεύων, τὰς κλίμακας συντετριφότες ἄλλοι ἄλλας μηχανὰς ἐς τὸ ἀνελθεῖν ἐπὶ τὸ τεῖχος ὡς ἐν ἀπόροις ἐμηχανῶντο, οἱ μὲν πασσάλους ἐμπηγνύοντες ἐς τὸ τεῖχος, γήϊνον ὄν, καὶ κατὰ τούτους ἐκκρεμαννύμενοι χαλεπῶς ἀνεῖρπον, οἱ δέ, ἄλλοι ἐπ' ἄλ-*

unten § 3 genannten anticipirend. — *πνεῦμα*, also war der Schuss durch die Lunge gegangen (Schm.), Curt. 9, 20, 9: *Indus duorum cubitorum sagittam ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dextrum infigeret.* Diodor 17, 99: *τοξευθεὶς ὑπὸ τὸν μαστὸν ἔπεσεν εἰς τὸ γόνυ.*

2. *ξυννεύσας*, zusammenknickend. — *ἐγγὺς ἦν*, z. 3, 15, 3. — *ὑπὸ τ. αἵματος*, durch den Blutverlust.

3. *ἐν ἀπόρῳ τὰ τῆς πρ.*, der Sturm ward erschwert (D.). — *πάθῃ*, z. 5, 24, 1. *ὡς ἐν ἀπόροις*, wie es in der Rathlosigkeit geht (D.). — *γήϊνον ὄν*, deshalb war das *ἐμπηγνύναι* möglich.

4. *ὁ πρ. ἀνελθών*, der jedesmal zuerst hinaufgelangte, daher *ἑώρων* und *πάντες*. — *ξυνειστήκει*, vgl. 1, 15, 3. — *ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ*, Einer über dem Andern, je nachdem sie einzeln hineingelangten, suchte für seine Person den König zu decken. — *ἐπ' ὀλίγους*, zu Wenigen, d. h. Wenige auf einmal, wie *ἐπὶ τρεῖς* (*τριῶν*). — *καθ' ὅ τι* —, da wo die Pforte auseinander hielt, d. h. den Zusammenhang der Mauer unterbrach und dadurch das Einstossen möglich machte. Diess mit Kr. für unmöglich zu halten und *τοῦ τείχους* zu schreiben, wird man Anstand nehmen, wenn man bedenkt, dass es sich hier um eine ausserordentliche That verzweifelter Anstrengung handelt; vgl. Plut. mor. 344 a: *κεναὶ δὲ ἔξωθεν προσδρομαὶ καὶ ἀλαλαγμοὶ Μακεδόνων, οὐ μηχανῆς τινος, οὐκ ὀργάνων παρόντων, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς ξίφεσι κοπτόντων τὰ τείχη καὶ χερσὶ γυμναῖς παραῤῥῆξαι καὶ μόνον οὐ διαφαγεῖν βιαζομένων* und 327 b: *εἰ δὲ μὴ ἤρειψαν Μακεδόνες τὸ τεῖχος,*

λους ἐπιβαίνοντες. ὁ δὲ πρῶτος ἀνελθὼν ἐνρίπτει ἑαυτὸν 4
κατὰ τοῦ τείχους ἐς τὴν πόλιν, ἵναπερ τὸν βασιλέα ἑώρων κείμενον, ξὺν οἰμωγῇ καὶ ἀλαλαγμῷ πάντες. ἤδη τε ἀμφ' αὐτῷ πεπτωκότι καρτερὰ μάχη ξυνειστήκει ἄλλου ἐπ' ἄλλῳ τῶν Μακεδόνων προασπίζοντος, καὶ ἐν τούτῳ οἱ μὲν τὸν μοχλὸν ὅτῳ εἴχετο ἡ κατὰ τὸ μεταπύργιον πύλη κατασχίσαντες ἐπ' ὀλίγους παρῄεσαν· οἱ δὲ καθ' ὅ τι ἡ πύλη διέσχε τοὺς ὤμους ὑποθέντες καὶ ὤσαντες ἐς τὸ εἴσω τὸ τεῖχος ἀνεπέτασαν ταύτῃ τὴν ἄκραν.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ μὲν ἔκτεινον τοὺς Ἰνδούς, καὶ ἀπέ- 11
κτειναν γε πάντας οὐδὲ γυναῖκα ἢ παῖδα ὑπελείποντο· οἱ δὲ ἐξέφερον τὸν βασιλέα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος κακῶς ἔχοντα, οὔπω γιγνώσκοντες βιώσιμον ὄντα. τὸ δὲ βέλος ἐξελκῦσαι ἐκ τοῦ τραύματος ἐπιτεμόντα τὴν πληγὴν οἱ μὲν Κριτόδημον ἀνέγραψαν, ἰατρὸν Κῷον, τὸ γένος τῶν Ἀσκληπιάδην· οἱ δέ, Περδίκκαν τὸν σωματοφύλακα, οὐ παρόντος ἐν τῷ δεινῷ ἰατροῦ, ἐγκελευσαμένου Ἀλεξάνδρου τῷ ξίφει ἐπιτεμεῖν τὴν πληγὴν καὶ κομίσασθαι τὸ βέλος. ἐν δὲ 2
τῇ κομιδῇ φορὰ αἵματος πολλοῦ γίγνεται, ὥστε λειποψυ-

ἔδει τάφον Ἀλεξάνδρου τὴν βάρβαρον ἐκείνην καὶ ἀνώνυμον κώμην γενέσθαι.

11. 1. *ἔκτεινον*, Währung, *ἀπέκτειναν*, Resultat, s. z. 7, 6: über die Sache Curtius 9, 5, 20: *non senibus, non feminis, non infantibus parcitur: quisquis occurreret, ab illo vulneratum regem esse credebant tandemque internecione hostium iustae irae parentatum est.* — *κακῶς ἔχοντα*, Plut. Alex. 63: *ἀναίσθητος ἤδη τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ σκηνῆς ἐκομίζετο.* — *βιώσιμον ὄντα*, ob er mit dem Leben davon kommen würde. — *ἐπιτεμόντα*, nachdem er die Wunde durch einen Schnitt erweitert; Curtius 9, 5, 23: *corpore nudato animadverterunt hamos inesse telo nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quam ut secando vulnus augerent; λέγεται δὲ τὸ μὲν πλάτος τριῶν (τεσσάρων* an einer andern Stelle) *δακτύλων εἶναι, τὸ δὲ μῆκος τεσσάρων (πέντε)*, Plut. Alex. 63. — *Κριτόδημον*, bei Curtius *Critobulus*, vielleicht derselbe, von dem Plinius hist. nat. 7, 37, 37 berichtet: *magna et Critobulo fama est extracta Philippi regis oculo sagitta et citra deformitatem oris curata orbitate luminis.* — *τὸ γένος*, der Zusatz zeigt, dass hier von einem Nachkommen des Asclepius als historischer Person, nicht von einem Mitgliede des nach dem Gott der Heilkunde benannten ärztlichen Ordens (*Ἀσκληπιάδαι*) die Rede ist. Cos u. Cnidus galten als Stammsitze der Nachkommen des Asclepius und seiner Söhne Machaon und Podalirius.

2. *λειποψυχῆσαι*, Curtius: *patefacto latius vulnere et spiculo evulso ingens vis sanguinis manare coepit linquique rex animo et caligine ocu-*

χῆσαι αὖθις Ἀλέξανδρον καὶ οὕτω σχεθῆναί αὐτῷ τὸ αἷμα ὑπὸ τῇ λειποψυχίᾳ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἀναγέγραπται τοῖς ξυγγραφεῦσιν ὑπὲρ τοῦ παθήματος, καὶ ἡ φήμη παραδεξαμένη αὐτὰ κατὰ τοὺς πρώτους ψευσαμένους ἔτι καὶ εἰς ἡμᾶς διασώζει, οὐδὲ ἀφήσει παραδιδοῦσα καὶ ἐφεξῆς ἄλλοις τὰ ψευδῆ, εἰ μὴ ὑπὸ τῆσδε τῆς ξυγγραφῆς παύσεται.
3 Αὐτίκα· ἐν Ὀξυδράκαις τὸ πάθημα τοῦτο γενέσθαι
Ἀλεξάνδρῳ ὁ πᾶς λόγος κατέχει· τὸ δὲ ἐν Μαλλοῖς, ἔθνει
αὐτονόμῳ Ἰνδικῷ, ξυνέβη, καὶ ἥ τε πόλις Μαλλῶν ἦν καὶ
οἱ βαλόντες Ἀλέξανδρον Μαλλοί· οἳ δὴ ἐγνώκεσαν μὲν
ξυμμίξαντες τοῖς Ὀξυδράκαις οὕτω διαγωνίζεσθαι, ἔφθη
δὲ διὰ τῆς ἀνύδρου ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐλάσας πρίν τινα ὠφέ-
λειαν αὐτοῖς παρὰ τῶν Ὀξυδρακῶν γενέσθαι ἢ αὐτοὺς
4 ἐκείνοις τι ἐπωφελῆσαι. ἐπεὶ καὶ τὴν τελευταίαν μάχην
τὴν πρὸς Δαρεῖον γενομένην, καθ᾽ ἥντινα ἔφυγε Δαρεῖος
οὐδὲ πρόσθεν ἔληξε τῆς φυγῆς πρὶν ξυλληφθῆναι ὑπὸ τῶν
ἀμφὶ Βῆσσον καὶ προσάγοντος ἤδη Ἀλεξάνδρου ἀποθα-
νεῖν, πρὸς Ἀρβήλοις γενέσθαι ὁ πᾶς λόγος κατέχει, κα-
θάπερ οὖν καὶ τὴν πρὸ ταύτης ἐν Ἰσσῷ, καὶ τὴν πρώτην
5 ἱππομαχίαν πρὸς Γρανικῷ. ἀλλὰ πρὸς Γρανικῷ μὲν ξυν-
έβη μάχη ἱππικὴ καὶ πρὸς Ἰσσῷ ἡ αὖθις πρὸς Δαρεῖον
μάχη· Ἄρβηλα δὲ τοῦ χώρου ἐν ᾧ τὴν ἐσχάτην μάχην
Δαρεῖός τε καὶ Ἀλέξανδρος ἐμαχέσαντο οἱ μὲν τὰ πλεῖστα
ξυγγράψαντες λέγουσιν ὅτι ἑξακοσίους σταδίους ἀπέχει,

lis offusa veluti moribundus extendi. — *ὑπὸ τῇ* —, unter der Einwirkung der —. *κατὰ τούς*, nach, gemäss den ersten Lügenberichten.

3. *αὐτίκα*, so z. B. gleich, führt ein sich unmittelbar ergebendes Beispiel für die Behauptung ein. — *ὁ πᾶς λ.*, die allgemeine Sage.

4. *ἐπεὶ καί* — setzt die Beweisführung für die ausgesprochene Behauptung steigernd fort. — *ἀποθανεῖν*, unlogische Fortsetzung der begonnenen Construction: er hörte nicht eher auf zu fliehen, als bis er getödtet wurde, st.: seine Flucht hatte nicht eher ein Ende als bis —. *ἐν Ἰσσῷ*, s. 2, 7 ff. — *Γρανικῷ*, s. 1, 13 ff.

5. *τὰ πλεῖστα*, die höchste Angabe. — *Γαυγαμήλοις*, Plut. Alex. 31: *τὴν δὲ μεγάλην μάχην πρὸς Δαρεῖον οὐκ ἐν Ἀρβήλοις, ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλ᾽ ἐν Γαυγαμήλοις γενέσθαι συνέπεσε· σημαίνειν δέ φασιν οἶκον καμήλου τὴν διάλεκτον, ἐπεὶ τῶν πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγὼν πολεμίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος ἐνταῦθα καθίδρυσεν αὐτὴν ἀποτάξας*

οἱ δὲ τὰ ἐλάχιστα, ὅτι ἐς πεντακοσίους. ἀλλὰ ἐν Γαυγαμήλοις γὰρ γενέσθαι τὴν μάχην πρὸς τῷ ποταμῷ Βουμώδῳ λέγει Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος. πόλις δὲ οὐκ 6
ἦν τὰ Γαυγάμηλα, ἀλλὰ κώμη μεγάλη, οὐδὲ ὀνομαστὸς ὁ χῶρος οὐδὲ εἰς ἀκοὴν ἡδὺ τὸ ὄνομα· ἔνθεν δέ μοι δοκεῖ πόλις οὖσα τὰ Ἄρβηλα ἀπηνέγκατο τὴν δόξαν τῆς μεγάλης μάχης. εἰ δὲ πρὸς Ἀρβήλοις χρὴ οἴεσθαι γενέσθαι τὸ ἔργον ἐκεῖνο, εἰς τοσόνδε Ἀρβήλων ἀπέχον, καὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι γενομένην ναυμαχίαν πρὸς ἰσθμῷ τῷ Κορινθίων ἔξεστι λέγειν ὅτι ἐγένετο, καὶ τὴν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῆς Εὐβοίας πρὸς Αἰγίνῃ ἢ Σουνίῳ.

Καὶ μὴν ὑπὲρ τῶν ὑπερασπισάντων ἐν τῷ κινδύνῳ 7
Ἀλεξάνδρου, Πευκέσταν μὲν γενέσθαι ξύμπαντες ὁμολογοῦσιν, ὑπὲρ Λεοννάτου δὲ οὐκέτι ξυμφέρονται οὐδὲ ὑπὲρ Ἀβρέου τοῦ διμοιρίτου. καὶ οἱ μὲν ξύλῳ πληγέντα κατὰ τοῦ κράνους Ἀλέξανδρον καὶ ἰλιγγιάσαντα πεσεῖν, αὖθις δὲ ἀναστάντα βληθῆναι βέλει διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στῆθος· Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου ταύτην μόνην τὴν πληγὴν πληγῆναι λέγει τὴν ἐς τὸ στῆθος. τὸ δὲ δὴ μέγιστον 8
πλημμέλημα τῶν ξυγγραψάντων τὰ ἀμφὶ Ἀλέξανδρον ἐκεῖνο τίθεμαι ἔγωγε. Πτολεμαῖον γὰρ τὸν Λάγου ἔστιν οἳ ἀνέγραψαν ξυναναβῆναί τε Ἀλεξάνδρῳ κατὰ τὴν κλίμακα ὁμοῦ Πευκέστᾳ καὶ ὑπερασπίσαι κειμένου, καὶ ἐπὶ τῷδε Σωτῆρα ἐπικληθῆναι τὸν Πτολεμαῖον· καίτοι αὐτὸς

τινὰς κώμας καὶ προσόδους εἰς τὴν ἐπιμέλειαν, vgl. z. 3, 8, 7.

6. ἔνθεν bei Späteren = ἐντεῦθεν (z. 14, 5), wenn hier nicht mit Kr. ἔνθεν δή zu lesen ist. — εἰς — ἀπέχον, der (Kampf der) so weit von Arb. entfernt vorfiel.

7. καὶ μήν führt zu etwas Neuem über. Statt den Gedanken: aber auch in Betreff derer, die den Alexander mit ihren Schilden gedeckt, herrscht keine Uebereinstimmung, zu Ende zu führen, unterbricht Arr. vorgreifend durch Angabe des Unbestrittenen die Construction, um sie d. Anfang gemäss durch ὑπὲρ Λ. wieder aufzunehmen. — γενέσθαι, ὑπερασπιστήν, τὸν ὑπερασπίσαντα. — οὐκέτι, nicht mehr, wie in Betreff des Peuc. — διμοιρίτου, z. 9, 3.

8. Den Beinamen Σωτήρ erhielt Ptolemäus von den Rhodiern wegen seines rettenden Beistandes gegen Demetrius Poliorcetes im J. 304, Pausanias 1, 8, 6: Πτολεμαῖον τὸν τοῦ Λάγου σωτῆρα (καλοῦσι), παραδόντων Ῥοδίων τὸ ὄνομα. Wen übrigens Arr. hier vor Augen gehabt habe, sieht man aus Curtius

Πτολεμαῖος ἀναγέγραφεν οὐδὲ παραγενέσθαι τούτῳ τῷ ἔργῳ· ἀλλὰ στρατιᾶς γὰρ αὐτὸς ἡγούμενος ἄλλας μάχεσθαι μάχας καὶ πρὸς ἄλλους βαρβάρους. ταῦτα μὲν δὴ ἐν ἐκβολῇ τοῦ λόγου ἀναγεγράφθω μοι, ὡς μὴ ἀταλαίπωρον γίγνεσθαι τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις τὴν ὑπὲρ τῶν τηλικούτων ἔργων τε καὶ παθημάτων ἀφήγησιν.

12 *Ἐν ᾧ δὲ Ἀλέξανδρος αὐτοῦ μένων τὸ τραῦμα ἐθεραπεύετο, ἐς τὸ στρατόπεδον ἔνθενπερ ὡρμήθη ἐπὶ τοὺς Μαλλοὺς ὁ μὲν πρῶτος λόγος ἧκεν ὅτι τεθνηκὼς εἴη ἐκ τοῦ τραύματος. καὶ τὰ μὲν πρῶτα οἰμωγὴ ἦν τῆς στρατιᾶς ξυμπάσης, ἄλλου ἄλλῳ παραδιδόντος τὴν φήμην· παυσάμενοι δὲ τῆς οἰμωγῆς ἄθυμοί τε καὶ ἄποροι ἦσαν*
2 *ὅστις μὲν ἐξηγούμενος ἔσται τῆς στρατιᾶς· (πολλοῖς γὰρ δὴ ἐν ἴσῳ τὰ τῆς ἀξιώσεως ἐδόκει πρός τε αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πρὸς Μακεδόνων καθεστηκέναι) ὅπως δὲ ἀποσωθήσονται εἰς τὴν οἰκείαν, τοσούτων μὲν ἐθνῶν μαχίμων περιειργόντων σφᾶς ἐν κύκλῳ, τῶν μὲν οὔπω προσκεχωρηκότων, ἃ δὴ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας εἴκαζον ἀγωνιεῖσθαι καρτερῶς, τῶν δὲ ἀποστησομένων, ἀφαιρεθέντος αὐτοῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου φόβου· ποταμῶν τε ἐν μέσῳ ἀδιαβάτων τότε [δ᾽] ἐδόκουν εἶναι. καὶ πάντα σφίσιν ἄπορα*
3 *καὶ ἀμήχανα ἐρήμοις Ἀλεξάνδρου ἐφαίνετο. ὡς δὲ ἧκέ ποτε λόγος ὅτι ζῇ Ἀλέξανδρος, τούτῳ μὲν μόγις ξυνεχώρησαν· εἰ δὲ καὶ βιώσιμός ἐστιν, οὔπω ἐπιστεύετο. ὡς δὲ καὶ γράμματα παρ᾽ αὐτοῦ ἧκεν ὅτι ὅσον οὔπω κατελεύσεται ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, οὐδὲ ταῦτα τοῖς πολλοῖς*

9, 5, 21: *Ptolemaeum — huic pugnae affuisse auctor est Clitarchus et Timagenes, sed ipse, scilicet gloriae suae non refragatus, afuisse missum in expeditionem memoriae tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas vel par huic vitium credulitas fuit.* — *ἐκβολή*, der ältere Ausdruck für das spätere *παρέκβασις*, Abschweifung, Excurs, Episode, Kr. z. Thuc. 1, 97, — *ὡς μή*, d. h. zur Warnung für Spätere, sich die Mühe des Forschens nicht verdriessen zu lassen, nach Wort und Inhalt Anspielung auf Thuc. 1, 20: *οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται.* D.

12. 1. *ἐθεραπεύετο*, Curtius 5, 6, 1: *septem diebus curato vulnere*: glaublicher Plut. Al. 63: *πολὺν χρόνον* und Diodor 17, 99: *ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας*, vgl. 14, 4. — *εἰς τὸ στρα-*

ὑπὸ τοῦ ἄγαν δέους πιστὰ ἐφαίνετο, ἀλλὰ πλάττεσθαι γὰρ πρὸς τῶν ἀμφ' αὐτὸν σωματοφυλάκων τε καὶ στρατηγῶν εἰκάζετο.

Καὶ ταῦτα ἐννοήσας Ἀλέξανδρος, μή τι νεωτερισθείη 13
ἐν τῇ στρατιᾷ ὅτε πρῶτον ἠδυνήθη κομίζεται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ὑδραώτου τὰς ὄχθας· καὶ πλέων κατὰ τὸν ποταμόν, (ἦν γὰρ τὸ στρατόπεδον ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς τοῦ τε Ὑδραώτου καὶ τοῦ Ἀκεσίνου, ἵνα Ἡφαιστίων τε ἐπὶ τῆς στρατιᾶς ἦν καὶ Νέαρχος τὸ ναυτικὸν αὐτῷ εἶχεν) ὡς ἐπέλαζεν ἡ ναῦς ἤδη τῷ στρατοπέδῳ τὸν βασιλέα φέρουσα, κελεύει δὴ ἀφελεῖν τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ὡς καταφανὴς εἶναι πᾶσιν. οἱ δὲ ἔτι ἠπίστουν, ὡς νεκροῦ 2
δῆθεν κομιζομένου Ἀλεξάνδρου, πρίν γε δὴ προσσχούσης τῆς νεὼς τῇ ὄχθῃ ὁ μὲν τὴν χεῖρα ἀνέτεινεν ἐς τὸ πλῆθος· οἱ δὲ ἀνεβόησαν, ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνασχόντες τὰς χεῖρας, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρον· πολλοῖς δὲ καὶ δάκρυα ἐπὶ τῷ ἀνελπίστῳ προεχύθη ἀκούσια. καὶ οἱ μὲν τῶν ὑπασπιστῶν κλίνην προσέφερον αὐτῷ ἐκκομιζομένῳ ἐκ τῆς νεώς· ὁ δὲ τὸν ἵππον προσαγαγεῖν ἐκέλευσεν. ὡς 3
δὲ ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ὤφθη αὖθις, κρότῳ δὴ πολλῷ ἐπεκτύπησεν ἡ στρατιὰ πᾶσα· ἐπήχησαν δὲ αἵ τε ὄχθαι καὶ αἱ πλησίον αὐτῶν νάπαι. προσάγων δὲ ἤδη τῇ σκηνῇ καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὥστε καὶ βαδίζων ὀφθῆναι. οἱ δὲ ἐπέλαζον ἄλλος ἄλλοθεν, οἱ μὲν χειρῶν, οἱ δὲ γονάτων, οἱ δὲ τῆς ἐσθῆτος αὐτῆς ἁπτόμενοι· οἱ δὲ καὶ

τόπεδον, uneigentlich von demselben Lager (Heer), aber nicht mehr an demselben Ort, d. i. nicht mehr am Zusammenfluss des Hydaspes und Acesines, sondern des Hydraotes und Acesines, wohin er beordert war, s. 13, 11.

2. *ἐν ἴσῳ* —, d. h. die Ansprüche auf Würdigkeit, zu welchen das Urtheil Alexanders und der Macedonier berechtigte, waren bei Vielen gleich. — *ποταμῶν τε*, durch den Zwischensatz bewirkter Wechsel der Construction statt *ποταμῶν δὲ ἐν μέσῳ ἀδιαβάτων δοκούντων εἶναι*.

3. *ξυνεχώρησαν* = *ἐνέδοσαν*.

13. 1. *καὶ ταῦτα*, z. 4, 28, 4. — Curtius 9, 6, 1: *duobus navigiis iunctis statui in medium undique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perisse credentibus; conspectusque ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit.*

3. *προσάγων*: *τὸν ἵππον*. — *ἐσθῆτος αὐτῆς*, das blosse Kleid =

ἰδεῖν ἐγγύθεν καί τι καὶ ἐπευφημήσαντες ἀπελθεῖν· οἱ δὲ ταινίαις ἔβαλλον, οἱ δὲ ἄνθεσιν, ὅσα ἐν τῷ τότε ἡ Ἰνδῶν γῆ παρεῖχε.

4 *Νέαρχος δὲ λέγει ὅτι χαλεποὶ αὐτῷ τῶν φίλων ἐγένοντο ὅσοι ἐκάκιζον ὅτι αὐτὸς πρὸ τῆς στρατιᾶς κινδυνεύοι· οὐ γὰρ στρατηγοῦ ταῦτα, ἀλλὰ στρατιώτου εἶναι. καί μοι δοκεῖ ἄχθεσθαι Ἀλέξανδρος τοῖσδε τοῖς λόγοις, ὅτι ἀληθεῖς τε ὄντας ἐγίνωσκε καὶ αὐτὸν ὑπαίτιον τῇ ἐπιτιμήσει. καὶ ὅμως ὑπὸ μένους τε τοῦ ἐν ταῖς μάχαις καὶ τοῦ ἔρωτος τῆς δόξης, καθάπερ οἱ ἄλλης τινὸς ἡδονῆς ἐξηττώμενοι, οὐ καρτερὸς ἦν ἀπέχεσθαι τῶν κινδύνων.*
5 *ἄνθρωπον δέ τινα πρεσβύτερον λέγει Βοιώτιον, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου οὐ λέγει, ὡς ἀχθόμενόν τε πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις τῶν φίλων κατέμαθεν Ἀλέξανδρον καὶ ἐσκυθρωπακότα, προσελθόντα τοῦτον βοιωτιάζοντα ἅμα τῇ φωνῇ ταῦτα φάναι· ὦ Ἀλέξανδρε, ἀνδρῶν τὰ ἔργα· καί τι καὶ ἰαμβεῖον ὑπειπεῖν, τὸν δὲ νοῦν εἶναι τοῦ ἰαμβείου ὅτι τῷ τι δρῶντι καὶ παθεῖν ἐστιν ὀφειλόμενον. καὶ τοῦτον ἔν τε τῷ παραυτίκα εὐδοκιμῆσαι καὶ ἐπιτηδειότερον ἐς τὸ ἔπειτα Ἀλεξάνδρῳ γενέσθαι.*

14 *Ἐν τούτῳ δὲ ἀφίκοντο παρ᾽ Ἀλέξανδρον τῶν Μαλλῶν τῶν ὑπολειπομένων πρέσβεις, ἐνδιδόντεες τὸ ἔθνος, καὶ παρὰ Ὀξυδρακῶν οἵ τε ἡγεμόνες τῶν πόλεων καὶ οἱ νομάρχαι αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ἅμα τούτοις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα οἱ γνωριμώτατοι αὐτοκράτορες περὶ σπονδῶν δῶρά τε ὅσα μέγιστα παρ᾽ Ἰνδοῖς κομίζοντες καὶ τὸ ἔθνος καὶ*

auch nur das Kleid. — *ἰδεῖν — ἀπελθεῖν* abhängig von *ἐπέλαζον*: so 1, 24, 5: *ἧκον — στεφανῶσαι.*

4. *οὐ γάρ* —, Plut. Pelopid. 2: *χρὴ τὸν ἀγαθὸν στρατηγὸν μάλιστα μὲν ὑπὸ γήρως, εἰ δὲ μή, γέροντα θνήσκειν.*

5. *πρός*, in Bezug auf. — *βοιωτιάζοντα*, im böot. Dialekt redend, meist mit dem Nebenbegriff ungebildeten und bäurischen Wesens, hier wohl um den Contrast der schlichten Erscheinung des Sprechenden mit dem unerwarteten, dem König willkommenen Ausspruch anzudeuten. Der iamb. Vers gehört dem Aeschylus und lautete: *δράσαντι γάρ τοι καὶ παθεῖν ὀφείλεται.* — *ὑπειπεῖν*, Andere *ἐπειπεῖν*, vgl. 1, 4, 8. — *εὐδοκιμῆσαι*, habe Beifall gefunden. — *ἐπιτηδ. γ.*, sei in seiner Gunst gestiegen (D.).

14. 1. *τῶν ὑπολειπομένων*, der noch übrigen.

οὗτοι ἐνδιδόντες. συγγνωστὰ δὲ ἁμαρτεῖν ἔφασαν οὐ πάλαι παρ' αὐτὸν πρεσβευσάμενοι· ἐπιθυμεῖν γάρ, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι, ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἐλευθερίας τε καὶ αὐτόνομοι εἶναι, ἥντινα ἐλευθερίαν ἐξ ὅτου Διόνυσος ἐς Ἰνδοὺς ἧκε σώαν σφίσιν εἶναι ἐς Ἀλέξανδρον· εἰ δὲ Ἀλεξάνδρῳ δοκοῦν ἐστίν, ὅτι καὶ Ἀλέξανδρον ἀπὸ θεῶν γενέσθαι λόγος κατέχει, σατράπην τε ἀναδέξασθαι ὅντινα τάττοι Ἀλέξανδρος καὶ φόρους ἀποίσειν τοὺς Ἀλεξάνδρῳ δόξαντας· διδόναι δὲ καὶ ὁμήρους ἐθέλειν ὅσους ἂν αἰτῇ Ἀλέξανδρος. 2
ὁ δὲ χιλίους ᾔτησε τοὺς κρατιστεύοντας τοῦ ἔθνους, οὕς, εἰ μὲν βούλοιτο, ἀντὶ ὁμήρων καθέξειν· εἰ δὲ μή, ξυστρατεύοντας ἕξειν ἔστ' ἂν διαπολεμηθῇ αὐτῷ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἰνδούς. οἱ δὲ τούς τε χιλίους ἔπεμψαν, τοὺς κρατίστους καὶ μεγίστους σφῶν ἐπιλεξάμενοι, καὶ ἅρματα πεντακόσια οὐκ αἰτηθέντες καὶ τοὺς ἀμβάτας τῶν ἁρμάτων. Ἀλέξανδρος δὲ σατράπην μὲν τούτοις τε καὶ τῶν Μαλλῶν τοῖς ἔτι σωζομένοις ἐπέταξε Φίλιππον· τοὺς ὁμήρους δὲ αὐτοῖς ἀφῆκε, τὰ δὲ ἅρματα ἔλαβεν. 3

Ὡς δὲ ταῦτα αὐτῷ κεκόσμητο καὶ πλοῖα ἐπὶ τῇ διατριβῇ τῇ ἐκ τοῦ τραύματος πολλὰ προσενεναυπήγητο, ἀναβιβάσας ἐς τὰς ναῦς τῶν μὲν ἑταίρων ἱππέας ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, τῶν ψιλῶν δὲ ὅσουσπερ καὶ πρότερον, πεζοὺς δὲ ἐς μυρίους, ὀλίγον μέν τι τῷ Ὑδραώτῃ ποταμῷ κατέπλευσεν· ὡς δὲ συνέμιξεν ὁ Ὑδραώτης τῷ Ἀκεσίνῃ, ὅτι ὁ Ἀκεσίνης κρατεῖ τοῦ Ὑδραώτου τῇ ἐπωνυμίᾳ, κατὰ τὸν Ἀκεσίνην αὖ ἔπλει, ἔστε ἐπὶ τὴν ξυμβο- 4

2. *ἔτι μᾶλλον* schliesst streng genommen das durch Vergleichung (z. 3, 28, 5) steigernde *ὥσπερ τινες* — aus und überbietet es als noch nicht zureichend: wenn irgend Andere, hegten sie noch grössere Liebe zur Unabhängigkeit: der Grund ist in *ἥντινα* — enthalten. — *αὐτόνομοι εἶναι* vertritt die Stelle eines Casus, *αὐτονομίας*, nur dass durch *εἶναι* der Begriff des Verharrens in einem Zustande hervortritt. — *καὶ Ἀλέξανδρον*, wie Dionysus. — *ἀναδέξασθαι*, der Aor. von einer einzelnen alsbald eintretenden Handlung.

3. *εἰ βούλοιτο*, wenn er wollen würde, nach seinem Belieben. — *ἀμβάτας*, Strabo 15, 1, p. 286: *δύο δ' εἰσὶν ἐπὶ τῷ ἅρματι παραβάται πρὸς ἡνιόχῳ.*

4. *ἐπί*, über, in Folge des Aufenthaltes, über diesen s. 12, 1. — *καταπλεῖν τῷ ποτ.* selten statt *καταπλ. κατὰ τὸν ποτ.*

5 *λὴν τοῦ Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ἧκε. τέσσαρες γὰρ οὗτοι μεγάλοι ποταμοὶ καὶ ναυσίποροι οἱ τέσσαρες εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν τὸ ὕδωρ ξυμβάλλουσιν, οὐ ξὺν τῇ σφετέρᾳ ἕκαστος ἐπωνυμίᾳ, ἀλλὰ ὁ Ὑδάσπης μὲν ἐς τὸν Ἀκεσίνην ἐμβάλλει, ἐμβαλὼν δὲ τὸ πᾶν ὕδωρ Ἀκεσίνην παρέχεται καλούμενον· αὖθις δὲ ὁ Ἀκεσίνης οὗτος ξυμβάλλει τῷ Ὑδραώτῃ, καὶ παραλαβὼν τοῦτον ἔτι Ἀκεσίνης ἐστί· καὶ τὸν Ὕφασιν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀκεσίνης παραλαβὼν τῷ αὑτοῦ δὴ ὀνόματι ἐς τὸν Ἰνδὸν ἐμβάλλει· ἐμβαλὼν δὲ ξυγχωρεῖ ἤδη τῷ Ἰνδῷ. ἔνθεν δὴ ὁ Ἰνδὸς πρὶν ἐς τὸ Δέλτα σχισθῆναι οὐκ ἀπιστῶ ὅτι καὶ ἐς ἑκατὸν σταδίους ἔρχεται καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν τυχὸν ἵναπερ λιμνάζει μᾶλλον.*

15 *Ἐνταῦθα ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς τοῦ Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ προσέμενεν ἔστε ἀφίκετο αὐτῷ ξὺν τῇ στρατιᾷ Περδίκκας, καταστρεψάμενος ἐν παρόδῳ τὸ Ἀβαστανῶν ἔθνος αὐτόνομον. ἐν τούτῳ δὲ ἄλλαι τε προσγίγνονται Ἀλεξάνδρῳ τριακόντοροι καὶ πλοῖα στρογγύλα ἄλλα, ἃ δὴ ἐν Ξάθροις ἐναυπηγήθη αὐτῷ, οἳ δὴ καὶ ἄλλο ἔθνος Ἰνδῶν αὐτόνομον προσεχώρησαν. καὶ παρὰ Ὀσσαδίων, καὶ τούτου γένους αὐτονόμου Ἰνδικοῦ, πρέσβεις ἧκον, ἐνδιδόντες*
2 *καὶ οὗτοι τοὺς Ὀσσαδίους. Φιλίππῳ μὲν δὴ τῆς σατραπείας ὅρους ἔταξε τὰς συμβολὰς τοῦ τε Ἀκεσίνου καὶ Ἰνδοῦ, καὶ ἀπολείπει ξὺν αὐτῷ τούς τε Θρᾷκας πάντας καὶ ἐκ τῶν τάξεων ὅσοι ἐς φυλακὴν τῆς χώρας ἱκανοὶ ἐφαίνοντο. πόλιν τε ἐνταῦθα κτίσαι ἐκέλευσεν ἐπ' αὐτῇ*

5. *οἱ τέσσαρες*, alle vier, der Artikel mit Rücksicht auf die eben gesetzte Zahl, vgl. 5, 6, 2. — *παρέχεσθαι*, eigentlich: aus seinen Mitteln leisten, hier = bilden. — *ἐμβαλών*, Conjectur statt *ξυμβαλών*, das sicher aus dem Folgenden entstanden ist; in solchen Fällen ist d. Wiederholung desselben Verb. Regel. — *ξυγχωρεῖ*: *τὸ ὄνομα*. — *ἔνθεν*, demonstrativ, s. 11, 6. 16, 1. 26, 5. — *οὐκ ἀπιστῶ*, mit Beziehung auf die 5, 4, 2. 20, 9 bezweifelte Behauptung des Ctesias, die für diese Punkte hier zugegeben wird. — *λιμνάζει*, mehr einen stehenden See als einen Fluss bildet.

15. 1. *τὸ — αὐτόνομον*, zusammengezogen aus *τὸ Ἀβ. ἔθνος, αὐτόνομον ἔθνος ὄν* (Kr.).

2. *Θρᾷκας*, sowohl Reiter als Fussvolk, s. 2, 9, 3. 3, 12, 5. — *ἐπιφανῆ ἐς —*, brachylogisch wird der Ruhm als hingelangend zu — ausgedrückt. Ist hier die von Diodor 17, 102 erwähnte Stadt gemeint,

τῇ ξυμβολῇ τοῖν ποταμοῖν, ἐλπίσας μεγάλην τε ἔσεσθαι καὶ ἐπιφανῆ ἐς ἀνθρώπους, καὶ νεωσοίκους ποιηθῆναι. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ὀξυάρτης ὁ Βάκτριος, ὁ Ῥωξάνης τῆς 3
γυναικὸς Ἀλεξάνδρου πατήρ, ἧκε παρ' Ἀλέξανδρον· καὶ προστίθησιν αὐτῷ Παραπαμισαδῶν σατραπεύειν, ἀπαλλάξας Τιρυάσπην τὸν πρόσθεν σατράπην, ὅτι οὐκ ἐν κόσμῳ ἐξηγεῖσθαι αὐτῷ ὁ Τιρυάσπης ἐξήγγελτο.

Ἔνθα δὴ διαβιβάσας Κράτερόν τε καὶ τῆς στρατιᾶς 4
τὴν πολλὴν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὅτι εὐπορώτερά τε ταύτῃ τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν στρατιᾷ βαρείᾳ ἐφαίνετο καὶ τὰ ἔθνη τὰ προσοικοῦντα οὐ πάντῃ φίλια ἦν, αὐτὸς κατέπλει ἐς τῶν Σόγδων τὸ βασίλειον. καὶ ἐνταῦθα πόλιν τε ἐτείχιζεν ἄλλην καὶ νεωσοίκους ἐποίει ἄλλους καὶ τὰ πλοῖα αὐτῷ τὰ πεπονηκότα ἐπεσκευάσθη. τῆς δὲ ἀπὸ τῶν ξυμβολῶν τοῦ τε Ἰνδοῦ καὶ Ἀκεσίνου χώρας ἔστε ἐπὶ θάλασσαν σατράπην ἀπέδειξεν Ὀξυάρτην καὶ Πείθωνα ξὺν τῇ παραλίᾳ πάσῃ τῆς Ἰνδῶν γῆς.

Καὶ Κράτερον μὲν ἐκπέμπει αὖθις ξὺν τῇ στρατιᾷ 5
[διὰ τῆς Ἀραχώτων καὶ Δράγγων γῆς]· αὐτὸς δὲ κατέπλει ἐς τὴν Μουσικανοῦ ἐπικράτειαν, ἥντινα εὐδαιμονεστάτην τῆς Ἰνδῶν γῆς εἶναι ἐξηγγέλλετο, ὅτι οὔπω οὔτε ἀπηντήκει αὐτῷ Μουσικανὸς ἐνδιδοὺς αὑτόν τε καὶ τὴν χώραν οὔτε πρέσβεις ἐπὶ φιλίᾳ ἐκπέμπει, οὐδέ τι οὔτε αὐτὸς ἐπεπόμφει ἃ δὴ μεγάλῳ βασιλεῖ εἰκός, οὔτε τι ᾐτήκει ἐξ

so erhielt auch sie den Namen Alexandria, nach Ritter Erdk. 5, 471 das heutige Mittunkote.

3. *Ῥωξάνης*, s. 4, 19, 5. 20, 4. — *προστίθησι*, Curtius 9, 8, 10: *iure amoris amplioris imperii donatus est finibus.* — *Τιρυάσπην*, s. 4, 22, 5. — *οὐκ ἐν κόσμῳ*, *multa avare ac superbe fecisse convictum interfici iussit*, Curt.

4. *διαβιβάσας ἐν ἀριστερᾷ*, sehr auffallend statt *ἐς* od. *ἐπ' ἀριστεράν*, *ἀριστερά* und nicht vergleichbar mit 26, 5. — Der Umstand, dass hier zwei Satrapen eines Gebietes erwähnt werden, findet viel leicht in dem verwandtschaftlichen Verhältniss zu Oxy. seine Erklärung. Oxy. mochte mehr nominell Satrap sein und die Stelle zu bedeutend, um sie ihm allein anzuvertrauen.

5. Die mit Schm. eingeschlossenen Worte sind hier widersinnig. — *τὴν Μουσικανοῦ ἐπικράτειαν*, bei Curtius 9, 8, 10 heissen die Bewohner Musicani, so dass hier gleichfalls (z. 4, 22, 6) Königs- und Landesnamen übereinstimmen. — *οὐδέ*

6 Ἀλεξάνδρου. καὶ γίγνεται αὐτῷ ὁ πλοῦς κατὰ τὸν ποταμὸν ἐς τοσόνδε ἐσπουδασμένος ὥστε ἔφθη ἐπὶ τοῖς ὁρίοις γενέσθαι τῆς Μουσικανοῦ χώρας πρὶν πυθέσθαι Μουσικανὸν ὅτι ὥρμηται ὡς ἐπ᾽ αὐτὸν Ἀλέξανδρος. οὕτω δὴ ἐκπλαγεὶς κατὰ τάχος ἀπήντα Ἀλεξάνδρῳ, δῶρά τε τὰ πλείστου ἄξια παρ᾽ Ἰνδοῖς κομίζων καὶ τοὺς ἐλέφαντας ξύμπαντας ἄγων καὶ τὸ ἔθνος τε καὶ αὑτὸν ἐνδιδοὺς καὶ ὁμολογῶν ἀδικεῖν, ὅπερ μέγιστον παρ᾽ Ἀλεξάνδρῳ ἦν ἐς
7 τὸ τυχεῖν ὧν τις δέοιτο. καὶ οὖν καὶ Μουσικανῷ ἐπὶ τοῖσδε ἄδεια ἐδόθη ἐξ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν πόλιν ἐθαύμασεν Ἀλέξανδρος καὶ τὴν χώραν, καὶ ἄρχειν αὐτῆς Μουσικανῷ ἔδωκε. Κράτερος δὲ ἐν τῇ πόλει ἐτάχθη τὴν ἄκραν ἐκτειχίσαι· καὶ παρόντος ἔτι ἐτειχίσθη Ἀλεξάνδρου καὶ φυλακὴ κατεστάθη, ὅτι ἐπιτήδειον αὐτῷ ἐφάνη τὸ χωρίον ἐς τὸ κατέχεσθαι τὰ κύκλῳ ἔθνη φυλαττομενα.

16 Ἔνθεν δὲ ἀναλαβὼν τούς τε τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τὴν ἵππον τὴν ἅμα οἷ πλέουσαν ἐξελαύνει ἐπὶ τὸν νομάρχην τῆς ταύτῃ γῆς, ὄνομα δὲ ἦν Ὀξυκανός, ὅτι μήτε αὐτὸς ἀφῖκτο μήτε πρέσβεις παρ᾽ αὐτοῦ ἧκον ἐνδι-
2 δόντες αὐτόν τε καὶ τὴν χώραν. δύο μὲν δὴ τὰς μεγίστας πόλεις τῶν ὑπὸ τῷ Ὀξυκανῷ ἐξ ἐφόδου κατὰ κράτος ἔλαβεν· ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τούτων καὶ αὐτὸς Ὀξυκανὸς ἑάλω. ὁ δὲ τὴν μὲν λείαν τῇ στρατιᾷ δίδωσι, τοὺς ἐλέφαντας δὲ ἅμα οἷ ἦγεν. αἱ ἄλλαι δὲ πόλεις αὐτῷ αἱ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐνεδίδοντο ἐπιόντι οὐδέ τις ἐτράπετο ἐς ἀλκήν·

setzt die in *δύπω* enthaltene Negat. fort.

6. *μέγιστον*, das wirksamste Mittel.

7. *τὴν πόλιν* glaubt Ritter 5, 472 im heutigen Bukhur mit seinem Ruinenhaufen zu finden. — *ἄρχειν*, fortbeherrschen.

16. 1. *τῆς ταύτῃ γῆς*, Curtius 9, 8, 11: *inde Praestos, et ipsam Indiae gentem, perventum est. Porticanus* (so auch Strabo und Diod.) *rex erat, qui se munitae urbi cum magna manu popularium incluserat. — Porticanus cum paucis repugnans occiditur.*

2. *ἦγεν· αἱ ἄλλαι* ist Conjectur statt des widersinnigen *ἦγε· καὶ ἄλλαι*. — *ἐδεδούλωντο*, z. 2, 10, 1.

3. Die Sitze dieser Berg-Indier sind nicht sicher bestimmbar. Pottinger (bei Droysen S. 448) hält dafür die Jungarberge im Süden des Indusarmes von Larkhanu und die

οὕτω καὶ Ἰνδοὶ πάντες ἐδεδούλωντο ἤδη τῇ γνώμῃ πρὸς
Ἀλεξάνδρου τε καὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης.

Ὁ δὲ ἐπὶ Σάμβον αὖ ἦγε, τῶν ὀρείων Ἰνδῶν σατρά- 3
πην ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντα, ὃς πεφευγέναι αὐτῷ ἐξηγ-
γέλλετο ὅτι Μουσικανὸν ἀφειμένον πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐπύ-
θετο καὶ τῆς χώρας τῆς ἑαυτοῦ ἄρχοντα· τὰ γὰρ πρὸς
Μουσικανὸν αὐτῷ πολέμια ἦν. ὡς δὲ ἐπέλαζεν ἤδη τῇ 4
πόλει Ἀλέξανδρος ἥντινα μητρόπολιν εἶχεν ἡ τοῦ Σάμβου
χώρα, ὄνομα ἦν τῇ πόλει Σινδίμανα, αἵ τε πύλαι αὐτῷ
ἀνοίγονται προσάγοντι καὶ οἱ οἰκεῖοι οἱ τοῦ Σάμβου τά
τε χρήματα ἀπηρίθμησαν καὶ τοὺς ἐλέφαντας μετὰ σφῶν
ἄγοντες ἀπήντων· οὐ γὰρ δὴ Ἀλεξάνδρῳ γε πολεμίως
ἔχοντα Σάμβον φυγεῖν, ἀλλὰ Μουσικανοῦ τὴν ἄφεσιν δεί-
σαντα. ὁ δὲ καὶ ἄλλην πόλιν ἐν τούτῳ ἀποστᾶσαν εἷλε, 5
καὶ τῶν Βραχμάνων, οἳ δὴ σοφισταὶ τοῖς Ἰνδοῖς εἰσίν,
ὅσοι αἴτιοι τῆς ἀποστάσεως ἐγένοντο ἀπέκτεινεν· ὑπὲρ
ὧν ἐγὼ τῆς σοφίας, εἰ δή τίς ἐστιν, ἐν τῇ Ἰνδικῇ ξυγ-
γραφῇ δηλώσω.

Καὶ ἐν τούτῳ Μουσικανὸς αὐτῷ ἀφεστάναι ἐξηγγέλ- 17
λετο. καὶ ἐπὶ τοῦτον μὲν ἐκπέμπει Πείθωνα τὸν Ἀγή-
νορος σατράπην ξὺν στρατιᾷ ἀποχρώσῃ. αὐτὸς δὲ τὰς
πόλεις τὰς ὑπὸ Μουσικανῷ τεταγμένας ἐπελθὼν τὰς μὲν
ἐξανδραποδίσας αὐτῶν κατέσκαψεν, εἰς ἃς δὲ φρουρὰς
εἰσήγαγε καὶ ἄκρας ἐξετείχισε. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος
ἐπὶ τὸ στρατόπεδόν τε ἐπανῆκε καὶ τὸν στόλον. ἔνθα δὴ 2
Μουσικανός τε ξυλληφθεὶς ἄγεται πρὸς Πείθωνος, καὶ

Hauptstadt für Sihwan am Indus. Auffallend aber ist es, wie von Einsetzung eines Satrapen durch Alexander die Rede sein kann in ein von ihm noch nicht unterjochtes Gebiet. König nennen den Samb. Diodor 17, 102, Curt. 9, 8, 13: vielleicht also, dass Alexander ihn nach vorausgegangener Erklärung seiner Unterwerfung unter dem Titel eines Satrapen in seinem Reiche bestätigte (Schm.): dann wäre eine Lücke in der Erzählung anzunehmen.

4. *ὄνομα,* eine Handschr. *ὄνομα δέ,* wie 1 und 19, 3. 5, 1, 3; doch s. 21, 5. 4, 28, 5. 5, 22, 2. 6, 21, 5 u. z. 1, 2. 2.

5. *Ἰνδικῇ,* c. 11, vgl. z. 7, 4.

17. 1. *Μουσικανῷ,* d. Tilgung des Artikels *τῷ* mit einer Handschrift verlangte d. Consequenz; Arr. setzt ihn vor diesen Namen nie, vielleicht aus dem z. 15, 5 bemerkten Grunde.

τοῦτον κρεμάσαι κελεύει Ἀλέξανδρος ἐν τῇ αὑτοῦ γῇ, καὶ τῶν Βραχμάνων ὅσοι αἴτιοι τῆς ἀποστάσεως Μουσικανῷ κατέστησαν· ἀφίκετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ τῶν Παττάλων τῆς χώρας ἄρχων, ὃ δὴ τὸ Δέλτα ἔφην εἶναι τὸ πρὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰνδοῦ ποιούμενον, μεῖζον ἔτι τοῦ Δέλτα τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ οὗτος τήν τε χώραν αὐτῷ τὴν αὑτοῦ ἐνε-
3 δίδου πᾶσαν καὶ αὑτόν τε καὶ τὰ αὑτοῦ ἐπέτρεψε. τοῦτον μὲν δὴ ἐπὶ τῇ αὑτοῦ ἀρχῇ ἐκπέμπει αὖθις, παραγγείλας παρασκευάζειν ὅσα ἐς ὑποδοχὴν τῇ στρατιᾷ· αὐτὸς δὲ Κράτερον μὲν τήν τε Ἀττάλου τάξιν ἄγοντα καὶ τὴν Μελεάγρου καὶ Ἀντιγένους καὶ τῶν τοξοτῶν ἔστιν οὓς καὶ τῶν ἑταίρων τε καὶ ἄλλων Μακεδόνων ὅσους ἐς Μακεδονίαν ἀπομάχους ὄντας ἤδη ἔστελλε τὴν ἐπ᾽ Ἀραχώτων καὶ Ζαράγγων ἔπεμπεν ἐς Καρμανίαν, καὶ τοὺς ἐλέφαντας
4 τούτῳ ἄγειν ἔδωκε· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιᾷ, ὅση γε μὴ ξὺν αὐτῷ κατέπλει ὡς ἐπὶ θάλασσαν, Ἡφαιστίων ἐπετάχθη· Πείθωνα δὲ τούς τε ἱππακοντιστὰς ἄγοντα καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας ἐς τὴν ἐπ᾽ ἐκεῖνα ὄχθην τοῦ Ἰνδοῦ διαβιβάσας, οὐχ ᾗπερ Ἡφαιστίων τὴν στρατιὰν ἄγειν ἔμελλε, τάς τε ἐκτετειχισμένας ἤδη πόλεις ξυνοικίσαι ἐκέλευσε καὶ εἰ δή τινα νεωτερίζοιτο πρὸς τῶν ταύτῃ Ἰνδῶν καὶ ταῦτα ἐς κόσμον καταστήσαντα ξυμβάλλειν οἱ ἐς τὰ Πάτταλα.

5 Ἤδη δὲ τρίτην ἡμέραν αὐτῷ τοῦ πλοῦ ἔχοντι ἐξαγγέλλεται ὅτι ὁ τῶν Παττάλων ὕπαρχος ξυλλαβὼν τῶν Παταλέων τοὺς πολλοὺς ἀποδεδρακὼς οἴχοιτο, ἀπολιπὼν τὴν χώραν ἔρημον· καὶ ἐπὶ τούτῳ πλείονι ἢ πρόσθεν σπουδῇ κατέπλει Ἀλέξανδρος. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὰ Πάταλα, τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἔρημον καταλαμβάνει

2. *Πάτταλα* ist bei Arrian Name sowohl der Insel als der Stadt; bei Strabo 15, 1, p. 701 heisst das Delta d. Indus *Παττaληνή*, die Stadt darin *τὰ Πάτταλα*. Patâla soll im Sanskrit Benennung für Unterwelt sein, also übergetragen Niederung. Den König nennt Curtius 9, 8, 28 Moeris. — *ἔφην*, 5, 4, 1. — *μεῖζον*, Indic. 2, 6: *οὐ μεῖον τοῦ Αἰγυπτίου*: letzteres hatte an seiner Basis längs der See 1300, und an jeder seiner beiden Seiten 750 Stadien Länge.

3. *ἐπὶ τῇ*, unter, mit Gewährung (Belassung) seiner Herrschaft. — *τῇ στρατιᾷ* kann sowohl von *παρασκευάζειν* als v. *ὑποδοχήν* abhängig

τῶν ἐνοικούντων τε καὶ ἐπεργαζομένων. ὁ δὲ κατὰ 6
δίωξιν τῶν φευγόντων ἐκπέμψας τῆς στρατιᾶς τοὺς κουφοτάτους, ἐπεί τινες αὐτῶν ξυνελήφθησαν, ἀποπέμπει τούτους παρὰ τοὺς ἄλλους, ἐντειλάμενος ἐπανιέναι θαῤῥοῦντας· εἶναι γὰρ αὐτοῖς τήν τε πόλιν οἰκεῖν ὡς πρόσθεν καὶ τὴν χώραν ἐργάζεσθαι. καὶ ἐπανῆλθον οἱ πολλοὶ αὐτῶν.

Αὐτὸς δὲ Ἡφαιστίωνι προστάξας τειχίζειν ἐν τοῖς 18
Παττάλοις ἄκραν ἀποπέμπει ἐς τὴν ἄνυδρον τῆς πλησίον γῆς φρέατά τε ὀρύξοντας καὶ οἰκήσιμον τὴν χώραν κατασκευάσοντας. καὶ τούτοις ἐπέθεντο τῶν προσχώρων τινὲς βαρβάρων, καὶ ἔστι μὲν οὓς διέφθειραν αὐτῶν ἄφνω προσπεσόντες, πολλοὺς δὲ καὶ σφῶν ἀποβαλόντες ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, ὥστε ἐπιτελεσθῆναι τοῖς ἐκπεμφθεῖσι τὰ ἔργα, προσγενομένης αὐτοῖς καὶ ἄλλης στρατιᾶς, ἣν Ἀλέξανδρος πυθόμενος τῶν βαρβάρων τὴν ἐπίθεσιν ἐστάλκει μεθέξοντας τοῦ ἔργου.

Περὶ δὲ τοῖς Παττάλοις σχίζεται τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὕδωρ 2
ἐς δύο ποταμοὺς μεγάλους· καὶ οὗτοι ἀμφότεροι σώζουσι τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὄνομα ἔστε ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ἐνταῦθα ναύσταθμόν τε καὶ νεωσοίκους ἐποίει Ἀλέξανδρος. ὡς δὲ προὐκεχωρήκει αὐτῷ τὰ ἔργα, ὁ δὲ καταπλεῖν ἐπενόει ἔστε ἐπὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἐν δεξιᾷ ῥέοντος ποταμοῦ ἐς τὴν θάλασσαν. Λεοννάτον μὲν δή, δοὺς αὐτῷ τῶν τε 3
ἱππέων ἐς χιλίους καὶ τῶν ὁπλιτῶν τε καὶ ψιλῶν ἐς ὀκτακισχιλίους, κατὰ τὴν νῆσον τὰ Πάτταλα ἐκπέμπει ἀντιπαράγειν τῷ στόλῳ· αὐτὸς δὲ τὰς μάλιστα τῶν νεῶν ταχυναυτούσας ἀναλαβὼν ὅσαι τε ἡμιόλιαι καὶ τὰς τρια-

sein; für letzteres spricht die Stellung, vgl. 23, 5. 7, 5, 3.
4. οὐχ ᾗπερ, also auf dem linken Ufer, während Heph. auf dem rechten vorrückte. — τὰς πόλεις, s. 15, 2, 4.
5. οἴχοιτο, *Moeris urbe deserta in montes profugerat*, Curtius.
6. καὶ ἐπανῆλθον, καί führt die Folge der vorhergehenden Handlung ein: *quo factum est, ut* — .

18. 1. τειχίζειν, anlegen.
2. ἐς τ. θάλασσαν ist mit ῥέοντος zu verbinden.
3. ἀντιπαράγειν, um auf der Insel P. neben der Flotte hinzuziehen. — ἡμιόλιαι, z. 3, 2, 4. — κερκούρων, z. 6, 2, 4.

κοντόρους πάσας καὶ τῶν κερκούρων ἔστιν οὓς ἔπλει κατὰ
4 *τὸν ποταμὸν τὸν ἐν δεξιᾷ. οὐκ ἔχοντι δὲ αὐτῷ ἡγεμόνα*
τοῦ πλοῦ, ὅτι πεφεύγεσαν οἱ ταύτῃ Ἰνδοί, ἀπορώτερα τὰ
τοῦ κατάπλου ἦν· χειμών τε ἐπιγίγνεται ἐς τὴν ὑστεραίαν
ἀπὸ τῆς ἀναγωγῆς καὶ ὁ ἄνεμος τῷ ῥόῳ πνέων ὑπεναν-
τίος κοῖλόν τε ἐποίει τὸν ποταμὸν καὶ τὰ σκάφη διέσειεν,
ὥστε ἐπόνησαν αὐτῷ αἱ πλεῖσται τῶν νεῶν· τῶν δὲ τρια-
κοντόρων ἔστιν αἳ καὶ πάντῃ διελύθησαν. ἔφθασαν δὲ
ἐποκείλαντες αὐτὰς πρὶν παντάπασι διαπεσεῖν ἐν τῷ
5 *ὕδατι. ἕτεραι οὖν ξυνεπήγνυντο. καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς*
κουφοτάτους ἐκπέμψας ἐς τὴν προσωτέρω τῆς ὄχθης
χώραν ξυλλαμβάνει τινὰς τῶν Ἰνδῶν, καὶ οὗτοι τὸ ἀπὸ
τοῦδε ἐξηγοῦντο αὐτῷ τὸν πόρον. ὡς δὲ ἧκον ἵναπερ
ἀναχεῖται ἐς εὖρος ὁ ποταμός, ὡς καὶ διακοσίους ταύτῃ
σταδίους ἐπέχειν ᾗπερ εὐρύτατος αὐτὸς αὑτοῦ ἦν, τό τε
πνεῦμα κατῄει μέγα ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάσσης καὶ αἱ κῶ-
παι ἐν κλύδωνι χαλεπῶς ἀνεφέροντο, ξυμφεύγουσιν αὖ ἐς
διώρυχα ἐς ἥντινα οἱ ἡγεμόνες αὐτῷ καθηγήσαντο.
19 *Ἐνταῦθα ὁρμισάντων τὸ πάθημα ἐπιγίγνεται τῆς με-*
γάλης θαλάσσης ἡ ἄμπωτις, ὥστε ἐπὶ ξηροῦ ἀπελείφθη-
σαν αὐτοῖς αἱ νῆες. καὶ τοῦτο οὔπω πρότερον ἐγνωκόσι
τοῖς ἀμφ' Ἀλέξανδρον ἔκπληξιν μὲν καὶ αὐτὸ οὐ σμικρὰν

4. *ἐς — ἀπὸ τ. ἀν.*, auf den folgenden Tag von der Abfahrt an gerechnet. — *κοῖλον*, hohlgehend, Arr. Peripl. pont. eux. 3, 3: *πνεῦμα ἀκριβῶς ἐναντίον κοίλην δι' ὀλίγου τὴν θάλασσαν ἐποίησεν, ὡς μὴ κατὰ τὰς κώπας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὰς παρεξειρεσίας ἐπεισρεῖν ἡμῖν ἑκατέρωθεν ἀφθόνως τοῦ ὕδατος.*

5. *εὐρύτατος αὑτοῦ*, seine grösste Breite. — *κατῄει*, stehender Ausdruck vom Winde: die Präposition beruht auf der ursprünglichen Vorstellung, dass die Winde vom Himmel herabfahren. Hom. Il. 2, 146: *Νότος τε Ζέφυρός τ' ἐπαΐξας πατρὸς Διὸς ἐκ νεφελάων.* — *αὖ* mit Beziehung auf § 4 *ἐποκείλαντες.*

19. 1. Ebbe u. Fluth (*πλημμυρίς*, *aestus et recessus*) sind auf dem den Alten allein genauer bekannten Mittelmeere nur unbedeutend, die Erscheinung selbst war in verschiedenen Meeren schon früh beobachtet (Herodot 2, 11. 7, 198), überraschend und erschreckend aber auf einem Flusse. Curtius 9, 9, 9: *tertia ferme hora erat, quum stata vice oceanus exaestuans invehi coepit et retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulsum, maiore impetu adversum agebatur, quam torrentia praecipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat monstra-*

παρέσχε· πολὺ δὲ δὴ ἔτι μείζονα ὁπότε διελθούσης τῆς ὥρας προσῄει τε τὸ ὕδωρ καὶ τὰ σκάφη ἐμετεωρίζοντο. ὅσας μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐν τῷ πηλῷ ἑδραίας κατέλαβεν, 2
αὗται δὲ ἀβλαβῶς τε ἐμετεωρίσθησαν καὶ οὐδὲν χαλεπὸν παθοῦσαι ἔπλεον αὖθις· ὅσαι δὲ ἐν ξηροτέρᾳ τε τῇ γῇ καὶ οὐ βεβαίως τὴν στάσιν ἔχουσαι ὑπελείφθησαν, αὗται δὲ ἀθρόου ἐπελθόντος τοῦ κύματος αἱ μὲν αὐτῶν ἐμπεσοῦσαι ἐς ἀλλήλας, αἱ δὲ πρὸς τῇ γῇ ἀραχθεῖσαι ξυνετρίβησαν. ταύτας τε οὖν ἐπεσκεύασεν Ἀλέξανδρος ἐκ τῶν 3
παρόντων καὶ ἐν κερκούροιν δυοῖν προπέμπει κατὰ τὸν ποταμὸν τοὺς κατασκεψομένους τὴν νῆσον ἐς ἥντινα οἱ ἐπιχώριοι ἔφασκον ὁρμιστέα εἶναι αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ θάλασσαν· Κιλλουτὰ δὲ τῇ νήσῳ τὸ ὄνομα ἔλεγον. ὡς δὲ ἐξηγγέλθη ὅτι ὅρμοι τε ἐν τῇ νήσῳ εἰσὶ καὶ αὐτὴ μεγάλη καὶ ὕδωρ ἔχουσα, ὁ μὲν ἄλλος αὐτῷ στόλος ἐς τὴν νῆσον κατέσχεν· αὐτὸς δὲ ταῖς ἄριστα πλεούσαις τῶν νεῶν ἐπ' ἐκεῖνα προὐχώρει, ὡς ἀπιδεῖν τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐκβολὴν τὴν ἐς τὴν θάλασσαν, εἰ παρέχοι τὸν ἔκπλουν εὔπορον. προελθόντες δὲ ἀπὸ τῆς νήσου σταδίους ὅσον διακοσίους ἀφορῶσιν ἄλλην νῆσον, ταύτην ἤδη ἐν τῇ θα- 4
λάσσῃ. τότε μὲν δὴ ἐπανῆλθον ἐς τὴν ἐν τῷ ποταμῷ νῆσον, καὶ πρὸς τοῖς ἄκροις αὐτῆς καθορμισθεὶς θύει τοῖς

que et irae deum indicia cernere videbantur: weitläufiger schildert derselbe die Verwirrung und Beschädigung der Flotte. Vgl. d. Note auf d. Karte. — *καὶ αὐτό,* schon an und für sich (Kr.) — *καὶ ἐμετ.,* und alsbald —.

2. *ὅσας μέν* steht eigentlich nur in Beziehung zu *ὅσαι δέ,* nicht zu *αὗται δέ,* wo *δέ* nach unserem Gefühl überflüssig den häufigen Gebrauch im Nachsatz zeigt, der ursprünglich auf der Auffassung desselben als Gegensatz eines verschwiegenen Gedankens (z. 3, 19, 1) beruht. Ueber die Sache D.: „ein Theil der Schiffe lag auf dem trockenen Sande und wurde beweglich, sobald das Wasser anfing zu steigen; da es jedoch nicht tief genug war, um sie flott zu machen, so mussten sie nothwendig den angegebenen Schaden leiden. Besser daran war der andere Theil, der tief im weichen Schlamme sass: die Fluth konnte solche Fahrzeuge nicht beim ersten Andrang aus der Stelle bringen; d. Bewegung im weichen Grunde that keinen Schaden, u. sobald d. Wasser tiefer wurde, hatten sie alle Gefahr überstanden."

3. *Κιλλουτά,* jetzt unbestimmbar bei den grossen Veränderungen, die das Indusdelta erfahren hat.

4. *ταύτην ἤδη,* diese bereits im Meere, nicht wie die vorige noch

θεοῖς Ἀλέξανδρος ὅσοις ἔφασκεν ὅτι παρὰ τοῦ Ἄμμωνος ἐπηγγελμένον ἦν θῦσαι αὐτῷ. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν κατέπλει ὡς ἐπὶ τὴν ἄλλην τὴν ἐν τῷ πόντῳ νῆσον· καὶ προσσχὼν καὶ ταύτῃ ἔθυε καὶ ἐνταῦθα ἄλλας αὖ θυσίας ἄλλοις τε θεοῖς καὶ ἄλλῳ τρόπῳ· καὶ ταύτας δὲ κατ᾽ ἐπιθεσπισμὸν θύει τοῦ Ἄμμωνος. αὐτὸς δὲ ὑπερβαλὼν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὰς ἐκβολὰς ἐς τὸ πέλαγος ἀνέπλει, ὡς μὲν ἔλεγεν, ἀπιδεῖν εἴ πού τις χώρα πλησίον ἀνίσχει ἐν τῷ πόντῳ· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, οὐχ ἥκιστα ὡς πεπλευκέναι τὴν μεγάλην τὴν ἔξω Ἰνδῶν θάλασσαν. ἐνταῦθα ταύρους τε σφάξας τῷ Ποσειδῶνι ἀφῆκεν ἐς τὴν θάλασσαν καὶ σπείσας ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τήν τε φιάλην, χρυσῆν οὖσαν, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς ἐνέβαλεν ἐς τὸν πόντον χαριστήρια, εὐχόμενος σῶόν οἱ παραπέμψαι τὸν στρατὸν τὸν ναυτικόν, ὅντινα ξὺν Νεάρχῳ ἐπενόει στέλλειν ὡς ἐπὶ τὸν κόλπον τὸν Περσικὸν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος.

20 Ἐπανελθὼν δὲ ὀπίσω ἐς τὸ Πάτταλα τήν τε ἄκραν τετειχισμένην καταλαμβάνει καὶ Πείθωνα ξὺν τῇ στρατιᾷ ἀφιγμένον καὶ τούτῳ ξύμπαντα καταπεπραγμένα ἐφ᾽ οἷσπερ ἐστάλη. Ἡφαιστίων μὲν δὴ ἐτάχθη παρασκευάζειν τὰ πρὸς τὸν ἐκτειχισμόν τε τοῦ ναυστάθμου καὶ τῶν νεωσοίκων

im Fluss. Indic. 21, 3: *ἔπλεον ἔστε ἐπὶ διώρυχα ἄλλην σταδίους τριάκοντα, ἁλμυρὴν ἤδη ταύτην τὴν διώρυχα.*

5. *ὑπερβαλών*, Curtius 9, 9, 27: *evectus os eius (amnis) quadringenta stadia processit in mare, tandem voti sui compos.* — *ἀπιδεῖν*, um zu sehen, z. 13, 3. — *ὡς πεπλευκέναι*, z. 5. 2, 1. — *τὴν ἔξω*, das Meer hinter Indien. — Diodor 17, 104: *αὐτὸς δὲ καταπλεύσας εἰς τὸν ὠκεανὸν μετὰ τῶν φίλων καὶ δύο νήσους ἐνταῦθα κατιδὼν εὐθὺς ἐν αὐταῖς τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς ἔθυσε· καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα καὶ μεγάλα χρυσᾶ κατεπόντισε ταῖς σπονδαῖς συναφιείς, βωμοὺς δὲ Τηθύος καὶ Ὠκεανοῦ κατασκευάσας ὑπέλαβε τετελευτηκέναι τὴν προκεχειρισμένην στρατείαν*: Plut. Alex. 66 setzt hinzu: *ἐπευξάμενος μηδένα μετ᾽ αὐτὸν ἀνθρώπων ὑπερβῆναι τοὺς ὅρους τῆς στρατείας.* — *ξὺν N.*, s. 7, 20, 9.

20. 1. *ἄκραν*, s. 18, 1. — *Πείθωνα*, s. 17, 4. — *καὶ γὰρ καί*, *etenim etiam*, § 3 *καὶ γάρ*, *nam etiam*, jenes ist bei Arr. häufiger, doch das Urtheil über die einzelnen Stellen bei dem Schwanken d. Handschriften unsicher. — *ὑπολείπεσθαι*, „denn Patt., an der Stromscheide des Indusdelta belegen, bot sich von selbst zur Vermittelung des Handels nach dem Innern und dem Oecan dar

τὴν κατασκευήν· καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἐπενόει στόλον ὑπολείπεσθαι νεῶν οὐκ ὀλίγων πρὸς τῇ πόλει τοῖς Πατ- τάλοις, ἵναπερ ἐσχίζετο ὁ ποταμὸς ὁ Ἰνδός.

Αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ ἕτερον στόμα τοῦ Ἰνδοῦ κατέπλει 2
αὖθις ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν, ὡς καταμαθεῖν ὅπῃ εὐπορωτέρα ἡ ἐκβολὴ τοῦ Ἰνδοῦ ἐς τὸν πόντον γίνεται· ἀπέχει δὲ ἀλλήλων τὰ στόματα τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰνδοῦ ἐς σταδίους μάλιστα ὀκτακοσίους καὶ χιλίους. ἐν δὲ τῷ 3
κατάπλῳ ἀφίκετο τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ ἐς λίμνην μεγάλην, ἥντινα ἀναχεόμενος ὁ ποταμός, τυχὸν δὲ καὶ ἐκ τῶν πέριξ ὑδάτων ἐμβαλόντων ἐς αὐτήν, μεγάλην τε ποιεῖ καὶ κόλπῳ μάλιστα θαλάσσης ἐοικυῖαν· καὶ γὰρ ἰχθύες ἤδη ἐν αὐτῇ τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐφαίνοντο, μείζονες τῶν ἐν τῇδε τῇ ἡμετέρᾳ θαλάσσῃ. προσορμισθεὶς οὖν κατὰ τὴν λίμνην ἵναπερ οἱ καθηγεμόνες ἐξηγοῦντο, τῶν μὲν στρατιωτῶν τοὺς πολλοὺς καταλείπει σὺν Λεοννάτῳ αὐ- τοῦ καὶ τοὺς κερκούρους ξύμπαντας. αὐτὸς δὲ ταῖς τρια- 4
κοντόροις τε καὶ ἡμιολίαις ὑπερβαλὼν τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ προελθὼν καὶ ταύτῃ ἐς τὴν θάλασσαν εὐπορω- τέραν τε κατέμαθε τὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ἰνδοῦ ἐκβολὴν καὶ αὐτὸς προσορμισθεὶς τῷ αἰγιαλῷ καὶ τῶν ἱππέων τινὰς ἅμα οἷ ἔχων παρὰ θάλασσαν ᾔει σταθμοὺς τρεῖς, τήν τε

und beherrschte zugleich in militärischer Hinsicht das untere Indusland,“ Droysen S. 456.

2. *τὸ ἕτερον*, die linke oder östliche Mündung. — *εὐπορωτέρα*, leichter für die Ausfahrt. — Arr. folgt der Angabe des Nearchus, während Aristobulus die Entfernung beider Mündungen auf gegen 1000 Stadien angegeben hatte, Strabo 15. p. 701.

3. *τῆς ἐκβολῆς* kann von *λίμνην* abhängen (Kr.), natürlicher aber scheint die Verbindung mit *κατάπλῳ*, weil sonst die erst folgende Notiz anticipirt würde. — *λίμνην*, kennen die neuern Karten nicht. — Da der eingeschobene Satz *τυχὸν* — *αὐτήν* gleichfalls mit *ποιεῖ ὁ ποταμός* in Verbindung steht, ist *ἐκ* widersinnig und wohl zu tilgen. Der Zwischensatz darf nicht eine neue Ansicht, sondern nur eine Vermuthung über die ausserdem mitwirkende Ursache zur Bildung der *λίμνη* aussprechen: vielleicht auch weil. — *μεγάλην*, zu einem grossen. — *τῶν ἀπὸ θαλ.*, von der Art derer, die aus der See kommen. — *τῇδε τῇ ἡμετέρᾳ θ.*, vom mittelländischen Meere (z. 2, 16, 5) mit demselben Ueberfluss gesagt wie 5, 6, 2. 7.

4. *καὶ ταύτῃ*, wie auf dem anderen Flussarm. *τὴν ἐπὶ τάδε*, die diesseitige, rechte Mündung des

χώραν ὁποία τίς ἐστιν ἡ ἐν τῷ παράπλῳ ἐπισκεπτόμενος καὶ φρέατα ὀρύττεσθαι κελεύων, ὅπως ἔχοιεν ὑδρεύεσθαι οἱ πλέοντες. αὐτὸς μὲν δὴ ἐπανελθὼν ἐπὶ τὰς ναῦς ἀνέπλει ἐς τὰ Πάτταλα· μέρος δέ τι τῆς στρατιᾶς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐργασομένους κατὰ τὴν παραλίαν ἔπεμψεν, ἐπανιέναι καὶ τούτοις προστάξας ἐς τὰ Πάτταλα. αὖθις δὲ ὡς ἐπὶ τὴν λίμνην καταπλεύσας ἄλλον ναύσταθμον καὶ ἄλλους νεωσοίκους ἐνταῦθα κατεσκεύασε, καὶ φυλακὴν καταλιπὼν τῷ χωρίῳ σῖτόν τε ὅσον καὶ ἐς τέσσαρας μῆνας ἐξαρκέσαι τῇ στρατιᾷ ἐπηγάγετο καὶ τἆλλα ὅσα ἐν τῷ παράπλῳ παρεσκεύασεν.

21 *Ἦν δὲ ἐν μὲν τῷ τότε ἄπορος ἡ ὥρα ἐς τὸν πλοῦν· οἱ γὰρ ἐτήσιοι ἄνεμοι κατεῖχον, οἳ δὴ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οὐ καθάπερ παρ' ἡμῖν ἀπ' ἄρκτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς μεγάλης*
2 *θαλάσσης κατὰ νότον μάλιστα ἄνεμον ἵστανται. ἀπὸ δὲ τοῦ χειμῶνος τῆς ἀρχῆς τὸ ἀπὸ Πλειάδων δύσεως ἔστε ἐπὶ τροπὰς ἃς ἐν χειμῶνι ὁ ἥλιος ἐπιστρέφει πλόϊμα εἶναι ταύτῃ ἐξηγγέλλετο. τότε γὰρ κατὰ γῆν μᾶλλον, οἷα δὴ πολλῷ ὕδατι ἐξ οὐρανοῦ βεβρεγμένην, αὔρας ἵστασθαι μαλθακὰς καὶ ἐς τὸν παράπλουν ταῖς τε κώπαις καὶ τοῖς ἱστίοις ξυμμέτρους.*

Indus. — *ἡ ἐν* —, verkürzter Ausdruck für: das Land, an dem man vorüberfahren musste.

5. *τὰ αὐτά* umfasst ohne strenge Beziehung auf *ὑδρεύεσθαι* alle für die vorbeisegelnde Flotte zweckdienlichen Anstalten, wie sie 23, 1 genannt sind. — *ὅσα ἐν τ. παράπλῳ* kann heissen: Alles was man bei der Küstenfahrt braucht, wo freilich *εἰς τὸν π.* gebräuchlicher sein würde, oder: so viel sich beim Vorüberfahren ausrichten lässt, vgl. 23, 1. u. z. 1, 5, 9.

21. 1. *κατεῖχον*, hielten an. D. nach Schm.: „Bekanntlich streichen Sommerszeit vom schwarzen Meere und dem Hellespont aus, d. h. von Norden gegen Süden über den Archipelagus und das Mittelmeer, Passatwinde nach Afrika und durch Aegypten bis nach Nubien und Aethiopien. Gerade das Gegentheil aber findet auf dem indischen Meere statt. Die mit arabischem Namen von Franzosen la Mousson, von Engländern the Moussoon genannten Strichwinde wechseln von 6 zu 6 Monaten so, dass sie vom Mai bis October südwestlich, also vom Meere gegen das Land herein, und umgekehrt vom October bis April nordöstlich streichen, namentlich unter heftigen Orkanen zur Zeit, wo sie sich umsetzen." — *ἀπ' ἄρκτου*, vom Norden her wehen, *κατὰ ν. ἵστασθαι*, im Süden stehen, d. h. dauernd

Νέαρχος μὲν δὴ ἐπιταχθεὶς τῷ ναυτικῷ προσέμενε 3
τὴν ὥραν τοῦ παράπλου· αὐτὸς δὲ ἄρας ἐκ Παττάλων ἔστε μὲν ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀράβιον ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ προὐχώρει. ἐκεῖθεν δέ, ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν τε καὶ τῶν τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας καὶ τῶν πεζεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις καὶ τῆς ἵππου τῆς ἑταιρικῆς τό τε ἄγημα καὶ ἴλην ἀφ' ἑκάστης ἱππαρχίας καὶ τοὺς ἱπποτοξότας ξύμπαντας, ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐν ἀριστερᾷ ἐτράπετο, ὕδατά τε ὀρύσσειν, ὡς κατὰ τὸν παράπλουν ἄφθονα εἶναι τῇ στρατιᾷ τῇ παραπλεούσῃ καὶ ἅμα ὡς τοῖς Ὠρείταις τοῖς ταύτῃ Ἰνδοῖς, αὐτονόμοις ἐκ πολλοῦ οὖσιν, ἄφνω ἐπιπεσεῖν, ὅτι μηδὲν φίλιον αὐτοῖς ἐς αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν ἐπέπρακτο. τῆς δὲ ὑπολειφθείσης δυνάμεως Ἡφαιστίων αὐτῷ ἀφηγεῖτο. Ἀραβῖται μὲν δή, 4
ἔθνος καὶ τοῦτο αὐτόνομον τῶν περὶ τὸν Ἀράβιον ποταμὸν νεμομένων, οὔτε ἀξιόμαχοι δόξαντες εἶναι Ἀλεξάνδρῳ οὔτε ὑποδῦναι ἐθελήσαντες, ὡς προσάγοντα ἐπύθοντο Ἀλέξανδρον, φεύγουσιν ἐς τὴν ἔρημον. Ἀλέξανδρος δὲ διαβὰς τὸν Ἀράβιον ποταμόν, στενόν τε καὶ ὀλίγου ὕδατος, καὶ διελθὼν ἐν νυκτὶ τῆς ἐρήμου τὴν πολλὴν ὑπὸ τὴν ἕω πρὸς τῇ οἰκουμένῃ ἦν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς ἐν

dorther kommen; so nachher *κ. γῆν ἵστ.*

2. *τὸ ἀπὸ Πλ.*, die Zeit vom Untergang der Pl. bis zur Wintersonnenwende; Plinius hist. nat. 2, 47: *Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III Idus Novembris incidere consuevit.* — *οἷα δή*, denn nach Aristoteles meteor. 1, 3 und problem. 26, 39 entstehen alle Winde an feuchten Orten; noch richtiger leiten die Physiker, denen Diodor 3, 51 folgt, sie von den Ausdünstungen grosser Wälder, Thäler und Flüsse her.

3. *ὥραν τοῦ π.*, die günstige Zeit für die Küstenfahrt. — *ἐν ἀριστερᾷ*: *οὖσαν*. - *ὕδατα*, in dieser Verbindung = Brunnen. — *ὀρύσσειν* wie *ὡς ἐπ.* abhängig von *ἐτράπετο*. — „Der Name der Oriten scheint in dem heutigen Flecken Huruana und Hoormora (25 Meilen westlich von der Arabiusmündung) erkennbar; die heutigen Bewohner der Gegend nennen sich Urboo", Droysen, S. 470. Arr. Indic. 22, 10: *Ἀράβιες ἔσχατοι Ἰνδῶν ταύτῃ ᾠκισμένοι, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦδε Ὠρεῖται ἐπεῖχον*: in welchem Sinne er sie nicht mehr zu den Indern rechne, scheint aus 25, 2 hervorzugehen: *Ὠρεῖται δὲ ὅσοι ἄνω ἀπὸ θαλάσσης οἰκέουσιν, ἐσταλμένοι μὲν κατάπερ Ἰνδοί εἰσι καὶ τὰ ἐς πόλεμον ὡσαύτως παραρτέονται, γλῶσσα δὲ ἄλλη αὐτοῖσι καὶ ἄλλα νόμαια.*

4. *στενόν* – *ὀλίγου ὕδατος*, sinn-

χώραν ὁποία τίς ἐστιν ἡ ἐν τῷ παράπλῳ ἐπισκεπτόμενος καὶ φρέατα ὀρύττεσθαι κελεύων, ὅπως ἔχοιεν ὑδρεύεσθαι οἱ πλέοντες. αὐτὸς μὲν δὴ ἐπανελθὼν ἐπὶ τὰς ναῦς ἀνέπλει ἐς τὰ Πάτταλα· μέρος δέ τι τῆς στρατιᾶς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐργασομένους κατὰ τὴν παραλίαν ἔπεμψεν, ἐπανιέναι καὶ τούτοις προστάξας ἐς τὰ Πάτταλα. αὖθις δὲ ὡς ἐπὶ τὴν λίμνην καταπλεύσας ἄλλον ναύσταθμον καὶ ἄλλους νεωσοίκους ἐνταῦθα κατεσκεύασε, καὶ φυλακὴν καταλιπὼν τῷ χωρίῳ σῖτόν τε ὅσον καὶ ἐς τέσσαρας μῆνας ἐξαρκέσαι τῇ στρατιᾷ ἐπηγάγετο καὶ τἄλλα ὅσα ἐν τῷ παράπλῳ παρεσκεύασεν.

21 *Ἦν δὲ ἐν μὲν τῷ τότε ἄπορος ἡ ὥρα ἐς τὸν πλοῦν·
οἱ γὰρ ἐτήσιοι ἄνεμοι κατεῖχον, οἳ δὴ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οὐ
καθάπερ παρ᾽ ἡμῖν ἀπ᾽ ἄρκτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς μεγάλης
2 θαλάσσης κατὰ νότον μάλιστα ἄνεμον ἵστανται. ἀπὸ δὲ
τοῦ χειμῶνος τῆς ἀρχῆς τὸ ἀπὸ Πλειάδων δύσεως ἔστε
ἐπὶ τροπὰς ἃς ἐν χειμῶνι ὁ ἥλιος ἐπιστρέφει πλόϊμα
εἶναι ταύτῃ ἐξηγγέλλετο. τότε γὰρ κατὰ γῆν μᾶλλον, οἷα
δὴ πολλῷ ὕδατι ἐξ οὐρανοῦ βεβρεγμένην, αὔρας ἵστασθαι
μαλθακὰς καὶ ἐς τὸν παράπλουν ταῖς τε κώπαις καὶ τοῖς
ἱστίοις ξυμμέτρους.*

Indus. — *ἡ ἐν* —, verkürzter Ausdruck für: das Land, an dem man vorüberfahren musste.

5. *τὰ αὐτά* umfasst ohne strenge Beziehung auf *ὑδρεύεσθαι* alle für die vorbeisegelnde Flotte zweckdienlichen Anstalten, wie sie 23, 1 genannt sind. — *ὅσα ἐν τ. παράπλῳ* kann heissen: Alles was man bei der Küstenfahrt braucht, wo freilich *εἰς τὸν π.* gebräuchlicher sein würde, oder: so viel sich beim Vorüberfahren ausrichten lässt, vgl. 23, 1. u. z. 1, 5, 9.

21. 1. *κατεῖχον*, hielten an. D. nach Schm.: „Bekanntlich streichen Sommerszeit vom schwarzen Meere und dem Hellespont aus, d. h. von Norden gegen Süden über den Archipelagus und das Mittelmeer, Passatwinde nach Afrika und durch Aegypten bis nach Nubien und Aethiopien. Gerade das Gegentheil aber findet auf dem indischen Meere statt. Die mit arabischem Namen von Franzosen la Mousson, von Engländern the Moussoon genannten Strichwinde wechseln von 6 zu 6 Monaten so, dass sie vom Mai bis October südwestlich, also vom Meere gegen das Land herein, und umgekehrt vom October bis April nordöstlich streichen, namentlich unter heftigen Orkanen zur Zeit, wo sie sich umsetzen.“ — *ἀπ᾽ ἄρκτου*, vom Norden her wehen, *κατὰ ν. ἵστασθαι*, im Süden stehen, d. h. dauernd

Νέαρχος μὲν δὴ ἐπιταχθεὶς τῷ ναυτικῷ προσέμενε 3
τὴν ὥραν τοῦ παράπλου· αὐτὸς δὲ ἄρας ἐκ Παττάλων ἔστε μὲν ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀράβιον ξὺν τῇ στρατιᾷ πάσῃ προὐχώρει. ἐκεῖθεν δέ, ἀναλαβὼν τῶν ὑπασπιστῶν τε καὶ τῶν τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας καὶ τῶν πεζεταίρων καλουμένων τὰς τάξεις καὶ τῆς ἵππου τῆς ἑταιρικῆς τό τε ἄγημα καὶ ἴλην ἀφ᾽ ἑκάστης ἱππαρχίας καὶ τοὺς ἱπποτοξότας ξύμπαντας, ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐν ἀριστερᾷ ἐτράπετο, ὕδατά τε ὀρύσσειν, ὡς κατὰ τὸν παράπλουν ἄφθονα εἶναι τῇ στρατιᾷ τῇ παραπλεούσῃ καὶ ἅμα ὡς τοῖς Ὠρείταις τοῖς ταύτῃ Ἰνδοῖς, αὐτονόμοις ἐκ πολλοῦ οὖσιν, ἄφνω ἐπιπεσεῖν, ὅτι μηδὲν φίλιον αὐτοῖς ἐς αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν ἐπέπρακτο. τῆς δὲ ὑπολειφθείσης δυνάμεως Ἡφαιστίων αὐτῷ ἀφηγεῖτο. Ἀραβῖται μὲν δή, 4
ἔθνος καὶ τοῦτο αὐτόνομον τῶν περὶ τὸν Ἀράβιον ποταμὸν νεμομένων, οὔτε ἀξιόμαχοι δόξαντες εἶναι Ἀλεξάνδρῳ οὔτε ὑποδῦναι ἐθελήσαντες, ὡς προσάγοντα ἐπύθοντο Ἀλέξανδρον, φεύγουσιν ἐς τὴν ἔρημον. Ἀλέξανδρος δὲ διαβὰς τὸν Ἀράβιον ποταμόν, στενόν τε καὶ ὀλίγου ὕδατος, καὶ διελθὼν ἐν νυκτὶ τῆς ἐρήμου τὴν πολλὴν ὑπὸ τὴν ἕω πρὸς τῇ οἰκουμένῃ ἦν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς ἐν

dorther kommen; so nachher *κ. γῆν ἵστ.*

2. *τὸ ἀπὸ Πλ.*, die Zeit vom Untergang der Pl. bis zur Wintersonnenwende; Plinius hist. nat. 2, 47: *Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III Idus Novembris incidere consuevit.* — *οἷα δή*, denn nach Aristoteles meteor. 1, 3 und problem. 26, 39 entstehen alle Winde an feuchten Orten; noch richtiger leiten die Physiker, denen Diodor 3, 51 folgt, sie von den Ausdünstungen grosser Wälder, Thäler und Flüsse her.

3. *ὥραν τοῦ π.*, die günstige Zeit für die Küstenfahrt. — *ἐν ἀριστερᾷ*: *οὖσαν*. - *ὕδατα*, in dieser Verbindung = Brunnen. — *ὀρύσσειν* wie *ὡς ἐπ.* abhängig von *ἐτράπετο*. — „Der Name der Oriten scheint in dem heutigen Flecken Huruana und Hoormora (25 Meilen westlich von der Arabiusmündung) erkennbar; die heutigen Bewohner der Gegend nennen sich Urboo", Droysen, S. 470. Arr. Indic. 22, 10: *Ἀράβιες ἔσχατοι Ἰνδῶν ταύτῃ ᾠκισμένοι, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦδε Ὠρεῖται ἐπεῖχον*: in welchem Sinne er sie nicht mehr zu den Indern rechne, scheint aus 25, 2 hervorzugehen: *Ὠρεῖται δὲ ὅσοι ἄνω ἀπὸ θαλάσσης οἰκέουσιν, ἐσταλμένοι μὲν κατάπερ Ἰνδοί εἰσι καὶ τὰ ἐς πόλεμον ὡσαύτως παραρτέονται, γλῶσσα δὲ ἄλλη αὐτοῖσι καὶ ἄλλα νόμαια.*

4. *στενόν – ὀλίγου ὕδατος*, sinn-

τάξει ἐκέλευσεν ἕπεσθαι, τοὺς δὲ ἱππέας ἀναλαβὼν αὐτὸς καὶ ἐς ἴλας κατανείμας, ὅπως ἐπὶ πλεῖστον τοῦ πεδίου
5 ἐπέχοιεν, ἐπῄει τὴν χώραν τῶν Ὠρειτῶν. ὅσοι μὲν δὴ ἐς ἀλκὴν ἐτράποντο αὐτῶν κατεκόπησαν πρὸς τῶν ἱππέων· πολλοὶ δὲ καὶ ζῶντες ἑάλωσαν. ὁ δὲ τότε μὲν κατεστρατοπέδευσε πρὸς ὕδατι οὐ πολλῷ· ὡς δὲ καὶ οἱ περὶ Ἡφαιστίωνα αὐτῷ ὁμοῦ ἤδη ἦσαν, προὐχώρει ἐς τὸ πρόσω. ἀφικόμενος δὲ ἐς κώμην ἥπερ ἦν μεγίστη τοῦ ἔθνους τοῦ Ὠρειτῶν, Ῥαμβακία ἐκαλεῖτο ἡ κώμη, τόν τε χῶρον ἐπῄνεσε καὶ ἐδόκει ἂν αὐτῷ πόλις ξυνοικισθεῖσα μεγάλη καὶ εὐδαίμων γενέσθαι. Ἡφαιστίωνα μὲν δὴ ἐπὶ τούτοις ὑπελείπετο.

22 Αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν αὖθις τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν Ἀγριάνων τοὺς ἡμίσεας καὶ τὸ ἄγημα τῶν ἱππέων καὶ τοὺς ἱπποτοξότας προῄει ὡς ἐπὶ τὰ ὅρια τῶν τε Γαδρωσῶν καὶ Ὠρειτῶν, ἵναπερ στενή τε ἡ πάροδος αὐτῷ εἶναι ἐξηγγέλλετο καὶ οἱ Ὠρεῖται τοῖς Γαδρωσοῖς ξυντεταγμένοι πρὸ τῶν στενῶν στρατοπεδεύειν, ὡς εἴρξοντες τῆς παρό-
2 δου Ἀλέξανδρον. καὶ ἦσαν μὲν ταύτῃ τεταγμένοι· ὡς δὲ προσάγων ἤδη ἐξηγγέλλετο, οἱ μὲν πολλοὶ ἔφυγον ἐκ τῶν στενῶν λιπόντες τὴν φυλακήν· οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ὠρειτῶν ἀφίκοντο παρ' αὐτὸν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ ἔθνος ἐνδιδόντες. τούτοις μὲν δὴ προστάττει, ξυγκαλέσαντας τὸ πλῆθος τῶν Ὠρειτῶν πέμπειν ἐπὶ τὰ σφέτερα ἤθη, ὡς δεινὸν οὐδὲν πεισομένους· σατράπην δὲ καὶ τούτοις ἐπι-
3 τάσσει Ἀπολλοφάνην. καὶ ξὺν τούτῳ ἀπολείπει Λεοννά-

ähnlich bei verschiedener Form. — *ἐς ἴλας*, die einzelnen Schwadronen durchzogen das Land natürlich in Zwischenräumen.

5. *πόλις*, Diod. 17, 104: *Ἀλ. παρὰ θάλατταν ἐφιλοτιμήθη κτίσαι πόλιν, λιμένα μὲν εὑρὼν ἄκλυστον, πλησίον δ' αὐτοῦ τόπον εὔθετον, ἔκτισεν ἐν αὐτῇ πόλιν Ἀλεξάνδρειαν.* — Am Ende fehlt vielleicht die Angabe der mit Heph. zurückgelassenen Truppen, s. 22, 3.

22. 2. *φυλακήν*, W a c h p o s t e n. — *καὶ τούτοις*, auch diesen (wie anderen) u n d z w a r den Apoll.

3. *ἐν Ὤροις* kann nicht Bezeichnung einer Stadt (Ὦρα) sein, da 21, 5 nur von einer *κώμη μεγίστη* die Rede war, sondern des Gebiets der Oriten, vgl. 28, 5. — *ὑπομένειν*, abhängig von *ἀπολείπει*, zurücklassen mit dem Befehl. — *τὴν πόλιν*, s. 21, 5. — *ἔρημον τ. πολλήν*, auf einem grösstentheils wüsten Wege.

*τον τὸν σωματοφύλακα ἐν Ὤροις, ἔχοντα τούς τε Ἀγριᾶ-
νας ξύμπαντας καὶ τῶν τοξοτῶν ἔστιν οὓς καὶ τῶν ἱππέων
καὶ τοὺς ἄλλους πεζούς τε καὶ ἱππέας Ἕλληνας μισθοφό-
ρους, τό τε ναυτικὸν ὑπομένειν ἔστ᾽ ἂν περιπλεύσῃ τὴν
χώραν καὶ τὴν πόλιν ξυνοικίζειν καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ὠρεί-
τας κοσμεῖν, ὅπως μᾶλλόν τι προσέχοιεν τῷ σατράπῃ τὸν
νοῦν. αὐτὸς δὲ ξὺν τῇ στρατιᾷ τῇ πολλῇ, καὶ γὰρ καὶ
Ἡφαιστίων ἀφίκετο ἄγων αὐτῷ τοὺς ὑπολειφθέντας, προὐ-
χώρει ὡς ἐπὶ Γαδρωσοὺς ἔρημον τὴν πολλήν.*

Καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ λέγει Ἀριστόβουλος σμύρνης 4
*πολλὰ δένδρα πεφυκέναι μείζονα ἢ κατὰ τὴν ἄλλην
σμύρναν· καὶ τοὺς Φοίνικας τοὺς κατ᾽ ἐμπορίαν τῇ στρα-
τιᾷ ξυνεπομένους ξυλλέγοντας τὸ δάκρυον τῆς σμύρνης
(πολὺ γὰρ εἶναι, οἷα δὴ ἐκ μεγάλων τε τῶν πρέμνων καὶ
οὔπω πρόσθεν ξυλλελεγμένον) ἐμπλήσαντας τὰ ὑποζύγια
ἄγειν. ἔχειν δὲ τὴν ἔρημον ταύτην καὶ νάρδου ῥίζαν πολ-* 5
*λήν τε καὶ εὔοδμον· καὶ ταύτην ξυλλέγειν τοὺς Φοίνικας·
πολὺ δὲ εἶναι αὐτῆς τὸ καταπατούμενον πρὸς τῆς στρα-
τιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ πατουμένου ὀδμὴν ἡδεῖαν κατέχειν ἐπὶ
πολὺ τῆς χώρας· τοσόνδε εἶναι τὸ πλῆθος. εἶναι δὲ καὶ* 6
*ἄλλα δένδρα ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ μέν τι δάφνῃ ἐοικὸς τὸ
φύλλον, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς προσκλυζομένοις τῇ θαλάσσῃ
χωρίοις πεφυκέναι· καὶ ἀπολείπεσθαι μὲν τὰ δένδρα πρὸς
τῆς ἀμπώτεως ἐπὶ ξηροῦ, ἐπελθόντος δὲ τοῦ ὕδατος ἐν
τῇ θαλάσσῃ πεφυκότα φαίνεσθαι· τῶν δὲ καὶ ἀεὶ τὰς*

4. *ἢ κατά*, z. 4, 6. 7. — *δάκρυον*, wie *lácrima*, der ausgeschwitzte Saft. Plinius hist. nat. 12, 35: *inciduntur (arbores) bis, iisdemque temporibus, sed a radice usque ad ramos qui valent. Sudant autem sponte priusquam inciduntur stacten dictam, cui nulla praefertur.* (Schm.)

5. *νάρδου*, Plinius 12, 26: *frutex est gravi et crassa radice, sed brevi ac nigra fragilique, quamvis pingui, situm redolente, ut cyperi, aspero sapore, folio parvo densoque* (Schm.), der noch Strabo 15, 2, p. 721 vergleicht: *ἀρωματοφόρος δὲ νάρδου μάλιστα καὶ σμύρνης, ὥστε τὴν Ἀλεξάνδρου στρατιὰν ὁδεύουσαν ἀντὶ ὀρόφου καὶ στρωμάτων τούτοις χρῆσθαι εὐωδιαζομένην ἅμα καὶ ὑγιεινότερον τὸν ἀέρα ἔχουσαν παρὰ τοῦτο.*

6. *δάφνῃ*, Kr. vergleicht Strabo 15, 2, p. 722: *ἦν δέ τι ὅμοιον τῇ δάφνῃ φυτόν, οὗ τὸ γευσάμενον τῶν ὑποζυγίων ἀπέθνησκε μετὰ ἐπιληψίας καὶ ἀφροῦ.* — *τῶν δὲ καὶ ἀεί*, von anderen würden sogar immer —.

ῥίζας τῇ θαλάσσῃ ἐπικλύζεσθαι, ὅσα ἐν κοίλοις χωρίοις
ἐπεφύκει, ἔνθενπερ οὐχ ὑπενόστει τὸ ὕδωρ, καὶ ὅμως οὐ
7 διαφθείρεσθαι τὸ δένδρον πρὸς τῆς θαλάσσης. εἶναι δὲ
τὰ δένδρα ταύτῃ πήχεων καὶ τριάκοντα ἔστιν ἃ αὐτῶν,
τυχεῖν τε ἀνθοῦντα ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, καὶ τὸ ἄνθος εἶναι
τῷ λευκῷ μάλιστα ἴῳ προσφερές, τὴν ὀδμὴν δὲ πολύ τι
ὑπερφέρον. καὶ ἄλλον εἶναι καυλὸν ἐκ γῆς πεφυκότα
ἀκάνθης, καὶ τούτῳ ἐπεῖναι ἰσχυρὰν τὴν ἄκανθαν, ὥστε
ἤδη τινῶν καὶ παριππευόντων ἐμπλακεῖσαν τῇ ἐσθῆτι
κατασπάσαι ἀπὸ τοῦ ἵππου μᾶλλόν τι τὸν ἱππέα ἢ αὐτὴν
8 ἀποσχισθῆναι ἀπὸ τοῦ καυλοῦ. καὶ τῶν λαγῶν λέγεται
ὅτι παραθεόντων εἴχοντο ἐν ταῖς θριξὶν αἱ ἄκανθαι, καὶ
ὅτι οὕτως ἡλίσκοντο οἱ λαγῶ, καθάπερ ὑπὸ ἰξοῦ αἱ ὄρνι-
θες ἢ τοῖς ἀγκίστροις οἱ ἰχθύες· σιδήρῳ δὲ ὅτι διακοπῆ-
ναι οὐ χαλεπὴ ἦν· καὶ ὀπὸν ὅτι ἀνίει πολὺν ὁ καυλὸς τῆς
ἀκάνθης τεμνομένης, ἔτι πλείονα ἢ αἱ συκαῖ τοῦ ἦρος καὶ
δριμύτερον.

23 Ἔνθεν δὲ διὰ τῆς Γαδρωσῶν χώρας ᾔει ὁδὸν χαλε-
πὴν καὶ ἄπορον τῶν ἐπιτηδείων, τῶν τε ἄλλων καὶ ὕδωρ
πολλαχοῦ τῇ στρατιᾷ οὐκ ἦν· ἀλλὰ νύκτωρ ἠναγκάζοντο
τὴν πολλὴν πορεύεσθαι καὶ προσωτέρω ἀπὸ θαλάσσης.
ἐπεὶ αὐτῷ γε ἐν σπουδῇ ἦν ἐπελθεῖν τὰ παρὰ τὴν θά-
λασσαν τῆς χώρας καὶ λιμένας τε ἰδεῖν τοὺς ὄντας καὶ

7. *ταύτῃ*, doch wohl *ταῦτα*, da nur von der einen besprochenen Species die Rede sein kann. — *καὶ τρ.*, sogar v. 30: die Angabe ist von der Höhe zu verstehen (Schm.). — *ἀκάνθης*, „— kann nichts Anderes sein als eine Akazienart. Schon Dioscorides 1, 133 braucht von diesen Dornen den Ausdruck *ἀκακία*, und nach Willdenow ist die Akazia Katechu, ein Gummibaum Indiens, ausgezeichnet durch seine hakenförmigen Stacheln, und schon Dioscorides kennt den verdickten Saft (Catechu) dieses Baumes und sagt ausdrücklich, er sei eine Art *ἀκάνθη* (1, 132).“ D. — *ἤδη τινῶν*, z. 3, 4, 4. — *καὶ παρ.*, sogar Vorbeireitenden, nicht bloss Fussgängern, hinderlich.

23. 1. Der Wechsel der Construction ist bedingt durch das ungleiche Verhältniss von *ἐπιτήδεια* und *ὕδωρ*· jene fehlten gänzlich dieses nur *πολλαχοῦ*, vgl. z. 4, 30 6. — *τὴν πολλήν* Pflugk statt *γῆ π.*, vgl. 25, 3: *νυκτὸς τὸ πολὺ τ.. πορείας ποιούμενοι.* — *παρασκευ.. σαι* ist zweimal zu denken. — *γε* hebt beschränkend hervor. — *ἀγορ..* Markt, wohl nur von der Beschaffung von Lebensmitteln: die be-

ὅσα γε ἐν παρόδῳ δυνατὰ γένοιτο τῷ ναυτικῷ παρασκευάσαι, ἢ φρέατα ὀρύξαντας ἢ ἀγορᾶς πού ἢ ὅρμου ἐπιμεληθέντας. ἀλλὰ ἦν γὰρ ἔρημα παντάπασι τὰ πρὸς 2 τῇ θαλάσσῃ τῆς Γαδρωσῶν γῆς, ὁ δὲ Θόαντα τὸν Μανδροδώρου καταπέμπει ἐπὶ θάλασσαν ξὺν ὀλίγοις ἱππεῦσι, κατασκεψόμενον εἴ πού τις ὅρμος ὢν τυγχάνει ταύτῃ ἢ ὕδωρ οὐ πόῤῥω ἀπὸ θαλάσσης ἤ τι ἄλλο τῶν ἐπιτηδείων. καὶ οὗτος ἐπανελθὼν ἀπήγγειλεν ἁλιέας τινὰς καταλαβεῖν 3 ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐν καλύβαις πνιγηραῖς· πεποιῆσθαι δὲ τὰς καλύβας ξυνθέντας τὰς κόγχας· στέγην δὲ εἶναι αὐταῖς τὰς ἀκάνθας τῶν ἰχθύων· καὶ τούτους τοὺς ἁλιέας ὕδατι ὀλίγῳ διαχρῆσθαι, χαλεπῶς διαμωμένους τὸν κάχληκα, καὶ οὐδὲ τούτῳ πάντῃ γλυκεῖ τῷ ὕδατι.

Ὡς δὲ ἀφίκετο Ἀλέξανδρος ἐς χῶρόν τινα τῆς Γα- 4 δρωσίας ἵνα ἀφθονώτερος ἦν σῖτος, διανέμει ἐς τὰ ὑποζύγια τὸν καταληφθέντα· καὶ τοῦτον σημηνάμενος τῇ ἑαυτοῦ σφραγῖδι, κατακομίζεσθαι κελεύει ὡς ἐπὶ θάλασσαν. ἐν ᾧ δὲ ᾔει ὡς ἐπὶ τὸν σταθμὸν ἔνθενπερ ἐγγυτάτω ἦν ἡ θάλασσα, ἐν τούτῳ ὀλίγα φροντίσαντες οἱ στρατιῶται τῆς σφραγῖδος αὐτοί τε οἱ φύλακες τῷ σίτῳ ἐχρήσαντο καὶ ὅσοι μάλιστα λιμῷ ἐπιέζοντο καὶ τούτοις μετέδωκαν. ἐς τοσόνδε πρὸς τοῦ κακοῦ ἐνικῶντο, ὡς τὸν πρόδηλον 5 καὶ παρόντα ἤδη ὄλεθρον τοῦ ἀφανοῦς τε καὶ πρόσω ἔτι ὄντος ἐκ τοῦ βασιλέως κινδύνου ξὺν λογισμῷ ἔδοξέ σφισιν

Xenophon häufige Bedeutung Lebensmittel zum Verkauf ist hier nicht passend.

2. ὁ δέ bildet auch hier d. Gegensatz eines verschwiegenen Gedankens.

3. *ἁλιέας*, gemeint sind die Ichthyophagen, deren Schilderung Arr. Indic. 29 und 30, Diodor 17, 105, Plut. Al. 66 geben, am kürzesten Curtius 9, 10, 8: *pervenit ad maritimos Indos. Desertam vastamque regionem late tenent ac ne cum finitimis quidem ullo commercii iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque immitia efferavit ingenia. Prominent ungues nunquam recisi, comae hirsutae et intonsae sunt. Tuguria conchis et ceteris purgamentis maris instruunt. Ferarum* (Arr. Indic. 24, 10: *ἐσθῆτα δὲ ἐφόρεον δέρματα θήρεια, οἱ δὲ καὶ ἰχθύων τῶν μεγάλων τὰ παχέα*) *pellibus tecti piscibus sole duratis et maiorum quoque beluarum, quas fluctus eiecit, carne vescuntur.* — *διαμᾶσθαι τ. κάχληκα* sagt auch Thucyd. 4, 26, wo d. Schol.: *βούλεται δὲ εἰπεῖν, ὅτι διαστέλλοντες τὸν κάχληκα καὶ βόθρους ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ποιοῦντες ηὕρισκον ὕδωρ.*

5. *ξὺν λογισμῷ*, nicht in Folge

ἔμπροσθεν ποιήσασθαι. καὶ Ἀλέξανδρος καταμαθὼν τὴν ἀνάγκην συνέγνω τοῖς πράξασιν. αὐτὸς δὲ ὅσα ἐκ τῆς χώρας ἐπιδραμὼν ξυναγαγεῖν ἠδυνήθη εἰς ἐπισιτισμὸν τῇ στρατιᾷ τῇ περιπλεούσῃ ξὺν τῷ στόλῳ, ταῦτα κομίσοντα
6 πέμπει Κρηθέα τὸν Καλλατιανόν. καὶ τοῖς ἐγχωρίοις προσετάχθη ἐκ τῶν ἄνω τόπων σῖτόν τε ὅσον δυνατοὶ ἦσαν κατακομίσαι ἀλέσαντας καὶ τὰς βαλάνους τὰς τῶν φοινίκων καὶ πρόβατα ἐς ἀγορὰν τῷ στρατῷ. καὶ ἐς ἄλλον αὖ τόπον Τήλεφον κατέπεμψε τῶν ἑταίρων σὺν σίτῳ οὐ πολλῷ ἀληλεσμένῳ.

24 Αὐτὸς δὲ προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια τῶν Γαδρωσῶν, ὁ δὲ χῶρος Ποῦρα ὀνομάζεται, ἵναπερ ἀφίκετο ἐξ Ὤρων ὁρμηθεὶς ἐν ἡμέραις ταῖς πάσαις ἑξήκοντα. καὶ λέγουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ξυγγραψάντων τὰ ἀμφ' Ἀλέξανδρον οὐδὲ τὰ ξύμπαντα ὅσα ἐταλαιπώρησεν αὐτῷ κατὰ Ἀσίαν ἡ στρατιὰ ξυμβληθῆναι ἄξια εἶναι τοῖς τῇδε πονη-
2 θεῖσι πόνοις. οὐ μὴν ἀγνοήσαντα Ἀλέξανδρον τῆς ὁδοῦ τὴν χαλεπότητα, ταύτῃ ἐλθεῖν, τοῦτο μὲν μόνος Νέαρχος λέγει ὧδε, ἀλλὰ ἀκούσαντα γὰρ ὅτι οὔπω τις πρόσθεν διελθὼν ταύτῃ ξὺν στρατιᾷ ἀπεσώθη ὅτι μὴ Σεμίραμις ἐξ Ἰνδῶν ἔφυγε· καὶ ταύτην δὲ ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ξὺν εἴκοσι μόνοις τῆς στρατιᾶς ἀποσωθῆναι· Κῦρον δὲ τὸν
3 Καμβύσου ξὺν ἑπτὰ μόνοις καὶ τοῦτον. ἐλθεῖν γὰρ δὴ καὶ Κῦρον ἐς τοὺς χώρους τούτους ὡς ἐσβαλοῦντα ἐς τὴν

von Uebereilung oder Vergessenheit, sondern mit vollem Bewusstsein. — τῇ στρατιᾷ u. 6. τῷ στρατῷ, z. 17, 3.

6. ἐκ τ. ἄνω τόπων, aus dem Innern d. Landes (D.). Nach Strabo 15, 2, p. 722 verdankte das Heer seine Rettung den Früchten und dem Mark des Palmbaums. — τόπον, nach einem andern Punkte gleichfalls am Meere zu demselben Zwecke.

24. 2. τοῦτο — ὧδε stehen nur dann nicht im Widerspruch mit § 3 und 4, wenn man sie so versteht, vom N. sei behauptet worden, Al. habe die Schwierigkeiten des Marsches nicht in ihrem vollen Umfang gekannt (D.), sondern nur im Allgemeinen aus den Erzählungen früherer Expeditionen abnehmen können, sonst würde er z. B. auch keine Wagen mitgenommen haben (25, 2). So lassen sich die Worte wohl rechtfertigen, die man auch wegen der Recapitulation § 3, τούτων οὖν —, nicht gern entbehrt. — ὅτι μή, ausser dass Sem. auf der Flucht aus Indien hier durchkam; die Nachrichten über den Zug der

Ἰνδῶν γῆν, φθάσαι δὲ ὑπὸ τῆς ἐρημίας τε καὶ ἀπορίας τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀπολέσαντα τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς. καὶ ταῦτα Ἀλεξάνδρῳ ἐξαγγελλόμενα ἔριν ἐμβαλεῖν πρὸς Κῦρον καὶ Σεμίραμιν. τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ ἅμα ὡς τῷ ναυτικῷ ἐγγύθεν ἐκπορίζεσθαι τὰ ἀναγκαῖα, λέγει Νέαρχος ταύτην τραπῆναι Ἀλέξανδρον. τό τε οὖν καῦμα 4
ἐπιφλέγον καὶ τοῦ ὕδατος τὴν ἀπορίαν πολλὴν τῆς στρατιᾶς διαφθεῖραι καὶ μάλιστα δὴ τὰ ὑποζύγια· ταῦτα μὲν δὴ πρὸς τοῦ βάθους τε τῆς ψάμμου καὶ τῆς θέρμης, ὅτι κεκαυμένη ἦν, τὰ πολλὰ δὲ καὶ δίψει ἀπόλλυσθαι· καὶ γὰρ καὶ γηλόφοις ἐπιτυγχάνειν ὑψηλοῖς ψάμμου βαθείας, οὐ νεναγμένης, ἀλλ᾽ οἵας δέχεσθαι καθάπερ ἐς πηλὸν ἢ ἔτι μᾶλλον ἐς χιόνα ἀπάτητον ἐπιβαίνοντας. καὶ ἅμα ἐν 5
ταῖς προσβάσεσί τε καὶ καταβαίνοντας τούς τε ἵππους καὶ τοὺς ἡμιόνους ἔτι μᾶλλον κακοπαθεῖν τῷ ἀνωμάλῳ τῆς ὁδοῦ καὶ ἅμα οὐ βεβαίῳ. τῶν δὲ σταθμῶν τὰ μήκη πιέσαι οὐχ ἥκιστα τὴν στρατιάν· ἀπορία γὰρ ὕδατος οὐ ξυμμέτρους μᾶλλόν τι ἦγε πρὸς ἀνάγκην τὰς πορείας ποιεῖσθαι. ὁπότε μὲν δὴ τῆς νυκτὸς ἐπελθόντες τὴν 6
ὁδὸν ἥντινα ἀνύσαι ἐχρῆν ἕωθεν πρὸς ὕδωρ ἔλθοιεν, οὐ πάντῃ ἐταλαιπωροῦντο· προχωρούσης δὲ τῆς ἡμέρας ὑπὸ μήκους τῆς ὁδοῦ, εἰ ὁδοιποροῦντες ἔτι ἐγκαταληφθεῖεν, ἐνταῦθα ἂν ἐταλαιπώρουν πρὸς τοῦ καύματός τε καὶ ἅμα δίψει ἀπαύστῳ συνεχόμενοι.

Τῶν δὲ δὴ ὑποζυγίων πολὺς ὁ φθόρος καὶ ἑκούσιος 25

Sem. lauten verschieden; wie Arr., erzählt nach demselben Nearchus auch Strabo 15, p. 1007a u. 1051c, anders Diodor 2, 19 und 20: *Σεμ. ἐπανῆλθεν εἰς Βάκτρα δύο μέρη τῆς δυνάμεως ἀποβεβληκυῖα* und noch anders Megasthenes bei Arr. Indic. 5, 7: *Σεμίραμιν — ἐπιχειρέειν μὲν στέλλεσθαι εἰς Ἰνδούς, ἀποθανεῖν δὲ πρὶν τέλος ἐπιθεῖναι τοῖσι βουλεύμασι.*

4. *κεκαυμένη*, durchglühet (D.).

5. *καταβαίνοντας* = *καταβάσεσι*. — *οὐ ξυμμέτρους*, Conjectur statt *οὐ ξύμμετρος οὖσα*, unverhältnissmässig weite; *μᾶλλον — ἀνάγκην*, mehr (weiter) als ihren Kräften gemäss war.

6. *ἐπελθόντες*, zurückgelegt hatten. — *ἐταλαιπωροῦντο — ἐταλαιπώρουν*, auffallend ist der schnelle Wechsel des Med. und Act. sowie die verschiedene Bildung der Nachsätze mit und ohne *ἄν*. — *ἐγκαταληφθεῖεν*, auf dem Marsche von der Hitze überfallen wurden.

25. 1. *καὶ ἑκ.*, auch, nicht wie

τῇ στρατιᾷ ἐγίγνετο· ξυνιόντες γάρ, ὁπότε ἐπιλείποι σφᾶς τὰ σιτία καὶ τῶν ἵππων τοὺς πολλοὺς ἀποσφάζοντες καὶ τῶν ἡμιόνων τὰ κρέα ἐσιτοῦντο, καὶ ἔλεγον δίψει ἀποθανεῖν αὐτοὺς ἢ ὑπὸ καμάτου ἐκλιπόντας· καὶ ὁ τὴν ἀτρέκειαν τοῦ ἔργου ἐξελέγξων ὑπό τε τοῦ πόνου οὐδεὶς
2 ἦν καὶ ὅτι ξύμπαντες τὰ αὐτὰ ἡμάρτανον. καὶ Ἀλέξανδρον μὲν οὐκ ἐλελήθει τὰ γιγνόμενα, ἴασιν δὲ τῶν παρόντων ἑώρα τὴν τῆς ἀγνοίας προσποίησιν μᾶλλόν τι ἢ τὴν ὡς γιγνωσκομένων ἐπιχώρησιν. οὔκουν οὐδὲ τοὺς νόσῳ κάμνοντας τῆς στρατιᾶς οὐδὲ τοὺς διὰ κάματον ὑπολειπομένους ἐν ταῖς ὁδοῖς ἄγειν ἔτι ἦν εὐμαρῶς ἀπορίᾳ τε τῶν ὑποζυγίων καὶ ὅτι τὰς ἁμάξας αὐτοὶ κατέκοπτον, ἀπόρους οὔσας αὐτοῖς ὑπὸ βάθους τῆς ψάμμου ἄγεσθαι, καὶ ὅτι ἐν τοῖς πρώτοις σταθμοῖς διὰ ταῦτα ἐξηναγκάζοντο οὐ τὰς βραχυτάτας ἰέναι τῶν ὁδῶν, ἀλλὰ τὰς εὐπο-
3 ρωτάτας τοῖς ζεύγεσι. καὶ οὕτως οἱ μὲν νόσῳ κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπελείποντο, οἱ δὲ ὑπὸ καμάτου ἢ καύματος ἢ τῷ δίψει οὐκ ἀντέχοντες, καὶ οὔτε οἱ ἄξοντες ἦσαν οὔτε οἱ μένοντες θεραπεύσοντες· σπουδῇ γὰρ πολλῇ ἐγίγνετο ὁ στόλος, καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ παντὸς προθύμῳ τὸ καθ' ἑκάστους ξὺν ἀνάγκῃ ἠμελεῖτο· οἱ δὲ καὶ ὕπνῳ κάτοχοι κατὰ τὰς ὁδοὺς γενόμενοι, οἷα δὴ νυκτὸς τὸ πολὺ τὰς πορείας ποιούμενοι, ἔπειτα ἐξαναστάντες, οἷς μὲν δύναμις ἔτι ἦν κατὰ τὰ ἴχνη τῆς στρατιᾶς ἐφομαρτήσαντες ὀλίγοι

sonst in Verbindung mit *πολύς*: an Lastthieren war auch der freiwillige, von ihnen selbst bewirkte Verlust gross. — *ἀτρέκειαν τ. ἔργου*, die Wahrheit der Thatsache, den wahren Thatbestand.

2. *μέν* würde schicklicher hinter *ἐλελήθει* stehen. – *ὡς γιγν. ἐπιχώρησιν*, als die Gestattung der Sache als einer ihm bekannten, d. h. als liesse er merken, dass er darum wisse und es gestatte. *οὐδέ*, nicht einmal — *οὐδέ*, noch auch. — *ἦν*, war möglich, daher mit dem Adverb.— *ἀπόρους ἄγεσθαι*, unmöglich fortzuschaffen.

3. *οἱ μένοντες θεραπεύσοντες*, solche die zurückbleibend sie verpflegt haben würden. – *ἐν τῷ — ἠμελεῖτο*, über der Sorge für das Ganze wurde nothwendig die Sorge für den Einzelnen vernachlässigt (D.). – *ἀπώλλυντο* statt *ἀπώλοντο* Handschriften, s. z. 7, 6.

4. *καθάπερ ἡ Ἰνδῶν*, Arr. Indic. 6, 4: *ὕεται δὲ ἡ Ἰνδῶν γῆ τὸ θέρος, μάλιστα μὲν τὰ ὄρεα — —, καὶ ἀπὸ τουτέων μεγάλοι καὶ θολεροὶ οἱ παταμοὶ ῥέουσιν, ὕεται*

ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν· οἱ πολλοὶ δὲ ὥσπερ ἐν πελάγει ἐκπεσόντες ἐν τῇ ψάμμῳ ἀπώλλυντο.

Ξυνηνέχθη δὲ τῇ στρατιᾷ καὶ ἄλλο πάθημα, ὃ δὴ 4
οὐχ ἥκιστα ἐπίεσεν αὐτούς τε καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια. ὕεται γὰρ ἡ Γαδρωσίων γῆ ὑπ' ἀνέμων τῶν ἐτησίων, καθάπερ οὖν καὶ ἡ Ἰνδῶν γῆ, οὐ τὰ πεδία τῶν Γαδρωσίων, ἀλλὰ τὰ ὄρη, ἵναπερ προσφέρονταί τε αἱ νεφέλαι ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ ἀναχέονται, οὐχ ὑπερβάλλουσαι τῶν ὀρῶν τὰς κορυφάς. ὡς δὲ ηὐλίσθη ἡ στρατιὰ 5
πρὸς χειμάῤῥῳ ὀλίγου ὕδατος, αὐτοῦ δὴ ἕνεκα τοῦ ὕδατος, ἀμφὶ δευτέραν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐμπλησθεὶς ὑπὸ τῶν ὄμβρων ὁ χειμάῤῥους ὁ ταύτῃ ῥέων ἀφανῶν τῇ στρατιᾷ γεγενημένων τῶν ὄμβρων, τοσούτῳ ἐπῆλθε τῷ ὕδατι, ὡς γύναια καὶ παιδάρια τὰ πολλὰ τῶν ἑπομένων τῇ στρατιᾷ διαφθεῖραι καὶ τὴν κατασκευὴν τὴν βασιλικὴν ξύμπασαν ἀφανίσαι καὶ τῶν ὑποζυγίων ὅσα ἀπελείπετο, αὐτοὺς δὲ μόλις καὶ χαλεπῶς ξὺν τοῖς ὅπλοις οὐδὲ τούτοις πᾶσιν ἀποσωθῆναι. οἱ πολλοὶ δὲ καὶ πίνοντες, ὁπότε ἐκ καύ- 6
ματός τε καὶ δίψους ὕδατι ἀθρόῳ ἐπιτύχοιεν, πρὸς αὐτοῦ τοῦ ἀπαύστου ποτοῦ ἀπώλλυντο, καὶ τούτων ἕνεκα Ἀλέξανδρος τὰς στρατοπεδείας οὐ πρὸς τοῖς ὕδασιν αὐτοῖς τὸ πολὺ ἐποιεῖτο, ἀλλὰ ἀπέχων ὅσον εἴκοσι σταδίους μάλιστα, ὡς μὴ ἀθρόους ἐμπίπτοντας τῷ ὕδατι αὐτούς τε καὶ κτήνη ἀπόλλυσθαι καὶ ἅμα τοὺς μάλιστα ἀκράτορας σφῶν, ἐπεμβαίνοντας ἐς τὰς πηγὰς ἢ τὰ ῥεύματα, διαφθείρειν καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ τὸ ὕδωρ.

δὲ τοῦ θέρεος καὶ τὰ πεδία. — οὐ τὰ πεδία beschränkt nachträglich das allgemeine ἡ Γαδ. γῆ. — προσφέρονται, nach Theophrast περὶ ἀνέμων 5 entsteht der Regen durch den Druck d. Wolken gegen hohe Berge.

5. ἀφανῶν — ὄμβρων motivirt die Ueberraschung der Macedonier. — ἐπῆλθε, überschwemmte das Lager. — ἀπελείπετο, noch übrig war. — οὐδὲ τούτοις, gewöhnlicher wäre καὶ οὐδὲ τ. mit Pflugk.

6. ὕδατι ἀθρόῳ, grossen Wasservorrath (D.): besser liest man wohl ἀθρόοι, wie nachher; zu ganzen Schaaren mochten sie Wasser suchen. — κτήνη gute Handschriften statt τὰ κτ. (das gesammte Vieh): vgl. 1, 16, 1. Xen. Cyrop. 8, 8, 22: θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους. Plut. Pelop. 33: κεῖραι δὲ ἵππους, κείρασθαι δὲ καὶ αὐτούς. Sertor. 17: ἄνεμος αὐτούς τε καὶ βοτὰ αναψύχων. — ἀκράτορας

26 Ἔνθα δὴ ἔργον καλὸν εἴπερ τι ἄλλο τῶν Ἀλεξάνδρου οὐκ ἔδοξέ μοι ἀφανίσαι, ἢ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ πραχθὲν ἢ ἔτι ἔμπροσθεν ἐν Παραπαμισάδαις, ὡς μετεξέτεροι ἀνέγραψαν. ἰέναι μὲν τὴν στρατιὰν διὰ ψάμμου τε καὶ τοῦ καύματος ἤδη ἐπιφλέγοντος, ὅτι πρὸς ὕδωρ ἐχρῆν ἐξανύσαι· τὸ δὲ ἦν πρόσθεν τῆς ὁδοῦ· [καὶ] αὐτόν τε Ἀλέξανδρον δίψει κατεχόμενον μόλις μὲν καὶ χαλεπῶς, πεζὸν δὲ ὅμως ἡγεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας, οἷάπερ φιλεῖ ἐν τῷ τοιῷδε, κουφοτέρως φέρειν τοὺς πόνους ἐν
2 ἰσότητι τῆς ταλαιπωρήσεως. ἐν δὲ τούτῳ τῶν ψιλῶν τινὰς κατὰ ζήτησιν ὕδατος ἀποτραπέντας ἀπὸ τῆς στρατιᾶς εὑρεῖν ὕδωρ συλλελεγμένον ἔν τινι χαράδρᾳ οὐ βαθείᾳ, ὀλίγην καὶ φαύλην πίδακα· τοῦτο οὖν χαλεπῶς συλλέξαντας σπουδῇ ἰέναι παρ᾽ Ἀλέξανδρον, ὡς μέγα δή τι ἀγαθὸν φέροντας· ὡς δὲ ἐπέλαζον ἤδη, ἐμβαλόντας ἐς
3 κράνος τὸ ὕδωρ προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. τὸν δὲ λαβεῖν μὲν καὶ ἐπαινέσαι τοὺς κομίσαντας· λαβόντα δὲ ἐν ὄψει πάντων ἐκχέαι· καὶ ἐπὶ τῷδε τῷ ἔργῳ ἐς τοσόνδε ἐπιρρωσθῆναι τὴν στρατιὰν ξύμπασαν ὥστε εἰκάσαι ἄν τινα πότον γενέσθαι πᾶσιν ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ τὸ πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐκχυθέν. τοῦτο ἐγώ, εἴπερ τι ἄλλο, τὸ ἔργον εἰς καρτερίαν τε καὶ ἅμα στρατηγίαν ἐπαινῶ Ἀλεξάνδρου.

4 Ξυνηνέχθη δέ τι καὶ τοιόνδε τῇ στρατιᾷ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. οἱ γὰρ ἡγεμόνες τῆς ὁδοῦ τελευτῶντες οὐκέτι

σφῶν, Curtius 4, 7, 14: *quidam ob silim impotentes sui* (Raph.).

26. 1. Die berühmte Erzählung wird mit mancherlei Abweichungen berichtet; in die Zeit der Verfolgung des Bessus setzt sie Plut. Al. 42, in das Land der Parapamisaden Curtius 7, 5, 8, nach Afrika Frontinus 1, 7, 7, ohne Ortsangabe Polyaenus 4, 3, 25. — *εἴπερ τι*, z. 1, 24, 2. — *ἀφανίσαι*, mit Stillschweigen übergehen. — *ἰέναι*, als Bericht Anderer abhängig von einem durch *ἀνέγραψαν* angedeuteten Verbalbegriff. — *μέν* findet seinen Gegensatz in *ἐν δὲ τούτῳ* § 2. — *διὰ ψάμμου — ἐπιφλέγοντος*, z. 1, 18, 5. — *ἤδη*, nicht wie sonst, vor der Hitze Halt machend. — *τοὺς ἄλλους στρ.*, z. 3, 26, 4. — *φιλεῖ*, z. 1, 7, 3.

2. *τοῦτο οὖν*, Conjectur statt *καὶ τοῦτο οὐ*. — *ὡς*, als ob, in der Meinung.

3. *ἐπὶ τῷδε*, die Ermuthigung erscheint im Gr. nach seltener Constr (statt des blossen Dativ) als beruhend auf der That; wir: durch die That. — *τοῦτο* wiederholt den zu Anfang ausgesprochenen Gedanken. — *στρατηγίαν*, Feldherrnklugheit.

μεμνῆσθαι ἔφασκον τὴν ὁδόν, ἀλλ' ἀφανισθῆναι γὰρ τὰ σημεῖα αὐτῆς πρὸς τοῦ ἀνέμου ἐπιπνεύσαντος· καὶ οὐκ εἶναι ἐν τῇ ψάμμῳ πολλῇ τε καὶ ὁμοίᾳ πάντη νενημένῃ ὅτῳ τεκμηριώσονται τὴν ὁδόν, οὔτ' οὖν δένδρα ξυνήθη παρ' αὐτὴν πεφυκότα, οὔτε τινὰ γήλοφον βέβαιον ἀνεστηκότα· οὐδὲ πρὸς τὰ ἄστρα ἐν νυκτὶ ἢ μεθ' ἡμέραν πρὸς τὸν ἥλιον μεμελετῆσθαί σφισι τὰς πορείας, καθάπερ τοῖς ναύταις πρὸς τῶν ἄρκτων τὴν μὲν Φοίνιξι, τὴν ὀλίγην, τὴν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τὴν μείζονα. ἔνθα 5
δὴ Ἀλέξανδρον ξυνέντα ὅτι ἐν ἀριστερᾷ δεῖ ἀποκλίναντα ἄγειν, ἀναλαβόντα ὀλίγους ἅμα οἷ ἱππέας προκεχωρηκέναι· ὡς δὲ καὶ τούτων οἱ ἵπποι ἐξέκαμνον ὑπὸ τοῦ καύματος, ἀπολιπεῖν καὶ τούτων τοὺς πολλούς, αὐτὸν δὲ ξὺν πέντε τοῖς πᾶσιν ἀφιππάσασθαι, καὶ εὑρεῖν τὴν θάλασσαν· διαμησάμενόν τε αὐτὸν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τὸν κάχληκα ἐπιτυχεῖν ὕδατι γλυκεῖ καὶ καθαρῷ, καὶ οὕτω μετελθεῖν τὴν στρατιὰν πᾶσαν· καὶ εἰς ἑπτὰ ἡμέρας ἰέναι παρὰ τὴν θάλασσαν, ὑδρευομένους ἐκ τῆς ἠϊόνος. ἔνθεν δέ, ἤδη γὰρ γιγνώσκειν τὴν ὁδὸν τοὺς ἡγεμόνας, ἐπὶ τῆς μεσογαίας ποιεῖσθαι τὸν στόλον.

Ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τῶν Γαδρωσίων τὰ βασίλεια, ἀνα- 27
παύει ἐνταῦθα τὴν στρατιάν. καὶ Ἀπολλοφάνην μὲν παύει τῆς σατραπείας, ὅτι οὐδενὸς ἔγνω ἐπιμεληθέντα τῶν προεπηγγελμένων, Θόαντα δὲ σατραπεύειν τῶν ταύτῃ

4. μεμνῆσθαι, wissen, als im Gedächtniss fortbestehendes Ergebniss der Erfahrung. Die folgenden Worte sind nach freilich sehr unsicherer Muthmassung geschrieben. — οὔτ' οὖν, z. 1, 12, 2. — γήλοφον βέβ. ἀν., ein bleibend aufgethürmter Hügel (D.). — μεμελετῆσθαι, seien eingeübt. — τῶν ἄρκτων, abhängig von τὴν μὲν — τὴν δέ: st. πρὸς τὰς ἄρκτους, τὴν μὲν ὀλίγην τοῖς Φ., τὴν δὲ μείζονα τοῖς ἄλλοις ist der Genitiv vor das ihn regierende, von einer Präposition abhängige Nomen gestellt.

5. Ἀλέξανδρον —, Rückkehr zur Darstellung als Bericht Anderer. — ἐν ἀριστερᾷ, mit ἄγειν zu verbinden; doch enthält die Stelle noch einen Fehler, wahrscheinlich in Folge einer Lücke, die durch δεῖ und προκεχωρηκέναι, das beides schlecht beglaubigt, falsch ergänzt ist. – μετελθεῖν, dorthin gezogen. — ἔνθεν, z. 14, 5.

27. 1. Γαδρωσίων βασ., s. 24, 1. — Ἀπολλοφ., s. 22, 2. — Nach Plut. Al. 66 verlor Alexand. auf dem beschriebenen Marsche mehr als drei Viertheile seines streitbaren Heeres.

ἔταξε· τούτου δὲ νόσῳ τελευτήσαντος Σιβύρτιος τὴν σατραπείαν ἐκδέχεται· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ Καρμανίας σατράπης ἦν νεωστὶ ἐξ Ἀλεξάνδρου ταχθείς· τότε δὲ τούτῳ μὲν Ἀραχωτῶν τε καὶ τῶν Γαδρωσίων ἄρχειν ἐδόθη, Καρμα-
2 νίαν δὲ ἔσχε Τληπόλεμος ὁ Πυθοφάνους. ἤδη τε ἐπὶ Καρμανίας προὐχώρει ὁ βασιλεὺς καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ Φίλιππον τὸν σατράπην τῆς Ἰνδῶν γῆς ἐπιβουλευθέντα πρὸς τῶν μισθοφόρων δόλῳ ἀποθανεῖν, τοὺς δὲ ἀποκτείναντας ὅτι οἱ σωματοφύλακες τοῦ Φιλίππου οἱ Μακεδόνες τοὺς μὲν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, τοὺς δὲ καὶ ὕστερον λαβόντες ἀπέκτειναν. ταῦτα δὲ ὡς ἔγνω, ἐκπέμπει γράμματα ἐς Ἰνδοὺς παρὰ Εὔδημόν τε καὶ Ταξίλην ἐπιμελεῖσθαι τῆς χώρας τῆς πρόσθεν ὑπὸ Φιλίππῳ τεταγμένης ἔστ' ἂν αὐτὸς σατράπην ἐκπέμψῃ ἐπ' αὐτῆς.
3 Ἤδη δ' ἐς Καρμανίαν ἥκοντος Ἀλεξάνδρου Κράτερος ἀφικνεῖται, τήν τε ἄλλην στρατιὰν ἅμα οἷ ἄγων καὶ τοὺς ἐλέφαντας καὶ Ὀρδάνην τὸν ἀποστάντα καὶ νεωτερίσαντα συνειληφώς. ἐνταῦθα δὲ Στασάνωρ τε ὁ Ἀρείων καὶ ὁ Ζαράγγων σατράπης ἧκε καὶ ξὺν αὐτοῖς Φαρισμάνης ὁ Φραταφέρνου τοῦ Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίων σατράπου παῖς. ἧκον δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ ὑπολειφθέντες ἅμα Παρμενίωνι ἐπὶ τῆς στρατιᾶς τῆς ἐν Μηδίᾳ, Κλέανδρός τε καὶ Σιτάλκης καὶ Ἡράκων, τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς
4 καὶ οὗτοι ἄγοντες. τοὺς μὲν δὴ ἀμφὶ Κλέανδρόν τε καὶ

2. ὅτι —, der freilich auch sonst nicht seltene Wechsel der Constr. beabsichtigt hier wohl das Zusammentreffen verschiedenartiger Accusative (τοὺς δὲ ἀποκτείναντας τοὺς σωματοφύλακας — ἀποκτεῖναι) oder ihre Häufung zu vermeiden, vgl. 28, 3. — Εὔδημον, *Philippo substituit Eudaemonem; dux erat Thracum,* Curtius 10, 1, 21.

3. Ὀρδάνην, Curtius 9, 10, 19: *a Cratero quoque nuntius venit Ozinen et Zariaspem, nobiles Persas, defectionem molientes oppressos a se in vinculis esse*, und 10, 1, 9: *sumptum est supplicium de iis quoque, quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat:* Ort und nähere Umstände sind nicht bekannt. — ὁ vor Ζαράγγων ist wohl zu tilgen, denn der eine Stasanor war Satrap beider Völkerschaften. — Κλέανδρος, s. 3, 26, 3.

4. ὡς, wie zum Beispiel: die Vergehen zählt Curt. 10, 1 auf (*invisum Macedonum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat*) und setzt hinzu: *DC militum, qui saevitiae eorum ministri fuerant, interfici iussit.* Zweifel an der Rückkehr

Σιτάλκην πολλὰ ἐπικαλούντων αὐτοῖς τῶν τε ἐγχωρίων καὶ τῆς στρατιᾶς αὐτῆς, ὡς ἱερά τε πρὸς αὐτῶν σεσυλημένα καὶ θήκας παλαιὰς κεκινημένας καὶ ἄλλα ἄδικα ἔργα ἐς τοὺς ὑπηκόους τετολμημένα καὶ ἀτάσθαλα, ταῦτα ὡς ἐξηλέγχθη, τοὺς μὲν ἀπέκτεινεν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις δέος εἶναι ὅσοι σατράπαι ἢ ὕπαρχοι ἢ νομάρχαι ἀπολείποιντο,
τὰ ἴσα ἐκείνοις πλημμελοῦντας πείσεσθαι· (καὶ τοῦτο, 5
εἴπερ τι ἄλλο, κατέσχεν ἐν κόσμῳ τὰ ἔθνη τὰ ἐξ Ἀλεξάνδρου δοριάλωτα ἢ ἑκόντα προσχωρήσαντα, τοσαῦτα μὲν πλήθει ὄντα, τόσον δὲ ἀλλήλων ἀφεστηκότα, ὅτι οὐκ ἐξῆν ὑπὸ τῇ Ἀλεξάνδρου βασιλείᾳ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀρχομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.) Ἡράκων δὲ τότε μὲν ἀφείθη τῆς αἰτίας· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἐξελεγχθεὶς πρὸς ἀνδρῶν Σουσίων σεσυληκέναι τὸ ἐν Σούσοις ἱερὸν καὶ οὗτος ἔδωκε
δίκην. οἱ δὲ ξὺν Στασάνορι καὶ Φραταφέρνῃ πλῆθός τε 6
ὑποζυγίων παρ' Ἀλέξανδρον ἄγοντες ἦλθον καὶ καμήλους πολλάς, ὡς ἔμαθον ὅτι τὴν ἐπὶ Γαδρωσίων ἄγει, εἰκάσαντες ὅτι αὐτὰ ἐκεῖνα πείσεται αὐτῷ ἡ στρατιὰ ἃ δὴ ἔπαθε. καὶ οὖν καὶ ἐν καιρῷ μὲν καὶ οὗτοι ἀφίκοντο, ἐν καιρῷ δὲ οἱ κάμηλοί τε καὶ τὰ ὑποζύγια· διένειμε γὰρ ξύμπαντα Ἀλέξανδρος τοῖς μὲν ἡγεμόσι κατ' ἄνδρα, τοῖς δὲ κατ' ἴλας τε καὶ ἑκατοστύας, τοῖς δὲ κατὰ λόχους, ὅπως τὸ πλῆθος τῶν ὑποζυγίων τε καὶ καμήλων αὐτῷ ξυνέβαινεν.

Alexanders liess seine entfernten Feldherren und Beamten solcherlei wagen, Plut. Al. 68. — *κινεῖν*, oft von unerlaubten, rohen und frevelhaften Handlungen. — *ἐξηλέγχθη*, Conjectur statt des widersinnigen *ἐξηγγέλθη*: auf die Anklage (*ἐπικαλεῖσθαι*) folgte die Untersuchung (*rex cognita caussa pronuntiavit*, Curtius 10, 1, 7), und, als sie in derselben überführt waren, die Strafe, vgl. § 5 und 30, 2.

5. *ὅτι οὐκ ἐξῆν* — führt die durch *τοῦτο* gegebene allgemeine Rückweisung weiter aus. — *τόσον*, z. 5, 19, 6.

6. *Φραταφέρνῃ*, oben (3) war der Sohn genannt. — *αὐτὰ ἐκεῖνα* — *ἃ δή*, gerade das, was eben, wirklich. — *καὶ οὖν καί*, und in der That auch. — *οἱ κάμηλοι*, richtiger wohl auch hier *αἱ κάμ.* — *τοῖς δέ*, ziemlich hart ist die Auslassung des den Gegensatz bildenden bestimmten Begriffs, doch die richtige Beziehung durch die Zusätze *κατ' ἴλας* und *κατὰ λόχους*, nach welchen das erste nothwendig von der Reiterei, das zweite vom Fussvolk zu verstehen ist, vermittelt. — *ξυνέβαινεν*, ausreichte (D.), eigentlich zutraf, in Bezug auf das Vertheilungsprincip.

ἔταξε· τούτου δὲ νόσῳ τελευτήσαντος Σιβύρτιος τὴν σατραπείαν ἐκδέχεται· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ Καρμανίας σατράπης ἦν νεωστὶ ἐξ Ἀλεξάνδρου ταχθείς· τότε δὲ τούτῳ μὲν Ἀραχωτῶν τε καὶ τῶν Γαδρωσίων ἄρχειν ἐδόθη, Καρμα-
2 νίαν δὲ ἔσχε Τληπόλεμος ὁ Πυθοφάνους. ἤδη τε ἐπὶ Καρμανίας προὐχώρει ὁ βασιλεὺς καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ Φίλιππον τὸν σατράπην τῆς Ἰνδῶν γῆς ἐπιβουλευθέντα πρὸς τῶν μισθοφόρων δόλῳ ἀποθανεῖν, τοὺς δὲ ἀποκτείναντας ὅτι οἱ σωματοφύλακες τοῦ Φιλίππου οἱ Μακεδόνες τοὺς μὲν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, τοὺς δὲ καὶ ὕστερον λαβόντες ἀπέκτειναν. ταῦτα δὲ ὡς ἔγνω, ἐκπέμπει γράμματα ἐς Ἰνδοὺς παρὰ Εὔδημόν τε καὶ Ταξίλην ἐπιμελεῖσθαι τῆς χώρας τῆς πρόσθεν ὑπὸ Φιλίππῳ τεταγμένης ἔστ' ἂν αὐτὸς σατράπην ἐκπέμψῃ ἐπ' αὐτῆς.

3 Ἤδη δ' ἐς Καρμανίαν ἥκοντος Ἀλεξάνδρου Κράτερος ἀφικνεῖται, τήν τε ἄλλην στρατιὰν ἅμα οἷ ἄγων καὶ τοὺς ἐλέφαντας καὶ Ὀρδάνην τὸν ἀποστάντα καὶ νεωτερίσαντα συνειληφώς. ἐνταῦθα δὲ Στασάνωρ τε ὁ Ἀρείων καὶ ὁ Ζαράγγων σατράπης ἧκε καὶ ξὺν αὐτοῖς Φαρισμάνης ὁ Φραταφέρνου τοῦ Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίων σατράπου παῖς. ἧκον δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ ὑπολειφθέντες ἅμα Παρμενίωνι ἐπὶ τῆς στρατιᾶς τῆς ἐν Μηδίᾳ, Κλέανδρός τε καὶ Σιτάλκης καὶ Ἡράκων, τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς
4 καὶ οὗτοι ἄγοντες. τοὺς μὲν δὴ ἀμφὶ Κλέανδρόν τε καὶ

2. *ὅτι —*, der freilich auch sonst nicht seltene Wechsel der Constr. beabsichtigt hier wohl das Zusammentreffen verschiedenartiger Accusative (*τοὺς δὲ ἀποκτείναντας τοὺς σωματοφύλακας — ἀποκτεῖναι*) oder ihre Häufung zu vermeiden, vgl. 28, 3. - *Εὔδημον, Philippo substituit Eudaemonem; dux erat Thracum,* Curtius 10, 1, 21.

3. *Ὀρδάνην*, Curtius 9, 10, 19: *a Cratero quoque nuntius venit Ozinen et Zariaspem, nobiles Persas, defectionem molientes oppressos a se in vinculis esse*, und 10, 1, 9: *sumptum est supplicium de iis quoque, quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat:* Ort und nähere Umstände sind nicht bekannt. — *ὁ* vor *Ζαράγγων* ist wohl zu tilgen, denn der eine Stasanor war Satrap beider Völkerschaften. — *Κλέανδρος*, s. 3, 26, 3.

4. *ὡς*, wie zum Beispiel: die Vergehen zählt Curt. 10, 1 auf (*invisum Macedonum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat*) und setzt hinzu: *DC militum, qui saevitiae eorum ministri fuerant, interfici iussit.* Zweifel an der Rückkehr

Σιτάλκην πολλὰ ἐπικαλούντων αὐτοῖς τῶν τε ἐγχωρίων καὶ τῆς στρατιᾶς αὐτῆς, ὡς ἱερά τε πρὸς αὐτῶν σεσυλημένα καὶ θήκας παλαιὰς κεκινημένας καὶ ἄλλα ἄδικα ἔργα ἐς τοὺς ὑπηκόους τετολμημένα καὶ ἀτάσθαλα, ταῦτα ὡς ἐξηλέγχθη, τοὺς μὲν ἀπέκτεινεν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις δέος εἶναι ὅσοι σατράπαι ἢ ὕπαρχοι ἢ νομάρχαι ἀπολείποιντο, τὰ ἴσα ἐκείνοις πλημμελοῦντας πείσεσθαι· (καὶ τοῦτο, 5
εἴπερ τι ἄλλο, κατέσχεν ἐν κόσμῳ τὰ ἔθνη τὰ ἐξ Ἀλεξάνδρου δοριάλωτα ἢ ἑκόντα προσχωρήσαντα, τοσαῦτα μὲν πλήθει ὄντα, τόσον δὲ ἀλλήλων ἀφεστηκότα, ὅτι οὐκ ἐξῆν ὑπὸ τῇ Ἀλεξάνδρου βασιλείᾳ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀρχομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.) Ἡράκων δὲ τότε μὲν ἀφείθη τῆς αἰτίας· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἐξελεγχθεὶς πρὸς ἀνδρῶν Σουσίων σεσυληκέναι τὸ ἐν Σούσοις ἱερὸν καὶ οὗτος ἔδωκε δίκην. οἱ δὲ ξὺν Στασάνορι καὶ Φραταφέρνῃ πλῆθός τε 6
ὑποζυγίων παρ' Ἀλέξανδρον ἄγοντες ἦλθον καὶ καμήλους πολλάς, ὡς ἔμαθον ὅτι τὴν ἐπὶ Γαδρωσίων ἄγει, εἰκάσαντες ὅτι αὐτὰ ἐκεῖνα πείσεται αὐτῷ ἡ στρατιὰ ἃ δὴ ἔπαθε. καὶ οὖν καὶ ἐν καιρῷ μὲν καὶ οὗτοι ἀφίκοντο, ἐν καιρῷ δὲ οἱ κάμηλοί τε καὶ τὰ ὑποζύγια· διένειμε γὰρ ξύμπαντα Ἀλέξανδρος τοῖς μὲν ἡγεμόσι κατ' ἄνδρα, τοῖς δὲ κατ' ἴλας τε καὶ ἑκατοστύας, τοῖς δὲ κατὰ λόχους, ὅπως τὸ πλῆθος τῶν ὑποζυγίων τε καὶ καμήλων αὐτῷ ξυνέβαινεν.

Alexanders liess seine entfernten Feldherren und Beamten solcherlei wagen, Plut. Al. 68. — *κινεῖν*, oft von unerlaubten, rohen und frevelhaften Handlungen. — *ἐξηλέγχθη*, Conjectur statt des widersinnigen *ἐξηγγέλθη*: auf die Anklage (*ἐπικαλεῖσθαι*) folgte die Untersuchung (*rex cognita caussa pronuntiavit*, Curtius 10, 1, 7), und, als sie in derselben überführt waren, die Strafe, vgl. § 5 und 30, 2.

5. *ὅτι οὐκ ἐξῆν* — führt die durch *τοῦτο* gegebene allgemeine Rückweisung weiter aus. — *τόσον*, z. 5, 19, 6.

6. *Φραταφέρνῃ*, oben (3) war der Sohn genannt. — *αὐτὰ ἐκεῖνα* — *ἃ δή*, gerade das, was eben, wirklich. — *καὶ οὖν καί*, und in der That auch. — *οἱ κάμηλοι*, richtiger wohl auch hier *αἱ κάμ.* — *τοῖς δέ*, ziemlich hart ist die Auslassung des den Gegensatz bildenden bestimmten Begriffs, doch die richtige Beziehung durch die Zusätze *κατ' ἴλας* und *κατὰ λόχους*, nach welchen das erste nothwendig von der Reiterei, das zweite vom Fussvolk zu verstehen ist, vermittelt. — *ξυνέβαινεν*, ausreichte (D.), eigentlich zutraf, in Bezug auf das Vertheilungsprincip.

28 Ἤδη δέ τινες καὶ τοιάδε ἀνέγραψαν, οὐ πιστὰ ἐμοὶ
λέγοντες, ὡς συζεύξας δύο ἁρμαμάξας κατακείμενος ξὺν
τοῖς ἑταίροις καταυλούμενος τὴν διὰ Καρμανίας ἦγεν, ἡ
στρατιὰ δὲ αὐτῷ ἐστεφανωμένη τε καὶ παίζουσα εἵπετο,
προὔκειτο δὲ αὐτῇ σῖτά τε καὶ ὅσα ἄλλα ἐς τρυφὴν παρὰ
τὰς ὁδοὺς συγκεκομισμένα πρὸς τῶν Καρμανίων, καὶ ταῦτα
πρὸς μίμησιν τῆς Διονύσου Βακχείας ἀπεικάσθη Ἀλεξάν-
2 δρῳ, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἐκείνου λόγος ἐλέγετο καταστρεψάμενον
Ἰνδοὺς Διόνυσον οὕτω τὴν πολλὴν τῆς Ἀσίας ἐπελθεῖν,
καὶ Θρίαμβόν τε αὐτὸν ἐπικληθῆναι τὸν Διόνυσον καὶ τὰς
ἐπὶ ταῖς νίκαις ταῖς ἐκ πολέμου πομπὰς ἐπὶ τῷ αὐτῷ
τούτῳ θριάμβους. ταῦτα δὲ οὔτε Πτολεμαῖος ὁ Λάγου
οὔτε Ἀριστόβουλος ὁ Ἀριστοβούλου ἀνέγραψαν οὐδέ τις
ἄλλος ὅντινα ἱκανὸν ἄν τις ποιήσαιτο τεκμηριῶσαι ὑπὲρ
τῶν τοιῶνδε. καί μοι ὡς οὐ πιστὰ ἀναγεγράφθαι ἐξήρ-
3 κεσεν. ἀλλ' ἐκεῖνα ἤδη Ἀριστοβούλῳ ἑπόμενος ξυγγράφω,
θῦσαι ἐν Καρμανίᾳ Ἀλέξανδρον χαριστήρια τῆς κατ' Ἰν-
δῶν νίκης καὶ ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς, ὅτι ἀπεσώθη ἐκ Γα-
δρωσίων, καὶ ἀγῶνα διαθεῖναι μουσικόν τε καὶ γυμνικόν·
κατατάξαι δὲ καὶ Πευκέσταν ἐς τοὺς σωματοφύλακας, ἤδη
μὲν ἐγνωκότα σατράπην καταστῆσαι τῆς Περσίδος, ἐθέ-
λοντα δὲ πρὸ τῆς σατραπείας μηδὲ ταύτης τῆς τιμῆς καὶ
4 πίστεως ἀπείρατον εἶναι, ἐπὶ τῷ ἐν Μαλλοῖς ἔργῳ· εἶναι

28. 1. *ἤδη δέ* scheint hier wie *iam vero* den Uebergang zu etwas Neuem zu bilden, vgl. z. 3, 4, 4. — *καταυλούμενος*, indem ihm auf der Flöte aufgespielt wurde, d. h. unter Flötenschall. — *προὔκειτο*, lag zu beliebigem Gebrauch frei da. — *ἐς τρυφήν*, zum Wohlleben (D.). — *καὶ ταῦτα*, abhängig von *ὡς*.

2. *Θρίαμβον*, Diod. 4, 5: *Θρίαμβον δ' αὐτὸν ὀνομασθῆναί φασιν ἀπὸ τοῦ πρῶτον τῶν μνημονευομένων καταγαγεῖν ἀπὸ τῆς στρατείας θρίαμβον εἰς τὴν πατρίδα τὴν ἐξ Ἰνδῶν ποιησάμενον ἐπάνοδον μετὰ πολλῶν λαφύρων.* Der auf den Gott selbst übergetragene Name bezeichnete eigentlich den bei bacchischen Aufzügen gesungenen Hymnus, dann, wie hier Arr. bemerkt, den dem latein. *triumphus* entsprechenden Aufzug des siegreichen Feldherrn. Ausführliche Schilderungen dieses Zuges ohne Zweifel an der Wahrheit der Tradition s. bei Plut. Al. 67, Diod. 17, 106, Curt. 9, 10, 23 ff. — *τε αὐτόν*, richtiger *αὐτόν τε*.

3. *ἤδη*, Fortschritt vom Unbeglaubigten zum Verbürgten. — *ξυγγράφω*, z. Vorr. 1. — *ὅτι*, der Wechsel der Constr. beruht vielleicht auf

δὲ αὐτῷ ἑπτὰ εἰς τότε σωματοφύλακας, Λεοννάτον Ἀν-
τέου, Ἡφαιστίωνα τὸν Ἀμύντορος, Λυσίμαχον Ἀγαθο-
κλέους, Ἀριστόνουν Πεισαίου, τούτους μὲν Πελλαίους,
Περδίκκαν δὲ Ὀρόντου ἐκ τῆς Ὀρεστίδος, Πτολεμαῖον δὲ
τὸν Λάγου καὶ Πείθωνα Κρατεύα Ἐορδαίους· ὄγδοον δὲ
προσγενέσθαι αὐτοῖς Πευκέσταν τὸν Ἀλεξάνδρου ὑπερα-
σπίσαντα.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Νέαρχος περιπλεύσας τὴν Ὥρων τε 5
καὶ Γαδρωσίων γῆν καὶ τὴν Ἰχθυοφάγων κατῆρεν ἐς τῆς
Καρμανίας τὰ πρὸς θάλασσαν ᾠκισμένα· ἔνθεν δὲ ἀνελ-
θὼν σὺν ὀλίγοις Ἀλεξάνδρῳ ἀπήγγειλε τὰ ἀμφὶ τὸν περί-
πλουν τὸν γενόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν ἔξω θάλασσαν. τοῦ- 6
τον μὲν δὴ καταπέμπει αὖθις ἐκπεριπλεύσοντα ἔστε ἐπὶ
τὴν Σουσιανῶν τε γῆν καὶ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ τὰς
ἐκβολάς· ὅπως δὲ ἐπλεύσθη αὐτῷ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ
ποταμοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Περσικὴν καὶ τὸ στόμα
τοῦ Τίγρητος, ταῦτα ἰδίᾳ ἀναγράψω αὐτῷ Νεάρχῳ ἑπό-
μενος, ὡς καὶ τήνδε εἶναι ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου Ἑλληνικὴν
ξυγγραφήν. ταῦτα μὲν δὴ ἐν ὑστέρῳ ἔσται τυχόν, εἰ ὅ
τε θυμός με καὶ ὁ δαίμων ἄγει ταύτῃ.

Ἀλέξανδρος δὲ Ἡφαιστίωνα μὲν σύν τε τῇ πλείστῃ 7
μοίρᾳ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῖς ὑποζυγίοις, καὶ τοὺς ἐλέ-
φαντας ἅμα οἷ ἔχοντα τὴν παρὰ θάλασσαν ἀπὸ τῆς Καρ-
μανίας ὡς ἐπὶ τὴν Περσίδα ἄγειν ἐκέλευσεν, ὅτι χειμῶνος

demselben Grunde wie 27, 2. — *διαθεῖναι*, öfter vom Festordner: *δια* —, weil das Ordnen im Vertheilen besteht. — *ἤδη*, schon damals. — *ἐν Μαλλοῖς*, s. 10.

4. *εἰς τότε*, seltene, doch auch bei guten Schriftstellern vorkommende Zusammenstellung der Präposition mit d. artikellosen Adverb.

5. Nearchus' Rückkehr und Zusammenkunft mit Alexander nach vielen Beschwerden schildert Arr. Indic. 34.

6. *ἐκπεριπλεύσοντα*, die active Form gehört der spätern Gräcität an. — Bei der Beziehung von *ταῦτα* auf *ὅπως* schwebt der Begriff der einzelnen Umstände und Erlebnisse vor. — *θυμός*, eigener Antrieb, Neigung. — *δαίμων*, denn die Gottheit waltet auch im Geiste des Menschen und leitet nicht nur die That, sondern schafft auch den Gedanken und Entschluss. Auch dieses Werk bekennt Arrian *οὐκ ἄνευ θεοῦ* geschrieben zu haben, s. 7, 30, 3. Uebrigens ist die Lesart hier sehr unsicher. — *ταύτῃ*, eigentlich: auf dieser Bahn.

7. *χειμῶνος*, des Jahres 325. —

ὥρᾳ γιγνομένου αὐτῷ τοῦ στόλου τὰ πρὸς τῇ θαλάσσῃ τῆς Περσίδος ἀλεεινά τε ἦν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθόνως ἔχοντα.

29 Αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς κουφοτάτοις τῶν πεζῶν καὶ ξὺν τῶν ἱππέων τοῖς ἑταίροις καὶ μέρει τινὶ τῶν τοξοτῶν ᾔει τὴν ἐπὶ Πασαργάδας τῆς Περσίδος. Στασάνορα δὲ κατα-
2 πέμπει ἐπὶ τὴν χώραν τὴν ἑαυτοῦ. ὡς δὲ ἐπὶ τοῖς ὅροις ἦν τῆς Περσίδος, Φρασαόρτην μὲν οὐ κατέλαβε σατραπεύοντα ἔτι, (νόσῳ γὰρ τετελευτηκὼς ἐτύγχανεν ἐν Ἰνδοῖς ἔτι Ἀλεξάνδρου ὄντος) Ὀρξίνης δὲ ἐπεμέλετο τῆς Περσίδος, οὐ πρὸς Ἀλεξάνδρου κατασταθείς, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἀπηξίωσεν αὐτὸν ἐν κόσμῳ Πέρσας διαφυλάξαι Ἀλεξάνδρῳ,
3 οὐκ ὄντος ἄλλου ἄρχοντος. ἦλθε δὲ ἐς Πασαργάδας καὶ Ἀτροπάτης ὁ Μηδίας σατράπης, ἄγων Βαρυάξην ἄνδρα Μῆδον συνειλημμένον, ὅτι ὀρθὴν τὴν κίδαριν περιθέμενος βασιλέα προσεῖπεν αὐτὸν Περσῶν τε καὶ Μήδων, καὶ ξὺν τούτῳ τοὺς μετασχόντας αὐτῷ τοῦ νεωτερισμοῦ τε καὶ τῆς ἀποστάσεως. τούτους μὲν δὴ ἀπέκτεινεν Ἀλέξανδρος.

4 Ἐλύπησε δὲ αὐτὸν ἡ παρανομία ἡ ἐς τὸν Κύρου τοῦ Καμβύσου τάφον, ὅτι διορωρυγμένον τε καὶ σεσυλημένον κατέλαβε τοῦ Κύρου τὸν τάφον, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος. εἶναι γὰρ ἐν Πασαργάδαις ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ βασιλικῷ Κύρου ἐκείνου τάφον, καὶ περὶ αὐτὸν ἄλσος πεφυτεῦσθαι

ἀφθόνως, wie andere Adverbia der Beschaffenheit mit dem Genitiv des Objectes, an dem sie gedacht ist.

29. 1. *χώραν ἑαυτοῦ*, s. 27, 3.

2. *οὐκ ἀπηξίωσεν*, etwas abweichend Curtius 10, 1, 22: *satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes barbaros eminens. Genus ducebat a Cyro quondam rege Persarum, opes et a maioribus traditas habebat et ipse longa imperii possessione cumulaverat.*

3. *ὀρθήν*, z. 3, 25, 3.

4. *ἐν τῷ λειμῶνι*, auf der dort befindlichen Wiese, deren Existenz als natürliche Voraussetzung gedacht ist.

5. *τάφον — πεποιῆσθαι*, das Grab sei in seinen untern Theilen aus Quadern in Gestalt eines Vierecks erbaut gewesen; *λίθου τετρ.*, Genitiv des Stoffes, abhängig von *τάφον*, vollständig: *τὸν τάφον, τὰ κάτω, τάφον λίθου*. — Nach neuern Reisenden ist das Grabmal des C., das auch Strabo 15, 3, p. 730, Curt. 10, 1, 30 beschreiben, noch jetzt vorhanden: „nicht gar weit vom sogenannten Tempel der Mutter Salomons steht dieses Gebäude, wegen seiner Sonderbarkeit der Teufelshof genannt, noch ganz so, wie es Arr. beschreibt," G. F. Grotefend, Beilage z. Herders Ideen,

δένδρων παντοίων, καὶ ὕδατι εἶναι κατάῤῥυτον καὶ πόαν
βαθεῖαν πεφυκέναι ἐν τῷ λειμῶνι. αὐτὸν δὲ τὸν τάφον 5
τὰ μὲν κάτω λίθου τετραπέδου ἐς τετράγωνον σχῆμα πε-
ποιῆσθαι· ἄνωθεν δὲ οἴκημα ἐπεῖναι λίθινον ἐστεγασμέ-
νον, θυρίδα ἔχον φέρουσαν εἴσω στενήν, ὡς μόλις ἂν ἑνὶ
[εἶναι] ἀνδρὶ οὐ μεγάλῳ πολλὰ κακοπαθοῦντι παρελθεῖν.
ἐν δὲ τῷ οἰκήματι πύελον χρυσῆν κεῖσθαι, ἵνα τὸ σῶμα
τοῦ Κύρου ἐτέθαπτο, καὶ κλίνην παρὰ τῇ πυέλῳ· πόδας
δὲ εἶναι τῇ κλίνῃ χρυσοῦς σφυρηλάτους, καὶ τάπητα ἐπι-
βλημάτων Βαβυλωνίων, καὶ καυνάκας πορφυροῦς ὑποστρώ-
ματα. ἐπεῖναι δὲ καὶ κάνδυς καὶ ἄλλους χιτῶνας τῆς 6
Βαβυλωνίου ἐργασίας. καὶ ἀναξυρίδες Μηδικαὶ καὶ στο-
λαὶ ὑακινθινοβαφεῖς λέγει ὅτι ἔκειντο, αἱ δὲ πορφύρας,
αἱ δὲ ἄλλης καὶ ἄλλης χρόας, καὶ στρεπτοὶ καὶ ἀκινάκαι
καὶ ἐνώτια χρυσοῦ τε καὶ λίθων κολλητά, καὶ τράπεζα
ἔκειτο. ἐν μέσῳ δὲ τῆς κλίνης ἡ πύελος ἔκειτο ἡ τὸ
σῶμα τοῦ Κύρου ἔχουσα. εἶναι δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου 7
πρὸς τῇ ἀναβάσει τῇ ἐπὶ τὸν τάφον φερούσῃ οἴκημα
σμικρὸν τοῖς Μάγοις πεποιημένον, οἳ δὴ ἐφύλασσον τὸν
Κύρου τάφον, ἔτι ἀπὸ Καμβύσου τοῦ Κύρου, παῖς παρὰ
πατρὸς ἐκδεχόμενοι τὴν φυλακήν. καὶ τούτοις πρόβατόν
τε ἐς ἡμέραν ἐδίδοτο ἐκ βασιλέως καὶ ἀλεύρων τε καὶ
οἴνου τεταγμένα καὶ ἵππος κατὰ μῆνα ἐς θυσίαν τῷ

1, 1, S. 649 f., wo mehr darüber zu finden ist. — *παρὰ τ. πυέλῳ*, aus § 6 sieht man, dass der Sarg auf der Bahre stand. — *ἐπιβλημάτων Βαβ.*, Plin. hist. nat. 8, 48, 74: *colores diversos picturae intexere Babylon maxime celebravit et nomen imposuit.* — *καυνάκας πορφ.*, purpurfarbiges Pelzwerk, als Barbarentracht auch von Aristophanes erwähnt. — Den Ueberwurf bildeten babylonische Decken, die Unterlage purpurfarbiges Pelzwerk (D.).

6. *ὑακινθ.*, schwarz- oder dunkelroth. — *αἱ δέ* (z. 1, 5, 1), andere von anderer und wieder anderer Farbe. — *ἐνώτια — κολλητά;* Ohrringe aus Gold u. Edelsteinen, bei Strabo a. a. O. *κόσμος λιθοκόλλητος.* — *τράπεζα, σὺν ἐκπώμασι* setzt Strabo hinzu.

7. *παῖς* —, jedesmal der Sohn vom Vater, epexegetische Apposition, Indic. 8, 3: *κατὰ γένος ἀμείβειν τὴν βασιληΐην, παῖδα παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενον.* — *θυσίαν τῷ Κύρῳ*, z. 17, 3. „Hier ist ein ausländischer Gebrauch nach griechischen Vorstellungen gemodelt. Niemals opferten die Perser einem Verstorbenen, wohl aber an seinem Grabe der Sonne.“ D. Auch erwähnt Strabo nichts von einem Opfer: *φυλακῆς περικειμένης Μάγων σί-*

8 Κύρῳ. ἐπεγέγραπτο δὲ ὁ τάφος Περσικοῖς γράμμασι· καὶ ἐδήλου Περσιστὶ τάδε· ὦ ἄνθρωπε, ἐγὼ Κῦρός εἰμι ὁ Καμβύσου ὁ τὴν ἀρχὴν Πέρσαις καταστησάμενος καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεύσας. Μὴ οὖν φθονήσῃς μοι τοῦ μνήματος.

9 Ἀλέξανδρος δὲ (ἐπιμελὲς γὰρ ἦν αὐτῷ, ὁπότε ἕλοι Πέρσας, παριέναι ἐς τοῦ Κύρου τὸν τάφον) τὰ μὲν ἄλλα καταλαμβάνει ἐκπεφορημένα πλὴν τῆς πυέλου καὶ τῆς κλίνης· οἱ δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἐλωβήσαντο, ἀφελόντες τὸ πῶμα τῆς πυέλου, καὶ τὸν νεκρὸν ἐξέβαλον· αὐτὴν δὲ τὴν πύελον ἐπειρῶντο εὔογκόν σφισι ποιήσασθαι καὶ ταύτῃ εὔφορον τὰ μὲν παρακόπτοντες, τὰ δὲ ξυνθλῶντες αὐτῆς. ὡς δὲ οὐ προὐχώρει αὐτοῖς τοῦτο τὸ
10 ἔργον, οὕτω δὴ ἐάσαντες τὴν πύελον ἀπῆλθον. καὶ λέγει Ἀριστόβουλος αὐτὸς ταχθῆναι πρὸς Ἀλεξάνδρου κοσμῆσαι ἐξ ὑπαρχῆς τῷ Κύρῳ τὸν τάφον· καὶ τοῦ μὲν σώματος ὅσαπερ ἔτι σῶα ἦν καταθεῖναι ἐς τὴν πύελον καὶ τὸ πῶμα ἐπιθεῖναι· ὅσα δὲ λελώβητο αὐτῆς κατορθῶσαι· καὶ τὴν κλίνην ἐντεῖναι ταινίαις καὶ τἆλλα ὅσα ἐς κόσμον ἔκειτο κατ' ἀριθμόν τε καὶ τοῖς πάλαι ὅμοια ἀποθεῖναι καὶ τὴν θυρίδα δὲ ἀφανίσαι τὰ μὲν αὐτῆς λίθῳ ἐνοικοδομήσαντα, τὰ δὲ πηλῷ ἐμπλάσαντα· καὶ ἐπιβαλεῖν τῷ πηλῷ τὸ
11 σημεῖον τὸ βασιλικόν. Ἀλέξανδρος δὲ ξυλλαβὼν τοὺς Μάγους τοὺς φύλακας τοῦ τάφου ἐστρέβλωσεν, ὡς κατειπεῖν τοὺς δράσαντας· οἱ δὲ οὐδὲν οὔτε σφῶν οὔτε ἄλλου

τισιν λαμβανόντων καθ' ἡμέραν πρόβατον, διὰ μηνὸς δ' ἵππον.

8. ἐδήλου Περσ., besagte auf persisch (D.).

9. ἐπιμελές, war ihm angelegen. ὁπότε ἕλοι kann wohl nur heissen: wenn er die Perser (Persien) bezwungen haben würde, aus der Seele Alexanders gesagt. Einen früheren Besuch bei seiner ersten Anwesenheit (3, 18, 10) erwähnt Strabo: damals habe er noch Alles unversehrt gefunden.

10. καταθεῖναι, wie die folgenden Infinit. abhängig von λέγει. — Tänien und Kränze dienten auch in Griechenland zum Schmucke der Grabmäler. ἔκειτο, hingelegt worden war, dagelegen hatte. — κατ' ἀριθμόν, nach Zahl: statt dass nun folgen sollte: und Beschaffenheit, wird die Rede fortgeführt, als wäre ἰσάριθμα vorhergegangen. — ἐνοικοδομεῖν, durch Einsetzen verbauen.

11. Aristobulus b. Strabo a. a. O. (φησί) δῆλον γενέσθαι, διότι προνομευτῶν ἔργον ἦν, οὐχὶ τοῦ σα-

κατεῖπον στρεβλούμενοι, οὐδὲ ἄλλῃ πῃ ἐξηλέγχοντο ξυνει-
δότες τῷ ἔργῳ· καὶ ἐπὶ τῷδε ἀφείθησαν ἐξ Ἀλεξάνδρου.
Ἔνθεν δὲ ἐς τὰ βασίλεια ᾔει τὰ Περσῶν, ἃ δὴ πρό- **30**
σθεν κατέφλεξεν αὐτός, ὥς μοι λέλεκται, ὅτε οὐκ ἐπῄ-
νουν τὸ ἔργον· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐπανελθὼν
ἐπῄνει. καὶ μὲν δὴ καὶ κατὰ Ὀρξίνου πολλοὶ λόγοι ἐλέ-
χθησαν πρὸς Περσῶν, ὃς ἦρξε Περσῶν ἐπειδὴ Φρασαόρτης
ἐτελεύτησε. καὶ ἐξηλέγχθη Ὀρξίνης ἱερά τε ὅτι σεσυλήκει 2
καὶ τάφους βασιλικούς, καὶ Περσῶν πολλοὺς ὅτι οὐ ξὺν
δίκῃ ἀπέκτεινε. τοῦτον μὲν δὴ οἷς ἐτάχθη ὑπὸ Ἀλεξάν-
δρου ἐκρέμασαν. σατράπην δὲ Πέρσαις ἔταξε Πευκέσταν
τὸν σωματοφύλακα, πιστόν τέ οἱ ἐς τὰ μάλιστα τιθέμε-
νος, τά τε ἄλλα καὶ ἐπὶ τῷ ἐν Μαλλοῖς ἔργῳ, ἵνα προε-
κινδύνευσέ τε καὶ συνεξέσωσεν Ἀλέξανδρον, καὶ ἄλλως τῷ
βαρβαρικῷ τρόπῳ τῆς διαίτης οὐκ ἀξύμφορον· ἐδήλωσε 3
δὲ ἐσθῆτά τε εὐθὺς ὡς κατεστάθη σατραπεύειν Περσῶν
μόνος τῶν ἄλλων Μακεδόνων μεταβαλὼν τὴν Μηδικὴν καὶ
φωνὴν τὴν Περσικὴν ἐκμαθὼν καὶ τἆλλα ξύμπαντα ἐς
τρόπον τὸν Περσικὸν κατασκευασάμενος. ἐφ' οἷς Ἀλέ-
ξανδρός γε ἐπῄνει αὐτὸν καὶ οἱ Πέρσαι ὡς τὰ παρὰ σφίσι
πρὸ τῶν πατρίων πρεσβεύοντι ἔχαιρον.

τράπου (z. 30, 2), *καταλιπόντων α μὴ δυνατὸν ἦν ῥαδίως ἐκκομίσαι.*

30. 1. *λέλεκται,* 3, 18, 12. — *καὶ μὲν δή,* Uebergang zu etwas Neuem. — *Φρασ.,* s. 29, 2. — Nach Curtius 10, 1, 38 ward Ors. in Folge von Kabalen der Beraubung des Grabmals des Cyrus fälschlich angeklagt und hingerichtet.

2. *ἐν Μαλλοῖς,* s. 10 u. 28, 3. — *καὶ ἄλλως,* und der ausserdem in die persische Weise nicht übel sich zu finden wusste (D.): das passt zum Folgenden, sonst könnte es auch heissen: der durch seine Barbarenweise ihm genehm, zweckdienlich war, vgl. 7, 6, 3.

3. *μεταβάλλειν,* einwechseln, d. h. durch Wechsel annehmen, kommt gerade in dieser Verbindung so häufig vor, dass die wenn auch leichte Aenderung *μεταλαβών* unnöthig ist. — *γέ* lässt, wenn nicht *τε* zu schreiben ist, im Gegensatz zu Alex. anders Gesonnene denken.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

1 Ὡς δὲ ἐς Πασαργάδας τε καὶ ἐς Περσέπολιν ἀφίκετο Ἀλέξανδρος, πόθος λαμβάνει αὐτὸν καταπλεῦσαι κατὰ τὸν Εὐφράτην τε καὶ κατὰ τὸν Τίγρητα ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Περσικὴν καὶ τῶν τε ποταμῶν ἰδεῖν τὰς ἐκβολὰς τὰς ἐς τὸν πόντον, καθάπερ τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ τὴν ταύτῃ
2 θάλασσαν. οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ὅτι ἐπενόει Ἀλέξανδρος περιπλεῦσαι τήν τε Ἀραβίαν τὴν πολλὴν καὶ τὴν Αἰθιόπων γῆν καὶ τὴν Λιβύην τε καὶ τοὺς Νομάδας ὑπὲρ τὸν Ἄτλαντα τὸ ὄρος ὡς ἐπὶ Γάδειρα εἴσω ἐς τὴν ἡμετέραν θάλασσαν· καὶ τὴν Λιβύην τε καταστρεψάμενος καὶ Καρχηδόνα οὕτω δὴ τῆς Ἀσίας πάσης δικαίως ἂν βασι-
3 λεὺς καλεῖσθαι· τοὺς γάρ τοι Περσῶν καὶ Μήδων βασιλέας, οὐδὲ τοῦ πολλοστοῦ μέρους τῆς Ἀσίας ἐπάρχοντας, οὐ σὺν δίκῃ καλεῖν σφᾶς μεγάλους βασιλέας. ἔνθεν δὲ οἱ μὲν [λέγουσιν] ὅτι ἐς τὸν πόντον τὸν Εὔξεινον ἐσπλεῖν

1. 1. *Πασαργάδας — Περσέπολιν,* z. 3, 18, 10.

2. *οἱ δέ,* Curtius 10, 1, 17: *ipse animo infinita complexus statuerat ex Syria petere Africam, Carthagini infensus: inde Numidiae solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere —: Hispanias deinde, quas Iberiam Graeci a flumine Ibero vocabant, adire et praetervehi Alpes Italiaeque oram, unde in Epirum brevis cursus est:* derselbe berichtet von den dazu getroffenen Rüstungen, ähnlich Plut. Alex. 68. Diodor 18, 4. — *οὕτω — πάσης,* nach der Ansicht, die Afrika als Theil Asiens betrachtete, s. z. 3, 30, 9, über *οὕτω δή* 6, 1, 3.

3. *ἔνθεν,* z. 6, 11, 6. — *λέγουσιν,* von zwei Handschriften ausgelassen, ist gewiss Interpolation.

4. Das zweite *ἐγώ* ist aus einer Handschrift zugesetzt, vgl. z. Vorr. 3. — *εἰκάζειν,* blosse Vermuthung im Gegensatz zu sicherer Combi-

ἐπενόει ἐς Σκύθας τε καὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην, οἱ δέ, ὅτι ἐς Σικελίαν τε καὶ ἄκραν Ἰαπυγίαν· ἤδη γὰρ καὶ ὑποκινεῖν αὐτὸν τὸ Ῥωμαίων ὄνομα προχωροῦν ἐπὶ μέγα.

Ἐγὼ δὲ ὁποῖα μὲν ἦν Ἀλεξάνδρου τὰ ἐνθυμήματα 4
οὔτε ἔχω ἐγὼ ἀτρεκῶς ξυμβαλεῖν οὔτε μέλει ἔμοιγε εἰκάζειν· ἐκεῖνο δὲ καὶ αὐτὸς ἄν μοι δοκῶ ἰσχυρίσασθαι, οὔτε μικρόν τι καὶ φαῦλον ἐπινοεῖν Ἀλέξανδρον οὔτε μεῖναι ἂν ἀτρεμοῦντα ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἤδη κεκτημένων, οὐδὲ εἰ τὴν Εὐρώπην τῇ Ἀσίᾳ προσέθηκεν, οὐδ' εἰ τὰς Βρεττανῶν νήσους τῇ Εὐρώπῃ, ἀλλὰ ἔτι ἂν ἐπ' ἐκεῖνα ζητεῖν τι τῶν ἠγνοημένων, εἰ καὶ μὴ ἄλλῳ τῳ, ἀλλὰ αὐτόν γε αὑτῷ ἐρίζοντα. καὶ ἐπὶ τῷδε ἐπαινῶ τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν, 5
ὧν λέγουσιν ἔστιν οὓς καταληφθέντας ὑπ' Ἀλεξάνδρου ὑπαιθρίους ἐν λειμῶνι, ἵναπερ αὐτοῖς διατριβαὶ ἦσαν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ποιῆσαι πρὸς τὴν ὄψιν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιᾶς, κρούειν δὲ τοῖς ποσὶ τὴν γῆν ἐφ' ἧς βεβηκότες ἦσαν. ὡς δὲ ἤρετο Ἀλέξανδρος δι' ἑρμηνέων ὅ τι νοοῖ αὐτοῖς τὸ ἔργον, τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὧδε· ὦ βασιλεῦ 6
Ἀλέξανδρε, ἄνθρωπος μὲν ἕκαστος τοσόνδε τῆς γῆς κατέχει ὅσονπερ τοῦτό ἐστιν ἐφ' ὅτῳ βεβήκαμεν· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὢν παραπλήσιος τοῖς ἄλλοις, πλήν γε δὴ ὅτι πολυπράγμων καὶ ἀτάσθαλος, ἀπὸ τῆς οἰκείας τοσαύτην γῆν ἐπεξέρχῃ πράγματα ἔχων τε καὶ παρέχων ἄλλοις· καὶ οὖν καὶ ὀλίγον ὕστερον ἀποθανὼν τοσοῦτον καθέξεις τῆς γῆς ὅσον ἐξαρκεῖ ἐντεθάφθαι τῷ σώματι.

Κἀνταῦθα ἐπῄνεσε μὲν Ἀλέξανδρος τούς τε λόγους 2

nation. Die Frage: *quinam eventus Romanis rebus, si cum Alexandro rege foret bellatum, futurus fuerit*, behandelt Livius 9, 17 ff. — *οὐδέ — οὐδέ*, selbst nicht — noch auch.

5. *σοφιστάς*, z. 6, 16, 5. Indic. 11, 7: *ουτοι γυμνοὶ διαιτῶνται οἱ σοφισταί, τοῦ μὲν χειμῶνος ὑπαίθριοι ἐν τῷ ἡλίῳ, τοῦ δὲ θέρεος, ἐπὴν ὁ ἥλιος κατέχῃ, ἐν τοῖσι λειμῶσι καὶ τοῖσιν ἕλεσιν ὑπὸ δένδρεσι μεγάλοισιν.* — *βεβ. ἦσαν*, standen. — *δι' ἑρμηνέων*, nach Onesicritus b. Strabo 15, 1. p. 716 fand die Unterredung zwischen ihm (Ones.), nicht zwischen Alexander und den Sophisten statt, *δι' ἑρμηνέων τριῶν*.

6. *ὅτῳ*, für Krüger's *ὅτου* ist der Sprachgebrauch. — *οὖν*, Folgesatz von *ἄνθρωπος ὤν*. — *ἐντεθάφθαι*, begraben liegen.

2. 1. *κἀνταῦθα*, auch hier, mit Bezug auf den verwandten Auf-

αὐτοὺς καὶ τοὺς εἰπόντας, ἔπρασσε δὲ ὅμως ἄλλα καὶ τἀναντία οἷς ἐπῄνεσεν· ἐπεὶ καὶ Διογένην τὸν ἐκ Σινώπης θαυμάσαι λέγεται, ἐν Ἰσθμῷ ἐντυχὼν τῷ Διογένει κατακειμένῳ ἐν ἡλίῳ, ἐπιστὰς ξὺν τοῖς ὑπασπισταῖς καὶ τοῖς πεζεταίροις καὶ ἐρόμενος εἴ του δέοιτο· ὁ δὲ Διογένης ἄλλου μὲν ἔφη δεῖσθαι οὐδενός, ἀπὸ τοῦ ἡλίου δὲ ἀπελ-
2 θεῖν ἐκέλευσεν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. οὕτω τοι οὐ πάντη ἔξω ἦν τοῦ ἐπινοεῖν τὰ κρείττω Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐκ δόξης γὰρ δεινῶς ἐκρατεῖτο. ἐπεὶ καὶ ἐς Τάξιλα αὐτῷ ἀφικομένῳ καὶ ἰδόντι τῶν σοφιστῶν τῶν Ἰνδῶν τοὺς γυμνοὺς πόθος ἐγένετο ξυνεῖναί τινά οἱ τῶν ἀνδρῶν τούτων, ὅτι τὴν καρτερίαν αὐτῶν ἐθαύμασε· καὶ ὁ μὲν πρεσβύτατος τῶν σοφιστῶν, ὅτου ὁμιληταὶ οἱ ἄλλοι ἦσαν, Δάνδαμις ὄνομα, οὔτε αὐτὸς ἔφη παρ' Ἀλέξανδρον ἥξειν οὔτε
3 τοὺς ἄλλους εἴα, ἀλλ' ὑποκρίνασθαι γὰρ λέγεται ὡς Διὸς υἱὸς καὶ αὐτὸς εἴη, εἴπερ οὖν καὶ Ἀλέξανδρος, καὶ ὅτι οὔτε δέοιτό του τῶν παρ' Ἀλεξάνδρου, ἔχειν γάρ οἱ εὖ τὰ παρόντα, καὶ ἅμα ὁρᾶν τοὺς ξὺν αὐτῷ πλανωμένους τοσαύτην γῆν καὶ θάλασσαν ἐπ' ἀγαθῷ οὐδενί, μηδὲ πέρας τι αὐτοῖς γινόμενον τῶν πολλῶν πλανῶν. οὔτ' οὖν ποθεῖν τι αὐτὸς ὅτου κύριος ἦν Ἀλέξανδρος δοῦναι, οὔτ'

tritt mit Diogenes; sonst ist *ἐπεὶ καί* (d e n n a u c h) beziehungslos. — *καὶ τἀναντία*, und zwar, und noch dazu Entgegengesetztes. — *ἐν Ἰσθμῷ*, bei der 1, 1, 2 erzählten Gelegenheit.

2. *οὕτω* —, diese Fortsetzung liess vorher einen Zusatz wie den bekannten: *εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογ. ἂν ἤμην* (Plut. Alex. 14) erwarten, wird indessen auch durch die Beziehung auf *θαυμάσαι* gerechtfertigt. — *τῶν* vor *Ἰνδῶν* ist aus Conject. zugesetzt. — *καρτερίαν*, Onesicritus b. Strabo a. a. O.: *ακούειν γὰρ τὸν Ἀλ. ὡς γυμνοὶ διατελοῖεν καὶ καρτερίας ἐπιμελοῖντο οἱ ἄνθρωποι ἐν τιμῇ τε ἄγοιντο πλείστῃ, παρ' ἄλλους δὲ μὴ βαδίζοιεν κληθέντες, ἀλλὰ κελεύοιεν αὐτοὺς φοιτᾶν παρ' αὐτούς* und: *τὰ σώματα ἀσκοῦσι πρὸς πόνον, ἵν' αἱ γνῶμαι ῥωννύοιντο.* Indic. 12, 9: *οὐ μαλθακὰ τοῖσι σοφιστῇσιν εἰσὶ τὰ πρήγματα, ἀλλὰ πάντων ταλαιπορώτατα.*

3. *ὡς Διὸς υἱός*, denn die Boten hatten ihn eingeladen *πρὸς τὸν Διὸς υἱόν*, Strabo p. 718, wo der Gedanke eine andere Färbung erhält, indem Dand. die Göttlichkeit Alexanders leugnet, weil er *μηδὲ πολλοστοῦ μέρους τῆς γῆς ἄρχει.* — *οὔτε δέοιτο*, denn Alexander hatte ihm versprechen lassen: *πειθομένῳ δῶρα ἔσεσθαι*, Strabo a. a. O. — *καὶ ἅμα ὁρᾶν*, als ob statt *ὡς* und *ὅτι* Accus. cum Infin. vorhergegangen wäre. — *ἦν* tritt aus der Abhängigkeit heraus. —

αὖ δεδιέναι, ὅτου κρατοίη ἐκεῖνος, ἔστιν οὗ εἴργεσθαι·
ζῶντι μὲν γάρ οἱ τὴν Ἰνδῶν γῆν ἐξαρκεῖν, φέρουσαν τὰ 4
ὡραῖα· ἀποθανόντα δὲ ἀπαλλαγήσεσθαι οὐκ ἐπιεικοῦς
ξυνοίκου τοῦ σώματος. οὔκουν οὐδὲ Ἀλέξανδρον ἐπιχει-
ρῆσαι βιάσασθαι, γνόντα ἐλεύθερον ὄντα τὸν ἄνδρα· ἀλλὰ
Κάλανον γὰρ ἀναπεισθῆναι τῶν ταύτῃ σοφιστῶν, ὅντινα
μάλιστα δὴ αὐτοῦ ἀκράτορα Μεγασθένης ἀνέγραψεν αὐ-
τοὺς τοὺς σοφιστὰς λέγειν, κακίζοντας τὸν Κάλανον ὅτι
ἀπολιπὼν τὴν παρὰ σφίσιν εὐδαιμονίαν, ὁ δὲ δεσπότην
ἄλλον ἢ τὸν θεὸν ἐθεράπευε.
Ταῦτα ἐγὼ ἀνέγραψα, ὅτι καὶ ὑπὲρ Καλάνου ἐχρῆν 3
εἰπεῖν ἐν τῇ περὶ Ἀλεξάνδρου ξυγγραφῇ· μαλακισθῆναι
γάρ τι τῷ σώματι τὸν Κάλανον ἐν τῇ Περσίδι γῇ, οὔπω
πρόσθεν νοσήσαντα· οὔκουν οὐδὲ δίαιταν διαιτᾶσθαι ἐθέ-
λειν ἀῤῥώστου ἀνδρός, ἀλλὰ εἰπεῖν γὰρ πρὸς Ἀλέξανδρον,
καλῶς αὐτῷ ἔχειν ἐν τῷ τοιῷδε καταστρέψαι, πρίν τινος
ἐς πεῖραν ἐλθεῖν παθήματος ὅ τιπερ ἐξαναγκάσει αὐτὸν
μεταβάλλειν τὴν πρόσθεν δίαιταν. καὶ Ἀλέξανδρον ἀντ- 2
ειπεῖν μὲν αὐτῷ ἐπὶ πολύ· ὡς δ' οὐχ ἡττησόμενον ἑώρα,
ἀλλὰ ἄλλως ἂν ἀπαλλαγέντα, εἰ μή τις ταύτῃ ὑπεικάθοι,
οὕτω δὴ ὅπῃ ἐπήγγελλεν αὐτός, κελεῦσαι νησθῆναι αὐτῷ

ὅτου — οὗ, zu construiren: οὔτ' αὖ δεδιέναι ἔστιν οὗ (= τινός) εἴργεσθαι, ὅτου κρατοίη ἐκεῖνος (Kr.).

4. οὐκ ἐπιεικοῦς, Strabo: ἀπαλλάξαιτο τῆς σαρκὸς ἀπὸ γήρως τετρυχωμένης μεταστὰς εἰς βελτίω καὶ καθαρώτερον βίον. Κάλανον, die Erklärung des Namens bei Plut. Alex. 65: ἐκαλεῖτο δὲ Σφίνης· ἐπεὶ δὲ κατ' Ἰνδικὴν γλῶτταν τῷ καλέ προσαγορεύων ἀντὶ τοῦ χαίρειν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἠσπάζετο Κάλανος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὠνομάσθη: hiernach dürfte Καλανός, nach Analogie der übrigen griechischen Namen auf ανος, richtiger sein. — αὐτοῦ ἀκράτορα, ἀκόλαστος ἄνθρωπος καὶ ταῖς Ἀλεξάνδρου τραπέζαις δεδουλωμένος heisst er bei Strabo. — ὁ δέ, z. 2, 7, 9.

3. 1. Sinn: Vorstehendes habe ich erzählt, weil es mit Kal. zusammenhängt, der in einer Geschichte Alexanders wegen der Ausserordentlichkeit des Falls nicht übergangen werden kann. — γάρ, nämlich. — μαλακισθῆναι, Strabo p. 517: ἐν Πασαργάδαις (Aelian v. h. 5, 6: ἐν τῷ καλλίστῳ προαστείῳ τῆς Βαβυλῶνος) δὲ νοσήσαντα, τότε πρῶτον αὐτῷ νόσου γενομένης, ἐξαγαγεῖν ἑαυτὸν ἄγοντα ἔτος ἑβδομηκοστὸν καὶ τρίτον, μὴ προσέχοντα ταῖς τοῦ βασιλέως δεήσεσι. — Die Infinitive als Wiedergabe der Erzählung Anderer.

2. οὐχ ἡττησόμενον, denn die indischen Philosophen betrachteten

πυρὰν, καὶ ταύτης ἐπιμεληθῆναι Πτολεμαῖον τὸν Λάγου τὸν σωματοφύλακα. οἱ δὲ καὶ πομπήν τινα προπομπεῦσαι αὐτοῦ λέγουσιν ἵππους τε καὶ ἄνδρας, τοὺς μὲν ὡπλισμένους, τοὺς δὲ θυμιάματα παντοῖα τῇ πυρᾷ ἐπιφέροντας· οἱ δὲ καὶ ἐκπώματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐσθῆτα
3 βασιλικὴν λέγουσιν ὅτι ἔφερον. αὐτῷ δὲ παρασκευασθῆναι μὲν ἵππον, ὅτι βαδίσαι ἀδυνάτως εἶχεν ὑπὸ τῆς νόσου· οὐ μὴν δυνηθῆναί γε οὐδὲ τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι, ἀλλὰ ἐπὶ κλίνης γὰρ κομισθῆναι φερόμενον, ἐστεφανωμένον τε τῷ
4 Ἰνδῶν νόμῳ καὶ ᾄδοντα τῇ Ἰνδῶν γλώσσῃ. οἱ δὲ Ἰνδοὶ λέγουσιν ὅτι ὕμνοι θεῶν ἦσαν καὶ αὐτῶν ἔπαινοι. καὶ τὸν μὲν ἵππον τοῦτον ὅτου ἐπιβήσεσθαι ἔμελλε, βασιλικὸν ὄντα τῶν Νησαίων, πρὶν ἀναβῆναι ἐπὶ τὴν πυρὰν Λυσιμάχῳ χαρίσασθαι, τῶν τινὶ θεραπευόντων αὐτὸν ἐπὶ σοφίᾳ· τῶν δὲ δὴ ἐκπωμάτων ἢ στρωμάτων ὅσα ἐμβληθῆναι ἐς τὴν πυρὰν κόσμον αὐτῷ τετάχει Ἀλέξανδρος,
5 ἄλλα ἄλλοις δοῦναι τῶν ἀμφ᾽ αὐτόν. οὕτω δὴ ἐπιβάντα τῇ πυρᾷ κατακλιθῆναι μὲν ἐν κόσμῳ, ὁρᾶσθαι δὲ πρὸς τῆς στρατιᾶς ξυμπάσης. Ἀλεξάνδρῳ δὲ οὐκ ἐπιεικὲς φανῆναι τὸ θέαμα ἐπὶ φίλῳ ἀνδρὶ γιγνόμενον· ἀλλὰ τοῖς γὰρ ἄλλοις θαῦμα παρασχέσθαι οὐδέν τι παρακινήσαντα
6 ἐν τῷ πυρὶ τοῦ σώματος. ὡς δὲ τὸ πῦρ ἐς τὴν πυρὰν ἐνέβαλον οἷς προστεταγμένον ἦν, τάς τε σάλπιγγας φθέγξασθαι λέγει Νέαρχος, οὕτως ἐξ Ἀλεξάνδρου προστεταγμέ-

den Tod als *γένεσις εἰς τὸν ὄντως βίον καὶ τὸν εὐδαίμονα τοῖς φιλοσοφήσασιν*, Strabo 15, 1. p. 714: — „eine solche Auflösung in dem heiligen Element galt für eine feierliche Opferhandlung, welche unmittelbar in den Himmel führe.“ D. — *οἱ δέ*, z. 1, 5, 1.

3. *οὐδὲ τ. ἵππου*, geschweige denn zu Fuss gehen. — *αὐτῶν* kann eben so gut blos auf die Sophisten als auf die Indier im Allgemeinen gehen. Loblieder auf Verstorbene statt der Denkmäler bei den Indiern erwähnt Arrian Indic. 10, 1.; über *ὕμνοι* und *ἔπαινοι*, z. 4, 11, 2.

4. *ἐπιβήσεσθαι ἔμελλε*, halte besteigen sollen. — *Νησαίων*, s. 13, 1. — *τινί*, z. 2, 26, 4.

5. *τῇ πυρᾷ*, z. 5, 1, 3. — *ἐν κόσμῳ*, mit Anstand (D.). — *παρασχέσθαι*: *τὸν Κάλανον*.

6. *προστεταγμένον*, z. 1, 23, 7. — *τὸ ὀξὺ κ. πολ.*, ihre durchdringenden u. kriegerischen Töne (D.): natürlich mussten die Elephanten dazu abgerichtet sein. — *ἱκανοί*, genügende, d. h. glaubwürdige, wiewohl es auch auf die Zahl gehen

νον, καὶ τὴν στρατιὰν ἐπαλαλάξαι πᾶσαν ὁποῖόν τι καὶ ἐς τὰς μάχας ἰοῦσα ἐπηλάλαζε, καὶ τοὺς ἐλέφαντας συνεπηχῆσαι τὸ ὀξὺ καὶ πολεμικόν, τιμῶντας Κάλανον. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπὲρ Καλάνου τοῦ Ἰνδοῦ ἱκανοὶ ἀναγεγράφασιν, οὐκ ἀχρεῖα πάντῃ ἐς ἀνθρώπους, ὅτῳ γνῶναι ἐπιμελές, ὅτι ὡς καρτερόν τέ ἐστι καὶ ἀνίκητον γνώμη ἀνθρωπίνη ὅ τιπερ ἐθέλει ἐξεργάσασθαι.

Ἐν τούτῳ δὲ Ἀλέξανδρος Ἀτροπάτην μὲν ἐπὶ τὴν 4
αὑτοῦ σατραπείαν ἐκπέμπει παρελθὼν ἐς Σοῦσα· Ἀβουλίτην δὲ καὶ τὸν τούτου παῖδα Ὀξάθρην, ὅτι κακῶς ἐπεμελεῖτο τῶν Σουσίων, συλλαβὼν ἀπέκτεινε. πολλὰ μὲν 2
δὴ πεπλημμέλητο ἐκ τῶν κατεχόντων τὰς χώρας ὅσαι δορίκτητοι πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐγένοντο ἔς τε τὰ ἱερὰ καὶ τάφους καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπηκόους, ὅτι χρόνιος ὁ εἰς Ἰνδοὺς στόλος ἐγεγένητο τῷ βασιλεῖ καὶ οὐ πιστὸν ἐφαίνετο ἀπονοστήσειν αὐτὸν ἐκ τοσῶνδε ἐθνῶν καὶ τοσῶνδε ἐλεφάντων, ὑπὲρ τὸν Ἰνδόν τε καὶ Ὑδάσπην καὶ τὸν Ἀκεσίνην καὶ Ὕφασιν φθειρόμενον. καὶ αἱ ἐν Γαδρωσίοις δὲ 3
αὐτῷ ξυμφοραὶ ξυνενεχθεῖσαι ἔτι μᾶλλον ἐπῆραν τοὺς ταύτῃ σατραπεύοντας καταφρονῆσαι αὐτοῦ τῆς οἴκοι ἀπονοστήσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ὀξύτερος λέγεται γενέσθαι ἐν τῷ τότε ἐς τὸ πιστεῦσαί τε τοῖς ἐπικαλουμένοις, ὡς πιθανοῖς δὴ ἐν παντὶ οὖσι, καὶ ἐπὶ τὸ τιμωρήσασθαι μεγάλως τοὺς καὶ ἐπὶ μικροῖς ἐξελεγχθέν-

kann. — *οὐκ ἀχρεῖα πάντῃ,* nicht ganz unnütz, Conject. statt *πάντα,* vgl. 7, 8, 2. — *ὅτῳ,* collectivisch auf den Plur. bezogen. — *ἐπιμελές,* daran gelegen ist. — *ὅτι ὡς,* pleonastisch neben einander auch bei Xenoph. Hell. 3, 2, 14.

4. 1. *σατραπείαν,* Medien, s. 6, 29, 3. — *Ἀβουλίτην,* Plut. Alex. 68: *τῶν δ' Ἀβουλίτου παίδων ἕνα μὲν Ὀξυάρτην αὐτὸς ἀπέκτεινε σαρίσῃ διελάσας, Ἀβουλίτου δὲ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων παρασκευάσαντος — καθεῖρξε τὸν Ἀβ.*

2. *μέν,* der Gegensatz folgt § 3 *οὐ μὴν* — *τάφους,* ohne Artikel, weil nur einzelne gemeint sein können. — *ἐλεφάντων,* diese werden als die furchtbarsten Feinde, besonders der macedonischen Phalanx, statt aller anderen Gefahren genannt. — *φθειρόμενον,* in's Verderben gehend, in's Unglück gerathend: nicht seltener Gebrauch.

3. *καταφρονῆσαι,* übermüthig bezweifeln. — *οὐ μήν,* indessen nicht bloss wirkliche Vergehen reizten ihn zu Bestrafungen, sondern —, Curtius 10, 1, 39: *coeperat esse praeceps ad repraesentanda supplicia, item*

τας, ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ἂν ἐδόκουν αὐτῷ τῇ αὐτῇ γνώμῃ
ἐξεργάσασθαι.
4 Ὁ δὲ καὶ γάμους ἐποίησεν ἐν Σούσοις ἑαυτοῦ τε καὶ
τῶν ἑταίρων· αὐτὸς μὲν τῶν Δαρείου θυγατέρων τὴν
πρεσβυτάτην Βαρσίνην ἠγάγετο, ὡς δὲ λέγει Ἀριστόβου-
λος, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ, τῶν Ὤχου θυγατέρων τὴν
νεωτάτην Παρύσατιν. ἤδη δὲ ἦν αὐτῷ ἠγμένη καὶ ἡ
5 Ὀξυάρτου τοῦ Βακτρίου παῖς Ῥωξάνη. Δρύπετιν δὲ
Ἡφαιστίωνι δίδωσι, Δαρείου παῖδα καὶ ταύτην, ἀδελφὴν
τῆς αὐτοῦ γυναικός· ἐθέλειν γάρ οἱ ἀνεψιοὺς τῶν παίδων
γενέσθαι τοὺς Ἡφαιστίωνος παῖδας· Κρατέρῳ δὲ Ἀμα-
στρίνην τὴν Ὀξυάρτου τοῦ Δαρείου ἀδελφοῦ παῖδα· Περ-
δίκκᾳ δὲ τὴν Ἀτροπάτου τοῦ Μηδίας σατράπου παῖδα
6 ἔδωκε· Πτολεμαίῳ δὲ τῷ σωματοφύλακι καὶ Εὐμένει τῷ
γραμματεῖ τῷ βασιλικῷ τὰς Ἀρταβάζου παῖδας, τῷ μὲν
Ἀρτακάμαν, τῷ δὲ Ἄρτωνιν· Νεάρχῳ δὲ τὴν Βαρσίνης τε
καὶ Μέντορος παῖδα· Σελεύκῳ δὲ τὴν Σπιταμένους τοῦ
Βακτρίου παῖδα· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἑταίροις
τὰς δοκιμωτάτας Περσῶν τε καὶ Μήδων παῖδας ἐς ὀγδοή-
7 κοντα. οἱ γάμοι δὲ ἐποιήθησαν νόμῳ τῷ Περσικῷ· θρό-
νοι ἐτέθησαν τοῖς νυμφίοις ἐφεξῆς καὶ μετὰ τὸν πότον
ἧκον αἱ γαμούμεναι καὶ παρεκαθέζοντο ἑκάστη τῷ ἑαυ-
τῆς· οἱ δὲ ἐδεξιώσαντό τε αὐτὰς καὶ ἐφίλησαν· πρῶτος
δὲ ὁ βασιλεὺς ἦρξεν· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ πάντων ἐγίγνοντο
οἱ γάμοι. καὶ τοῦτο, εἴπερ τι ἄλλο, ἔδοξε δημοτικόν τε

ad deteriora credenda. Scilicet res secundae valent commutare naturam. — τὰ μεγάλα, das bis jetzt noch nicht gethane Grosse.

4. Βαρσίνην, diese Tochter des Darius nennt Photius 68 Ἀρσινόη, dagegen Diodor 17, 107 Plut. Alex. 70 und A. Στάτειρα. Eine detaillirte Schilderung der Feier giebt Chares bei Athenaeus 12. p. 538; die Bedeutung derselben, Versöhnung und Einigung des Abend- und Morgenlandes, drückt Alexander bei Curtius 10, 3, 12 kurz und erschöpfend so aus: *ut hoc sacro foedere omne discrimen victi et victoris excluderem*, und: *Asiae et Europae unum atque idem regnum est.* — Ῥωξάνη, s. 4, 19, 5.

7. ἐν τ. αὐτῷ, Chares bei Athenaeus: ἐνενήκοντα καὶ δύο θαλάμους κατασκευασάμενος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. — εἴπερ τι, z. 1, 24, 2.

5. 1. Curtius 10, 2, 9: *edixit ut omnes milites aes alienum profite-*

καὶ φιλέταιρον πρᾶξαι Ἀλέξανδρον. οἱ δὲ παραλαβόντες 8
ἀπῆγον τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος· προῖκας δὲ ξυμπάσαις ἐπέδω-
κεν Ἀλέξανδρος. καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι ἠγμένοι ἦσαν Μακεδό-
νες τῶν Ἀσιανῶν τινὰς γυναικῶν, ἀπογραφῆναι ἐκέλευσε καὶ
τούτων τὰ ὀνόματα, καὶ ἐγένοντο ὑπὲρ τοὺς μυρίους, καὶ
τούτοις δωρεαὶ Ἀλεξάνδρου ἐδόθησαν ἐπὶ τοῖς γάμοις.

Καὶ τὰ χρέα ἐπιλύσασθαι τῆς στρατιᾶς ὅσοις χρέα 5
ἦν ἐν καιρῷ οἱ ἔδοξε, καὶ κελεύει ἀπογράφεσθαι ὁπόσον
ὀφείλει ἕκαστος, ὡς ληψομένους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα
ὀλίγοι ἀπέγραψαν σφῶν τὰ ὀνόματα, δεδιότες ἐξ Ἀλε-
ξάνδρου μὴ πεῖρα αὕτη εἴη καθειμένη, ὅτῳ οὐκ ἀπο-
χρῶσα ἡ μισθοφορὰ τῶν στρατιωτῶν ἐστὶ καὶ ὅτῳ πολυ-
τελὴς ἡ δίαιτα. ὡς δὲ ἐξήγγελτο ὅτι οὐκ ἀπογράφουσι 2
σφᾶς οἱ πολλοί, ἀλλ' ἐπικρύπτουσιν ὅτῳ τι εἴη συμβό-
λαιον, τὴν μὲν ἀπιστίαν τῶν στρατιωτῶν ἐκάκισεν· οὐ
γὰρ χρῆναι οὔτ' οὖν τὸν βασιλέα ἄλλο τι ἢ ἀληθεύειν
πρὸς τοὺς ὑπηκόους, οὔτε τῶν ἀρχομένων τινὰ ἄλλο τι ἢ
ἀληθεύειν τὸν βασιλέα δοκεῖν. καταθεὶς δὲ τραπέζας ἐν 3
τῷ στρατοπέδῳ καὶ ἐπὶ τούτων χρυσίον καὶ τοὺς ἐπιμε-
λησομένους τῆς δόσεως ἑκάστοις, ὅστις συμβόλαιον ἐπε-
δείκνυτο, ἐπιλύεσθαι τὰ χρέα ἐκέλευεν, οὐκ ἀπογραφομέ-
νους ἔτι τὰ ὀνόματα. καὶ οὕτω δὴ ἐπίστευσάν τε ἀληθεύειν
Ἀλέξανδρον καὶ σὺν χάριτι μείζονι ἐγίγνετο αὐτοῖς τὸ μὴ
γνωσθῆναι μᾶλλόν τι ἢ τὸ παύσασθαι ὀφείλοντας. λέγεται
δὲ γενέσθαι ἡ δόσις αὕτη τῇ στρατιᾷ ἐς τάλαντα δισμύρια.

rentur. Grave plerisque esse compererat et quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus professioni aeris pudorem, non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit et decem milia talentum proferri. Tum demum fide facta professi sunt nec amplius ex tanta pecunia quam centum et triginta talenta superfuere.

2. *συμβόλαιον*, ausgestellte Schuldverschreibung. — *οὔτ' οὖν*, z. 1, 12, 2.

3. Die ungewöhnliche Verbindung *καταθεὶς — ἐπιμελησ.* findet ihre Rechtfertigung durch die nächste Beziehung des Verb. auf *τραπέζας*. — *δόσεως ἑκάστοις*, z. 6, 17, 3. — *μᾶλλον*, vielmehr, erneuert den Begriff des Compar. mit besonderer Beziehung auf *γνωσθῆναι*. — *δισμύρια*, so auch Justin 12, 11: die von Curtius (z. § 1) angegebene Summe bestätigen Diodor 17, 109. Plut. Alex. 70 (Schm.).

4 Ἔδωκε δὲ καὶ δῶρα ἄλλοις ἄλλα, ὅπως τις κατ' ἀξίωσιν ἐτιμᾶτο ἢ κατ' ἀρετὴν εἴ τις ἐπιφανὴς ἐγεγόνει ἐν τοῖς κινδύνοις. καὶ ἐστεφάνωσε χρυσοῖς στεφάνοις τοὺς ἀνδραγαθίᾳ διαπρέποντας, πρῶτον μὲν Πευκέσταν τὸν
5 ὑπερασπίσαντα, ἔπειτα Λεοννάτον, καὶ τοῦτον ὑπερασπίσαντα, καὶ διὰ τοὺς ἐν Ἰνδοῖς κινδύνους καὶ τὴν ἐν Ὤροις νίκην γενομένην, ὅτι παραταξάμενος σὺν τῇ ὑπολειφθείσῃ δυνάμει πρὸς τοὺς νεωτερίζοντας τῶν τε Ὠρειτῶν καὶ τῶν πλησίον τούτων ᾠκισμένων τῇ τε μάχῃ ἐκράτησε καὶ τἆλλα
6 καλῶς ἔδοξε τὰ ἐν Ὤροις κοσμῆσαι. ἐπὶ τούτοις δὲ Νέαρχον ἐπὶ τῷ περίπλῳ τῷ ἐκ τῆς Ἰνδῶν γῆς κατὰ τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐστεφάνωσε· καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἤδη ἀφιγμένος ἐς Σοῦσα ἦν· ἐπὶ τούτοις δὲ Ὀνησίκριτον τὸν κυβερνήτην τῆς νεὼς τῆς βασιλικῆς· ἔτι δὲ Ἡφαιστίωνα καὶ τοὺς ἄλλους σωματοφύλακας.

6 Ἧκον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ σατράπαι οἱ ἐκ τῶν πόλεών τε τῶν νεοκτίστων καὶ τῆς ἄλλης γῆς τῆς δοριαλώτου, παῖδας ἡβάσκοντας ἤδη ἐς τρισμυρίους ἄγοντες, τὴν αὐτὴν ἡλικίαν γεγονότας, οὓς καὶ Ἐπιγόνους ἐκάλει Ἀλέξανδρος, κεκοσμημένους Μακεδονικοῖς ὅπλοις καὶ τὰ πολέμια ἐς τὸν
2 τρόπον τὸν Μακεδονικὸν ἠσκημένους. καὶ οὗτοι ἀφικόμενοι λέγονται ἀνιᾶσαι Μακεδόνας, ὡς πάντα δὴ μηχανωμένου Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τοῦ μηκέτι ὡσαύτως δεῖσθαι Μακεδόνων· εἶναι γὰρ οὖν καὶ Μηδικὴν τὴν Ἀλεξάνδρου στολὴν ἄλγος οὐ σμικρὸν Μακεδόσιν ὁρωμένην, καὶ τοὺς γάμους ἐν τῷ νόμῳ τῷ Περσικῷ ποιηθέντας οὐ πρὸς θυμοῦ γενέσθαι τοῖς πολλοῖς αὐτῶν, οὐδὲ τῶν γημάντων

4. ὅπως, je nachdem. — ἀξίωσις, Rang. — εἴ τις, z. 2, 15, 3. — Πευκέσταν, s. 6, 10, 1.

5. καὶ διά fügt zu ὑπερασπίσαντα in anderer Fassung einen zweiten Grund. — ἐν Ὤροις, s. 6, 22, 3. — ὅτι, weil er nämlich, führt die detaillirte Angabe ein.

6. 1. καὶ Ἐπιγόνους, auch Ep., wie er sie in Hinsicht auf Rüstung u. Waffenübung den Griechen gleich hielt, so gab er ihnen auch einen griechischen Namen. Epigonen hiessen vorzugsweise die Nachkommen der sieben gegen Theben gefallenen Helden.

2. Μηδικήν (οὖσαν) ist prädicativ mit ὁρωμένην zu verbinden und bedarf daher keines Artikels, s. z. 1, 4, 7. — πρὸς θυμοῦ, z. 3, 4, 5.

3. Πευκέστας, s. 6, 30, 2. — Εὐάκαι, was der Name bedeute

ἔστιν οἷς, καίτοι τῇ ἰσότητι τῇ ἐς τὸν βασιλέα μεγάλως
τετιμημένοις. Πευκέστας τε ὁ Περσῶν σατράπης τῇ τε 3
σκευῇ καὶ τῇ φωνῇ Περσίζων ἐλύπει αὐτούς, ὅτι τῷ βαρ-
βαρισμῷ αὐτοῦ ἔχαιρεν Ἀλέξανδρος, καὶ οἱ Βακτρίων δὲ
καὶ οἱ Σογδιανῶν καὶ Ἀραχωτῶν ἱππεῖς, καὶ Ζαραγγῶν
δὲ καὶ Ἀρείων καὶ Παρθυαίων καὶ ἐκ Περσῶν οἱ Εὐάκαι
καλούμενοι ἱππεῖς καταλοχισθέντες εἰς τὴν ἵππον τὴν
ἑταιρικὴν ὅσοι αὐτῶν κατ᾽ ἀξίωσιν καὶ κάλλει τοῦ σώμα-
τος ἢ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ ὑπερφέροντες ἐφαίνοντο, καὶ πέμ- 4
πτη ἐπὶ τούτοις ἱππαρχία προσγενομένη, οὐ βαρβαρικὴ ἡ
πᾶσα, ἀλλὰ ἐπαυξηθέντος γὰρ τοῦ παντὸς ἱππικοῦ κατε-
λέγησαν ἐς αὐτὸ τῶν βαρβάρων, τῷ τε ἀγήματι προσκα-
ταλεγέντες Κωφήν τε ὁ Ἀρταβάζου καὶ Ὑδάρνης καὶ
Ἀρτιβόλης οἱ Μαζαίου, καὶ Σισίνης καὶ Φραδασμένης οἱ
Φραταφέρνου τοῦ Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίας σατράπου
παῖδες, καὶ Ἱστάνης Ὀξυάρτου μὲν παῖς, Ῥωξάνης δὲ τῆς
γυναικὸς Ἀλεξάνδρου ἀδελφός, καὶ Αὐτοβάρης καὶ ὁ τού- 5
του ἀδελφὸς Μιθροβαῖος, καὶ ἡγεμὼν ἐπὶ τούτοις ἐπι-
σταθεὶς Ὑστάσπης ὁ Βάκτριος, καὶ τούτοις δόρατα Μα-
κεδονικὰ ἀντὶ τῶν βαρβαρικῶν μεσαγκύλων δοθέντα, ταῦτα
πάντα ἐλύπει τοὺς Μακεδόνας, ὡς πάντῃ δὴ βαρβαρίζον-
τος τῇ γνώμῃ Ἀλεξάνδρου, τὰ δὲ Μακεδονικὰ νόμιμά τε
καὶ αὐτοὺς Μακεδόνας ἐν ἀτίμῳ χώρᾳ ἄγοντος.

Ἀλέξανδρος δὲ τῆς μὲν πεζῆς στρατιᾶς τὴν πολλὴν 7
Ἡφαιστίωνα ἄγειν κελεύει ἔστε ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν
Περσικήν. αὐτὸς δὲ ἀναπλεύσαντος αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ
ἐς τὴν Σουσίαν γῆν ἐπιβὰς τῶν νεῶν ξὺν τοῖς ὑπασπισταῖς

und ob er überhaupt richtig, ist ungewiss.

4. *κατελέγησαν ἐς αὐτό*, eben dieser Umstand, dass er die Fremden *suorum militum corpori immiscuit* (Curtius 10, 3, 10), kränkte die Macedonier.

5. *μεσαγκύλα εἴδη ἀκοντίων ἐν μέσῳ σπάρτῳ δεδεμένων, ὃ κατέχοντες ἠφίεσαν*, Schol. Eurip. Androm. 1133: die ursprünglich barbarische Waffe kommt auch bei den Griechen vor seit den Kriegen in Asien.

7. 1. *ἀναπλεύσαντος*, stromaufwärts, wie nachher *ἀνακομισθεῖσαι*. — Der *Εὐλαῖος* gilt gewöhnlich für identisch mit dem Choaspes bei Susa (Herod. 1, 188), allein die Verschiedenheit beider machen neuere Untersuchungen wahrscheinlich; nach ihnen entspricht der Choaspes

τε καὶ τῷ ἀγήματι καὶ τῶν ἱππέων τῶν ἑταίρων ἀναβι-
βασάμενος οὐ πολλοὺς κατέπλει κατὰ τὸν Εὐλαῖον ποτα-
2 μὸν ὡς ἐπὶ θάλασσαν. ἤδη δὲ πλησίον ὢν τῆς ἐκβολῆς
τῆς ἐς τὸν πόντον τὰς μὲν πλείονάς τε καὶ πεπονηκυίας
τῶν νεῶν καταλείπει αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ταῖς μάλιστα τα-
χυναυτούσαις παρέπλει ἀπὸ τοῦ Εὐλαίου ποταμοῦ κατὰ
τὴν θάλασσαν ὡς ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τίγρητος· αἱ δὲ
ἄλλαι αὐτῷ νῆες ἀνακομισθεῖσαι κατὰ τὸν Εὐλαῖον ἔστε
ἐπὶ τὴν διώρυχα ἣ τέτμηται ἐκ τοῦ Τίγρητος ἐς τὸν Εὐ-
λαῖον, ταύτῃ διεκομίσθησαν ἐς τὸν Τίγρητα.
3 Τῶν γὰρ δὴ ποταμῶν τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τί-
γρητος, οἳ τὴν μέσην σφῶν Συρίαν ἀπείργουσιν, ὅθεν καὶ
τὸ ὄνομα Μεσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κληΐζεται,
ὁ μὲν Τίγρης πολύ τι ταπεινότερος ῥέων τοῦ Εὐφράτου
διώρυχάς τε πολλὰς ἐκ τοῦ Εὐφράτου ἐς αὐτὸν δέχεται
καὶ πολλοὺς ἄλλους ποταμοὺς παραλαβὼν καὶ ἐξ αὐτῶν
4 αὐξηθεὶς ἐσβάλλει ἐς τὸν πόντον τὸν Περσικόν, μέγας τε
καὶ οὐδαμοῦ διαβατὸς ἔστε ἐπὶ τὴν ἐκβολήν, καθότι οὐ
καταναλίσκεται αὐτοῦ οὐδὲν ἐς τὴν χώραν. ἔστι γὰρ με-
τεωροτέρα ἡ ταύτῃ γῆ τοῦ ὕδατος, οὐδὲ ἐκδίδωσιν οὗτος
κατὰ τὰς διώρυχας οὐδὲ ἐς ἄλλον ποταμόν, ἀλλὰ δέχεται
γὰρ ἐκείνους μᾶλλον· ἄρδεσθαί τε ἀπὸ οὗ τὴν χώραν
5 οὐδαμῇ παρέχει. ὁ δὲ Εὐφράτης μετέωρός τε ῥεῖ καὶ
ἰσοχείλης πανταχοῦ τῇ γῇ, καὶ διώρυχές τε πολλαὶ ἀπ'

dem Kera oder Kerkha, der Eul. dem obern Kuran oder Karun.

2. τὰς μὲν — πεπονηκυίας, die Mehrzahl und namentlich beschädigte. — ἄλλαι, αἱ καταλειφθεῖσαι. — διώρυχα, vom Eul. führt der Kanal Kalla-el-Hafar nach Mignan, 14 engl. Meilen lang, zum Tigris, Droysen Alex. S. 508.

3. Μεσοποταμία — κληΐζεται, d. h. die Eingeborenen geben ihm einen Namen, der dem griechischen Mesopotamia entspricht, denn Aram Naharaim (im alten Testament) bedeutet eben Syrien zwischen den Flüssen. Von den Griechen ward es bald zu Syrien bald zu Assyrien gerechnet, vgl. 9, 8 und 5, 25, 4.

4. οὐδαμοῦ διαβατός, d. h. nach Aufnahme anderer Flüsse; dass er vorher, wo er langsamer fliesst, zu durchwaden war, folgt aus 3, 7, 5 (Schm.). — τοῦ ὕδατος, als der Wasserspiegel (D.). — τὰς διώρ., in die vorhandenen Kanäle.

5. τε vor πολλαί ist beziehungslos, also entweder zu streichen oder in δέ zu ändern (und auch). — πρὸς καιρόν, auf (die) Zeit des jedesmaligen Bedürfnisses. — ἐς τὸ

αὐτοῦ πεποίηνται, αἱ μὲν ἀέναοι, ἀφ' ὧν ὑδρεύονται οἱ παρ' ἑκάτερα ᾠκισμένοι· τὰς δὲ καὶ πρὸς καιρὸν ποιοῦνται, ὁπότε σφίσιν ὕδατος ἐνδεῶς ἔχοι, ἐς τὸ ἐπάρδειν τὴν χώραν· οὐ γὰρ ὕεται τὸ πολὺ ἡ γῆ αὕτη ἐξ οὐρανοῦ· καὶ οὕτως ἐς οὐ πολὺ ὕδωρ ὁ Εὐφράτης τελευτῶν καὶ τεναγῶδες τοῦτο [οὕτως] ἀποπαύεται.

Ἀλέξανδρος δὲ περιπλεύσας κατὰ τὴν θάλασσαν ὅσον 6
μεταξὺ τοῦ τε Εὐλαίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Τίγρητος ἐπεῖχεν ὁ αἰγιαλὸς τοῦ κόλπου τοῦ Περσικοῦ ἀνέπλει κατὰ τὸν Τίγρητα ἔστε ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἵνα Ἡφαιστίων αὐτῷ τὴν δύναμιν πᾶσαν ἔχων ἐστρατοπεδεύκει. ἐκεῖθεν δὲ αὖθις ἔπλει ἐς Ὦπιν, πόλιν ἐπὶ τοῦ Τίγρητος ᾠκισμένην. ἐν δὲ τῷ ἀνάπλῳ τοὺς καταῤῥάκτας τοὺς κατὰ 7
τὸν ποταμὸν ἀφανίζων ὁμαλὸν πάντη ἐποίει τὸν ῥοῦν, οἳ δὴ ἐκ Περσῶν πεποιημένοι ἦσαν, τοῦ μή τινα ἀπὸ θαλάσσης ἀναπλεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐτῶν νηΐτῃ στόλῳ κρατήσαντα. ταῦτα δὲ μεμηχάνητο ἅτε δὴ οὐ ναυτικοῖς τοῖς Πέρσαις· οὕτω δὴ συνεχεῖς οἱ καταῤῥάκται πεποιημένοι ἄπορον τὸν ἀνάπλουν ἐποίουν τὸν κατὰ τὸν Τίγρητα. Ἀλέξανδρος δὲ οὐκ ἔφη τῶν κρατούντων τοῖς ὅπλοις εἶναι τὰ τοιαῦτα σοφίσματα· οὔκουν πρὸς αὐτοῦ ἐποιεῖτο ταύτην τὴν ἀσφάλειαν, ἥντινα ἔργῳ οὐδὲ λόγου ἀξίαν ἀπέφηνε, οὐ χαλεπῶς διακόψας τῶν Περσῶν τὰ σπουδάσματα.

ἐπάρδειν, nach Strabo 15. p. 511 auch zur Schifffahrt und zur Ableitung des zu hohen Wasserstandes. — Herod. 1, 193: *ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῳ —, ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἁδρύνεταί τε τὸ λήϊον καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος.* — **ἀποπαύεται**, dass der Euphrat sich in Sümpfe verliere, sagt auch Mela 3, 8, 5, *τὸ στόμα τ. Εὐφράτου* erwähnt Arr. Indic. 41, 6. 8. Die richtige Ansicht, dass er mit dem Tigris vereinigt ausfliesse, findet sich bei Strabo 2. p. 132 u. A.

6. **ὅσον — Περσικοῦ**, den ganzen Küstenstrich des persischen Meerbusens zwischen dem Eul. und Tigris (D.).

7. **καταῤῥάκται**, Dämme und Schleussen, nicht zu dem von Arr. und Strabo 16, 1. p. 740 (*φόβῳ τῶν ἔξωθεν ἐφόδων*) erwähnten Zweck, sondern zur Regelung des Wasserstandes erbaut, besonders um das Wasser aufhalten und zur Bewässerung der Umgegend benutzen zu können. — *τοῦ μή*, z. 1, 1, 9. — *σοφίσματα*, ausgeklügelte Vorkehrungen. — *πρὸς αὐτοῦ*, z. 1, 13, 7.

8 Ὡς δὲ ἐς τὴν Ὦπιν ἀφίκετο, ξυναγαγὼν τοὺς Μακεδόνας προεῖπεν ὅτι τοὺς ὑπὸ γήρως ἢ πηρώσεως τοῦ σώματος ἀχρείους ἐς τὰ πολέμια ὄντας παραλύει μὲν τῆς στρατιᾶς, ἀποπέμπει δὲ ἐς τὰ σφέτερα ἤδη· ἐπιδώσει δὲ ἀπιοῦσιν ὅσα αὐτούς τε ζηλωτοτέρους ποιήσει τοῖς οἴκοι καὶ τοὺς ἄλλους Μακεδόνας ἐξορμήσει ἐς τὸ ἐθέλειν
2 τῶν αὐτῶν κινδύνων τε καὶ πόνων μετέχειν. Ἀλέξανδρος μὲν ὡς χαριούμενος δῆθεν τοῖς Μακεδόσι ταῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ ὡς ὑπερορώμενοί τε ἤδη πρὸς Ἀλεξάνδρου καὶ ἀχρεῖοι πάντη ἐς τὰ πολέμια νομιζόμενοι οὐκ ἀλόγως αὖ τῷ λόγῳ ἠχθέσθησαν τῷ πρὸς Ἀλεξάνδρου λεχθέντι, κατὰ τὴν στρατιὰν ταύτην πᾶσαν πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἀχθεσθέντες, ὅτι πολλάκις ἤδη ἐλύπει αὐτοὺς ἥ τε ἐσθὴς ἡ Περσικὴ ἐς τοῦτο φέρουσα καὶ τῶν Ἐπιγόνων τῶν βαρβάρων ἡ ἐς τὰ Μακεδονικὰ ἤθη κόσμησις καὶ ἀνάμιξις
3 τῶν ἀλλοφύλων ἱππέων ἐς τὰς τῶν ἑταίρων τάξεις. οὔκουν σιγῇ ἔχοντες ἐκαρτέρησαν, ἀλλὰ πάντας γὰρ ἀπαλλάττειν τῆς στρατιᾶς ἐκέλευον, αὐτὸν δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς στρατεύεσθαι, τὸν Ἄμμωνα δὴ τῷ λόγῳ ἐπικερτομοῦντες. ταῦτα ἀκούσας Ἀλέξανδρος (ἦν γὰρ δὴ ὀξύτερός τε ἐν τῷ τότε καὶ ἀπὸ τῆς βαρβαρικῆς θεραπείας οὐκέτι ὡς πάλαι ἐπιεικὴς ἐς τοὺς Μακεδόνας) καταπηδήσας σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἡγεμόσιν ἀπὸ τοῦ βήματος ξυλλαβεῖν τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ταραξάντων τὸ πλῆθος κελεύει, αὐτὸς τῇ

— *σπουδάσματα*, Werke persischen Fleisses (D.), Kunstarbeiten (Pape).

8. 2. *ὡς — δῆθεν* sprechen die Ansicht Alexanders als subjective Täuschung aus. — *αὖ* stellt diesen Fall als Wiederholung ähnlicher früherer (*πολλοῖς κ. ἄλλοις*) dar. — *ἐς τοῦτο, ἐς τὸ ὑπερορᾶσθαι,* vgl. z. 5, 28, 4. — *Ἐπιγόνων,* z. 6, 1.

3. *σιγῇ ἔχοντες,* z. 1, 6, 1. — *ἐπικερτομοῦντες*, höhnisch anspielend (D.). — *ἀπὸ — θεραπείας,* in Folge der — Bedienung (D.). — *ξυλλαμβάνειν,* nach Curtius 10, 2, 30 geschah diess erst nach der Rede. — *θάνατον,* Bezeichnung der Richtung, die frühere Lesart *θανάτῳ* würde den Zweck bezeichnen. — *ἔλεγεν* eine Handschrift statt *ἔλεξεν*: wenn das Gesprochene selbst eingeführt und damit eine dauernde Wirkung der Anführung angedeutet wird, steht gewöhnlich das Imperf.

9. 1. Sinn: damit ihr erkennet, wie undankbar ihr durch eure Entfernung gegen um euch Wohlverdiente, meinen Vater und mich, handelt —.

2. *εἰκός,* denn er war der Schö-

χειρὶ ἐπιδεικνύων τοῖς ὑπασπισταῖς οὕστινας χρὴ ξυλλαμβάνειν· καὶ ἐγένοντο οὗτοι ἐς τρεῖς καὶ δέκα. τούτους μὲν δὴ ἀπάγειν κελεύει τὴν ἐπὶ θάνατον. ὡς δὲ κατεσιώπησαν οἱ ἄλλοι ἐκπλαγέντες, ἀναβὰς αὖθις ἐπὶ τὸ βῆμα ἔλεγεν ὧδε.

Οὐχ ὑπὲρ τοῦ καταπαῦσαι ὑμῶν, ὦ Μακεδόνες, τὴν 9
οἴκαδε ὁρμήν, λεχθήσεταί μοι ὅδε ὁ λόγος, ἔξεστι γὰρ ὑμῖν ἀπιέναι ὅποι βούλεσθε ἐμοῦ γε ἕνεκα, ἀλλ' ὡς γνῶναι ὑμᾶς πρὸς ὁποίους τινὰς ἡμᾶς ὄντας ὁποῖοί τινες αὐτοὶ γενόμενοι ἀπαλλάσσεσθε. καὶ πρῶτά γε ἀπὸ Φι- 2
λίππου τοῦ πατρός, ἧπερ καὶ εἰκός, τοῦ λόγου ἄρξομαι. Φίλιππος γὰρ παραλαβὼν ὑμᾶς πλανήτας καὶ ἀπόρους, ἐν διφθέραις τοὺς πολλοὺς νέμοντας ἀνὰ τὰ ὄρη πρόβατα ὀλίγα καὶ ὑπὲρ τούτων κακῶς μαχομένους Ἰλλυριοῖς τε καὶ Τριβαλλοῖς καὶ τοῖς ὁμόροις Θρᾳξί, χλαμύδας μὲν ὑμῖν ἀντὶ τῶν διφθερῶν φορεῖν ἔδωκε, κατήγαγε δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐς τὰ πεδία, ἀξιομάχους καταστήσας τοῖς προσχώροις τῶν βαρβάρων, ὡς μὴ χωρίων ἔτι ὀχυρότητι πιστεύοντας μᾶλλον ἢ τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ σώζεσθαι· πόλεών τε οἰκήτορας ἀπέφηνε καὶ νόμοις καὶ ἤθεσι χρηστοῖς ἐκόσμησεν. αὐτῶν δὲ ἐκείνων τῶν βαρβάρων, ὑφ' ὧν πρόσθεν 3
ἤγεσθε καὶ ἐφέρεσθε αὐτοί τε καὶ τὰ ὑμέτερα, ἡγεμόνας κατέστησεν ἐκ δούλων καὶ ὑπηκόων, καὶ τῆς Θρᾴκης τὰ πολλὰ τῇ Μακεδονίᾳ προσέθηκε, καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ χωρίων τὰ ἐπικαιρότατα καταλαβόμενος τὴν ἐμπορίαν τῇ

pfer seines Staats. Phil. kam zur Regierung 359: inwiefern das hier entworfene Bild vom Zustand Macedoniens vor seiner Thronbesteigung übertrieben sei, lässt sich bei dem gänzlichen Mangel an detaillirten Zeugnissen nicht entscheiden. — *ἐν διφθέραις, modo sub Philippo seminudos* nennt sie Alexander bei Curtius 10, 2, 23. — *κακῶς*, kläglich, mit geringem Erfolg.

3. *τῶν βαρβάρων*, bald nach seiner Thronbesteigung gewann Phil. durch Besiegung des Illyrierkönigs Bardylis die verlorenen macedonischen Besitzungen wieder nebst einem Theil Illyriens: — „hierauf durch die Wegnahme von Amphipolis (358) den Zugang zu Thracien und den Bergwerken des Pangaeum und ward nach und nach Herr von Potidaea, Pydna, Methone, Olynth und den Inseln Imbros und Lemnos.“ D. — *ἐφέρεσθε* passt im eigentlichen Sinne nur zu *τὰ ὑμέτερα*, doch s. z. 1, 5, 3. — *τῶν*

χώρᾳ ἀνεπέτασε, καὶ τῶν μετάλλων τὴν ἐργασίαν ἀνενδεῆ
4 παρέσχε· Θεσσαλῶν δὲ ἄρχοντας, οὓς πάλαι ἐτεθνήκειτε τῷ δέει, ἀπέφηνε, καὶ τὸ Φωκέων ἔθνος ταπεινώσας τὴν ἐς τὴν Ἑλλάδα πάροδον πλατεῖαν καὶ εὔπορον ἀντὶ στενῆς τε καὶ ἀπόρου ὑμῖν ἐποίησεν· Ἀθηναίους τε καὶ Θηβαίους, ἐφεδρεύοντας ἀεὶ τῇ Μακεδονίᾳ, ἐς τοσόνδε ἐταπείνωσεν, ἤδη ταῦτά γε καὶ ἡμῶν αὐτῷ ξυμπονούντων, ὡς ἀντὶ τοῦ φόρους τελεῖν Ἀθηναίοις καὶ ὑπακούειν Θηβαίων, παρ᾽ ἡμῶν ἐν τῷ μέρει ἐκείνους τὴν ἀσφάλειάν
5 σφισι πορίζεσθαι. ἐς Πελοπόννησον δὲ παρελθὼν τὰ ἐκεῖ αὖ ἐκόσμησε· καὶ ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ συμπάσης τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀποδειχθεὶς τῆς ἐπὶ τὸν Πέρσην στρατιᾶς οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλόν τι τὴν δόξαν τήνδε ἢ τῷ κοινῷ τῶν Μακεδόνων προσέθηκε.

6 Ταῦτα μὲν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ ἐς ὑμᾶς ὑπηργμένα, ὡς μὲν αὐτὰ ἐφ᾽ ἑαυτῶν σκέψασθαι μεγάλα, μικρὰ δὲ ὥς γε δὴ πρὸς τὰ ἡμέτερα ξυμβαλεῖν· ὃς παραλαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς χρυσᾶ μὲν καὶ ἀργυρᾶ ἐκπώματα ὀλίγα, τάλαντα δὲ οὐδὲ ἑξήκοντα ἐν τοῖς θησαυροῖς, χρεῶν δὲ ὀφειλόμενα ὑπὸ Φιλίππου ἐς πεντακόσια τάλαντα, δανεισάμενος ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ἄλλα ὀκτακόσια ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς χώρας τῆς γε οὐδὲ ὑμᾶς αὐτοὺς βοσκούσης καλῶς

μετάλλων, besonders der ergiebigen Gold- und Silbergruben des Gebirges Pangaeum, deren (jährlichen) Ertrag Phil. nach Diodor 16, 8 bis auf 1000 Talente gebracht haben soll. Doch erwähnt Herodot 5, 17 auch noch andere Bergwerke, die schon dem Alexander, Sohn des Amyntas, täglich ein Talent eingebracht hätten.

4. Gegen den Tyrannen Lycophron von Pherae von den Aleuaden zu Hülfe gerufen (357), gewann Phil. dauernden Einfluss in Thessalien, besonders durch die spätere Einnahme von Larissa. — *οὓς ἐτεθνήκειτε τῷ δέει*, prägnant statt *οὕτω φοβεῖσθαι, ὥστε τεθνάναι τῷ δέει*, und diess gesteigerter Ausdruck für *ὑπερφοβεῖσθαι*: so mehrmals Demosthenes. — *Φωκέων*, Phil. von den Böotern 346 zu Hülfe gerufen, beendigte den heiligen Krieg durch Unterwerfung und politische Vernichtung von Phocis. — *Ἀθηναίους* — *Θηβαίους*, durch den Sieg bei Chaeronea 338, an welchem Alexander den wesentlichsten Antheil hatte, *πρῶτος τὸ συνεχὲς τῆς τῶν πολεμίων τάξεως ἔρρηξε*, Diod. 16, 86. — *φόρους τελεῖν* bestätigt die Rede *περὶ Ἁλοννήσου* unter den Demosthenischen, p. 79: *ἐφ᾽ ἡμῶν γὰρ ἦν ἡ Μακεδονία καὶ φόρους ἡμῖν ἔφερε.* — *ὑπακούειν Θηβαίων* bezieht sich wohl auf die Vermit-

εὐθὺς μὲν τοῦ Ἑλλησπόντου ὑμῖν τὸν πόρον θαλασσοκρατούντων ἐν τῷ τότε Περσῶν ἀνεπέτασα· κρατήσας δὲ τῇ 7
ἵππῳ τοὺς σατράπας τοὺς Δαρείου τήν τε Ἰωνίαν πᾶσαν τῇ ὑμετέρᾳ ἀρχῇ προσέθηκα καὶ τὴν Αἰολίδα πᾶσαν καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους καὶ Λυδούς, καὶ Μίλητον εἷλον πολιορκίᾳ· τὰ δὲ ἄλλα πάντα προσχωρήσαντα λαβὼν ἑκόντα ὑμῖν καρποῦσθαι ἔδωκα· καὶ τὰ ἐξ Αἰγύπτου καὶ Κυρή- 8
νης ἀγαθά, ὅσα ἀμαχεὶ ἐκτησάμην, ὑμῖν ἔρχεται· ἥ τε κοίλη Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ μέση τῶν ποταμῶν ὑμέτερον κτῆμά εἰσι· καὶ Βαβυλὼν καὶ Βάκτρα καὶ Σοῦσα ὑμέτερα· καὶ ὁ Λυδῶν πλοῦτος καὶ οἱ Περσῶν θησαυροὶ καὶ τὰ Ἰνδῶν ἀγαθὰ καὶ ἡ ἔξω θάλασσα ὑμέτερα· ὑμεῖς σατράπαι, ὑμεῖς στρατηγοί, ὑμεῖς ταξιάρχαι. ὡς ἔμοιγε 9
αὐτῷ τί περίεστιν ἀπὸ τούτων τῶν πόνων ὅτι μὴ αὕτη ἡ πορφύρα καὶ τὸ διάδημα τοῦτο; κέκτημαι δὲ ἰδίᾳ οὐδέν, οὐδὲ ἔχει τις ἀποδεῖξαι θησαυροὺς ἐμοὺς ὅτι μὴ ταῦτα, ὑμέτερα κτήματα ἢ ὅσα ἕνεκα ὑμῶν φυλάττεται. ἐπεὶ οὐδὲ ἔστιν ἰδίᾳ μοι ἐς ὅ τι φυλάξω αὐτούς, σιτουμένῳ τε τὰ αὐτὰ ὑμῖν σιτία καὶ ὕπνον τὸν αὐτὸν αἱρουμένῳ· καίτοι οὐδὲ σιτία ἐμοὶ δοκῶ τὰ αὐτὰ τοῖς τρυφῶσιν ὑμῶν σιτεῖσθαι· προαγρυπνῶν δὲ ὑμῶν οἶδα, ὡς καθεύδειν ἔχοιτε ὑμεῖς.

teilung des Streites zwischen Alex., dem Sohne des Amyntas, und Ptolemäus Alorites, zu welcher Pelopidas berufen ward, in dessen Folge Phil. mit 30 andern vornehmen Knaben als Geisel nach Theben kam. — *ἐν τῷ μέρει*, z. 1, 9, 5.

5. *ἡγεμών*, z. 1, 2, 2.

6. *ὡς — σκέψασθαι*, an und für sich betrachtet (D.). — *ὅς*, als ginge *ἐμοῦ* statt *ἡμέτερα* vorher. — *τάλ. πεντακόσια*, *quingenta talenta aeris alieni, quum omnis regia suppellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta accepi*, Curt. 10, 2, 24. Ueber Alexanders Geldmittel zur pers. Expedition Plut. Al. 15: *ἐφόδιον δὲ τούτοις οὐ πλέον ἑβδομήκοντα ταλάντων ἔχειν αὐτὸν Ἀριστόβουλος ἱστορεῖ, Δοῦρις δὲ τριάκοντα μόνον ἡμερῶν διατροφήν, Ὀνησίκριτος δὲ καὶ διακόσια τάλαντα προσοφείλειν.*

7. *τοὺς Δαρ.* st. *τοῦ Δαρ.* aus Conjectur, s. z. 3, 22, 1.

9. *ὑμέτερα* = *ὑμέτερα ὄντα, ἃ ὑμέτερά ἐστι.* — *ἰδίᾳ*, persönliches, von dem eurigen gesondertes Interesse. — *καίτοι*, wiewohl, modificirt und berichtigt das eben Ausgesprochene. — *προαγρυπνεῖν*, gebildet wie *προκινδυνεύειν* (*τινος*). Sinn: was aber den Schlaf anlangt, so weiss ich, dass ich (kenne ich Fälle, wo ich) für euch gewacht habe, damit ihr schlafen könntet: über d. Optat. z. 5, 2, 3.

10 Ἀλλὰ ταῦτα γὰρ ὑμῶν πονούντων καὶ ταλαιπωρο μένων ἐκτησάμην αὐτὸς ἀπόνως καὶ ἀταλαιπώρως ἐξηγο μενος. καὶ τίς ὑμῶν ἢ πονήσας οἶδεν ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐ ὑπὲρ ἐκείνου; ἄγε δὴ καὶ ὅτῳ τραύματα ὑμῶν ἐστὶ γυμν σας αὐτὰ ἐπιδειξάτω καὶ ἐγὼ τὰ ἐμὰ ἐπιδείξω ἐν μέρε
2 ὡς ἔμοιγε οὐκ ἔστιν ὅ τι τοῦ σώματος τῶν γε δὴ ἔ προσθεν μερῶν ἄτρωτον ὑπολέλειπται, οὐδὲ ὅπλον ἔστιν ἢ ἐκ χειρὸς ἢ τῶν ἀφιεμένων οὗ γε οὐκ ἴχνη ἐμαυτῷ φέρω· ἀλλὰ καὶ ξίφει ἐκ χειρὸς τέτρωμαι κ τετόξευμαι ἤδη καὶ ἀπὸ μηχανῆς βέβλημαι, καὶ λίθο πολλαχῇ καὶ ξύλοις παιόμενος ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὑμ τέρας δόξης καὶ τοῦ ὑμετέρου πλούτου νικῶντας ὑμᾶς ἄγ διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης καὶ πάντων ποταμῶν κ
3 ὀρῶν καὶ πεδίων πάντων. γάμους τε ὑμῖν τοὺς αὐτο γεγάμηκα καὶ πολλῶν ὑμῶν οἱ παῖδες συγγενεῖς ἔσοντ τοῖς παισὶ τοῖς ἐμοῖς. ἔτι τε ᾧ χρέα ἦν, οὐ πολυπρα μονήσας ἐφ' ὅτῳ ἐγένετο, τοσαῦτα μὲν μισθοφορούντω τοσαῦτα δὲ ἁρπαζόντων, ὁπότε ἐκ πολιορκίας ἁρπα γίγνοιτο, διαλέλυμαι ταῦτα. στέφανοί τε χρυσοῖ το πλείστοις ὑμῶν εἰσὶ μνημεῖα τῆς τε ἀρετῆς τῆς ὑμετέρ
4 καὶ τῆς ἐξ ἐμοῦ τιμῆς ἀθάνατα. ὅστις δὲ δὴ καὶ ἀπ θανεν, εὐκλεὴς μὲν αὐτῷ ἡ τελευτὴ ἐγένετο, περιφαν δὲ ὁ τάφος, χαλκαῖ δὲ αἱ εἰκόνες τῶν πλείστων οἴκ ἑστᾶσιν, οἱ γονεῖς δ' ἔντιμοί εἰσι, λειτουργίας τε ξυμπ

10. 1. *ἀλλά* führt einen durch *γάρ* begründeten Einwurf ein, um ihn zu widerlegen. Hinter dem zweiten *ἤ* scheint, vielleicht in Folge eines Homoeoteleuton (*μᾶλλον*), etwas ausgefallen; der Zusammenhang verlangt ungefähr diesen Gedanken: *ἢ πονήσας οἶδεν ἐμοῦ μᾶλλον ἢ κινδυνεύσας ὑπὲρ ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου*, Kr. — *ἐπιδεικνύναι*, als Beweis aufzeigen.

2. *τῶν γε δὴ ἔμπρ.* beschränkt die Behauptung auf die Körpertheile, deren Verwundung allein ehrenhaft war (*vulnera adversa*). *ὅπλον ἐκ χειρός*, Faustwaffe *τῶν ἀφιεμένων*, Wurfgeschoss

3. *οὐ πολυπραγμονήσας*, viel zu fragen (D.). — *τοσαῦτα σθοφορούντων*, obwohl bei Höhe des Soldes und der M der Beute die Frage natürli wesen wäre. — *γίγνοιτο*, ite — *τιμῆς*, ehrenden Anerke (D.) dieser Tapferkeit.

4. *ὅστις δὲ δή καί* —, aber ja —, selbst für de sersten Fall habe ich es nich len lassen. — *οἶκοι*, z. 1, 16,

σης καὶ εἰσφορᾶς ἀπηλλαγμένοι· οὐ γάρ τίς γε φεύγων ὑμῶν ἐτελεύτα ἐμοῦ ἄγοντος.

Καὶ νῦν τοὺς ἀπολέμους ὑμῶν ζηλωτοὺς τοῖς οἴκοι 5
ἀποπέμψειν ἔμελλον· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πάντες ἀπιέναι βούλεσθε, ἄπιτε ἅπαντες, καὶ ἀπελθόντες οἴκοι ἀπαγγείλατε ὅτι τὸν βασιλέα ὑμῶν Ἀλέξανδρον, νικῶντα μὲν Πέρσας
καὶ Μήδους καὶ Βακτρίους καὶ Σάκας, καταστρεψάμενον 6
δὲ Οὐξίους τε καὶ Ἀραχωτοὺς καὶ Δράγγας, κεκτημένον δὲ καὶ Παρθυαίους καὶ Χωρασμίους καὶ Ὑρκανίους ἔστε ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν Κασπίαν, ὑπερβάντα δὲ τὸν Καύκασον ὑπὲρ τὰς Κασπίας πύλας, καὶ περάσαντα Ὦξόν τε ποταμὸν καὶ Τάναϊν, ἔτι δὲ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, οὐδενὶ ἄλλῳ ὅτι μὴ Διονύσῳ περαθέντα, καὶ τὸν Ὑδάσπην καὶ
τὸν Ἀκεσίνην καὶ τὸν Ὑδραώτην, καὶ τὸν Ὕφασιν διαπε- 7
ράσαντα ἄν, εἰ μὴ ὑμεῖς ἀπωκνήσατε, καὶ εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν κατ᾽ ἀμφότερα τοῦ Ἰνδοῦ τὰ στόματα ἐμβαλόντα, καὶ διὰ τῆς Γαδρωσίας τῆς ἐρήμου ἐλθόντα, ᾗ οὐδείς πω πρόσθεν ξὺν στρατιᾷ ἦλθε, καὶ Καρμανίαν ἐν παρόδῳ προσκτησάμενον καὶ τὴν Ὠρειτῶν γῆν, περιπεπλευκότος δὲ ἤδη αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ τὴν ἀπ᾽ Ἰνδῶν γῆς εἰς Πέρσας θάλασσαν, ὡς εἰς Σοῦσα ἐπανηγάγετε, ἀπολιπόντες οἴχεσθε, παραδόντες φυλάσσειν τοῖς νενικημένοις βαρβάροις. ταῦτα ὑμῖν καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἴσως εὐκλεᾶ καὶ πρὸς θεῶν ὅσια δήπου ἔσται ἀπαγγελθέντα. ἄπιτε.

οὐ γάρ — schliesst sich dem Gedanken nach nicht an das unmittelbar Vorhergehende, sondern an *εὐκλεὴς μὲν* — an.

5. *Ἀλέξανδρον* ist nicht müssiger Zusatz, sondern Ausdruck des stolzen Selbstbewusstseins alles an diesen Namen sich Knüpfenden. — *νικῶντα*, den Besieger, wie *ἡττῶμαι*, ich bin besiegt.

6. *νικῶντα, καταστρεψάμενον, κεκτημένον*, d. Wechsel der Verba beruht weniger auf einer in der Sache begründeten Verschiedenheit des Sinnes, als dem Streben nach Mannigfaltigkeit des Ausdruckes. — *τὸν Καύκασον ὑπὲρ* —, den K. jenseits der kaspischen Pässe, vgl. 5, 25, 5.

7. *ἀπωκνήσατε*, s. 5, 25 ff. — *περιπεπλευκότος*, dessen Flotte bereits das Meer von Indien bis Persien durchschifft hatte (D.). — *ἐπανάγειν* wird sonst gewöhnlich umgekehrt vom Befehlshaber gesagt, ist aber auch in diesem Zusammenhange ohne allen Anstoss, zugleich nicht ohne Bitterkeit andeutend, dass jetzt, wo die Hauptgefahren überstanden, ihnen der Muth gesunken sei.

11 Ταῦτα εἰπὼν κατεπήδησέ τε ἀπὸ τοῦ βήματος ὀξέως καὶ ἐς τὰ βασίλεια παρελθὼν οὔτε ἐθεράπευσε τὸ σῶμα οὔτε τῳ ὤφθη τῶν ἑταίρων· ἀλλ' οὐδὲ ἐς τὴν ὑστεραίαν ὤφθη. τῇ τρίτῃ δὲ καλέσας εἴσω τῶν Περσῶν τοὺς ἐπιλέκτους τάς τε ἡγεμονίας αὐτοῖς τῶν τάξεων διένειμε καὶ ὅσους συγγενεῖς ἀπέφηνε, τούτοις δὲ νόμιμον ἐποίησε
2 φιλεῖν αὐτὸν μόνοις. οἱ δὲ Μακεδόνες ἔν τε τῷ παραυτίκα ἀκούσαντες τῶν λόγων ἐκπεπληγμένοι σιγῇ ἔμενον αὐτοῦ πρὸς τῷ βήματι οὐδέ τις ἠκολούθησε τῷ βασιλεῖ ἀπαλλαττομένῳ ὅτι μὴ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροί τε καὶ οἱ σωματοφύλακες· οἱ δὲ πολλοὶ οὔτε μένοντες ὅ τι πράτ-
3 τωσιν ἢ λέγωσιν εἶχον, οὔτε ἀπαλλάσσεσθαι ἤθελον. ὡς δὲ τὰ Περσῶν τε καὶ Μήδων αὐτοῖς ἐξηγγέλλετο, αἵ τε ἡγεμονίαι Πέρσαις διδόμεναι καὶ ἡ στρατιὰ ἡ βαρβαρικὴ ἐς λόχους τε καταλεγομένη καὶ τὰ Μακεδονικὰ ὀνόματα ἄγημά τι Περσικὸν καλούμενον, καὶ πεζέταιροι Πέρσαι [καὶ ἀσθέτεροι ἄλλοι] καὶ ἀργυρασπίδων τάξις Περσικὴ καὶ ἡ τῶν ἑταίρων ἵππος, καὶ ταύτης ἄλλο ἄγημα βασι-
4 λικόν, οὐκέτι καρτεροὶ σφῶν ἦσαν· ἀλλὰ ξυνδραμόντες ὡς πρὸς τὰ βασίλεια τὰ μὲν ὅπλα αὐτοῦ πρὸ τῶν θυρῶν ἐρρίπτουν, ἱκετηρίας ταύτας τῷ βασιλεῖ· αὐτοὶ δ' ἐβόων πρὸ τῶν θυρῶν ἑστηκότες δεόμενοι παρελθεῖν εἴσω· τούς τε αἰτίους τῆς ἐν τῷ τότε ταραχῆς καὶ τοὺς ἄρξαντας τῆς βοῆς ἐκδιδόναι ἐθέλειν· οὔκουν ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν θυ-

11. 1. *κατεπήδησε, desiluit deinde frendens de tribunali,* Curtius 10, 2, 30. — *συγγενεῖς*, nach pers. Etikette, vgl. z. 3, 11, 5. — *φιλεῖν*, Xenoph. Agesil. 5, 4: *ἐπιχωρίου ὄντος τοῖς Πέρσαις φιλεῖν οὓς ἂν τιμῶσιν* (Raph.).

2. *τε — ὡς δέ*, Uebergang aus der Conjunction zur Opposition, bewirkt durch das Uebergewicht des zweiten Gedankens. — *πράττωσιν — λέγωσιν* statt des gebräuchlicheren Optat.: d. Conj. beruht auf einem Uebergriffe zur selbständigen Rede: *ὅ τι πράττωσιν οὐκ ἔχουσιν*.

3. *αἵ τε —*, erklärende Ausführung des durch *τὰ Περσῶν* allgemein Angedeuteten. — *τὰ Μακεδονικὰ ὀνόματα*, mit macedonischen Namen, d. Plur., als sollte folgen: pers. Heeresabtheilungen benannt würden: dafür treten die einzelnen Abtheilungen selbst ein. — *ἀσθέτεροι* ist in den Handschriften Arrians gewöhnliche wunderliche Verschreibung statt *πεζέταιροι*, *ἄλλοι* Zusatz eines Abschreibers, der die Abweichung anderer Handschriften am Rande bemerkte, von wo beides später in den Text

ἄνδ οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτός, εἰ μή τινα οἶκτον σφῶν
ἕξει Ἀλέξανδρος.
Ταῦτα ὡς ἀπηγγέλλετο αὐτῷ, ὁ δὲ σπουδῇ ἐξέρχεται, 5
καὶ ἰδών τε ταπεινῶς διακειμένους καὶ ἀκούσας σὺν οἰ-
μωγῇ τῶν πολλῶν βοώντων καὶ αὐτῷ προχεῖται δάκρυα.
καὶ ὁ μὲν ἀνήγετο ὥς τι ἐρῶν· οἱ δὲ ἔμενον λιπαροῦντες.
καί τις αὐτῶν καθ' ἡλικίαν τε καὶ ἱππαρχίαν τῆς ἵππου 6
τῆς ἑταιρικῆς οὐκ ἀφανής, Καλλίνης ὄνομα, τοιαῦτα εἶπεν·
ὦ βασιλεῦ, τὰ λυποῦντά ἐστι Μακεδόνας ὅτι σὺ Περσῶν
μέν τινας ἤδη πεποίησαι σαυτῷ συγγενεῖς καὶ καλοῦνται
Πέρσαι συγγενεῖς Ἀλεξάνδρου καὶ φιλοῦσί σε· Μακεδόνων
δὲ οὔπω τις γέγευται ταύτης τῆς τιμῆς. ἔνθα δὴ ὑπο- 7
λαβὼν Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὑμᾶς γε, ἔφη, ξύμπαντας ἐμαυτῷ
τίθεμαι συγγενεῖς καὶ τό γε ἀπὸ τούτου οὕτω καλέσω.
ταῦτα εἰπόντα προσελθὼν ὁ Καλλίνης τε ἐφίλησεν καὶ
ὅστις ἄλλος φιλῆσαι ἠθέλησε. καὶ οὕτω δὴ ἀναλαβόντες
τὰ ὅπλα βοῶντές τε καὶ παιανίζοντες ἐς τὸ στρατόπεδον
ἀπῄεσαν. Ἀλέξανδρος δὲ ἐπὶ τούτοις θυσίαν τε θύει τοῖς 8
θεοῖς οἷς αὐτῷ νόμος καὶ θοίνην δημοτελῆ ἐποίησε, καθ-
ήμενός τε αὐτὸς καὶ πάντων καθημένων, ἀμφ' αὐτὸν
μὲν Μακεδόνων, ἐν δὲ τῷ ἐφεξῆς τούτων Περσῶν, ἐπὶ δὲ
τούτοις τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσοι κατ' ἀξίωσιν ἤ τινα ἄλλην
ἀρετὴν πρεσβευόμενοι, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος αὐ-
τός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἀρυόμενοι ἔσπενδον τὰς αὐτὰς
σπονδάς, καταρχομένων τῶν τε Ἑλλήνων μάντεων καὶ τῶν

gerieth. – Die *ἀργυράσπιδες* werden von Arrian sonst nirgends erwähnt: er behält den Namen *ὑπασπισταί* bei; der kostbare Waffenschmuck ward, nach Justin. 12, 7, auf dem Marsche nach Indien eingeführt: *Indiam petit, ut oceano ultimoque oriente finiret imperium. Cui gloriae ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum et arma militum argento inducit exercitumque suum ab argenteis clipeis argyraspidas appellavit*: damit stimmt Curtius 8, 5, 4, anders derselbe 4, 13, 27 und Diodor 17, 57 (schon bei Gaugamela).

4. *ταύτας*, nicht *ταῦτα*, denn im Griechischen richtet sich das Genus d. Demonstr. regelmässig nach dem folgenden Prädicat.

5. *ὁ δέ*, z. 3, 19, 1. — *ἀνήγετο*, z. 5, 18, 7. — *ἔμενον λιπαροῦντες*, beharrten in ihrer flehenden Stellung (D.).

6. *Περσῶν* u. *Ἀλεξάνδρου* stehen in scharfem Gegensatz.

9 Μάγων. εὔχετο δὲ τά τε ἄλλα ἀγαθὰ καὶ ὁμόνοιάν τε καὶ κοινωνίαν τῆς ἀρχῆς Μακεδόσι καὶ Πέρσαις. εἶναι δὲ κατέχει λόγος τοὺς μετασχόντας τῆς θοίνης ἐς ἐνακισχιλίους, καὶ τούτους πάντας μίαν τε σπονδὴν σπεῖσαι καὶ ἐπ' αὐτῇ παιανίσαι.

12 Ἔνθα δὴ ἐθελονταὶ ἤδη αὐτῷ ἀπῇεσαν τῶν Μακεδόνων ὅσοι διὰ γῆρας ἤ τινα ἄλλην ξυμφορὰν ἀπόλεμοι ἦσαν· καὶ οὗτοι αὐτῷ ἐγένοντο ἐς τοὺς μυρίους. τούτοις δὲ τήν τε μισθοφορὰν οὐ τοῦ ἐξήκοντος ἤδη χρόνου ἔδωκεν Ἀλέξανδρος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐς τὴν ἀπονόστησιν
2 τὴν οἴκαδε ξυμβαίνοντος. ἐπέδωκε δὲ καὶ τάλαντον ἑκάστῳ ὑπὲρ τὴν μισθοφοράν· παῖδες δὲ εἴ τῳ ἦσαν ἐκ τῶν Ἀσιανῶν γυναικῶν, παρὰ οἷ καταλιπεῖν ἐκέλευσε μηδὲ στάσιν κατάγειν ἐς Μακεδονίαν ἀλλοφύλους τε καὶ ἐκ τῶν βαρβάρων γυναικῶν παῖδας τοῖς οἴκοι ὑπολελειμμένοις παισί τε καὶ μητράσιν αὐτῶν· αὐτὸς δὲ ἐπιμελήσεσθαι ὡς ἐκτρέφοιντο Μακεδονικῶς, τά τε ἄλλα καὶ ἐς τὰ πολέμια κοσμούμενοι· γενομένους δὲ ἄνδρας ἄξειν αὐτὸς ἐς
3 Μακεδονίαν καὶ παραδώσειν τοῖς πατράσι. ταῦτά τε ἀπαλλαττομένοις ἀστάθμητα καὶ ἀτέκμαρτα ἐπηγγέλλετο καὶ ὅπως ἔχει φιλίας τε καὶ πόθου ἐς αὐτοὺς τὸ ἀτρεκέστατον τεκμήριον ἐκεῖνο ποιεῖσθαι ἠξίου, ὅτι τὸν πιστότατόν τε αὐτῷ καὶ ὅντινα ἴσον τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ ἄγει,

9. *ἐπ' αὐτῇ παιανίσαι*, nach dem Trankopfer den Lobgesang anstimmen: diess geschah vor dem Beginn des eigentlichen Symposion.

12. 1. *ἐθελονταὶ ἤδη*, nicht wie vorher auf Geheiss, 8, 1. — *τ. ἤδη ἐξήκοντος*, für die bereits abgelaufene, *τοῦ — ξυμβαίνοντος*, für die zur Rückkehr zutreffende, d. h. bis zu ihrer Ankunft muthmasslich verfliessende Zeit.

2. *στάσιν*, als Veranlassung zu Hader. — *ἐπιμελήσεσθαι*, abhängig von einem aus *ἐκέλευσε* zu ergänzenden *εἰπε*. — *κοσμούμενοι*, gebührend ausgebildet.

3. *ἀστάθμητα*, wandelbar (Kr.), *ἀτέκμαρτα*, nicht berechenbar (Kr.), beides als Urtheil des Schriftstellers, weil die Erfüllung des Versprechens von wandelbaren und nicht vorher zu berechnenden Zeiten und Umständen abhing. — *Κράτερον*, doch stellte Al. den Hephästion noch über Krat., Diod. 17, 114: *Κράτερον μὲν γὰρ εἶναι φιλοβασιλέα, Ἡφαιστίωνα, δὲ φιλαλέξανδρον*.

4. *Κρατέρῳ — Ἀντίπατρον*, der durch nichts gerechtfertigte Wechsel der Constr. und der Tempora *ἐκέλευε* u. *ἐκέλευσε*, sowie der son-

Κράτερον ξυμπέμπει αὐτοῖς φύλακά τε καὶ ἡγούμενον τοῦ στόλου. οὕτω δὴ ἀσπασάμενος ξύμπαντας αὐτός τε δακρύων καὶ δακρύοντας ἐκείνους ἀπὸ οὗ ἀπήλλαξε. Κρα- 4
τέρῳ δὲ τούτους τε ἄγειν ἐκέλευε καὶ ἀπαγαγόντι Μακεδονίας τε καὶ Θρᾴκης καὶ Θετταλῶν ἐξηγεῖσθαι καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐλευθερίας· Ἀντίπατρον δὲ διαδόχους τοῖς ἀποπεμπομένοις ἄγειν Μακεδόνας τῶν ἀκμαζόντων ἐκέλευσεν. ἔστειλε δὲ καὶ Πολυσπέρχοντα ὁμοῦ τῷ Κρατέρῳ, δεύτερον δὲ ἀπὸ Κρατέρου ἡγεμόνα, ὡς εἴ τι κατὰ τὴν πορείαν Κρατέρῳ ξυμπίπτοι, ὅτι καὶ μαλακῶς τὸ σῶμα ἔχοντα ἀπέπεμπεν αὐτόν, μὴ ποθῆσαι στρατηγὸν τοὺς ἰόντας.

Λόγος δέ τις καὶ οὗτος ἐφοίτα ἀφανὴς παρὰ τοῖς 5
τὰ βασιλικὰ πράγματα, ὅσῳ ἐπικρύπτεται, τοσῷδε φιλοτιμότερον ἐξηγουμένοις, καὶ τὸ πιστὸν ἐς τὸ χεῖρον μᾶλλον, ᾗ τὸ εἰκός τε καὶ ἡ αὐτῶν μοχθηρία ἄγει, ἢ πρὸς τὸ ἀληθὲς ἐκτρέπουσιν, ἐξηττώμενον Ἀλέξανδρον ἤδη τῆς μητρὸς τῶν διαβολῶν τῶν ἐς Ἀντίπατρον, ἀπαλλάξαι
ἐθέλειν ἐκ Μακεδονίας Ἀντίπατρον. καὶ τυχὸν οὐκ ἐς 6
ἀτιμίαν τὴν Ἀντιπάτρου ἡ μετάπεμψις αὐτοῦ ἔφερεν, ἀλλ᾽ ὡς μή τι ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτοῖς γένοιτο ἄχαρι ἐς ἀλλήλους καὶ οὐδὲ αὐτῷ ἰάσιμον. ἐπεὶ οὐδὲν ἐπαύοντο

stige Sprachgebrauch Arrians (vgl. zu der einzigen Ausnahme 1, 26, 3) lassen an einem Textfehler nicht zweifeln. Arr. schrieb wohl ἐπέστειλε st. ἐκέλευε. -- Zu τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας durch ein Zeugma den Begriff schützender Obhut zu ergänzen, ist ziemlich hart; sinngemäss und paläographisch leicht wäre die Besserung: ἐξηγεῖσθαι καὶ ἐπιμελεῖσθαι (καὶ) τῶν Ἑλλ. — Krat. trat also an die Stelle des als Verweser von Macedonien zurückgelassenen Antipater, s. 1, 11, 3. — ἀπὸ Κρ., von Kr. an gerechnet = nach. — ξυμπίπτοι wie εἴ τι πάθοι, bei den Römern *si quid accidisset,* bei uns zustossen, euphemistisch v. Tode. — ὅτι καί, weil auch wirklich, die Besorgniss rechtfertigend.

5. ὅσῳ, aus dem folgenden Comparativ (= μᾶλλον φιλοτίμως) ist μᾶλλον zu ergänzen. — ᾗ τὸ εἰκός, wie es der Schein auslegt. Uebrigens gedenkt eines noch schlimmeren Gerüchtes auch Curt. 10, 10, 14: *saepe certe audita erat vox Alexandri, Antipatrem regium affectare fastigium maioremque esse praefecti opibus ac titulo Spartanae victoriae inflatum omnia a se data asserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum.*

6. τυχόν, z. 1, 10, 6. — ἔφερεν,

Ἀλεξάνδρῳ γράφοντες ὁ μὲν τὴν αὐθάδειάν τε τῆς Ὀλυμ-
πιάδος καὶ ὀξύτητα καὶ πολυπραγμοσύνην, ἥκιστα δὴ τῇ
Ἀλεξάνδρου μητρὶ εὐσχήμονα, ὥστε καὶ λόγος τις τοιόσδε
ἐφέρετο Ἀλεξάνδρου ἐφ' οἷς ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἐξηγ-
γέλλετο, βαρὺ δὴ τὸ ἐνοίκιον τῶν δέκα μηνῶν εἰσπράτ-
7 *τεσθαι αὐτὸν τὴν μητέρα· ἡ δέ, ὑπέρογκον εἶναι τῇ τε*
ἀξιώσει καὶ τῇ ἄλλῃ θεραπείᾳ Ἀντίπατρον οὐδὲ μεμνῆ-
σθαι τοῦ καταστήσαντος ἔτι, ἀλλ' αὐτὸν γὰρ ἀξιοῦν τὰ
πρῶτα φέρεσθαι ἐν τοῖς ἄλλοις Μακεδόσι τε καὶ Ἕλλησι.
καὶ ταῦτα μᾶλλόν τι ἰσχύειν παρ' Ἀλεξάνδρῳ ἐφαίνετο,
ὅσα ἐς τοῦ Ἀντιπάτρου τὴν διαβολὴν φέροντα ἦν, οἷα δὴ
καὶ φοβερώτερα ἐν βασιλείᾳ ὄντα. οὐ μέντοι καταφανές
γέ τι ἢ ἔργον ἢ λόγος ἐξηγγέλλετο Ἀλεξάνδρου ἐφ' ὅτου
ἄν τις συνέθηκεν οὐχ ὡσαύτως εἶναι αὐτῷ πρὸς θυμοῦ
*Ἀντίπατρον. * * * * Ἡφαιστίων.*

z. 5, 28, 4. — *αὐθάδειαν,* anmassendes Wesen (D.): *βαρύθυμον καὶ δύσζηλον γυναῖκα* nennt sie Plut. Al. 9. — *ὀξύτητα,* Heftigkeit, *πολυπραγμοσύνην,* unberufenes Einmischen in alle Dinge (D.). *καὶ λόγος,* dagegen erwähnt Plut. Al. 39 aber auch folgende Aeusserung: *ἅπαξ ποτὲ μακρὰν Ἀντιπάτρου κατ' αὐτῆς γράψαντος ἐπιστολὴν ἀναγνούς, ἀγνοεῖν, εἶπεν, Ἀντίπατρον, ὅτι μυρίας ἐπιστολὰς ἓν δάκρυον ἀπαλείφει μητρός.* — *δέκα,* im gemeinen Leben rechnete man nach dem Mondwechsel, daher hier 10 Monate statt 9 (Kr.).

7. *ἀξιώσει,* hier subjectiv, von angemassten Ansprüchen, wie *θερ.* von beanspruchter Aufwartung. — *πρῶτα φέρεσθαι,* den ersten Rang einnehmen. — *οἷα — ὄντα,* da es ja auch (wirklich) bei königlicher Macht gefährlicher war, als es bei einem Privatmann gewesen sein würde. — *συνέθηκεν,* hätte folgern können, durch Zusammenstellung der Beweisgründe; statt *ἐφ'* ist wohl *ἐξ* zu lesen, wie 5, 20, 9. — Der Inhalt der bedeutenden auch durch die Handschriften angedeuteten Lücke lässt sich nur ganz allgemein bestimmen: zwei Punkte kann man mit ziemlicher Sicherheit annehmen: 1. die Flucht des Harpalus, der, als Schatzmeister in Ecbatana zurückgelassen (3, 19, 7), auf die Nachricht von Alexanders Strenge gegen pflichtvergessene Statthalter, im Bewusstsein treuloser Verwaltung (Diod. 17, 108) mit 5000 Talenten entfloh, zuerst nach Athen, von da ausgewiesen nach Creta, wo er seinen Tod fand. Dass Arr. diesen Vorgang erwähnt habe, scheint aus Photius XCI zu folgen, auch ist sonst c. 14 zusammenhanglos, denn der Zug nach Ecbatana stand vermuthlich mit jener Veruntreuung in Verbindung; 2. Händel zwischen Eumenes und Hephästion, die nach Plutarch Eum. 2 überhaupt nicht im besten Vernehmen zu einander standen. Welche besondere Veranlassung der hier erwähnte Zwist gehabt habe, ist unbestimmbar; Alexanders Bemühung, sie zu versöhnen, muss am Schluss gestanden haben. Daran schliesst sich die

13 Τούτῳ τῷ λόγῳ ὑπείξαντα Ἡφαιστίωνα συναλλαγῆναι Εὐμένει, οὐχ ἑκόντα ἑκόντι. ἐν ταύτῃ τῇ ὁδῷ καὶ τὸ πεδίον λέγεται ἰδεῖν Ἀλέξανδρον τὸ ἀνειμένον ταῖς ἵπποις ταῖς βασιλικαῖς, αὐτό τε πεδίον Νησαῖον καλούμενον καὶ αἱ ἵπποι ὅτι Νησαῖαι κληΐζονται λέγει Ἡρόδοτος· εἶναι δὲ πάλαι μὲν ἐς πεντεκαίδεκα μυριάδας τῶν ἵππων· τότε δὲ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ πλείονας τῶν πέντε καταλαβεῖν· πρὸς λῃστῶν γὰρ διαρπαγῆναι τὰς πολλὰς αὐτῶν.

2 Ἐνταῦθα λέγουσιν ὅτι Ἀτροπάτης ὁ τῆς Μηδίας σατράπης γυναῖκας ἑκατὸν αὐτῷ ἔδωκε, ταύτας φάσκων εἶναι τῶν Ἀμαζόνων, καὶ ταύτας σκευῇ ἀνδρῶν ἱππέων ἐσταλμένας, πλήν γε δὴ ὅτι πελέκεις ἀντὶ δοράτων ἐφόρουν καὶ ἀντὶ ἀσπίδων πέλτας· οἱ δὲ καὶ τὸν μαστὸν λέγουσιν ὅτι μείονα εἶχον τὸν δεξιόν, ὃν δὴ καὶ ἔξω εἶχον ἐν ταῖς μάχαις. ταύτας μὲν δὴ ἀπαλλάξαι τῆς στρατιᾶς 3

Fortsetzung der vollständigen Erzählung an. — *πρὸς θυμοῦ*, z. 3, 4, 5.

13. 1. *οὐχ ἑκόντα ἑκόντι*, d. h. beiderseits widerstrebend. — *ὁδῷ*, von Opis nach Ecbatana. — *πεδίον Ν.*, Prädicat zu *αὐτό*, vollständig: *αὐτό τε τὸ πεδίον πεδίον Ν. καλ.* — *καλούμενον* setzt ohne Beziehung auf *λέγει ὅτι* die angefangene Constr. fort. Herod. 7, 40: *Νησαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ οὔνομά ἐστι Νησαῖον, τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο.* Das N. Gefilde der medischen Provinz Rhagiana enthielt die ausgedehnten Stutereien der pers. Könige; auch Diodor 17, 110 giebt die Zahl der Pferde bei Alexanders Ankunft auf 60,000 an, die frühern auf 160,000: Strabo die Zahl der Stuten *ἐπὶ τῶν Περσῶν* auf 50,000. Ob die gleichnamigen Prachtrosse, die allein für würdig gehalten wurden, den Wagen des Königs zu ziehen, von hier stammten, ist ungewiss, Strabo 11, 13, p. 525: *τοὺς δὲ Νησαίους ἵππους, οἷς ἐχρῶντο οἱ βασιλεῖς ἀρίστοις οὖσι καὶ μεγίστοις, οἱ μὲν ἐνθένδε λέγουσι τὸ γένος, οἱ δ' ἐξ Ἀρμενίας.* — *εἶναι*, es wären gewesen, abhängig von *λέγεται*.

2. Die von Arr. mitgetheilte Sage über die Ankunft der Amazonen weicht von der von Strabo 11, p. 505, Diodor 17, 77, Justin 12, 3, Curtius 6, 5, 24 erzählten nicht unwesentlich ab: nach ihr kam Thalestris, die Königin der an den Grenzen von Hyrkanien am Fluss Thermodon wohnenden Amazonen, zu Alexander, um durch ihn Mutter zu werden. Die Glaubwürdigkeit d. Sage bezweifelt aus ähnlichen Gründen wie Arrian auch Strabo und charakterisirt die hübsche Anekdote bei Plut. Al. 46: *λέγεται δὲ πολλοῖς χρόνοις Ὀνησίκριτος ὕστερον ἤδη βασιλεύοντι Λυσιμάχῳ τῶν βιβλίων τὸ τέταρτον ἀναγινώσκειν, ἐν ᾧ γέγραπται περὶ τῆς Ἀμαζόνος· τὸν οὖν Λυσίμαχον ἀτρέμα μειδιάσαντα καὶ ποῦ, φάναι, τότ' ἤμην ἐγώ;* — *ὅτι μείονα*, anders die gewöhnliche Sage: *altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos*

Ἀλέξανδρον, μή τι νεωτερισθείη κατ' αὐτὰς ἐς ὕβριν πρὸς
τῶν Μακεδόνων ἢ βαρβάρων· κελεῦσαι δὲ ἀπαγγεῖλαι
πρὸς τὴν βασίλισσαν σφῶν ὅτι αὐτὸς ἥξει πρὸς αὐτὴν
παιδοποιησόμενος. ταῦτα δὲ οὔτε Ἀριστόβουλος οὔτε
Πτολεμαῖος οὔτε τις ἄλλος ἀνέγραψεν ὅστις ἱκανὸς ὑπὲρ
4 τῶν τοιούτων τεκμηριῶσαι. οὐδὲ δοκεῖ μοι ἐν τῷ τότε
σώζεσθαι τὸ γένος τῶν Ἀμαζόνων, οὐδ' ἔτι πρὸ Ἀλε-
ξάνδρου, ἢ Ξενοφῶν ἂν ἐμνήσθη αὐτῶν, Φασιανῶν τε
μνησθεὶς καὶ Κόλχων καὶ ὅσα ἄλλα ἀπὸ Τραπεζοῦντος
ὁρμώμενοι ἢ πρὶν ἐς Τραπεζοῦντα κατελθεῖν οἱ Ἕλληνες
ἐπῆλθον ἔθνη βαρβαρικά, ἵναπερ καὶ ταῖς Ἀμαζόσιν ἐντε-
5 τυχήκεσαν ἄν, εἴπερ οὖν ἔτι ἦσαν Ἀμαζόνες. μὴ γενέσθαι
μὲν γὰρ παντελῶς τὸ γένος τούτων τῶν γυναικῶν οὐ πι-
στὸν δοκεῖ ἔμοιγε, πρὸς τοσούτων καὶ τοιούτων ὑμνηθέν.
ὡς Ἡρακλέα τε ἐπ' αὐτὰς λόγος κατέχει ὅτι ἐστάλη καὶ
ζωστῆρά τινα Ἱππολύτης τῆς βασιλίσσης αὐτῶν ὅτι ἐς
τὴν Ἑλλάδα ἐκόμισε, καὶ οἱ ξὺν Θησεῖ Ἀθηναῖοι ὅτι
ἐπιούσας τὰς γυναῖκας ταύτας τὴν Εὐρώπην πρῶτοι μάχῃ
νικήσαντες ἀνέστειλαν· καὶ γέγραπται ἡ Ἀθηναίων καὶ
Ἀμαζόνων μάχη πρὸς Νίκωνος οὐ μεῖον ἤπερ ἡ Ἀθηναίων

alant, aduritur dextera, ut arcus facilius intendant et tela vibrent, Curt. 6, 5, 28, daher auch die gewöhnliche Ableitung von *α* und *μαζός*, Brustlose.

4. *ἢ = εἰ δὲ μή*, oder, sonst, wie im Lat. *aut = alioquin*: *ἂν ἐμνήσθη* Conjectur statt *ἀνεμνήσθη*. Uebrigens erwähnt Xen. allerdings in anderer Beziehung die Amazonen in einer Weise, die ihre Existenz nicht in Zweifel zieht, Anab. 4, 4, 16: *σάγαριν οἵανπερ καὶ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν.* — *ἂν* hinter *ἐντετ.* ist aus Conj. zugefügt. — *Φασιανῶν,* Anab. 5, 7, 18. — *Κόλχων,* Anab. 4, 8, 8. 5, 2, 1.

5. *Ἡρακλέα λόγος κατέχει,* sonst braucht Arrian die Redensart absolut. — Der Raub des Gürtels der Amazonenkönigin gehört zu den 12 sogenannten Arbeiten des Hercules, s. z. 2, 16, 5, erzählt von Diodor 4, 16 u. Plut. Thes. 26, der auch über den Sieg der Athener nachzulesen ist. — *Νίκωνος* (so statt *Κίμωνος* schon Kuhn z. Pausanias 8, 11, 2), einer der grossen athen. Maler im Zeitalter des Phidias; seine Amazonenschlacht in der *στοὰ ποικίλη* erwähnt auch Pausan. 1, 15, 2. — Das zweite Gemälde, die Schlacht bei Marathon, wird von Pausan. 5, 11, 6 dem Panaenos zugeschrieben, doch sind auch ausser dieser Stelle des Arr. Gründe für die Annahme vorhanden, dass N. an demselben Antheil gehabt habe.

6. *πεποίηται = συγγέγραπται* (Kr.), vgl. Herod. 4, 110. 111 ff. 117. — *λόγῳ ἐκόσμησαν,* d. h. die Verfasser epitaphischer Reden, so zu

καὶ Περσῶν. καὶ Ἡροδότῳ πολλάκις περὶ τῶν γυναικῶν 6
τούτων πεποίηται, καὶ ὅσοι Ἀθηναίων τοὺς ἐν πολέμῳ τελευτήσαντας λόγῳ ἐκόσμησαν, καὶ τοῦ πρὸς Ἀμαζόνας ἔργου Ἀθηναίων ἐν τοῖς μάλιστα μνήμην ἐποιήσαντο. εἰ δὲ ἱππικάς δή τινας γυναῖκας Ἀτροπάτης ἔδειξεν Ἀλεξάνδρῳ, βαρβάρους τινὰς ἄλλας γυναῖκας ἱππεύειν ἠσκημένας δοκῶ ὅτι ἔδειξεν ἐς τὸν λεγόμενον δὴ τῶν Ἀμαζόνων κόσμον ἐσταλμένας.

Ἐν Ἐκβατάνοις δὲ θυσίαν τε ἔθυσεν Ἀλέξανδρος, **14**
ὥσπερ αὐτῷ ἐπὶ ξυμφοραῖς ἀγαθαῖς νόμος καὶ ἀγῶνα ἐπετέλει γυμνικόν τε καὶ μουσικόν, καὶ πότοι αὐτῷ ἐγίγνοντο παρὰ τοῖς ἑταίροις. καὶ ἐν τούτῳ Ἡφαιστίων ἔκαμε τὸ σῶμα· ἑβδόμη τε ἡμέρα ἤδη ἦν αὐτῷ τῆς νόσου καὶ λέγουσι τὸ μὲν στάδιον πλῆρες εἶναι· παίδων γὰρ ἀγὼν ἦν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γυμνικός· ἐπεὶ δὲ ἐξηγγέλλετο Ἀλεξάνδρῳ ὅτι κακῶς ἔχει Ἡφαιστίων, ὁ δὲ παρελθὼν πρὸς αὐτὸν σπουδῇ οὐκέτι ζῶντα κατέλαβεν.

Ἔνθα δὴ [καὶ] ἄλλοι ἄλλα ἀνέγραψαν ὑπὲρ τοῦ πέν- 2
θους τοῦ Ἀλεξάνδρου· μέγα μὲν γενέσθαι αὐτῷ τὸ πένθος, πάντες τοῦτο ἀνέγραψαν, τὰ δὲ πραχθέντα ἐπ᾽ αὐτῷ ἄλλοι ἄλλα, ὡς ἕκαστος ἢ εὐνοίας πρὸς Ἡφαι-

Anfang der unter dem Namen des Lysias vorhandenen und bei Isocr. Panegyr. 19. Uebrigens darf man wohl in dieser Amazonensage eines der mythisch-heroischen Elemente erkennen, mit welchen schon gleichzeitige Schriftsteller die Geschichte Alexanders versetzten, damit er auch hierin seinem Vorbilde, dem Herakles, nicht nachstehe: „— Die Frauen in den sogenannten wandernden Stämmen der Berge sind freier, kühner und kräftiger als sonst die Asiatinnen, sie nehmen an allen Wagnissen und Gefahren der Horden thätigen Antheil,“ Droysen Alex. 554. — *ἐν τοῖς μάλιστα,* vorzugsweise (D.).

14. 1. *ἔθυσεν,* einzelne, abgeschlossene, *ἐπετέλει — ἐγίγνοντο,* dauernde Handlungen, während das zu Erzählende stattfand. — *ἀγῶνα,* z. 2, 5, 8. — *ἑβδόμη τε,* der Anfang: und es war am 7. Tage seiner Krankheit, liess etwa folgende Fortsetzung erwarten: als (*καί*) Alex. erfuhr, dass —: dieser Nachsatz ist verschoben und hat selbständige Gestalt erhalten durch die Unterbrechung des erklärenden Zwischensatzes. Aus der Erwähnung des siebenten Tages als kritischen folgert man, dass Heph. an einem hitzigen Fieber gestorben sei. — *παίδων,* Wettkämpfe von Knaben fanden auch in Griechenland schon früh statt. — *ὁ δέ,* z. 2, 7, 9.

2. *εὐνοίας — φθόνου,* Genitive der näheren Bestimmung zu *ὡς.* — *τοῦτο* hebt die Uebereinstimmung

στίωνα ἢ φθόνον εἶχεν ἢ καὶ πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρον.
3 ὧν οἱ τὰ ἀτάσθαλα ἀναγράψαντες οἱ μὲν ἐς κόσμον φέ-
ρειν μοι δοκοῦσιν οἰηθῆναι Ἀλεξάνδρῳ ὅσα ὑπεραλγήσας
ἔδρασεν ἢ εἶπεν ἐπὶ τῷ πάντων δὴ ἀνθρώπων φιλτάτῳ·
οἱ δὲ ἐς αἰσχύνην μᾶλλόν τι ὡς οὐ πρέποντα οὔτ' οὖν
βασιλεῖ οὔτε Ἀλεξάνδρῳ, οἱ μέν, τὸ πολὺ μέρος τῆς ἡμέ-
ρας ἐκείνης ἐῤῥιμμένον ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑταίρου ὀδύ-
ρεσθαι οὐδ' ἐθέλειν ἀπαλλαγῆναι, πρίν γε δὴ πρὸς βίαν
4 ἀπηνέχθη πρὸς τῶν ἑταίρων· οἱ δέ, τήν τε ἡμέραν ὅλην
καὶ τὴν νύκτα ὅλην ἐῤῥῖφθαι ἐπὶ τῷ σώματι· οἱ δὲ καί,
τὸν ἰατρὸν Γλαυκίαν ὅτι ἐκρέμασε, καὶ τοῦτον ὡς ἐπὶ
φαρμάκῳ κακῶς δοθέντι, οἱ δέ, ὅτι οἴνου περιεῖδεν ἐμ-
πλησθέντα θεωρῶν αὐτός. καὶ κείρασθαι Ἀλέξανδρον ἐπὶ
τῷ νεκρῷ τὴν κόμην, τά τε ἄλλα οὐκ ἀπεικότα τίθεμαι
καὶ κατὰ ζῆλον τὸν Ἀχιλλέως, πρὸς ὅντινα ἐκ παιδὸς
5 φιλοτιμία αὐτῷ ἦν· οἱ δὲ καί, τὸ ἅρμα ἐφ' ὅτῳ τὸ σῶμα
ἐφέρετο αὐτὸς ἔστιν ὅτε [ὅτι] ἡνιόχει, τοῦτο οὐδαμῇ πι-
στὸν ἔμοιγε λέγοντες· ἄλλοι δέ, ὅτι καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ
τὸ ἕδος ἐν Ἐκβατάνοις κατασκάψαι ἐκέλευσε, βαρβαρικὸν
τοῦτό γε, καὶ οὐδαμῇ Ἀλεξάνδρῳ πρόσφορον, ἀλλὰ τῇ
Ξέρξου μᾶλλόν τι ἀτασθαλίᾳ τῇ ἐς τὸ θεῖον καὶ ταῖς
πέδαις ἃς λέγουσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καθεῖναι Ξέρξην,

in diesem Punkte im Gegensatz zu einem andern (τὰ πραχθέντα, vgl. § 5) hervor. — ἐπ' αὐτῷ, τῷ Ἡφαιστίωνι.

3. τὰ ἀτάσθαλα, der Artikel von etwas Notorischem. — φέρειν, z. 5, 28, 4. — οἱ μὲν — οἱ δέ, nachträgliche Partition von οἱ ἀναγράψαντες, ebenso nachher. — οὔτ' οὖν, z. 1, 12, 2. — οἱ μέν, ἀναγράψαντες. — πρὸς βίαν = βιαίως. — ἀπηνέχθη stärker als ἀπήχθη.

4. ἐῤῥῖφθαι, hingeworfen liegen. — ἐκρέμασε, ἀνεσταύρωσεν Plut. Al. 27. — καὶ τοῦτον, vielleicht richtiger καὶ τοῦτο, und zwar. — θεωρῶν αὐτός verstärkt den Vorwurf der Vernachlässigung. — τά τε ἄλλα, sowohl aus andern Gründen, vgl. 1, 18, 6. 3, 2, 2. 18, 11. 23, 7 (Raph.). — ἐπὶ τ. ν., nicht super, sondern propter (Raph.).

Ἀχιλλέως, Hom. Il. 23, 141: Ἀχιλλεὺς στὰς ἀπάνευθε πυρῆς (d. Patroclus) ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην, u. 152: ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο θῆκεν.

5. [ὅτι] ist Zusatz aus freilich unsicherer Conjectur. — ἄλλοι δέ, Arrian selbst in d. Vorträgen Epictets 2, 22: Ἀλέξανδρος ἐκέλευσεν ἐμπρησθῆναι τὰ Ἀσκλήπεια ἀποθανόντος τοῦ ἐρωμένου. — ταῖς πέδαις, s. Herodot 7, 35, der ausserdem noch Geisselung des Meeres erwähnt.

τιμωρούμενον δῆθεν τὸν Ἑλλήσποντον. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο 6
οὐ πάντη ἔξω τοῦ εἰκότος ἀναγεγράφθαι μοι δοκεῖ, ὡς
ἐπὶ Βαβυλῶνος ἤλαυνεν Ἀλέξανδρος, ἐντυχεῖν αὐτῷ κατὰ
τὴν ὁδὸν πολλὰς πρεσβείας ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι δὲ
δὴ ἐν τούτοις καὶ Ἐπιδαυρίων πρέσβεις· καὶ τούτους ὧν
τε ἐδέοντο ἐξ Ἀλεξάνδρου τυχεῖν καὶ ἀνάθημα δοῦναι
αὐτοῖς Ἀλέξανδρον κομίζειν τῷ Ἀσκληπιῷ, ἐπειπόντα ὅτι
καίπερ οὐκ ἐπιεικῶς κέχρηταί μοι ὁ Ἀσκληπιός, οὐ σώ-
σας μοι τὸν ἑταῖρον ὅντινα ἴσον τῇ ἐμαυτοῦ κεφαλῇ ἦγον.
ἐναγίζειν τε ὅτι ἀεὶ ὡς ἥρωϊ ἐκέλευεν Ἡφαιστίωνι, τοῦτο 7
μὲν πρὸς τῶν πλείστων ἀναγέγραπται· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι
καὶ εἰς Ἄμμωνος ἔπεμψεν ἐρησομένους τὸν θεὸν εἰ καὶ ὡς
θεῷ θύειν συγχωρεῖ Ἡφαιστίωνι· τὸν δὲ οὐ συγχωρῆσαι.
Ἐκεῖνα δὲ πρὸς πάντων ξυμφωνούμενα, ἐς τρίτην ἀπὸ 8
τοῦ θανάτου τοῦ Ἡφαιστίωνος ἡμέραν μήτε σίτου γεύ-
σασθαι Ἀλέξανδρον μήτε τινὰ θεραπείαν ἄλλην θεραπεῦ-
σαι τὸ σῶμα, ἀλλὰ κεῖσθαι γὰρ ἢ ὀδυρόμενον ἢ πενθικῶς
σιγῶντα· καὶ πυρὰν κελεῦσαι αὐτῷ ἑτοιμάζεσθαι ἐν Βα-
βυλῶνι ἀπὸ ταλάντων μυρίων, οἱ δὲ καὶ πλειόνων ἀνέ-
γραψαν· καὶ ὅτι πένθος ποιεῖσθαι περιηγγέλη κατὰ πᾶ- 9
σαν τὴν χώραν τὴν βάρβαρον· καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἑταίρων
τῶν Ἀλεξάνδρου ἐς θεραπείαν τὴν ἐκείνου σφᾶς τε αὐτοὺς

6. *ἀλλὰ καί* kann, wenn es richtig ist, nur diesen Sinn haben: weit entfernt das zu glauben, meine ich sogar, dass das Folgende (entgegengesetzt Lautende) nicht unwahrscheinlich berichtet worden ist. — In Epidaurus war der berühmteste Tempel des Aesculap, der dort in Gestalt einer Schlange verehrt ward. — *ἐπειπόντα,* bei der Uebergabe. — *καίπερ* mit verschwiegenem, weil selbst verständlichem Nachsatz, wie im Deutschen o b - g l e i c h, w i e w o h l.

7. *ἐναγίζειν — θύειν,* mit genauer Beobachtung der gewöhnlichen Unterscheidung, s. z. 2, 5, 9: anders 7, 23, 6.

8. *μυρίων,* so auch Plut. Al. 72; 12,000 Diodor 17, 115 und Justin 12, 12, 12 (Schm.).

9. „Nach Diodor 17, 114 befahl Alex. bis nach Heph. Leichenfeier alle heiligen Feuer auszulöschen, wie diess nach dem Tode der pers. Könige geschehen sei.“ D. Plut. Pelop. 34: *Ἀλέξανδρος Ἡφαιστίωνος ἀποθανόντος οὐ μόνον ἵππους ἔκειρε καὶ ἡμιόνους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀφεῖλε τῶν τειχῶν, ὡς ἂν δοκοῖεν αἱ πόλεις πενθεῖν ἀντὶ τῆς πρόσθεν μορφῆς κούριμον σχῆμα καὶ ἄτιμον ἀναλαμβάνουσαι.* — *σφᾶς — ἀνέθεσαν,* sich und ihre Waffen dem Heph. geweiht haben (*putaverim ita eos se Hephae-*

στίωνα ἢ φθόνον εἶχεν ἢ καὶ πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρον.
3 ὧν οἱ τὰ ἀτάσθαλα ἀναγράψαντες οἱ μὲν ἐς κόσμον φέ-
ρειν μοι δοκοῦσιν οἰηθῆναι Ἀλεξάνδρῳ ὅσα ὑπεραλγήσας
ἔδρασεν ἢ εἶπεν ἐπὶ τῷ πάντων δὴ ἀνθρώπων φιλτάτῳ·
οἱ δὲ ἐς αἰσχύνην μᾶλλόν τι ὡς οὐ πρέποντα οὔτ' οὖν
βασιλεῖ οὔτε Ἀλεξάνδρῳ, οἱ μέν, τὸ πολὺ μέρος τῆς ἡμέ-
ρας ἐκείνης ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑταίρου ὀδύ-
ρεσθαι οὐδ' ἐθέλειν ἀπαλλαγῆναι, πρίν γε δὴ πρὸς βίαν
4 ἀπηνέχθη πρὸς τῶν ἑταίρων· οἱ δέ, τήν τε ἡμέραν ὅλην
καὶ τὴν νύκτα ὅλην ἐρρῖφθαι ἐπὶ τῷ σώματι· οἱ δὲ καί,
τὸν ἰατρὸν Γλαυκίαν ὅτι ἐκρέμασε, καὶ τοῦτον ὡς ἐπὶ
φαρμάκῳ κακῶς δοθέντι, οἱ δέ, ὅτι οἴνου περιεῖδεν ἐμ-
πλησθέντα θεωρῶν αὐτός. καὶ κείρασθαι Ἀλέξανδρον ἐπὶ
τῷ νεκρῷ τὴν κόμην, τά τε ἄλλα οὐκ ἀπεικότα τίθεμαι
καὶ κατὰ ζῆλον τὸν Ἀχιλλέως, πρὸς ὅντινα ἐκ παιδὸς
5 φιλοτιμία αὐτῷ ἦν· οἱ δὲ καί, τὸ ἅρμα ἐφ' ὅτῳ τὸ σῶμα
ἐφέρετο αὐτὸς ἔστιν ὅτε [ὅτι] ἡνιόχει, τοῦτο οὐδαμῇ πι-
στὸν ἔμοιγε λέγοντες· ἄλλοι δέ, ὅτι καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ
τὸ ἕδος ἐν Ἐκβατάνοις κατασκάψαι ἐκέλευσε, βαρβαρικὸν
τοῦτό γε, καὶ οὐδαμῇ Ἀλεξάνδρῳ πρόσφορον, ἀλλὰ τῇ
Ξέρξου μᾶλλόν τι ἀτασθαλίᾳ τῇ ἐς τὸ θεῖον καὶ ταῖς
πέδαις ἃς λέγουσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καθεῖναι Ξέρξην,

in diesem Punkte im Gegensatz zu einem andern (*τὰ πραχθέντα*, vgl. § 5) hervor. — *ἐπ' αὐτῷ*, *τῷ Ἡφαιστίωνι*.

3. *τὰ ἀτάσθαλα*, der Artikel von etwas Notorischem. — *φέρειν*, z. 5, 28, 4. — *οἱ μὲν — οἱ δέ*, nachträgliche Partition von *οἱ ἀναγράψαντες*, ebenso nachher. — *οὔτ' οὖν*, z. 1, 12, 2. — *οἱ μέν*, *ἀναγράψαντες*. — *πρὸς βίαν* = *βιαίως*. — *ἀπηνέχθη* stärker als *ἀπήχθη*.

4. *ἐρρῖφθαι*, hingeworfen liegen. — *ἐκρέμασε*, *ἀνεσταύρωσεν* Plut. Al. 27. — *καὶ τοῦτον*, vielleicht richtiger *καὶ τοῦτο*, und zwar. — *θεωρῶν αὐτός* verstärkt den Vorwurf der Vernachlässigung. — *τά τε ἄλλα*, sowohl aus andern Gründen, vgl. 1, 18, 6. 3, 2, 2. 18, 11. 23, 7 (Raph.). — *ἐπὶ τ. ν.*, nicht super, sondern propter (Raph.). *Ἀχιλλέως*, Hom. Il. 23, 141: *Ἀχιλλεὺς στὰς ἀπάνευθε πυρῆς* (d. Patroclus) *ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην*, u. 152: *ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο θῆκεν*.

5. [*ὅτι*] ist Zusatz aus freilich unsicherer Conjectur. — *ἄλλοι δέ*, Arrian selbst in d. Vorträgen Epictets 2, 22: *Ἀλέξανδρος ἐκέλευσεν ἐμπρησθῆναι τὰ Ἀσκλήπεια ἀποθανόντος τοῦ ἐρωμένου*. — *ταῖς πέδαις*, s. Herodot 7, 35, der ausserdem noch Geisselung des Meeres erwähnt.

τιμωρούμενον δῆθεν τὸν Ἑλλήσποντον. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο 6
οὐ πάντη ἔξω τοῦ εἰκότος ἀναγεγράφθαι μοι δοκεῖ, ὡς
ἐπὶ Βαβυλῶνος ἤλαυνεν Ἀλέξανδρος, ἐντυχεῖν αὐτῷ κατὰ
τὴν ὁδὸν πολλὰς πρεσβείας ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι δὲ
δὴ ἐν τούτοις καὶ Ἐπιδαυρίων πρέσβεις· καὶ τούτους ὧν
τε ἐδέοντο ἐξ Ἀλεξάνδρου τυχεῖν καὶ ἀνάθημα δοῦναι
αὐτοῖς Ἀλέξανδρον κομίζειν τῷ Ἀσκληπιῷ, ἐπειπόντα ὅτι
καίπερ οὐκ ἐπιεικῶς κέχρηταί μοι ὁ Ἀσκληπιός, οὐ σώ-
σας μοι τὸν ἑταῖρον ὅντινα ἴσον τῇ ἐμαυτοῦ κεφαλῇ ἦγον.
ἐναγίζειν τε ὅτι ἀεὶ ὡς ἥρωϊ ἐκέλευεν Ἡφαιστίωνι, τοῦτο 7
μὲν πρὸς τῶν πλείστων ἀναγέγραπται· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι
καὶ εἰς Ἄμμωνος ἔπεμψεν ἐρησομένους τὸν θεὸν εἰ καὶ ὡς
θεῷ θύειν συγχωρεῖ Ἡφαιστίωνι· τὸν δὲ οὐ συγχωρῆσαι.
Ἐκεῖνα δὲ πρὸς πάντων ξυμφωνούμενα, ἐς τρίτην ἀπὸ 8
τοῦ θανάτου τοῦ Ἡφαιστίωνος ἡμέραν μήτε σίτου γεύ-
σασθαι Ἀλέξανδρον μήτε τινὰ θεραπείαν ἄλλην θεραπεῦ-
σαι τὸ σῶμα, ἀλλὰ κεῖσθαι γὰρ ἢ ὀδυρόμενον ἢ πενθικῶς
σιγῶντα· καὶ πυρὰν κελεῦσαι αὐτῷ ἑτοιμάζεσθαι ἐν Βα-
βυλῶνι ἀπὸ ταλάντων μυρίων, οἱ δὲ καὶ πλειόνων ἀνέ-
γραψαν· καὶ ὅτι πένθος ποιεῖσθαι περιηγγέλη κατὰ πᾶ- 9
σαν τὴν χώραν τὴν βάρβαρον· καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἑταίρων
τῶν Ἀλεξάνδρου ἐς θεραπείαν τὴν ἐκείνου σφᾶς τε αὐτοὺς

6. *ἀλλὰ καί* kann, wenn es richtig ist, nur diesen Sinn haben: weit entfernt das zu glauben, meine ich sogar, dass das Folgende (entgegengesetzt Lautende) nicht unwahrscheinlich berichtet worden ist. — In Epidaurus war der berühmteste Tempel des Aesculap, der dort in Gestalt einer Schlange verehrt ward. — *ἐπειπόντα*, bei der Uebergabe. — *καίπερ* mit verschwiegenem, weil selbst verständlichem Nachsatz, wie im Deutschen obgleich, wiewohl.

7. *ἐναγίζειν — θύειν*, mit genauer Beobachtung der gewöhnlichen Unterscheidung, s. z. 2, 5, 9: anders 7, 23, 6.

8. *μυρίων*, so auch Plut. Al. 72; 12,000 Diodor 17, 115 und Justin 12, 12, 12 (Schm.).

9. „Nach Diodor 17, 114 befahl Alex. bis nach Heph. Leichenfeier alle heiligen Feuer auszulöschen, wie diess nach dem Tode der pers. Könige geschehen sei." D. Plut. Pelop. 34: *Ἀλέξανδρος Ἡφαιστίωνος ἀποθανόντος οὐ μόνον ἵππους ἔκειρε καὶ ἡμιόνους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀφεῖλε τῶν τειχῶν, ὡς ἂν δοκοῖεν αἱ πόλεις πενθεῖν ἀντὶ τῆς πρόσθεν μορφῆς κούριμον σχῆμα καὶ ἄτιμον ἀναλαμβάνουσαι.* — *σφᾶς — ἀνέθεσαν*, sich und ihre Waffen dem Heph. geweiht haben (*putaverim ita eos se Hephae-*

καὶ τὰ ὅπλα Ἡφαιστίωνι ἀνέθεσαν ἀποθανόντι· πρῶτον δὲ Εὐμένη ἄρξαι τοῦ σοφίσματος, ὅντινα ὀλίγῳ πρόσθεν ἔφαμεν ὅτι διηνέχθη πρὸς Ἡφαιστίωνα· καὶ τοῦτο δὲ δρᾶσαι, τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὡς μὴ ἐφήδεσθαι δοκοίη τελευτή-
10 *σαντι Ἡφαιστίωνι. οὔκουν οὐδὲ ἄλλον τινὰ ἔταξεν ἀντὶ Ἡφαιστίωνος χιλίαρχον ἐπὶ τῇ ἵππῳ τῇ ἑταιρικῇ Ἀλέξανδρος, ὡς μὴ ἀπόλοιτο τὸ ὄνομα τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐκ τῆς τάξεως· ἀλλὰ Ἡφαιστίωνός τε ἡ χιλιαρχία ἐκαλεῖτο καὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς ἡγεῖτο ἐξ Ἡφαιστίωνος πεποιημένον. ἀγῶνά τε ἐπενόει ποιῆσαι γυμνικόν τε καὶ μουσικὸν πλήθει τε τῶν ἀγωνιζομένων καὶ τῇ εἰς αὐτὸν χορηγίᾳ πολύ τι τῶν ἄλλων τῶν πρόσθεν ἀριδηλότερον· τρισχιλίους γὰρ ἀγωνιστὰς τοὺς ξύμπαντας παρεσκεύασε. καὶ οὗτοι ὀλίγον ὕστερον ἐπ' Ἀλεξάνδρου τῷ τάφῳ λέγουσιν ὅτι ἠγωνίσαντο.*

15 *Χρόνος τε ἦν συχνὸς τῷ πένθει καὶ αὐτός τε αὑτὸν ἤδη μετεκάλει ἀπ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἑταῖροι μᾶλλόν τι ἐν τῷ τοιῷδε ἤνυτον. ἔνθα δὴ ἐξέλασιν ποιεῖται ἐπὶ Κοσσαίους,*
2 *ἔθνος πολεμικόν, ὅμορον τῷ Οὐξίων. εἰσὶ δὲ ὄρειοι οἱ Κοσσαῖοι καὶ χωρία ὀχυρὰ κατὰ χώρας νέμονται, [καὶ] ὁπότε προσάγοι δύναμις ἐς τὰ ἄκρα τῶν ὀρῶν ἀποχωροῦντες ἀθρόοι ἢ ὅπως ἂν προχωρῇ ἑκάστοις οὕτω διαφεύγουσιν, ἐς ἀπορίαν βάλλοντες τοὺς ξὺν δυνάμει σφίσιν ἐπιχειροῦντας· ἀπελθόντων δὲ αὖθις εἰς τὸ λῃστεύειν*
3 *τρεπόμενοι ἀπὸ τούτου τὸν βίον ποιοῦνται. Ἀλέξανδρος*

stioni devovisse, ut eum quasi quendam tutelarem deum sibi optarent, Kr.); etwas Aehnliches berichtet Diodor 17, 115: *τῶν ἡγεμόνων καὶ φίλων ἕκαστος στοχαζόμενος τῆς τοῦ βασιλέως ἀρεσκείας κατεσκεύαζεν εἴδωλα δι' ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῶν θαυμαζομένων παρ' ἀνθρώποις.* — *ὀλίγῳ πρόσθεν*, c. 12, an der jetzt lückenhaften Stelle.

10. *τὸ ὄνομα*, z. 4, 22, 7. — *καὶ τὸ σημεῖον*, und das Feldzeichen zog voran, wie es vom Heph. gewählt war; vielleicht richtiger *ἡγεῖτο τὸ ἐξ Ἡφ.* — *χορηγία*, zunächst Aufwand zur Ausrüstung eines Chores, dann von jedem Kostenaufwand. — *ἐπ' Ἀλεξάνδρου* —, dieser nur hingeworfene Gedanke hat in seiner Kürze etwas Tragisches.

15. 1. *χρόνος συχνός*, wie lange, ist mit Sicherheit nicht anzugeben: der Zug gegen die Cossäer fand im Winter 324 — 23 statt. — *ἐν τῷ τοιῷδε*, bei solcher Lage, d. h. bei solcher Umstimmung Alexanders.

2. *χωρία ὀχυρὰ κ. χώρας*, feste

δὲ ἐξεῖλεν αὐτῶν τὸ ἔθνος, καίπερ χειμῶνος στρατεύσας. ἀλλ' οὔτε χειμὼν ἐμποδὼν ἐγένετο αὐτῷ οὔτε αἱ δυσχωρίαι, οὔτε αὐτῷ οὔτε Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου, ὃς μέρος τῆς στρατιᾶς ἐπ' αὐτοὺς ἦγεν. οὕτως οὐδὲν ἄπορον Ἀλεξάνδρῳ τῶν πολεμικῶν ἦν ἐς ὅ τι ὁρμήσειε.

Κατιόντι δὲ αὐτῷ εἰς Βαβυλῶνα Λιβύων τε πρε- 4
σβεῖαι ἐνετύγχανον ἐπαινούντων τε καὶ στεφανούντων ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ τῆς Ἀσίας καὶ ἐξ Ἰταλίας Βρέττιοί τε καὶ Λευκανοὶ καὶ Τυῤῥηνοὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπρέσβευον. καὶ Καρχηδονίους τότε πρεσβεῦσαι λέγεται καὶ ἀπὸ Αἰθιόπων πρέσβεις ἐλθεῖν καὶ Σκυθῶν τῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης, καὶ Κελτοὺς καὶ Ἴβηρας, ὑπὲρ φιλίας δεησομένους· ὧν τά τε ὀνόματα καὶ τὰς σκευὰς τότε πρῶτον ὀφθῆναι πρὸς Ἑλλήνων τε καὶ Μακεδόνων. τοὺς δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν εἰς ἀλ- 5
λήλους διαφορῶν λέγουσιν ὅτι Ἀλεξάνδρῳ διακρῖναι ἐπέτρεπον· καὶ τότε μάλιστα αὐτόν τε αὐτῷ Ἀλέξανδρον καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν φανῆναι γῆς τε ἁπάσης καὶ θαλάσσης κύριον. Ἄριστος δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου ἀναγραψάντων καὶ Ῥωμαίους λέγουσιν ὅτι ἐπρέσβευσαν· καὶ ἐντυχόντα ταῖς πρεσβείαις Ἀλέξανδρον ὑπὲρ Ῥωμαίων τι τῆς ἐς τὸ ἔπειτα ἐσομένης δυνάμεως μαντεύσασθαι, τόν τε κόσμον τῶν ἀνδρῶν ἰδόντα καὶ τὸ φιλόπονόν τε καὶ ἐλευθέριον καὶ περὶ τοῦ πολιτεύματος ἅμα διαπυν-

Plätze im flachen Lande oder den Gebirgsthälern; Kr. liest κατὰ κώμας, in einzelnen Dorfschaften. — ... προχωρῇ, z. 1, 1, 12. — βίον, Unterhalt.

3. ἐξεῖλε, vernichtete, würde zu Plut. Al. 72 passen: τὸ Κοσσαῖον ἔθνος κατεστρέφετο πάντας ἡβηδὸν ἀποσφάττων· τοῦτο δ' Ἡφαιστίωνος ἐναγισμὸς ἐκαλεῖτο: indessen scheint diese Nachricht übertrieben (vgl. unten 23, 1) und der Sinn nur: durch Eroberung ihrer Plätze unterjochen. — Doch wohl οὔτε ὁ χειμών, denn der Gedanke darf kein allgemeiner sein. — οὔτε αὐτῷ, die Wiederholung des Pron. zur nachdrücklicheren Bezeichnung des Gegensatzes ist ganz unanstössig.

4. ἐπαινούντων, die ihn beglückwünschten (D.), vgl. 19, 1. — „Diodor 17, 112 sagt ganz allgemein, alle die, welche an der Nordküste des adriatischen Meeres (Celten) und an den Säulen des Herkules (Iberer) wohnten, haben Gesandtschaften geschickt." D. — ὀνόματα — σκευὰς — ὀφθῆναι, Zeugma, d. h. Zusammenfassung des Ungleichartigen unter einen einzigen gemeinschaftlichen Verbalbegriff.

5. τοὺς — ὅτι — ἐπέτρεπον, Vermischung zweier Constructionen.

6 φανόμενον. καὶ τοῦτο οὔτε ὡς ἀτρεκὲς οὔτε ὡς ἄπιστον πάντη ἀνέγραψα· πλήν γε δὴ οὔτε τις Ῥωμαίων ὑπὲρ τῆς πρεσβείας ταύτης ὡς παρὰ Ἀλέξανδρον σταλείσης μνήμην ἐποιήσατό τινα, οὔτε τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου γραψάντων, οἷς τισὶ μᾶλλον ἐγὼ ξυμφέρομαι, Πτολεμαῖος ὁ Λάγου καὶ Ἀριστόβουλος· οὐδὲ τῷ Ῥωμαίων πολιτεύματι ἐπεοικὸς ἦν, ἐλευθέρῳ δὴ τότε ἐς τὰ μάλιστα ὄντι, παρὰ βασιλέα ἀλλόφυλον, ἄλλως τε καὶ ἐς τοσόνδε ἀπὸ τῆς οἰκείας πρεσβεῦσαι, οὔτε φόβου ἐξαναγκάζοντος οὔτε κατ' ἐλπίδα ὠφελείας, μίσει τε, εἴπερ τινὰς ἄλλους, τοῦ τυραννικοῦ γένους τε καὶ ὀνόματος κατεχομένους.

16 Ἐκ τούτου δὴ Ἡρακλείδην τὸν Ἀργαίου ἐκπέμπει ἐς Ὑρκανίαν ναυπηγοὺς ἅμα οἱ ἄγοντα, κελεύσας ὕλην τεμόντα ἐκ τῶν ὀρῶν τῶν Ὑρκανίων ναυπηγεῖσθαι ναῦς μακρὰς ἀφράκτους τε καὶ πεφραγμένας ἐς τὸν κόσμον τὸν
2 Ἑλληνικόν. πόθος γὰρ εἶχεν αὐτὸν καὶ ταύτην ἐκμαθεῖν τὴν θάλασσαν τὴν Κασπίαν τε καὶ Ὑρκανίαν καλουμένην ποίᾳ τινὶ ξυμβάλλει θαλάσσῃ, πότερα τῇ τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου ἢ ἀπὸ τῆς ἑῴας τῆς κατ' Ἰνδοὺς ἐκπεριερχομένη ἡ μεγάλη θάλασσα ἀναχεῖται εἰς κόλπον τὸν Ὑρκάνιον, καθάπερ οὖν καὶ τὸν Περσικὸν ἐξεῦρε, τὴν ἐρυθρὰν δὴ καλουμένην θάλασσαν, κόλπον οὖσαν τῆς μεγάλης θαλάσ-
3 σης. οὐ γάρ πω ἐξεύρηντο αἱ ἀρχαὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, καίτοι ἐθνῶν ταύτῃ περιοικούντων οὐκ ὀλίγων καὶ

6. τοῦτο — ἀνέγραψα, „— ich sehe gar keinen Grund, die Erzählung zu verwerfen: das Stillschweigen der römischen Annalisten, wenn wir auch Arr. ohne Einschränkung glauben könnten, dass keiner etwas davon erwähnt habe, bewiese nichts, da dergleichen Demüthigungen gewiss aus der Geschichte getilgt wurden." Niebuhr röm. Gesch. 3, 194: die oben erwähnten Tyrrhener, meint derselbe, könnten Römer gewesen sein. — πλήν γε δή, wie 5, 1, 2. — οὔτε τῶν, Conjectur statt οὐδὲ τῶν. — οὐδέ, auch nicht. — εἴπερ, z. 3, 22, 2. — κατεχομένους, als wäre vorhergegangen φόβῳ ἐξαναγκασθέντας.

16. 1. ἀφράκτους, Schiffe ohne Verdeck, πεφραγμέναι, mit Verdeck. Hirtius bell. Alex. 11: constratae naves et plures apertae. — κόσμον, Bauart (D.).

2. Κασπίαν —, z. 5, 5, 4. — ἐρυθράν, z. 3, 8, 5.

3. ταύτῃ, Conjectur statt τε αὐτήν, was nicht richtig sein kann; Krügers Conj. τε αὐτὴν περιοικούντων entbehrt paläograph. Wahrscheinlichkeit. — πλοΐμων, die den

ποταμῶν πλοΐμων ἐμβαλλόντων εἰς αὐτήν· καὶ ἐκ Βάκτρων μὲν Ὦξος, μέγιστος τῶν Ἀσιανῶν ποταμῶν, πλήν γε δὴ τῶν Ἰνδῶν, ἐξίησιν ἐς ταύτην τὴν θάλασσαν, διὰ Σκυθῶν δὲ Ἰαξάρτης· καὶ τὸν Ἀράξην δὲ τὸν ἐξ Ἀρμενίων ῥέοντα ἐς ταύτην ἐσβάλλειν ὁ πλείων λόγος κατέχει. μέγιστοι 4
μὲν οὗτοι· πολλοὶ δὲ δὴ καὶ ἄλλοι ἔς τε τούτους ἐμβάλλοντες καὶ αὐτοὶ ἐπὶ σφῶν ἐς τὴν θάλασσαν ταύτην ἐξιᾶσιν, οἱ μὲν καὶ γινωσκόμενοι πρὸς τῶν ἀμφ᾽ Ἀλέξανδρον ἐπελθόντων τὰ ἔθνη ταῦτα, οἱ δὲ κατὰ τὰ ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ κόλπου, ὡς εἰκός, ἐς τοὺς Σκύθας τοὺς Νομάδας, ὃ δὴ ἄγνωστον πάντῃ ἐστίν.

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς τὸν Τίγρητα ποταμὸν ξὺν τῇ στρα- 5
τιᾷ διέβη ἐλαύνων ἐπὶ Βαβυλῶνος, ἐνταῦθα ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ Χαλδαίων οἱ λόγιοι, καὶ ἀπαγαγόντες ἀπὸ τῶν ἑταίρων ἐδέοντο ἐπισχεῖν τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ἔλασιν. λόγιον γὰρ γεγονέναι σφίσιν ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ Βήλου μὴ πρὸς ἀγαθοῦ οἱ εἶναι τὴν πάροδον τὴν ἐς Βαβυλῶνα ἐν τῷ τότε. τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς λόγος [τοῦ] Εὐριπίδου 6
τοῦ ποιητοῦ ἔπος· ἔχει δὲ τὸ ἔπος Εὐριπίδῃ ὧδε·

Μάντις δ᾽ ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς.

σὺ δέ, ὦ βασιλεῦ, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, μὴ πρὸς δυσμὰς ἀφορῶν αὐτὸς μηδὲ τὴν στρατιὰν ταύτῃ ἐπέχουσαν ἄγων παρελθεῖν· ἀλλὰ ἐκπεριελθὼν πρὸς ἕω μᾶλλον. τῷ δὲ 7
οὐδὲ τοῦτο εὐμαρὲς διὰ δυσχωρίαν ξυνέβη· ἀλλὰ ἦγε γὰρ

Verkehr erleichtern, so dass man auf *τὸ ἐξευρῆσθαι τὰς ἀρχάς* hätte rechnen können.

4. Vielleicht richtiger *ἐμβαλόντες*, nachdem sie sich mit diesen vereinigt. — *κατὰ τὰ ἐπ᾽ ἐκεῖνα*, d. h. jenseits, im Norden des kaspischen Meeres. — *ὅ*, ohne Rücksicht auf die Form des Vorhergehenden nur auf den Inhalt bezüglich, ein Landstrich, der —.

5. *Χαλδαίων*, Cicero de divin. I, 1, 2: *Chaldaei — diuturna observatione siderum scientiam putantur effecisse, ut praedici posset, quid cuique eventurum et quo quisque fato natus esset.* — *λόγιον*, z. 2, 3, 8. — *πρὸς ἀγαθοῦ εἶναι*, zum Guten ausschlagen (D.).

6. *λόγος* Kr. st. *λόγον* wie 2, 5, 2. 5, 19, 2. Der auch sonst erwähnte Vers des Euripides gehört einer verlorenen Tragödie an. — *ἔχει*, lautete. — *σὺ δὲ — μή*, so hüte dich wenigstens (D.): der Anfang der Rede ist als Gegensatz zur ablehnenden Antwort Alexanders gedacht. — *ταύτῃ ἐπέχουσαν*, nach jener Gegend hingewendet. — *παρελθεῖν*, z. 4, 20, 3.

αὐτὸν ταύτῃ τὸ δαιμόνιον ᾗ παρελθόντα ἐχρῆν ἤδη τελευτῆσαι. καί που τυχὸν καὶ ἄμεινον αὐτῷ ἦν ἐν ἀκμῇ τῆς τε ἄλλης δόξης καὶ τοῦ πόθου τοῦ παρ' ἀνθρώπων ἀπηλλάχθαι, πρίν τινα ξυμβῆναι αὐτῷ ξυμφορὰν ἀνθρωπίνην, ἧς ἕνεκα καὶ Σόλωνα Κροίσῳ παραινέσαι εἰκὸς τέλος ὁρᾶν μακροῦ βίου μηδὲ πρόσθεν τινὰ ἀνθρώπων
8 *ἀποφαίνειν εὐδαίμονα. ἐπεὶ καὶ αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ ἡ Ἡφαιστίωνος τελευτὴ οὐ σμικρὰ ξυμφορὰ γεγένητο, ἧς καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος προαπελθεῖν ἂν δοκεῖ μοι ἐθελῆσαι μᾶλλον ἢ ζῶν πειραθῆναι, οὐ μεῖον ἢ καὶ Ἀχιλλέα δοκῶ ἂν ἑλέσθαι προαποθανεῖν Πατρόκλου μᾶλλον ἢ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τιμωρὸν γενέσθαι.*

17 *Ἦν δέ τι καὶ ὕποπτον αὐτῷ ἐς τοὺς Χαλδαίους, ὡς οὐ κατὰ μαντείαν τι μᾶλλον ἢ ἐς ὠφέλειαν τὴν αὑτῶν φέροι αὐτοῖς ἡ κώλυσις τῆς Ἀλεξάνδρου ἐς Βαβυλῶνα ἐν τῷ τότε ἐλάσεως. ὁ γὰρ τοῦ Βήλου νεὼς ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἦν τῶν Βαβυλωνίων, μεγέθει τε μέγιστος καὶ ἐκ*
2 *πλίνθου ὀπτῆς ἐν ἀσφάλτῳ ἡρμοσμένης. τοῦτον τὸν νεών, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ τὰ Βαβυλωνίων, Ξέρξης κατέσκαψεν, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὀπίσω ἀπενόστησεν· Ἀλέξανδρος δὲ ἐν νῷ εἶχεν ἀνοικοδομεῖν οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τοῖς θεμελίοις* τοῖς πρόσθεν, καὶ τούτου ἕνεκα τὸν*

7. *ᾗγε — ἐχρῆν*, z. 2, 6, 6. 7. — *ἐν ἀκμῇ*, als eine Gunst der Götter preist es Arr. Peripl. 23, 4: *νέον μεταλλάξαι ἐξ ἀνθρώπων*. — *τοῦ πόθου τ. π. ἀνθρ.*, des ihm von den Menschen nachfolgenden Bedauerns, d. h. des allgemeinen Bedauerns. — Die Unterredung Solons mit Croesus erzählen Herod. 1, 30 ff. (*σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτήν κῃ ἀποβήσεται*, c. 32) und Plut. Sol. 27: nach ihr wurde *τέλος ὅρα βίου* sprüchwörtlich.

17. 1. *τι μᾶλλον*, z. 4, 1, 2. — *φέροι*, abzwecke, so 4, 1, 2, etwas anders 5, 28, 4: das Verb. bezieht sich zunächst nur auf *ἐς ὠφέλειαν*, während zu *κατὰ μαντείαν* nur der allgemeine Begriff verhindern (*κωλυόντων αὐτῶν*) zu denken ist. — *Βήλου νεώς*, der Thurm zu Babel, dessen Ruinen noch jetzt Birs Nimrod heissen, seine Beschreibung bei Herodot 1, 178 ff. Diod. 2, 7 ff. Strabo 16, 1, p. 738. „Er bestand aus einem Thurme von 8 immer kleiner werdenden Absätzen oder Stockwerken, deren unterstes vier Stadien im Umfang hatte. Auswärts führte um das ganze, nach Strabo 625 Fuss hohe Gebäude eine grosse Wendeltreppe, in deren Mitte Ruheplätze angebracht waren. In den obersten Stockwerke befand sich eine Tempelhalle mit einem goldenen Bett und Tisch, von welchen

χοῦν ἐκέλευεν ἐκφέρειν τοὺς Βαβυλωνίους· οἱ δὲ, ὅτι καὶ μείζονα ἔτι τοῦ πάλαι ὄντος. ἐπεὶ δὲ ἀποστάντος αὐτοῦ 3
μαλθακῶς ἀνθήψαντο τοῦ ἔργου οἷς ταῦτα ἐπετέτραπτο, ὁ δὲ τῇ στρατιᾷ πάσῃ ἐπενόει τὸ ἔργον ἐργάσασθαι. εἶναι δὲ τῷ θεῷ τῷ Βήλῳ πολλὴν μὲν τὴν χώραν ἀνειμένην ἐκ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων, πολὺν δὲ χρυσόν.
καὶ ἀπὸ τοῦ πάλαι μὲν τὸν νεὼν ἐπισκευάζεσθαι καὶ τὰς 4
θυσίας τῷ θεῷ θύεσθαι· τότε δὲ τοὺς Χαλδαίους τὰ τοῦ θεοῦ νέμεσθαι, οὐκ ὄντος ἐς ὅ τι ἀναλωθήσεται τὰ περιγιγνόμενα. τούτων δὴ εἵνεκα ὕποπτοι Ἀλεξάνδρῳ ἦσαν οὐκ ἐθέλειν παρελθεῖν εἴσω Βαβυλῶνος Ἀλέξανδρον, ὡς μὴ δι᾽ ὀλίγου τὸν νεὼν ἐπιτελεσθέντα ἀφελέσθαι αὐτοὺς
τὰς ἐκ τῶν χρημάτων ὠφελείας. ὅμως δὲ τά γε τῆς ἐπι- 5
στροφῆς τῆς κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν ἐς τὴν πόλιν ἐθελῆσαι αὐτοῖς πεισθῆναι λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ τῇ πρώτῃ μὲν παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν Εὐφράτην καταστρατοπεδεῦσαι, ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν ἐν δεξιᾷ ἔχοντα τὸν ποταμὸν παρ᾽ αὐτὸν πορεύεσθαι, ἐθέλοντα ὑπερβάλλειν τῆς πόλεως τὸ μέρος τὸ ἐς δυσμὰς τετραμμένον, ὡς ταύτῃ ἐπιστρέψαντα
πρὸς ἕω ἄγειν· ἀλλὰ οὐ γὰρ δυνηθῆναι ὑπὸ δυσχωρίας 6
οὕτως ἐλάσαι ξὺν τῇ στρατιᾷ, ὅτι τὰ ἀπὸ δυσμῶν τῆς πόλεως εἰσιόντι, εἰ ταύτῃ πρὸς ἕω ἐπέστρεφεν, ἑλώδη τε

der Gott zuweilen Gebrauch machen sollte." Forbiger Geogr. 2, 619 f. *μεγέθει*, die Wortstellung liess im Folgenden einen entsprechenden allgemeinen Begriff der Beschaffenheit erwarten (Schönheit, Kunst, Festigkeit): dafür tritt gleich die specielle Angabe ein. — *ἐκ πλίνθου*, also wie die Mauer von Babylon, *murus instructus laterculo coctili, bitumine interlitus*, Curtius 5, 4, 24.

2. *ἐν νῷ εἶχε*, schon oben 3, 16, 4 war gesagt, Al. habe bei seiner damaligen Anwesenheit die Herstellung befohlen: nach seiner Entfernung (*ἀποστάντος αὐτοῦ*) war das Werk nur lässig betrieben worden aus Privatinteressen der Priester. Nur durch diese Erklärung widerspricht sich Arr. selbst nicht.

3. *τῇ στρατιᾷ*, nach Strabo 16, 1, p. 738 waren blos mit Wegschaffung des Schuttes 2 Monate lang 10,000 Menschen beschäftigt.

4. *τοῦ πάλαι* ist wohl aus dem Vorhergehenden entstandene Corruptel statt *τούτου πάλαι*. — *οὐκ ὄντος*, da keine Opfer stattfanden. — *τὰ περιγιγνόμενα*, d. Ueberschüsse.

5. *ὅμως δέ*, trotz dieses Verdachtes. — *τά γε* —, wenigstens in Bezug auf die veränderte Richtung seines Einzugs (D.). — *ὑπερβάλλειν*, darüber hinziehen, d. h. umgehen.

6. *τὰ ἀπὸ δυσμῶν*, der westliche Eingang zur Stadt. — *εἰ ταύτῃ*, wenn

καὶ τεναγώδη ἦν. καὶ οὕτω καὶ ἑκόντα καὶ ἄκοντα ἀπειθῆσαι τῷ θεῷ.

18 Ἐπεὶ καὶ τοιόνδε τινὰ λόγον Ἀριστόβουλος ἀναγέγραφεν· Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀμφιπολίτην τῶν ἑταίρων τῶν Ἀλεξάνδρου, στρατηγὸν τῆς στρατιᾶς ἣν παρὰ Μαζαίῳ τῷ Βαβυλῶνος σατράπῃ ἀπέλιπεν Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ συνέμιξεν ἐπανιόντι αὐτῷ ἐξ Ἰνδῶν, ὁρῶντα πικρῶς τιμωρούμενον τοὺς σατράπας ὅσοι ἐπ' ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ χώρᾳ τεταγμένοι ἦσαν, ἐπιστεῖλαι Πειθαγόρᾳ τῷ ἀδελφῷ, μάντιν γὰρ εἶναι τὸν Πειθαγόραν τῆς ἀπὸ σπλάγχνων μαντείας,
2 μαντεύσασθαι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τῆς σωτηρίας. ἀντεπιστεῖλαι δὲ αὐτῷ Πειθαγόραν πυνθανόμενον τίνα μάλιστα φοβούμενος χρήσασθαι ἐθέλοι τῇ μαντείᾳ. τὸν δὲ γράψαι αὖθις ὅτι τόν τε βασιλέα αὐτὸν καὶ Ἡφαιστίωνα. θύεσθαι δὴ τὸν Πειθαγόραν πρῶτα μὲν ἐπὶ τῷ Ἡφαιστίωνι· ὡς δὲ ἐπὶ τοῦ ἥπατος τοῦ ἱερείου ὁ λοβὸς ἀφανὴς ἦν, οὕτω δὴ ἐγγράψαντα καὶ κατασημηνάμενον τὸ γραμμάτιον πέμψαι παρὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἐκβάτανα, δηλοῦντα μηδέν τι δεδιέναι Ἡφαιστίωνα· ἔσεσθαι γὰρ
3 αὐτοῖς ὀλίγου χρόνου ἐκποδών. καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν λέγει Ἀριστόβουλος κομίσασθαι Ἀπολλόδωρον μιᾷ πρόσθεν ἡμέρᾳ ἢ τελευτῆσαι Ἡφαιστίωνα. αὖθις δὲ θύεσθαι τὸν Πειθαγόραν ἐπὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ γενέσθαι καὶ ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ ἄλοβον τὸ ἧπαρ τοῦ ἱερείου. καὶ Πειθαγόραν τὰ αὐτὰ καὶ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου γράψαι Ἀπολλοδώρῳ.

er bei demselben eine östliche Richtung einschlagen wollte.

18. 1. *ἐπεὶ καί* bringt für die Behauptung, dass Alex. halb mit, halb wider seinen Willen der Gottheit ungehorsam gewesen, einen neuen Beweis. — *στρατηγόν*, s. 3, 16, 4. — *συνέμιξεν*, zu ihm gestossen war (Apollodorus). — *ἀπὸ σπλάγχνων*, aus der Eingeweidenschau (*ἱεροσκοπία, haruspicina*), zum Unterschied von andern Arten, so durch Beobachtung der Vögel, Stimmen u. s. w., die Zukunft zu erkunden.

2. *λοβός*, der Mangel eines Leberlappen (*exta sine capite*) galt für das unglücklichste Zeichen, s. z. § 4. — *δηλοῦντα*; *Πειθαγόραν*. — *ὀλίγου χρόνου*, binnen Kurzem.

3. *μᾶλλόν τι*, als wenn er es verheimlichte.

4. *ἄλοβον τὸ ἧπαρ*, wenn auch das ganze Innere des Opferthieres von normaler Beschaffenheit sein musste, so fand doch die Leber

Ἀπολλόδωρον δὲ οὐ κατασιωπῆσαι, ἀλλὰ φράσαι γὰρ πρὸς Ἀλέξανδρον τὰ ἐπεσταλμένα, ὡς εὔνοιαν μᾶλλόν τι ἐπιδειξόμενον τῷ βασιλεῖ, εἰ φυλάττεσθαι παραινέσειε μή τις αὐτῷ κίνδυνος ἐν τῷ τότε ξυμπέσοι. καὶ Ἀπολλόδω- 4
ρόν τε λέγει ὅτι Ἀλέξανδρος ἐπῄνεσε καὶ τὸν Πειθαγόραν, ἐπειδὴ παρῆλθεν εἰς Βαβυλῶνα, ἤρετο ὅτου γενομένου αὐτῷ σημείου ταῦτα ἐπέστειλε πρὸς τὸν ἀδελφόν· τὸν δὲ εἰπεῖν ὅτι ἄλοβόν οἱ τὸ ἧπαρ ἐγένετο τοῦ ἱερείου· ἐρομένου δὲ ὅ τι νοοῖ τὸ σημεῖον μέγα εἰπεῖν εἶναι χαλεπόν. Ἀλέξανδρον δὲ τοσούτου δεῆσαι χαλεπῆναι τῷ Πειθαγόρᾳ, ὡς καὶ δι᾽ ἐπιμελείας ἔχειν αὐτὸν πλείονος, ὅτι ἀδόλως τὴν ἀλήθειάν οἱ ἔφρασε. ταῦτα αὐτὸς Ἀριστό- 5
βουλος λέγει παρὰ Πειθαγόρου πυθέσθαι· καὶ Περδίκκᾳ δὲ μαντεύσασθαι αὐτὸν λέγει καὶ Ἀντιγόνῳ χρόνῳ ὕστερον· καὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἀμφοῖν γενομένου Περδίκκαν τε ἐπὶ Πτολεμαῖον στρατεύσαντα ἀποθανεῖν καὶ Ἀντίγονον ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευκον καὶ Λυσίμαχον τῇ ἐν Ἰψῷ γενομένῃ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὑπὲρ Καλάνου τοῦ σοφι- 6
στοῦ τοῦ Ἰνδοῦ τοιόσδε τις ἀναγέγραπται λόγος, ὁπότε ἐπὶ τὴν πυρὰν ᾔει ἀποθανούμενος, τότε τοὺς μὲν ἄλλους ἑταίρους ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Ἀλεξάνδρῳ δὲ οὐκ ἐθελῆσαι προσελθεῖν ἀσπασόμενον, ἀλλὰ φάναι γὰρ ὅτι ἐν Βαβυλῶνι αὐτῷ ἐντυχὼν ἀσπάσεται. καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἐν μὲν τῷ τότε ἀμεληθῆναι· ὕστερον δέ, ἐπειδὴ ἐτελεύτησεν ἐν Βαβυλῶνι Ἀλέξανδρος, ἐς μνήμην ἐλθεῖν τῶν ἀκουσάντων, ὅτι ἐπὶ τῇ τελευτῇ ἄρα τῇ Ἀλεξάνδρου ἐθειάσθη.

(die dah. vorzugsweise unter *σπλάγχνα, exta,* zu verstehen ist) ganz besondere Berücksichtigung. Philostratus vita Apollon. 8, 7, 5: *ἧπαρ, ἐν ᾧ φασι τὸν τῆς αὐτῶν μαντικῆς τρίποδα εἶναι οἱ ταῦτα δεινοί.* — *νοοῖ*, z. 2, 26, 4. — *μέγα*, adverbial, ziemlich ungewöhnlich. — *δι᾽ - ἔχειν*, grössere Aufmerksamkeit bezeigen (D.).

5. *ἀποθανεῖν*, im J. 321 auf seinem Zuge gegen Ptolemaeus durch eine Meuterei der Soldaten. — Bei Ipsus in Phrygien verlor Antig. 301 Reich und Leben durch Lysimachus und Seleucus.

6. *καὶ μὲν δή*, bestätigender Uebergang zu etwas neuem Verwandten. – Sonstige Vorzeichen erwähnen Plut. Al. 73, 75. Diod. 17, 114. — *ἄρα*, also, gleichsam die Enttäuschung von einer früheren Ansicht einführend: also auf d. Tod Alex., und nicht —.

19 Παρελθόντι δ' αὐτῷ ἐς Βαβυλῶνα πρεσβεῖαι παρὰ
τῶν Ἑλλήνων ἐνέτυχον, ὑπὲρ ὅτων μὲν ἕκαστοι πρεσβευ-
σόμενοι οὐκ ἀναγέγραπται· δοκεῖν δ' ἔμοιγε αἱ πολλαὶ
στεφανούντων τε αὐτὸν ἦσαν καὶ ἐπαινούντων ἐπὶ ταῖς
νίκαις ταῖς τε ἄλλαις καὶ μάλιστα ταῖς Ἰνδικαῖς, καὶ ὅτι
σῶος ἐξ Ἰνδῶν ἐπανήκει χαίρειν φασκόντων. καὶ τούτους
δεξιωσάμενός τε καὶ τὰ εἰκότα τιμήσας ἀποπέμψαι ὀπίσω
2 λέγεται. ὅσους δὲ ἀνδριάντας ἢ ὅσα ἀγάλματα ἢ εἰ δή
τι ἄλλο ἀνάθημα ἐκ τῆς Ἑλλάδος Ξέρξης ἀνεκόμισεν ἐς
Βαβυλῶνα ἢ ἐς Πασαργάδας ἢ ἐς Σοῦσα ἢ ὅπῃ ἄλλῃ τῆς
Ἀσίας, ταῦτα δοῦναι ἄγειν τοῖς πρέσβεσι· καὶ τὰς Ἁρ-
μοδίου καὶ Ἀριστογείτονος εἰκόνας τὰς χαλκᾶς οὕτω λέγε-
ται ἀπενεχθῆναι ὀπίσω ἐς Ἀθήνας καὶ τῆς Ἀρτέμιδος
τῆς Κελκαίας τὸ ἕδος.
3 Κατέλαβε δὲ ἐν Βαβυλῶνι, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος,
καὶ τὸ ναυτικόν, τὸ μὲν κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν
ἀναπεπλευκὸς ἀπὸ θαλάσσης τῆς Περσικῆς, ὅ τιπερ σὺν
Νεάρχῳ ἦν· τὸ δὲ ἐκ Φοινίκης ἀνακεκομισμένον, πεντή-
ρεις μὲν δύο τῶν ἐκ Φοινίκων, τετρήρεις δὲ τρεῖς, τριήρεις
δὲ δώδεκα, τριακοντόρους δὲ ἐς τριάκοντα· ταύτας ξυν-
τμηθείσας κομισθῆναι ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐκ Φοι-
νίκης ἐς Θάψακον πόλιν, ἐκεῖ δὲ ξυμπηχθείσας αὖθις
4 καταπλεῦσαι ἐς Βαβυλῶνα. λέγει δὲ ὅτι καὶ ἄλλος αὐτῷ
ἐναυπηγεῖτο στόλος τέμνοντι τὰς κυπαρίσσους τὰς ἐν τῇ
Βαβυλωνίᾳ· τούτων γὰρ μόνων τῶν δένδρων εὐπορίαν
εἶναι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσυρίων, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα ἐς

19. 1. *πρεσβευσόμενοι*, d. Futur. wie 15, 4. — *ἐπαινούντων*, z. 15, 4. — *τὰ εἰκότα τιμήσας*, nachdem er sie gebührend geehrt, wie *τὰ μέγιστα τιμᾶν*, nach Analogie von *τιμὴν τιμᾶν*.

2. *εἰ δή τι*, z. 2, 15, 3. — *ἄγειν*, mitnehmen. — *Ἁρμοδίου*, z. 3, 16, 7. — *Κελκαίας*, die Richtigkeit d. Form wird durch Inschriften bezeugt, die Bedeutung ist unbekannt.

3. *κατὰ τὸν Εὐφρ.*, auf d. Tigris durch die Canäle in den Euphrat (Schm.). — *ξυντμηθείσας*, πλοῖα διαλυτά τε καὶ γομφωτά erwähnt als in Phönicien und Cyprus gefertigt und nach Thapsacus geschafft Strabo 16, 1, p. 741.

4. *ὅσα ἐς*, z. 3, 29, 4. — *ὑπηρεσίας*, hier im engern Sinne die Ruderer, vgl. z. 1, 20, 1.

5. *θαλάσσιοι*, mit dem Seewesen sich beschäftigende (Kr.).

6. *τοὺς πολλούς*, z. 1, 3, 2. —

ναυπηγίαν ἀπόρως ἔχειν τὴν γῆν ταύτην· πληρώματα δὲ
ἐς τὰς ναῦς καὶ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας πορφυρέων τε πλῆ-
θος καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ἐργάται τῆς θαλάσσης ἀφῖχθαι
αὐτῷ ἐκ Φοινίκης τε καὶ τῆς ἄλλης παραλίας· λιμένα τε
ὅτι πρὸς Βαβυλῶνι ἐποίει ὀρυκτὸν ὅσον χιλίαις ναυσὶ
μακραῖς ὅρμον εἶναι καὶ νεωσοίκους ἐπὶ τοῦ λιμένος. καὶ 5
Μίκκαλος ὁ Κλαζομένιος μετὰ πεντακοσίων ταλάντων ἐπὶ
Φοινίκης τε καὶ Συρίας ἐστέλλετο, τοὺς μὲν μισθῷ πεί-
σων, τοὺς δὲ καὶ ὠνησόμενος ὅσοι θαλάσσιοι ἄνθρωποι.
τήν τε γὰρ παραλίαν τὴν πρὸς τῷ κόλπῳ τῷ Περσικῷ
κατοικίζειν ἐπενόει καὶ τὰς νήσους τὰς ταύτῃ. ἐδόκει γὰρ
αὐτῷ οὐ μεῖον ἂν Φοινίκης εὐδαίμων ἡ χώρα αὕτη γενέ-
σθαι. ἦν δὲ αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ ἡ παρασκευὴ ὡς ἐπὶ 6
Ἄραβας τοὺς πολλούς, πρόφασιν μέν, ὅτι μόνοι τῶν ταύτῃ
βαρβάρων οὔτε πρεσβείαν ἀπέστειλαν οὔτε τι ἄλλο ἐπιει-
κὲς ἢ ἐπὶ τιμῇ ἐπέπρακτο Ἄραψιν ἐς αὐτόν· τὸ δὲ ἀλη-
θές, ὥς γέ μοι δοκεῖ, ἄπληστος ἦν τοῦ κτᾶσθαί τι ἀεὶ
Ἀλέξανδρος.

Λόγος δὲ κατέχει ὅτι ἤκουεν Ἄραβας δύο μόνον 20
τιμᾶν θεούς, τὸν Οὐρανόν τε καὶ τὸν Διόνυσον, τὸν μὲν
Οὐρανὸν αὐτόν τε ὁρώμενον καὶ τὰ ἄστρα ἐν οἷ ἔχοντα
τά τε ἄλλα καὶ τὸν ἥλιον, ἀφ᾽ ὅτου ἡ μεγίστη καὶ φα-
νοτάτη ὠφέλεια ἐς πάντα ἥκει τὰ ἀνθρώπεια· Διόνυσον
δὲ κατὰ δόξαν τῆς ἐς Ἰνδοὺς στρατείας. οὔκουν ἀπαξιοῦν
καὶ αὐτὸν τρίτον ἂν νομισθῆναι πρὸς Ἀράβων θεόν, οὐ
φαυλότερα ἔργα Διονύσου ἀποδειξάμενον, εἴπερ οὖν καὶ
Ἀράβων κρατήσας, ἐπιτρέψειεν αὐτοῖς, καθάπερ Ἰνδοῖς,

πρόφασιν, z. 1, 25, 3. — οὔτε τι ἄλλο ἐπιεικές, noch irgend eine Art von Unterwürfigkeit (D.); eigentlich: Geziemendes, vom Standpunkt Alexanders aus. — ὥς γέ μοι δοκεῖ, so urtheilte auch Aristobulus bei Strabo 16, 1, p. 741 (τὸ ἀληθὲς ὀρεγόμενον πάντων εἶναι κύριον), Kr.; tiefer liegende politische Gründe, zur Förderung und Sicherung des Verkehrs, glaubt Droysen Alex. S. 572 annehmen zu müssen.

20. 1. Als die beiden einzigen Gottheiten der Araber nennt Herodot 3, 8 den Orotal, den er für den Dionysus, und die Alilat, die er für die Aphrodite erklärt; Strabo 16, 1, p. 741 nennt sie Zeus und Dionysus (τοὺς τὰ κυριώτατα πρὸς τὸ ζῆν παρέχοντας). — ὁρώμενον

2 πολιτεύειν κατὰ τὰ σφῶν νόμιμα. τῆς τε χώρας ἡ εὐδαιμονία ὑπεκίνει αὐτόν, ὅτι ἤκουεν ἐκ μὲν τῶν λιμνῶν τὴν κασίαν γίγνεσθαι αὐτοῖς, ἀπὸ δὲ τῶν δένδρων τὴν σμύρναν τε καὶ τὸν λιβανωτόν, ἐκ δε τῶν θαμνίσκων τὸ κινάμωμον τέμνεσθαι, οἱ λειμῶνες δὲ ὅτι νάρδον αὐτόματοι ἐκφέρουσι· τό τε μέγεθος τῆς χώρας, ὅτι οὐκ ἐλάττων ἡ παράλιος τῆς Ἀραβίας ἤπερ ἡ τῆς Ἰνδικῆς αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, καὶ νῆσοι αὐτῇ προσκεῖσθαι πολλαί, καὶ λιμένες πανταχοῦ τῆς χώρας ἐνεῖναι, οἷοι παρασχεῖν μὲν ὅρμους τῷ ναυτικῷ, παρασχεῖν δὲ καὶ πόλεις ἐνοικισθῆναι καὶ ταύτας γενέσθαι εὐδαίμονας.

3 Δύο δὲ νῆσοι κατὰ τὸ στόμα τοῦ Εὐφράτου πελάγιαι ἐξηγγέλλοντο αὐτῷ, ἡ μὲν πρώτη οὐ πρόσω τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐφράτου, εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τε καὶ τοῦ στόματος τοῦ ποταμοῦ, μικροτέρα αὕτη καὶ δασεῖα ὕλῃ παντοίᾳ· εἶναι δὲ ἐν αὐτῇ καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος, καὶ τοὺς οἰκήτορας αὐτοὺς ἀμφὶ τὸ
4 ἱερὸν τὰ τῆς διαίτης ποιεῖσθαι· νέμεσθαί τε αὐτὴν αἰξί τε ἀγρίαις καὶ ἐλάφοις, καὶ ταύτας ἀνεῖσθαι ἀφέτους τῇ Ἀρτέμιδι, οὐδὲ εἶναι θέμις θήραν ποιεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν ὅτι μὴ θῦσαί τινα τῇ θεῷ ἐθέλοντα· ἐπὶ τῷδε θηρᾶν μόνον· ἐπὶ τῷδε γὰρ οὐκ εἶναι ἀθέμιτον. καὶ ταύτην τὴν

— ἔχοντα enthalten den Grund der göttlichen Verehrung.

2. τὴν κασίαν, im Widerspruch hiermit behauptet Plinius hist. nat. 12, 19, weder diese bisweilen die Stelle d. Zimmts vertretende Staude, noch der Zimmt selbst (κινάμωμον) wachse in Arabien (D.). — ,,Die Alten tâuschten sich nicht wenig hinsichtlich der Ergiebigkeit des südlichern Arabiens und nahmen, von den Arabern selbst getäuscht, welche die eigentlichen Quellen ihrer Handelsartikel schlau zu verheimlichen wussten, eine Menge von Dingen für Erzeugnisse des Landes, die blos durch den Handel aus Indien, Aethiopien und andern Ländern daselbst eingeführt wurden." Forbiger Geogr. 2, 730. — οἷοι, von der Art, dass — = geeignet, vgl. 4, 3, 2. 6, 22, 5. — γενέσθαι, abhängig von παρασχεῖν.

3. ἡ μὲν πρώτη, mit Sicherheit nach dieser Angabe nicht bestimmbar; dass sie mit Τύλος die heutigen Bahrein-Inseln bilde, scheint mit Recht in Abrede gestellt zu werden. — αὐτούς, das Pron. beruht auf dem Gegensatz zur Göttin, die im Tempel weilend gedacht ward.

4. ἀνεῖσθαι ἀφέτους, beide Ausdrücke sind stehend von geheiligten Plätzen und Thieren. — θέμις ist in dieser Formel indeklinabel, vgl.

νῆσον λέγει Ἀριστόβουλος ὅτι Ἴκαρον ἐκέλευσε καλεῖσθαι
Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῆς νήσου τῆς Ἰκάρου τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ
πόντῳ, ἐς ἥντινα Ἴκαρον τὸν Δαιδάλου τακέντος τοῦ κηροῦ 5
ὅτῳ προσήρτητο τὰ πτερὰ πεσεῖν λόγος κατέχει, ὅτι οὐ
κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς πρὸς τῇ γῇ ἐφέρετο, ἀλλὰ
μετέωρος γὰρ ὑπὸ ἀνοίας πετόμενος παρέσχε τῷ ἡλίῳ
θάλψαι τε καὶ ἀνεῖναι τὸν κηρόν, καὶ ἀπὸ ἑαυτοῦ τὸν
Ἴκαρον τῇ τε νήσῳ καὶ τῷ πελάγει τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκα-
ταλιπεῖν τὴν μὲν Ἴκαρον καλεῖσθαι, τὸ δὲ Ἰκάριον. ἡ δὲ 6
ἑτέρα νῆσος ἀπέχειν μὲν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Εὐφράτου
ἐλέγετο ὅσον πλοῦν ἡμέρας καὶ νυκτὸς κατ᾽ οὖρον θεούσῃ
νηΐ· Τύλος δὲ αὐτῇ εἶναι ὄνομα· μεγάλη δὲ εἶναι καὶ
οὔτε τραχεῖα ἡ πολλὴ οὔτε ὑλώδης, ἀλλ᾽ οἷα καρπούς τε
ἡμέρους ἐκφέρειν καὶ πάντα ὡραῖα.

Ταυτὶ ἀπηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ τὰ μὲν πρὸς Ἀρχίου, 7
ὃς ξὺν τριακοντόρῳ ἐκπεμφθεὶς ἐπὶ κατασκοπῇ τοῦ πα-
ράπλου τοῦ ὡς ἐπὶ τοὺς Ἄραβας μέχρι μὲν τῆς νήσου
τῆς Τύλου ἦλθεν, τὸ πρόσω δὲ οὐκέτι περαιωθῆναι ἐτόλ-
μησεν· Ἀνδροσθένης δὲ ξὺν ἄλλῃ τριακοντόρῳ σταλεὶς
καὶ τῆς χεῤῥονήσου τι τῶν Ἀράβων παρέπλευσε· μακρο-
τάτω δὲ τῶν ἐκπεμφθέντων προὐχώρησεν Ἱέρων ὁ Σολεὺς
ὁ κυβερνήτης, λαβὼν καὶ οὗτος παρ᾽ Ἀλεξάνδρου τριακόν-

23, 6. — ὅτι μή, z. 1, 1, 4. — ἐπὶ τῷδε, zu diesem Zwecke

5. Ἴκαρον, die seltsame Uebertragung des Namens beruht vielleicht auf der Aehnlichkeit dieser Insel mit der griech. als Weideinsel. Denn den Namen derselben leiteten einige Etymologen nicht vom mythischen Icarus, sondern von κάρα ab, Hesychius: κάρα· αἴξ ἥμερος —, Ἴωνες τὰ πρόβατα, und die Insel selbst ward nach Strabo 10, 488 (747) nur als Weideplatz von den Samiern benutzt: ἡ μὲν οὖν Ἰκαρία ἔρημός ἐστι, νομὰς δ᾽ ἔχει καὶ χρῶνται αὐταῖς Σάμιοι. — Δαιδάλου, auf der Flucht aus Creta vor Minos. — τῷ πελάγει, dem südöstlichen Theile des ägäischen Meeres. — καλεῖσθαι, so dass genannt wurde.

6. Τύλος, bei Andern Τύρος: auch die Angaben über die Lage weichen von einander ab. — οἷα, z. § 2.

7. ταυτί, die einzige Stelle, an welcher die auch für den Sinn wenig geeignete Form bei Arr. vorkommt; richtiger wohl ταῦτ᾽. — τὰ μέν, der freier gebildete Gegensatz beginnt mit Ἀνδροσθένης δέ und begreift auch die Erkundigungen des Hieron. — Eine Handschrift κατασκοπήν, vgl. § 9 u. 10. — τὸ πρόσω, z. 5, 2, 1. — Androsthenes beschrieb seine Fahrt in

8 τορον. ἦν μὲν γὰρ αὐτῷ προστεταγμένον περιπλεῦσαι τὴν χεῤῥόνησον τὴν Ἀράβων πᾶσαν ἔστε ἐπὶ τὸν κόλπον τὸν πρὸς Αἰγύπτῳ τὸν Ἀράβιον τὸν καθ᾽ Ἡρώων πόλιν· οὐ μὴν ἐτόλμησέ γε τὸ πρόσω ἐλθεῖν, καίτοι ἐπὶ πολὺ παραπλεύσας τὴν Ἀράβων γῆν· ἀλλ᾽ ἀναστρέψας γὰρ παρ᾽ Ἀλέξανδρον ἐξήγγειλε τὸ μέγεθός τε τῆς χεῤῥονήσου θαυμαστόν τι εἶναι καὶ ὅσον οὐ πολὺ ἀποδέον τῆς Ἰνδῶν γῆς, ἄκραν τε ἀνέχειν ἐπὶ πολὺ τῆς μεγάλης θαλάσσης·
9 ἣν δὴ καὶ τοὺς ξὺν Νεάρχῳ ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς πλέοντας, πρὶν ἐπικάμψαι ἐς τὸν κόλπον τὸν Περσικόν, οὐ πόῤῥω ἀνατείνουσαν ἰδεῖν τε καὶ παρ᾽ ὀλίγον ἐλθεῖν διαβαλεῖν ἐς αὐτήν, καὶ Ὀνησικρίτῳ τῷ κυβερνήτῃ ταύτῃ δοκοῦν· ἀλλὰ Νέαρχος λέγει ὅτι αὐτὸς διεκώλυσεν, ὡς ἐκπεριπλεύσας τὸν κόλπον τὸν Περσικὸν ἔχοι ἀπαγγεῖλαι Ἀλε-
10 ξάνδρῳ ἐφ᾽ οἷς τισι πρὸς αὐτοῦ ἐστάλη· οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ πλεῦσαι τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐστάλθαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ καταμαθεῖν τὴν χώραν τὴν προσεχῆ τῇ θαλάσσῃ καὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν ἀνθρώπους, ὅρμους τε ἐν αὐτῇ καὶ ὕδατα καὶ τὰ νόμαια τῶν ἀνδρῶν καὶ εἴ τις ἀγαθὴ καρποὺς ἐκφέρειν ἢ εἴ τις κακή· καὶ οὖν καὶ τοῦτο αἴτιον γενέσθαι ἀποσωθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τὸν στρατόν· οὐ γὰρ ἂν σωθῆναι πλεύσαντας ὑπὲρ τῆς Ἀραβίας τὰ ἔρημα, ἐφ᾽ ὅτῳ καὶ ὁ Ἱέρων ἐπιστρέψαι ὀπίσω λέγεται.

21 Ἐν ᾧ δὲ αὐτῷ ἐναυπηγοῦντο μὲν αἱ τριήρεις, ὁ λιμὴν δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ὠρύσσετο, ἐκπλεῖ ἐκ Βαβυλῶνος κατὰ τὸν Εὐφράτην ὡς ἐπὶ τὸν Παλλακόπαν καλούμενον ποταμόν. ἀπέχει δὲ οὗτος τῆς Βαβυλῶνος σταδίους ὅσον

einem eigenen Werke: *Παράπλους τῆς Ἰνδικῆς*, Athenaeus 3, p. 93b.

8. *ἄκραν*, nach Arr. Indic. 32, 7 *Μάκετα* genannt, jetzt Ras Mussendom, an der schmalsten Stelle des persischen Meerbusens. — *ἐπὶ πολὺ τῆς* —, weit hinein in —.

9. *διεκώλυσεν*, Indic. a. a. O.: *Νέαρχος δὲ ἀποκρίνεται, νήπιον εἶναι Ὀνησίκριτον, εἰ ἀγνοεῖ ἐπ᾽ ὅτῳ ἐστάλη πρὸς Ἀλεξάνδρου ὁ στόλος.*

10. *οὐ γὰρ ἂν* —, so dachte auch Arrian selbst, Indic.: *μοὶ δοκέει περιφανέως σῶσαι τὴν στρατιὴν τῇδε τῇ βουλῇ Νέαρχος· τὴν γὰρ δὴ ἄκρην ἐκείνην καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ χώρην ἐρήμην τε εἶναι λόγος κατέχει καὶ ὕδατος ἀπορίῃ ἔχεσθαι.*

ὀκτακοσίους, καὶ ἔστι διῶρυξ αὕτη ὁ Παλλακόπας ἐκ τοῦ
Εὐφράτου, οὐχὶ δὲ ἐκ πηγῶν τις ἀνίσχων ποταμός. ὁ γὰρ 2
Εὐφράτης ποταμὸς ῥέων ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν χειμῶνος
μὲν ὥρᾳ προχωρεῖ κατὰ τὰς ὄχθας, οἷα δὴ οὐ πολλοῦ
ὄντος αὐτῷ τοῦ ὕδατος· ἦρος δὲ ὑποφαίνοντος καὶ πολὺ
δὴ μάλιστα ὑπὸ τροπὰς ἅστινας τοῦ θέρους ὁ ἥλιος ἐπι-
στρέφει μέγας τε ἐπέρχεται καὶ ὑπερβάλλει ὑπὲρ τὰς
ὄχθας ἐς τὴν γῆν τὴν Ἀσσυρίαν. τηνικαῦτα γὰρ αἱ χιόνες 3
αἱ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἀρμενίοις κατατηκόμεναι αὔξουσιν
αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα, ὅτι δὲ ἐπιπολῆς ἐστὶν αὐτῷ καὶ
ὑψηλὸς ὁ ῥοῦς ὑπερβάλλει ἐς τὴν χώραν, εἰ μή τις ἀνα-
στομώσας αὐτὸν κατὰ τὸν Παλλακόπαν ἐς τὰ ἕλη τε ἐκ-
τρέψειε καὶ τὰς λίμνας, αἳ δὴ ἀρχόμεναι ἀπὸ ταύτης τῆς
διώρυχος ἔστε ἐπὶ τὴν ξυνεχῆ τῇ Ἀράβων γῇ ** καὶ ἔνθεν
μὲν ἐς τέναγος ἐπὶ πολύ, ἐκ δὲ τοῦ ἐς θάλασσαν κατὰ
πολλά τε καὶ ἀφανῆ στόματα ἐκδίδωσι. τετηκυίας δὲ τῆς 4
χιόνος ἀμφὶ Πλειάδων μάλιστα δύσιν ὀλίγος τε ὁ Εὐφρά-
της ῥέει καὶ οὐδὲν μεῖον τὸ πολὺ αὐτοῦ κατὰ τὸν Παλ-
λακόπαν ἐκδιδοῖ ἐς τὰς λίμνας. εἰ δή τις μὴ ἀποφράξειε
τὸν Παλλακόπαν αὖθις, ὡς κατὰ τὰς ὄχθας ἐκτραπὲν
φέρεσθαι τὸ ὕδωρ κατὰ τὸν πόρον, ἐκένωσεν ἂν τὸν Εὐ-
φράτην ἐς αὐτόν, ὡς μηδ' ἐπάρδεσθαι ἀπ' αὐτοῦ τὴν
Ἀσσυρίαν γῆν. ἀλλ' ἀπεφράσσοντο γὰρ αἱ ἐς τὸν Παλ- 5
λακόπαν τοῦ Εὐφράτου ἐκβολαὶ πρὸς τοῦ σατράπου τῆς
Βαβυλωνίας πολλῷ πόνῳ, καίπερ οὐ χαλεπῶς ἀναστο-
μούμεναι, ὅτι ἰλυώδης τε ἡ ταύτη γῆ καὶ πηλὸς ἡ πολλὴ
αὐτῆς, οἵα δεχομένη τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ μὴ εὐμαρῆ

21. 1. *αὕτη* (Conject. statt *αὐτῇ*) ist Subj., und es ist diess, der Pallacopas, ein Kanal; dieser soll jetzt fast ganz versandet sein.

2. *τροπάς*, z. 5, 9, 4.

3. *ἐπιπολῆς* = *ἰσοχειλής*, 7, 7, 5. — Hinter *γῇ* scheint ein Verbum (sich erstrecken, reichen) ausgefallen. — *ἐς τέναγος ἐπὶ πολύ*, eine lange Strecke in einen moorigen Grund (D.).

4. *Πλειάδων*, z. 6, 21, 2. — *οὐδὲν μεῖον*, als bei hohem Wasserstand. — *κατὰ τὰς ὄχθας ἐκτραπέν*, gegen das Ufer vom Ausfluss in den Kanal zurückgedrängt. — *ἐκένωσεν ἄν*, unzweifelhafte Folge einer nur als möglich gedachten (*ἀποφράξειε*) Annahme.

5. *ἀπεφράσσοντο*, pflegten verstopft zu werden. — *δεχομένη*, einschluckend (D.). — *οἵα*, z. 20, 2.

τὴν ἀποστροφὴν αὐτοῦ παρέχειν· ἀλλὰ καὶ ἐς τρίτον μῆνα Ἀσσυρίων ἄνδρες ὑπὲρ τοὺς μυρίους ἐν τῷδε τῷ πόνῳ ξυνείχοντο.

6 Ταῦτα ἀπαγγελθέντα ἐπήγαγεν Ἀλέξανδρον ὠφελῆσαί τι τὴν χώραν τὴν Ἀσσυρίαν. ἔνθεν μὲν δὴ ἐς τὸν Παλλακόπαν ἐτρέπετο τοῦ Εὐφράτου ὁ ῥοῦς, ταύτῃ δὲ ἔγνω βεβαίως ἀποκλεῖσαι τὴν ἐκβολήν· προελθόντι δὲ ὅσον σταδίους τριάκοντα ὑπόπετρος ἡ γῆ ἐφαίνετο, οἵα διακοπεῖσα, εἰ ξυναφὴς γένοιτο τῇ πάλαι διώρυχι τῇ κατὰ τὸν Παλλακόπαν, οὔτ' ἂν διαχεῖσθαι παρέχειν τὸ ὕδωρ ὑπὸ στεῤῥότητος τῆς γῆς, τήν τε ἀποστροφὴν αὐτοῦ τῇ τεταγ-
7 μένῃ ὥρᾳ μὴ χαλεπῶς γίγνεσθαι. τούτων ἕνεκα ἐπί τε τὸν Παλλακόπαν ἔπλευσε καὶ κατ' αὐτὸν καταπλεῖ ἐς τὰς λίμνας ὡς ἐπὶ τὴν Ἀράβων γῆν. ἔνθα χῶρόν τινα ἐν καλῷ ἰδὼν πόλιν ἐξῳκοδόμησέ τε καὶ ἐτείχισε, καὶ ἐν ταύτῃ κατῴκισε τῶν Ἑλλήνων τινὰς τῶν μισθοφόρων, ὅσοι τε ἑκόντες καὶ ὅσοι ὑπὸ γήρως ἢ κατὰ πήρωσιν ἀπόλεμοι ἦσαν.

22 Αὐτὸς δὲ ὡς ἐξελέγξας δὴ τῶν Χαλδαίων τὴν μαντείαν, ὅτι οὐδὲν πεπόνθοι ἐν Βαβυλῶνι ἄχαρι, καθάπερ ἐκεῖνοι ἐμαντεύσαντο, ἀλλ' ἔφθη γὰρ ἐλάσας ἔξω Βαβυλῶνος πρίν τι παθεῖν, ἀνέπλει αὖθις κατὰ τὰ ἕλη θαῤῥῶν, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὴν Βαβυλῶνα· ἵνα δὴ καὶ ἐπλανήθη αὐτῷ μέρος τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὰ στενὰ ἀπορίᾳ ἡγεμόνος, πρίν γε δὴ αὐτὸς πέμψας τὸν ἡγησόμενον ἐπαν-

6. ἔνθεν —, Sinn: die gewöhnl. Mündung des Euphr. in den Pall. beschloss er fest und für immer (nicht blos für die Zeit des niedern Wasserstandes) zu verschliessen, dagegen 30 Stadien unterwärts, wo der Boden fester und steiniger war (so dass eine zeitweilige Verdämmung leichter bewerkstelligt werden konnte), einen Kanal zu graben und diesen in das alte Bett des Pall. hineinzuleiten. Hieraus sieht man, dass δὲ ἔγνω richtig, nicht in μὲν ἀπέγνω mit Kr. zu ändern ist. — ξυναφής, ἡ διακοπή, ἡ διακοπεῖσα διῶρυξ. — διαχεῖσθαι, durchsickern. — ἂν gehört zu παρέχειν, von diesem ist γίγνεσθαι abhängig.

22. 1. ἐξελέγξας, zu Schanden gemacht (D.). — ὡς δή, von subjectiver Täuschung. — ἀλλ' — παθεῖν, erklärender Zusatz d. Schriftstellers. — τὰ στενά, das enge Fahrwasser in den sumpfigen Gewässern.

ἤγαγεν αὐτοὺς ἐς τὸν πόρον. λόγος δὲ λέγεται τοιόσδε. 2
τῶν βασιλέων τῶν Ἀσσυρίων τοὺς τάφους ἐν ταῖς λίμναις τε εἶναι τοὺς πολλοὺς καὶ ἐν τοῖς ἕλεσι δεδομημένους. ὡς δὲ ἔπλει Ἀλέξανδρος κατὰ τὰ ἕλη, κυβερνᾶν γὰρ αὐτὸν λόγος τὴν τριήρη, πνεύματος μεγάλου ἐμπεσόντος αὐτῷ ἐς τὴν καυσίαν καὶ τὸ διάδημα αὐτῇ συνεχόμενον, τὴν μέν, οἷα δὴ βαρυτέραν, πεσεῖν ἐς τὸ ὕδωρ, τὸ διάδημα δὲ ἀπενεχθὲν πρὸς τῆς πνοῆς σχεθῆναι ἐν καλάμῳ· τὸν κάλαμον δὲ τῶν ἐπιπεφυκότων εἶναι τάφῳ τινὶ τῶν πάλαι βασιλέων. τοῦτό τε οὖν αὐτὸ πρὸ τῶν μελλόντων 3
σημῆναι καὶ ὅτι τῶν τις ναυτῶν ἐκνηξάμενος ὡς ἐπὶ τὸ διάδημα ἀφελὼν τοῦ καλάμου αὐτὸ μετὰ χεῖρας μὲν οὐκ ἤνεγκεν, ὅτι νηχομένου ἂν αὐτοῦ ἐβρέχετο, περιθεὶς δὲ τῇ κεφαλῇ τῇ αὐτοῦ οὕτω διήνεγκε. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν 4
ἀναγραψάντων τὰ Ἀλεξάνδρου λέγουσιν ὅτι τάλαντον μὲν ἐδωρήσατο αὐτῷ Ἀλέξανδρος τῆς προθυμίας εἵνεκα, ἀποτεμεῖν δὲ ἐκέλευσε τὴν κεφαλήν, τῶν μάντεων ταύτῃ ἐξηγησαμένων, μὴ περιιδεῖν σώαν ἐκείνην τὴν κεφαλὴν ἥτις τὸ διάδημα ἐφόρησε τὸ βασίλειον· Ἀριστόβουλος δὲ τάλαντον μὲν ὅτι ἔλαβεν λέγει αὐτόν, ἀλλὰ πληγὰς λαβεῖν τῆς περιθέσεως ἕνεκα τοῦ διαδήματος. Ἀριστόβουλος μὲν 5
δὴ τῶν τινὰ Φοινίκων τῶν ναυτῶν λέγει ὅτι τὸ διάδημα τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐκόμισεν· εἰσὶ δὲ οἳ Σέλευκον λέγουσι. καὶ τοῦτο τῷ τε Ἀλεξάνδρῳ σημῆναι τὴν τελευτὴν καὶ τῷ Σελεύκῳ τὴν βασιλείαν τὴν μεγάλην. Σέλευκον γὰρ μέγι-

2. *δεδομημένους*, die Sache bestätigt Strabo 16, 1, p. 741 (Kr.): die bessere Form ist *δεδμημένους*. — *κυβερνᾶν γάρ*, der Grund, wie das folgende Ereigniss habe stattfinden können, ist, wie gewöhnlich, vorgestellt. — *καυσία*, macedonische Kopfbedeckung, ein Hut mit oben plattem Kopf und breiter Krämpe; die Könige trugen um denselben eine weisse Binde (*διάδημα*).
3. *σημῆναι*, intransitiv = *σημεῖον εἶναι*, wie 24, 1, bei Attikern selten. — *τίς*, z. 2, 26, 4.
4. *τάλαντον*, die Wortstellung hebt die Uebereinstimmung des Aristob. nur in dem einen Theil der Ueberlieferung, die Abweichung im andern hervor. Ansprechend ist Krügers Vermuthung einer durch ein Homoeoteleuton entstandenen Lücke statt des ursprünglichen: *ὅτι ἔλαβεν λέγει, ἀποτμηθῆναι δὲ τὴν κεφαλὴν οὐ λέγει, ἀλλὰ* —.
5. *τῷ τε Ἀλεξ.*, z. 1, 7, 7. —

στον τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον διαδεξαμένων τὴν ἀρχὴν βασιλέα γενέσθαι τήν τε γνώμην βασιλικώτατον καὶ πλείστης γῆς ἐπάρξαι μετά γε αὐτὸν Ἀλέξανδρον οὔ μοι δοκεῖ ἰέναι ἐς ἀμφίλογον.

23 Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Βαβυλῶνα καταλαμβάνει Πευκέσταν ἥκοντα ἐκ Περσῶν, ἄγοντα στρατιὰν Περσῶν ἐς δισμυρίους· ἦγε δὲ καὶ Κοσσαίων καὶ Ταπούρων οὐκ ὀλίγους, ὅτι καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη τῶν προσχώρων τῇ Περσίδι μαχιμώτατα εἶναι ἐξηγγέλλετο. ἧκε δὲ αὐτῷ καὶ Φιλόξενος στρατιὰν ἄγων ἀπὸ Καρίας καὶ Μένανδρος ἐκ Λυδίας ἄλλους καὶ Μενίδας τοὺς ἱππέας ἄγων τοὺς αὐτῷ
2 ξυνταχθέντας. καὶ πρεσβεῖαι δὲ ἐν τούτῳ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἧκον, καὶ τούτων οἱ πρέσβεις αὐτοί τε ἐστεφανωμένοι Ἀλεξάνδρῳ προσῆλθον καὶ ἐστεφάνουν αὐτὸν στεφάνοις χρυσοῖς, ὡς θεωροὶ δῆθεν ἐς τιμὴν θεοῦ ἀφιγμένοι. τῷ δὲ οὐ πόῤῥω ἡ τελευτὴ ἦν.
3 Ἔνθα δὴ τούς τε Πέρσας ἐπαινέσας τῆς προθυμίας, ὅτι πάντα Πευκέστᾳ ἐπείθοντο, καὶ αὐτὸν Πευκέσταν τῆς ἐν κόσμῳ αὐτῶν ἐξηγήσεως, κατέλεγεν αὐτοὺς ἐς τὰς Μα-

πλείστης γῆς, „Sel. wurde seit 311 nach der Schlacht bei Gaza Herr aller Länder zwischen dem Euphrat, Indus und Oxus, und nach der Schlacht bei Corupedium (282 vor Chr.), wenngleich nur noch auf kurze Zeit, sogar von Macedonien, Thracien und Klein-Asien, allein 281 von Ptolemaeus Ceraunus ermordet.“ D.

23. 1. *καὶ ταῦτα — μαχιμώτατα*, auch diese Völkerschaften (wie die Perser) sehr streitbar und von den angrenzenden die streitbarsten. — *Μένανδρος*, s. 3, 6, 8. — *Μενίδας* war nach Macedonien gesandt, um Ergänzungsmannschaft zu holen, s. 4, 18, 3. — *τοὺς αὐτῷ ξυνταχθέντας*, *ipsi adiunctos, additos* (Raph.), mit der ihm untergebenen Reiterei (D.), wohl richtiger Ellendt: *qui ab eo erant collecti.*

2. *τῷ δὲ* — „bedeutungsvolle Kürze: Al., in demselben Augenblicke, wo er göttlich verehrt wird, am Rande des Grabes stehend, ein sterblicher Mensch.“ D.

3. *τῆς ἐν κόσμῳ ἐξ.*, wegen seiner besonnenen Amtsführung (D.). — *δεκάδος*, ohne Rücksicht auf die wörtliche Bedeutung von 16 M. Die Neuerung bestand darin, dass die Phalanx statt der früheren Bildung aus 16 Gliedern macedonischer Hopliten, jetzt nur in den drei ersten und im letzten macedonische Hopliten, in den mittlern 12 leicht bewaffnete Perser hatte. In dieser Neuerung erkennt Droysen S. 577 eine Verbindung der Vorzüge der Legion mit denen der früheren Phalanx, Festigkeit, Massenwirkung, Beweglichkeit und vor Allem für die leichten Truppen Sicherung und

κεδονικὰς τάξεις, δεκαδάρχην μὲν τῆς δεκάδος ἡγεῖσθαι
Μακεδόνα καὶ ἐπὶ τούτῳ διμοιρίτην Μακεδόνα καὶ δεκα-
στάτηρον, οὕτως ὀνομαζόμενον ἀπὸ τῆς μισθοφορᾶς, ἥν-
τινα μείονα μὲν τοῦ διμοιρίτου, πλείονα δὲ τῶν οὐκ ἐν
τιμῇ στρατευομένων ἔφερεν· ἐπὶ τούτοις δὲ δώδεκα Πέρ- 4
σας καὶ τελευταῖον τῆς δεκάδος Μακεδόνα, δεκαστάτηρον
καὶ τοῦτον, ὥστε ἐν τῇ δεκάδι τέσσαρας μὲν εἶναι Μακε-
δόνας, τοὺς μὲν τρεῖς τῇ μισθοφορᾷ προὔχοντας, τὸν δὲ
τῇ ἀρχῇ τῆς δεκάδος, δώδεκα δὲ Πέρσας, τοὺς μὲν Μα-
κεδόνας τὴν πάτριον ὅπλισιν ὡπλισμένους, τοὺς δὲ Πέρ-
σας τοὺς μὲν τοξότας, τοὺς δὲ καὶ μεσάγκυλα ἔχοντας.

Ἐν τούτῳ δὲ πολλάκις μὲν τοῦ ναυτικοῦ ἀπεπειρᾶτο, 5
πολλαὶ δὲ ἔριδες αὐτῷ τῶν τριηρῶν καὶ ὅσαι τετρήρεις
κατὰ τὸν ποταμὸν ἐγίγνοντο, καὶ ἀγῶνες τῶν τε ἐρετῶν
καὶ τῶν κυβερνητῶν καὶ στέφανοι τῶν νικώντων.

Ἧκον δὲ καὶ παρὰ Ἄμμωνος οἱ θεωροὶ οὕστινας 6
ἐστάλκει ἐρησομένους ὅπως θέμις αὐτῷ τιμᾶν Ἡφαι-
στίωνα· οἱ δὲ ὡς ἥρωϊ ἔφησαν ὅτι θύειν θέμις ὁ Ἄμμων
λέγει. ὁ δὲ ἔχαιρέ τε τῇ μαντείᾳ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ὡς

schnelle Verwendbarkeit. — *ἐπὶ τούτῳ*, nach diesem im Rang und in der Stellung. — *διμοιρίτην*, z. 6, 9, 3. — *δεκαστάτηρον*, da die macedonischen Goldstücke nach d. Fuss der Dareiken gemünzt waren, der Dareikus aber mit dem Agio etwa 5 Thaler betrug (z. 4, 18, 7), muss der monatliche Sold der Soldaten sehr hoch erscheinen. Anderthalb Dareiken versprach der jüngere Cyrus seinen Soldaten, Xen. Anab. 1, 3, 21. — *οὐκ ἐν τιμῇ*, die gemeinen Soldaten (D.).

4. *τελευταῖον — Μακεδόνα*, denn wie der Vorderste der Tüchtigste sein musste (Tact. 5), so erforderte die Stellung des Schliessenden Einsicht und Erfahrung, Tact. 12, 11: *τοὺς οὐραγοὺς οὐ κατ' ἀλκὴν ὡς κατὰ σύνεσιν καὶ ἐμπειρίαν τῶν πολεμικῶν ἐπιλέκτους χρὴ εἶναι, ὡς ἐπιμελεῖσθαι τοῦ στοιχεῖν τὰ ζυγὰ καὶ τοῖς ἐθελοκακοῦσι μὴ ἐφιέναι ἀποδιδράσκειν ἔξω τῆς τάξεως· ὅπου τε συνασπισμοῦ δεήσειεν, οὗτός ἐστιν ὁ μάλιστα ἐς πυκνότητα τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ τεταγμένους ξυνάγων, ὃς τὴν πᾶσαν ἰσχὺν τῷ συντάγματι τούτῳ παρέχεται.* — *τοὺς τρεῖς*, die drei erwähnten. — *μεσαγκυλα*, z. 6, 5.

5. *ἀπεπειρᾶτο*, stellte Proben an.

6. *ὡς ἥρωϊ*, vgl. 14, 7, etwas anders Diod. 17, 115: *ἧκεν εἷς τῶν φίλων Φίλιππος χρησμὸν φέρων παρ' Ἄμμωνος θύειν Ἡφαιστίωνι θεῷ παρέδρῳ, διόπερ — πρῶτος τὴν θυσίαν ἐπετέλεσε — μύρια τὸν ἀριθμὸν θύσας ἱερεία παντοδαπά.* Nach Lucian de calumn. 17 ward ihm geopfert als *θεός ἀλεξίκακος*. — *θύειν*, z. 20, 4. — *Ἄμμων*, der Gott durch sein Organ, die Prie-

ἥρωα ἐγέραιρε. καὶ Κλεομένει, ἀνδρὶ κακῷ καὶ πολλὰ ἀδικήματα ἀδικήσαντι ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπιστέλλει ἐπιστολήν· καὶ ταύτην τῆς μὲν ἐς Ἡφαιστίωνα καὶ ἀποθανόντα φιλίας ἕνεκα καὶ μνήμης οὐ μέμφομαι ἔγωγε· ἄλλων δὲ
7 πολλῶν ἕνεκα μέμφομαι. ἔλεγε γὰρ ἡ ἐπιστολὴ κατασκευασθῆναι Ἡφαιστίωνι ἡρῷον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ Αἰγυπτίᾳ, ἔν τε τῇ πόλει αὐτῇ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ Φάρῳ, ἵνα ὁ πύργος ἐστὶν ὁ ἐν τῇ νήσῳ, μεγέθει τε μέγιστον καὶ πολυτελείᾳ ἐκπρεπέστατον· καὶ ὅπως ἐπικρατήσῃ καλεῖσθαι ἀπὸ Ἡφαιστίωνος, καὶ τοῖς συμβολαίοις καθ᾽ ὅσα οἱ ἔμποροι ἀλλήλοις ξυμβάλλουσιν ἐγγράφεσθαι τὸ ὄνομα
8 Ἡφαιστίωνος. ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἔχω μέμψασθαι, πλήν γε δὴ ὅτι οὐκ ἐπὶ μεγάλοις μεγάλως διεσπουδάζετο. ἐκεῖνα δὲ καὶ πάνυ μέμφομαι. ἢν γὰρ καταλάβω ἐγώ, ἔλεγε τὰ γράμματα, τὰ ἱερὰ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καλῶς κατεσκευασμένα καὶ τὰ ἡρῷα τὰ Ἡφαιστίωνος, εἴ τε τι πρότερον ἡμάρτηκας, ἀφήσω σε τούτων, καὶ τὸ λοιπόν, ὁπηλίκον ἂν ἁμάρτῃς, οὐδὲν πείσῃ ἐξ ἐμοῦ ἄχαρι. τοῦτο ἀνδρὶ ἄρχοντι πολλῆς μὲν χώρας, πολλῶν δὲ ἀνθρώπων ἐκ βασιλέως μεγάλου ἐπεσταλμένον, ἄλλως τε καὶ κακῷ ἀνδρί, οὐκ ἔχω ἐπαινέσαι.

ster. — *Κλεομένει*, als Getreidewucherer erwähnt ihn Demosthenes gegen Dionys. p. 1285, seine schamlose Habsucht Aristoteles Oecon. 2. Uebrigens kann Droys. S. 581 Recht haben, wenn er tiefere Gründe annimmt, die den Alexand. bestimmen mochten, ihn in seinem Amte zu lassen: ,,jedenfalls war Kl. ein ausgezeichneter Finanzier und ein höchst brauchbarer Verwaltungsbeamter; seine Satrapie war für die zunächst bevorstehenden Feldzüge von der höchsten Wichtigkeit, und er, im ägyptischen Lande geboren, kannte das Land wie kein anderer; ja vielleicht machten es die Verhältnisse unmöglich, ihn zur Rechenschaft zu ziehen, vielleicht hätte ein Zeichen königl. Ungnade genügt, ihn zur Flucht zu veranlassen, und die grossen Schätze, die er gesammelt, wären der Satrapie und dem Königthume entrissen gewesen.''

7. *ἔλεγε* enthält zugleich den Begriff der Aufforderung, deshalb nachher *ὅπως*, worauf die Construction zum Infinitiv zurückkehrt. — *αὐτῇ*, denn die Insel ward zum Festlande gerechnet, seit Al. sie durch einen 7 Stadien langen Damm mit demselben verbunden hatte (Strabo 17. p. 791). — *πύργος*, der berühmte gleichnamige Leuchtthurm, Caesar b. c. 3, 112: *Pharus est in insula turris magna altitudine, mirificis operibus exstructa, quae nomen ab insula*

Ἀλλὰ γὰρ αὐτῷ ἤδη Ἀλεξάνδρῳ ἐγγὺς ἦν τὸ τέλος. 24
καί τι καὶ τοιόνδε πρὸ τῶν μελλόντων σημῆναι λέγει
Ἀριστόβουλος· καταλοχίζειν μὲν αὐτὸν τὴν στρατιὰν τὴν
ξὺν Πευκέστᾳ τε ἐκ Περσῶν καὶ ἀπὸ θαλάσσης ξὺν Φι-
λοξένῳ καὶ Μενάνδρῳ ἥκουσαν ἐς τὰς Μακεδονικὰς τά-
ξεις· διψήσαντα δὲ ἀποχωρῆσαι ἐκ τῆς ἕδρας καταλιπόντα
ἔρημον τὸν θρόνον τὸν βασίλειον. εἶναι δὲ κλίνας ἑκατέ- 2
ρωθεν τοῦ θρόνου ἀργυρόποδας, ἐφ᾽ ὧν οἱ ἀμφ᾽ αὐτὸν
ἑταῖροι ἐκάθηντο. τῶν τινὰ οὖν ἠμελημένων ἀνθρώπων,
οἱ δὲ καὶ τῶν ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ ὄντα λέγουσιν, ἔρημον
ἰδόντα τὸν θρόνον καὶ τὰς κλίνας, περὶ τῷ θρόνῳ δὲ
ἑστηκότας τοὺς εὐνούχους, καὶ γὰρ καὶ οἱ ἑταῖροι ξυνανέ-
στησαν τῷ βασιλεῖ ἀποχωροῦντι, διελθόντα διὰ τῶν εὐνού-
χων ἀναβῆναί τε ἐπὶ τὸν θρόνον καὶ καθέζεσθαι. τοὺς 3
δὲ οὐκ ἀναστῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ θρόνου κατὰ δή τινα
νόμον Περσικόν· περιῤῥηξαμένους δὲ τύπτεσθαι τά τε
στήθη καὶ τὰ πρόσωπα ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κακῷ. ταῦτα ὡς
ἐξηγγέλθη Ἀλεξάνδρῳ, κελεῦσαι στρεβλωθῆναι τὸν καθί-
σαντα, μήποτε ἐξ ἐπιβουλῆς ξυντεταγμένον τοῦτο ἔδρασε
γνῶναι ἐθέλοντα. τὸν δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐξειπεῖν ὅτι μὴ ἐπὶ

accepit. — *μεγέθει*, vgl. 5, 19, 5. — *καὶ ὅπως* —, und dass die Benennung (der *ἡρῷα*) nach Heph. die herrschende werde. — *ξυμβάλλουσιν*, verkehren. — *τὸ ὄνομα Ἡφ.*, wohl zu grösserer Bekräftigung der Contracte, als gleichsam durch Heph. gewährleisteter. In einer vielfach übertriebenen Schilderung der dem Heph. erwiesenen Ehren bei Lucian a. a. O. heisst es: *εὐθὺς οὖν νεώς τε ἀνέστησαν αἱ πόλεις καὶ τεμένη καθιδρύετο καὶ βωμοὶ καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ τῷ καινῷ θεῷ ἐπετελοῦντο καὶ ὁ μέγιστος ὅρκος ἦν ἅπασιν Ἡφαιστίων.*

8. *οὐκ ἐπὶ μεγάλοις, ἀλλὰ ἐπὶ μικροῖς*, nicht = *ἐπὶ οὐ μεγάλοις.* — *τι*, collectiv, dah. *τούτων* nachher.

24. 1. *σημῆναι*, z. 22, 3. — *Πευκέστᾳ*, s. 23, 1. — *διψήσαντα*, nach Plut. Al. 73 geschah es unter andern Umständen: *ἀποδυσαμένου πρὸς ἄλειμμα καὶ σφαῖραν αὐτοῦ παίζοντος.*

2. *τινά*, z. 2, 26, 4. — *φυλακῇ ἀδ.*, z. 2, 15, 5. Diodor 17, 116: *τῶν ἐγχωρίων τις δεδεμένος ἐλύθη τὰς πέδας αὐτομάτως.* — *εὐνούχους*, nach pers. Sitte.

3. *περιῤῥηξαμένους*, *τὴν ἐσθῆτα*, dieses, wie das Folgende, als Zeichen der Trauer. — *μήποτε*, ob nicht etwa. — *ἐλθόν*, dem vorhergehenden *ξυντεταγμένον* entsprechend, als etwas, das ihm in den Sinn gekommen. Uebrigens liess Al. nach Diodor 17, 116 (*ὅπως τὰ σημαινόμενα δυσχερῆ εἰς ἐκεῖνον τρέπηται*) u. Plut. Al. 74 den Menschen auf den Rath der Priester

νοῦν οἱ ἐλθὸν οὕτω πρᾶξαι· ᾗ δὴ καὶ μᾶλλον ἐπ' οὐδενὶ
ἀγαθῷ ξυμβῆναι αὐτῷ οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο.
4 Ἡμέραι τε οὐ πολλαὶ ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο καὶ τεθυ-
κὼς τοῖς θεοῖς τάς τε νομιζομένας θυσίας ἐπὶ ξυμφοραῖς
ἀγαθαῖς καί τινας καὶ ἐκ μαντείας εὐωχεῖτο ἅμα τοῖς
φίλοις καὶ ἔπινε πόῤῥω τῶν νυκτῶν. δοῦναι δὲ λέγεται
καὶ τῇ στρατιᾷ ἱερεῖα καὶ οἶνον κατὰ λόχους καὶ ἑκατο-
στύας. ἀπὸ δὲ τοῦ πότου αὐτὸν μὲν ἀπαλλάττεσθαι
ἐθέλειν ἐπὶ κοιτῶνι εἰσὶν οἳ ἀνέγραψαν· Μήδιον δὲ αὐτῷ
ἐντυχόντα, τῶν ἑταίρων ἐν τῷ τότε τὸν πιθανώτατον,
δεηθῆναι κωμάσαι παρὰ οἷ· γενέσθαι γὰρ ἂν ἡδὺν τὸν
κῶμον.
25 Καὶ αἱ βασίλειοι ἐφημερίδες ὧδε ἔχουσι· πίνειν παρὰ
Μηδίῳ αὐτὸν κωμάσαντα· ἔπειτα ἐξαναστάντα καὶ λου-
σάμενον καθεύδειν τε καὶ αὖθις δειπνεῖν παρὰ Μηδίῳ
καὶ αὖθις πίνειν πόῤῥω τῶν νυκτῶν· ἀπαλλαχθέντα δὲ
τοῦ πότου λούσασθαι· καὶ λουσάμενον ὀλίγον τι ἐμφαγεῖν
2 καὶ καθεύδειν αὐτοῦ, ὅτι ἤδη ἐπύρεσσεν. ἐκκομισθέντα
δὲ ἐπὶ κλίνης πρὸς τὰ ἱερὰ θῦσαι ὡς νόμος ἐφ' ἑκάστῃ
ἡμέρᾳ, καὶ τὰ ἱερὰ ἐπιθέντα κατακεῖσθαι ἐν τῷ ἀνδρῶνι
ἔστε ἐπὶ κνέφας. ἐν τούτῳ δὲ τοῖς ἡγεμόσι παραγγέλλειν
ὑπὲρ τῆς πορείας καὶ τοῦ πλοῦ, τοὺς μὲν ὡς πεζῇ ἰόντας
παρασκευάζεσθαι ἐς τετάρτην ἡμέραν, τοὺς δὲ ἅμα οἷ
3 πλέοντας ὡς εἰς πέμπτην πλευσομένους. ἐκεῖθεν δὲ κατα-
κομισθῆναι ἐπὶ τῆς κλίνης ὡς ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ ἐπι-

hinrichten. — ᾗ δέ, z. 5, 12, 3. — ξυμβῆναι, das Subj. ist ein allgemeines (es).

4. τε schliesst nach Thucydideischer Weise etwas Neues an. — πόῤῥω τ. νυκτῶν, tief in die Nacht hinein; so 25, 1 u. de Venat. 13, 1: πόῤῥω τ. ἡμέρας διαπονεῖσθαι. — κοιτῶνι, der natürliche Gedanke verlangt die Bezeichnung des wohin, d. h. κοιτῶνα. — Μήδιον, Plut. Al. 75: ἑστιάσας δὲ λαμπρῶς τοὺς περὶ Νέαρχον, εἶτα λουσάμενος ὥσπερ εἰώθει μέλλων καθεύδειν, Μηδίου δεηθέντος ᾤχετο κωμασόμενος πρὸς αὐτόν, κἀκεῖ πιὼν ὅλην τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἤρξατο πυρέττειν.

25. 1. Auch Plut. Al. 76, 77 excerpirt über die letzten Tage Al. die königl. Tagebücher, bei grösserer Kürze im Wesentlichen übereinstimmend, in Einzelheiten und im Ausdruck von Arrian abweichend; da er seine Mittheilungen für grösstentheils wörtliche (τὰ πλεῖστα κατὰ λέξιν οὕτω γέγραπται) ausgiebt aber auch Arrians Darstellung sicht-

βάντα πλοῖον διαπλεῦσαι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐς τὸν
παράδεισον, κἀκεῖ αὖθις λουσάμενον ἀναπαύεσθαι. ἐς δὲ
τὴν ὑστεραίαν λούσασθαί τε αὖθις καὶ θῦσαι τὰ νομιζό-
μενα· καὶ εἰς τὴν καμάραν εἰσελθόντα κατακεῖσθαι δια-
μυθολογοῦντα πρὸς Μήδιον· παραγγεῖλαι δὲ καὶ τοῖς
ἡγεμόσιν ἀπαντῆσαι ἕωθεν. ταῦτα πράξαντα δειπνῆσαι 4
ὀλίγον· κομισθέντα δὲ αὖθις ἐς τὴν καμάραν πυρέσσειν
ἤδη ξυνεχῶς τὴν νύκτα ὅλην· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ λούσασθαι
καὶ λουσάμενον θῦσαι. Νεάρχῳ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγε-
μόσι παραγγεῖλαι τὰ ἀμφὶ τὸν πλοῦν ὅπως ἔσται ἐς τρί-
την ἡμέραν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ λούσασθαι αὖθις καὶ θῦσαι
τὰ τεταγμένα, καὶ τὰ ἱερὰ ἐπιθέντα οὐκέτι ἐλιννύειν
πυρέσσοντα. ἀλλὰ καὶ ὣς τοὺς ἡγεμόνας εἰσκαλέσαντα
παραγγέλλειν τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν ὅπως αὐτῷ ἔσται
ἕτοιμα· λούσασθαί τε ἐπὶ τῇ ἑσπέρᾳ, καὶ λουσάμενον ἤδη
ἔχειν κακῶς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μετακομισθῆναι ἐς τὴν 5
οἰκίαν τὴν πρὸς τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ θῦσαι μὲν τὰ τετα-
γμένα, ἔχοντα δὲ πονήρως ὅμως ἐσκαλέσαι τῶν ἡγεμόνων
τοὺς ἐπικαιροτάτους καὶ ὑπὲρ τοῦ πλοῦ αὖθις παραγγέλ-
λειν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ μόγις ἐκκομισθῆναι πρὸς τὰ ἱερὰ
καὶ θῦσαι, καὶ μηδὲν μεῖον ἔτι παραγγέλλειν ὑπὲρ τοῦ
πλοῦ τοῖς ἡγεμόσιν. ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν κακῶς ἤδη 6
ἔχοντα ὅμως θῦσαι τὰ τεταγμένα. παραγγεῖλαι δὲ τοὺς
μὲν στρατηγοὺς διατρίβειν κατὰ τὴν αὐλήν, χιλιάρχας δὲ
καὶ πεντακοσιάρχας πρὸ τῶν θυρῶν. ἤδη δὲ παντάπασι

lich den Charakter authentischer Mittheilung trägt, liegt die Vermuthung nahe, dass beide Schriftsteller nicht vollständig übereinstimmenden Abschriften gefolgt seien, wie denn bei der Beschaffenheit der Nachrichten selbst solche Abweichungen sehr leicht möglich waren. — *αὐτοῦ; ἐν τῷ λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξαι*, Plut. Al. 76.

2. *ἐπιθέντα*, auf d. Opferaltar.

3. *καμάραν*, *εἰς τὸν θάλαμον μετῆλθε καὶ διημέρευε πρὸς Μήδιον κυβεύων*, Plut. Al. 76.

5. *ἐπικαιροτάτους*, bei Xenophon (*ἐπικαίριοι*) an mehreren Stellen Bezeichnung der Befehlshaber als der geschicktesten u. einflussreichsten: hier scheinen von den Anführern die zu dem beabsichtigten Unternehmen (*πλοῦς*) geeignetsten bezeichnet zu werden.

6. *κατὰ τὴν αὐλήν*, Curt. 9, 6, 4: *mos erat principibus amicorum et custodibus corporis excubare ante praetorium, quotiens adversa regi valetudo incidisset.* — *πενταχοσιάρχας*, Arr. Tact. 10: *δύο συντάγματα γίνεται*

πονηρῶς ἔχοντα διακομισθῆναι ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς τὰ βασίλεια. εἰσελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων γνῶναι μὲν αὐτούς, φωνῆσαι δὲ μηδὲν ἔτι, ἀλλ' εἶναι ἄναυδον· καὶ τὴν νύκτα πυρέσσειν κακῶς καὶ τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν ἄλλην νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν.

26 *Οὕτως ἐν ταῖς ἐφημερίσι ταῖς βασιλείοις ἀναγέγραπται, καὶ ἐπὶ τούτοις ὅτι οἱ στρατιῶται ἐπόθησαν ἰδεῖν αὐτόν, οἱ μέν, ὡς ζῶντα ἔτι ἴδοιεν· οἱ δέ, ὅτι τεθνηκέναι ἤδη ἐξηγγέλλετο, ἐπικρύπτεσθαι δὲ αὐτοῦ ἐτόπαζον πρὸς τῶν σωματοφυλάκων τὸν θάνατον, ὡς ἔγωγε δοκῶ· τοὺς πολλοὺς δὲ ὑπὸ πένθους καὶ πόθου τοῦ βασιλέως βιάσασθαι ἰδεῖν Ἀλέξανδρον. τὸν δὲ ἄφωνον μὲν εἶναι λέγουσι παραπορευομένης τῆς στρατιᾶς· δεξιοῦσθαι δὲ καὶ ὡς ἑκάστους τήν τε κεφαλὴν ἐπαίροντα μόγις καὶ τοῖν*
2 *ὀφθαλμοῖν ἐπισημαίνοντα. λέγουσι δὲ αἱ ἐφημερίδες αἱ βασίλειοι ἐν τοῦ Σεράπιδος τῷ ἱερῷ Πείθωνά τε ἐγκοιμηθέντα καὶ Ἄτταλον καὶ Δημοφῶντα καὶ Πευκέσταν, πρὸς δὲ Κλεομένην τε καὶ Μενίδαν καὶ Σέλευκον, ἐπερωτᾶν τὸν θεὸν εἰ λῷον καὶ ἄμεινον Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸ ἱερὸν*

ἀνδρῶν δώδεκα καὶ πεντακοσίων, καὶ τούτων ὁ ἡγούμενος πεντακοσιάρχης.

26. 1. *τοὺς πολλοὺς—βιάσασθαι,* abhängig v. *ἀναγέγραπται.* — *παραπορευομένης*, Plut. Al. 76 berichtet, die Soldaten seien Mann für Mann an seinem Bette vorüber zu einer Thür hinein, zur andern hinausgezogen.

2. *ἐγκοιμηθέντα* (*incubantem*), der eigentliche Ausdruck vom divinatorischen Schlaf: es gab in Griechenland, Italien u. Aegypten nicht wenige Orakel, wo man sich nach bestimmten feierlichen Ceremonien im Tempel zum Schlaf niederlegte und durch Träume über die Zukunft Raths erholte. Am berühmtesten war der Tempel des Serapis in Canobus (Strabo 17, p. 801). — *λῷον κ. ἄμεινον,* stehende Formel beim Befragen der Götter durch Opfer u. Orakel: massbestimmend ist das Gegentheil des Inhaltes der Frage.

3. *οὐ πόῤῥω,* d. h. nicht sehr abweichend, fast übereinstimmend, vgl. 5, 20, 9; ja nicht: Ar. und Pt. haben n i c h t w e i t e r geschrieben. — *τῷ κρατίστῳ,* dem Tapfersten: dasselbe Wort hat Diodor 17, 117. Curtius 10, 5, 5: *quaerentibus cui relinqueret regnum respondit, e i q u i e s s e t o p t i m u s: ceterum providere iam se, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi.* Justin. 12, 15 sagt *dignissimus.* Uebrigens rechtfertigt Arrians leicht zu erkennenden Zweifel an dieser u. ähnlichen Ueberlieferungen der Mangel innerer Wahrscheinlichkeit.

27. 1. *φάρμακον*, Curt. 10, 10, 14: *veneno necatum esse crediderunt plerique; filium Antipatri inter ministros, Iollam nomine, patris iussu dedisse:* dieser Nachricht glaubte Ju-

τοῦ θεοῦ κομισθέντα καὶ ἱκετεύσαντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ· καὶ γενέσθαι φήμην τινὰ ἐκ τοῦ θεοῦ μὴ κομίζεσθαι εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλ' αὐτοῦ μένοντι ἔσεσθαι ἄμεινον.
ταῦτά τε ἀπαγγεῖλαι τοὺς ἑταίρους καὶ Ἀλέξανδρον οὐ 3
πολὺ ὕστερον ἀποθανεῖν, ὡς τοῦτο ἄρα ἤδη ὂν τὸ ἄμεινον. οὐ πόῤῥω δὲ τούτων οὔτε Ἀριστοβούλῳ οὔτε Πτολεμαίῳ ἀναγέγραπται. οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ἐρέσθαι μὲν τοὺς ἑταίρους αὐτὸν ὅτῳ τὴν βασιλείαν ἀπολείπει· τὸν δὲ ὑποκρίνασθαι ὅτι τῷ κρατίστῳ· οἱ δέ, προσθεῖναι πρὸς τούτῳ τῷ λόγῳ ὅτι μέγαν ἐπιτάφιον ἀγῶνα ὁρᾷ ἐφ' αὐτῷ ἐσόμενον.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα οἶδα ἀναγεγραμμένα ὑπὲρ τῆς 27
Ἀλεξάνδρου τελευτῆς, καὶ φάρμακον ὅτι ἐπέμφθη παρὰ Ἀντιπάτρου Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐκ τοῦ φαρμάκου ὅτι ἀπέθανε· καὶ τὸ φάρμακον ὅτι Ἀριστοτέλης μὲν Ἀντιπάτρῳ ἐξεῦρε, δεδοικὼς ἤδη Ἀλέξανδρον Καλλισθένους ἕνεκα, Κάσανδρος δὲ ὁ Ἀντιπάτρου ἐκόμισεν· οἱ δὲ καὶ ὅτι ἐν ἡμιόνου ὁπλῇ ἐκόμισε καὶ τοῦτο ἀνέγραψαν. δοῦναι δὲ 2

stin 12, 13, unentschieden lässt sie Pausanias 1, 6 (*σαφῶς μὲν οὐκ οἶδα, λεγόμενον δὲ οἶδα*), entschiedenen Widerspruch erhebt Plutarch Al. 77, erst 6 Jahre nach seinem Tode sei durch Olympias, die Feindin Antipaters, die Sage entstanden, dèr längere Zeit unbeerdigte Leichnam *ἐν τόποις θερμοῖς καὶ πνιγώδεσιν οὐδὲν ἔσχε τοιαύτης φθορᾶς σημεῖον, ἀλλ' ἔμεινε καθαρὸν καὶ πρόσφατον.* Dieser Widerspruch muss um so begründeter, der Verlauf der Krankheit um so natürlicher erscheinen, wenn man die stufenweise Entwickelung, wie sie die Tagebücher mittheilen, und die fortgesetzte Ausschweifung im Trinken erwägt. — „Alex. ist viel zu lange krank gewesen, als dass er durch Gift gestorben sein sollte. Alles Gift im Alterthum tödtet in 24 Stunden oder wirkt ganz schleichend; Al. war aber 10—12 Tage krank," Niebuhr Vorträge 2, 506. — *Καλλισθένους ἕνεκα*, denn er war sein Verwandter, s. z. 4, 10, 1, vgl. 4, 14, 3. — *ἐν ἡμιόνου ὁπλῇ*, die, welche diess berichten, sprechen nicht von einem von Aristoteles erfundenen Gifte, sondern von einem Giftwasser, das, wie Curt. 10, 10, 16 sagt, *in Macedonia gignitur*, und: *Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat*, nach Plut. (77) aus einem Felsen bei Nonacris in Arcadien tropft und so stark war, dass es Eisen durchfrass (*ὑπὸ ψυχρότητος καὶ δριμύτητος*) und nur im Huf eines Esels aufbewahrt werden konnte. Plinius h. n. 30, 16, 53: *ungulas tantum mularum repertas neque aliam ullam materiam, quae non perroderetur a veneno Stygis aquae, quum id dandum Alexandro magno Antipater mitteret, memoria dignum est, magna Aristotelis infamia excogitatum.* — *καὶ τοῦτο,*

αὐτὸ Ἰόλλαν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κασάνδρου τὸν νεώτερον· εἶναι γὰρ οἰνοχόον βασιλικὸν τὸν Ἰόλλαν καί τι καὶ λελυπῆσθαι πρὸς Ἀλεξάνδρου ὀλίγῳ πρόσθεν τῆς τελευτῆς· οἱ δὲ καὶ Μήδιον μετασχεῖν τοῦ ἔργου, ἐραστὴν ὄντα τοῦ Ἰόλλα· καὶ αὐτὸν γὰρ εἶναι τὸν εἰσηγητὴν γενόμενον Ἀλεξάνδρῳ τοῦ κώμου· ὀδύνην τε αὐτῷ ἐπὶ τῇ κύλικι γενέσθαι ὀξεῖαν, καὶ ἐπὶ τῇ ὀδύνῃ ἀπαλλαγῆναι ἐκ τοῦ πότου.
3 ἤδη δέ τις οὐκ ᾐσχύνθη ἀναγράψαι ὅτι αἰσθόμενος οὐ βιώσιμον ὄντα αὐτὸν Ἀλέξανδρος ἐς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ᾔει ἐμβαλών, ὡς ἀφανὴς ἐξ ἀνθρώπων γενόμενος πιστοτέραν τὴν δόξαν παρὰ τοῖς ἔπειτα ἐγκαταλείποι ὅτι ἐκ θεοῦ τε αὐτῷ ἡ γένεσις ξυνέβη καὶ παρὰ θεοὺς ἡ ἀποχώρησις. Ῥωξάνην δὲ τὴν γυναῖκα οὐ λαθεῖν ἐξιόντα, ἀλλὰ εἰργόμενον γὰρ πρὸς αὐτῆς ἐποιμώξαντα εἰπεῖν ὅτι ἐφθόνησεν ἄρα αὐτῷ δόξης τῆς ἐς ἅπαν, ὡς θεῷ δὴ γεγενημένῳ. καὶ ταῦτα ἐμοὶ ὡς μὴ ἀγνοεῖν δόξαιμι μᾶλλον ὅτι λεγόμενά ἐστιν ἢ ὡς πιστὰ ἐς ἀφήγησιν ἀναγεγράφθω.

28 Ἐτελεύτα μὲν δὴ Ἀλέξανδρος τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι ἐπὶ Ἡγησίου ἄρχοντος Ἀθήνησιν· ἐβίω δὲ δύο καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ τοῦ τρίτου μῆνας ἐπέλαβεν ὀκτώ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ἐβασίλευσε δὲ δώδεκα ἔτη καὶ τοὺς ὀκτὼ τούτους μῆνας, τό τε σῶμα κάλλιστος καὶ φιλοπονώτατος καὶ ὀξύτατος τὴν γνώμην γενόμενος καὶ ἀνδρειότατος καὶ φιλοτιμότατος καὶ φιλο-
2 κινδυνότατος καὶ τοῦ θείου ἐπιμελέστατος· ἡδονῶν δὲ τῶν

auch diesen (absonderlichen, speciellen) Umstand: die Wiederholung der Partikel wird durch die Einschiebung des Pron. gerechtfertigt, wie öfter bei *οὐδέ*.

3. *ἤδη* bezeichnet einen weitern Fortschritt, ein noch Weitergehen der unglaublichen Berichte, vgl. z. 3, 4, 4. — *ἐμβαλών*, hart ist die Auslassung von *αὐτόν*, trotzdem dass es im eben Vorhergehenden stand; besser hätte Arr. geschrieben *αἰσθ. οὐ βιώσιμος ὢν Ἀλέξανδρος αὐτὸν* —, Kr. — *τῆς ἐς ἅπαν*, des vollständigen, vgl. 1, 15, 4: anders 4, 11, 8.

28. 1. Nach den wahrscheinlichsten Berechnungen starb Alex. den 11. Juni (Andere den 13.) 323. — *ὀκτώ*, Diod. 17, 117 *ἑπτά*. — *ὀξύτατος* hat neben dem Begriff der Schnelligkeit in seinen Entschlüssen auch den der Gewandtheit.

2. *ἡδονῶν τ. σώματος*, in sinnlichen Genüssen, *τῆς γνώμης*, in geistigen (D.). — *ξυνιδεῖν ἐπιτυχέστατος*, erinnert im Ausdruck u. Gedanken an das Lob des Themi-

μὲν τοῦ σώματος ἐγκρατέστατος, τῶν δὲ τῆς γνώμης ἐπαίνου μόνου ἀπληστότατος· ξυνιδεῖν δὲ τὸ δέον ἔτι ἐν τῷ ἀφανεῖ ὂν δεινότατος, καὶ ἐκ τῶν φαινομένων τὸ εἰκὸς ξυμβαλεῖν ἐπιτυχέστατος, καὶ τάξαι στρατιὰν καὶ ὁπλίσαι τε καὶ κοσμῆσαι δαημονέστατος· καὶ τὸν θυμὸν τοῖς στρατιώταις ἐπᾶραι καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἐμπλῆσαι καὶ τὸ δεῖμα ἐν τοῖς κινδύνοις τῷ ἀδεεῖ τῷ αὐτοῦ ἀφανίσαι, ξύμπαντα ταῦτα γενναιότατος. καὶ οὖν καὶ ὅσα ἐν τῷ 3
ἀφανεῖ πρᾶξαι, ξὺν μεγίστῳ θάρσει ἔπραξεν· ὅσα τε φθάσας ὑφαρπάσαι τῶν πολεμίων, πρὶν καὶ δεῖσαί τινα αὐτὰ ὡς ἐσόμενα, προλαβεῖν δεινότατος· καὶ τὰ μὲν ξυντεθέντα ἢ ὁμολογηθέντα φυλάξαι βεβαιότατος, πρὸς δὲ τῶν ἐξαπατώντων μὴ ἁλῶναι ἀσφαλέστατος· χρημάτων δὲ ἐς μὲν ἡδονὰς τὰς αὐτοῦ φειδωλότατος, ἐς δὲ εὐποιΐαν τῶν πέλας ἀφθονώτατος.

Εἰ δέ τι ἐπλημμελήθη Ἀλεξάνδρῳ δι' ὀξύτητα ἢ **29**
ὑπ' ὀργῆς, ἢ εἴ τι ἐς τὸ ὑπερογκότερον προήχθη βαρβαρίσαι, οὐ μεγάλα τίθεμαι ἔγωγε, εἰ τὴν νεότητά τέ τις τὴν Ἀλεξάνδρου μὴ ἀνεπιεικῶς ἐνθυμηθείη καὶ τὸ διηνεκὲς τῆς εὐτυχίας καὶ τοὺς πρὸς ἡδονὴν οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ, τοῖς βασιλεῦσι ξυνόντας τε καὶ ἐπὶ κακῷ ξυνεσομένους· ἀλλὰ μεταγνῶναί γε ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησε μόνῳ οἶδα τῶν πάλαι βασιλέων Ἀλεξάνδρῳ ὑπάρξαι ὑπὸ γενναιότητος. οἱ δὲ πολλοί, εἰ καί τι ἔγνωσαν πλημμελή- 2
σαντες, οἱ δὲ τῷ προηγορεῖν αὐτοῦ, ὡς καλῶς δὴ πρα-

stokles bei Thucyd. 1, 138: *τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα,* und: *τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής.* — *ἐκ τῶν φαινομένων,* aus dem Vorliegenden auf das wahrscheinlich Erfolgende zu schliessen (D.).

3. *ὅσα,* z. 4, 2. 2. — *ἐν τῷ ἀφανεῖ,* auf's Ungewisse (D.). *ὅσα τε φθάσας* — , wo es darauf ankam, dem Feinde einen Vortheil abzugewinnen. — *πρὶν καί,* bevor auch nur, geschweige sich dagegen rüstete. — *ξυντεθέντα,* förmlich abgeschlossene Verträge, *ὁμολογηθέντα,* mündliche Zusagen.

29. 1. *ὀξύτητα,* Hitze. — *ἐς τὸ ὑπερ.,* z. 5, 3, 1. — *νεότητα,* Curt. 10, 5, 29: *gloriae laudisque, ut iusto maior cupido, ita ut iuveni et in tantis admittenda rebus:* vgl. hiermit das harte Urtheil des Livius 9, 18 und die Parallele zwischen Philipp und Alex. bei Justin. 9, 8. — *πρὸς ἡδονήν,* z. 2, 6, 4.

2. *οἱ δέ,* z. 2, 7, 9. — *αὐτοῦ*: *τοῦ πλημμεληθέντος.* — *ὡς* — *φαινό-*

χθέντος, ἐπικρύψειν οἴονται τὴν ἁμαρτίαν, κακῶς γιγνώσκοντες. μόνη γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτόντα καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταγινώσκοντα, ὡς τοῖς παθοῦσί τι ἄχαρι οὐ πάντη χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ ξυγχωροίη ὅτι οὐ καλὰ ἔδρασεν, αὐτῷ τέ τινι ἐς τὸ μέλλον ταύτην ἐλπίδα ἀγαθὴν ὑπολειπομένην, μή ποτε ἂν παραπλήσιόν τι ἁμαρτεῖν, εἰ τοῖς πρόσθεν πλημμεληθεῖσιν ἀχθόμενος φαίνοιτο.

3 ὅτι δὲ εἰς θεὸν τὴν γένεσιν τὴν αὑτοῦ ἀνέφερεν, οὐδὲ τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ εἶναι μέγα αὐτῷ τὸ πλημμέλημα, εἰ μὴ καὶ σόφισμα ἦν τυχὸν ἐς τοὺς ὑπηκόους τοῦ σεμνοῦ ἕνεκα. οὔκουν δοκεῖ ἔμοιγε ἢ Μίνωος γενέσθαι βασιλεὺς ἀφανέστερος ἢ Αἰακοῦ ἢ Ῥαδαμάνθυος· οἷς δὴ ἐς Δία ἀνενεχθεῖσα ἡ γένεσις πρὸς τῶν πάλαι ἀνθρώπων οὐδεμιᾷ αὐτῶν ὕβρει προστίθεται· οὐδὲ Θησέως τοῦ Ποσειδῶνος

4 οὐδὲ Ἴωνος τοῦ Ἀπόλλωνος. ὡς ἔμοιγε καὶ ἡ Περσικὴ σκευὴ σόφισμα δοκεῖ εἶναι πρός τε τοὺς βαρβάρους, ὡς μὴ πάντη ἀλλότριον αὐτῶν φαίνεσθαι τὸν βασιλέα, καὶ πρὸς τοὺς Μακεδόνας, ὡς ἀποστροφήν τινα εἶναι αὐτῷ ἀπὸ τῆς ὀξύτητός τε καὶ ὕβρεως τῆς Μακεδονικῆς· ἐφ' ὅτῳ

μενα = *νομίζοντι φαίνεσθαι,* od. wenn *ἄν* ausgefallen ist *φανεῖσθαι,* vgl. z. 1, 9, 7. — *αὐτῷ, τῷ δράσαντι*: *τινί,* weil die Person eine allgemeine, nur in Bezug auf d. Handlung bestimmte ist. — *ταύτην ἐλπίδα,* dieses als Hoffnung.

3. *εἰ μὴ καί,* wenn es nicht vielleicht gar ein Kunstgriff war, gar nicht seine wirkliche Ueberzeugung; zu den *vitiis fortunae* rechnet es Curt. 10, 5, 33. — *τοῦ σεμνοῦ ἕνεκα,* um ihnen ehrwürdiger zu erscheinen. — *Μίνωος* statt der gewöhnl. Form *Μίνω.* Min., Aeac. u. Rhad. galten sämmtlich für Söhne d. Zeus: wegen ihrer Gerechtigkeit bestellte sie die Sage zu Richtern in der Unterwelt, Plato Gorg. p. 523e: *ἐγὼ (Ζεὺς) ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐξ Ἀσίας, Μίνω καὶ Ῥαδάμανθυν, ἕνα δὲ ἐξ Εὐρώπης, Αἰακόν, καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός, Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν.*

4. Den Theseus machte die Sage zu einem Sohn des Poseidon u. der Aethra, der Tochter des Pittheus, K. v. Troezene; den Ion, Stammvater der Ionier, zum Sohn des Apollo von Creusa, d. Tochter des Erechtheus. — *σόφισμα,* kluge Massregel. — *ὀξύτητος,* Heftigkeit, von der c. 8 ein Beispiel. — *μηλοφόρους,* z. 3, 11, 5. — *ὁμοτίμους,* z. 2, 11, 8. — *οὐ γὰρ* —, im Widerspruch mit dieser Behauptung des Aristobulus tadeln andere Schriftsteller Alexanders angeblich sprüchwörtlich gewordene Unmässigkeit im Weingenuss. Menander b. Athe-

δὴ καὶ ἐγκαταμῖξαί μοι δοκεῖ ταῖς τάξεσιν αὐτῶν τοὺς Πέρσας τοὺς μηλοφόρους καὶ τοῖς ἀγήμασι τοὺς ὁμοτίμους. καὶ οἱ πότοι δέ, ὥς λέγει Ἀριστόβουλος, οὐ τοῦ οἴνου ἕνεκα μακροὶ αὐτῷ ἐγίγνοντο, οὐ γὰρ πίνειν πολὺν οἶνον Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ φιλοφροσύνης τῆς εἰς τοὺς ἑταίρους.

30 Ὅστις δὲ κακίζει Ἀλέξανδρον, μὴ μόνον ὅσα ἄξια κακίζεσθαι ἐστὶ προφερόμενος κακιζέτω, ἀλλὰ ξύμπαντα Ἀλεξάνδρου εἰς ἓν χωρίον ξυναγαγὼν οὕτω δὴ ἐκλογιζέσθω ὅστις τε ὢν αὐτὸς καὶ ὁποίᾳ τύχῃ κεχρημένος ὅντινα γενόμενον ἐκεῖνον καὶ ἐς ὅσον εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπίνης ἐλθόντα βασιλέα τε ἀμφοῖν τοῖν ἠπείροιν ἀναμφιλογώτατα γενόμενον καὶ ἐπὶ πᾶν ἐξικόμενον τῷ αὐτοῦ ὀνόματι κακίζει σμικρότερός γε ὢν αὐτὸς καὶ ἐπὶ σμικροῖς πονούμενος καὶ οὐδὲ ταῦτα ἐν κόσμῳ τιθέμενος. ὡς ἔγωγε 2
δοκῶ ὅτι οὔτε τι ἔθνος ἀνθρώπων οὔτε τις πόλις ἐν τῷ τότε ἦν οὔτε τις εἷς ἄνθρωπος εἰς ὃν οὐ πεφοιτήκει τὸ Ἀλεξάνδρου ὄνομα. οὔκουν οὐδ' ἐμοὶ ἔξω τοῦ θείου φῦναι [ἂν] δοκεῖ ἀνὴρ οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἐοικώς.

naeus 10, p. 434b: Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως πλέον πέπωκας, vgl. Aelian v. h. 3, 23, Curtius 10, 5, 34: einzelne Fälle grosser Unmässigkeit in späterer Zeit sind, als durch die königlichen Tagebücher beglaubigt, nicht wegzuläugnen.' Mit sich selbst in Widerspruch geräth Plut. Al. 4: ἡ θερμότης τοῦ σώματος, ὡς ἔοικε, καὶ ποτικὸν καὶ θυμοειδῆ παρεῖχεν, u. 23: ἦν δὲ καὶ πρὸς οἶνον ἧττον ἢ ἐδόκει καταφερής· ἔδοξε δὲ διὰ τὸν χρόνον, ὃν οὐ πίνων μᾶλλον ἢ λαλῶν εἷλκεν, ἐφ' ἑκάστης κύλικος μακρόν τινα λόγον διατιθέμενος καὶ ταῦτα πολλῆς σχολῆς οὔσης· ἐπεὶ πρός γε τὰς πράξεις οὐκ οἶνος ἐκεῖνον, οὐχ ὕπνος — ἐπέσχε.

30. 1. Sinn: bei Beurtheilung Alexanders darf man nicht von Einzelheiten ausgehen, sondern muss ihn und seine Thaten im Ganzen betrachten. Dann wird schwerlich Jemand solcher Grösse gegenüber sich dem Gefühl seiner eigenen Unbedeutendheit entziehen können und zum Tadel den Muth haben. — *προφερόμενος*, für seine Ansicht vorbringend. — *εἰς ἓν χωρίον*, gleichsam auf einen Punkt zu übersichtlicher Betrachtung. — *ὅστις*, d. h. hier, wie unbedeutend, so auch *ὁποίᾳ τύχῃ* von kleinlichen Verhältnissen. Arrians Eifer gegen einen beschränkten Standpunkt und Massstab der Beurtheilung drückt sich in der längern Periode ab. — *οὐδὲ ταῦτα*, so dass er allen Grund hätte, statt Andere zu tadeln, sich um sich zu bekümmern.

2. *τις εἷς*, irgend ein Einzelner: Uebertreibung. — *ἔξω τ. θείου*, verständige Wendung des Vorwurfes *ὅτι εἰς θεὸν τὴν γένεσιν ἀνέφερεν*, 29, 2. — *ἂν* lässt sich rechtfertigen,

καὶ ταῦτα χρησμοί τε ἐπισημῆναι ἐπὶ τῇ τελευτῇ Ἀλεξάνδρου λέγονται καὶ φάσματα ἄλλα ἄλλοις γενόμενα καὶ ἐνύπνια φανέντα ἄλλα ἄλλοις καὶ ἡ ἐς τοῦτο ἐξ ἀνθρώπων τιμή τε αὐτοῦ καὶ μνήμη οὐκ ἀνθρωπίνη οὖσα, καὶ νῦν δὲ διὰ τοσούτου ἄλλοι χρησμοὶ ἐπὶ τῇ τιμῇ αὐτοῦ
3 *τῷ ἔθνει τῶν Μακεδόνων χρησθέντες. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἐμεμψάμην ἔστιν ἃ ἐν τῇ ξυγγραφῇ τῶν Ἀλεξάνδρου ἔργων, ἀλλ᾽ αὐτόν γε Ἀλέξανδρον οὐκ αἰσχύνομαι θαυμάζων· τὰ δὲ ἔργα ἐκεῖνα ἐκάκισα ἀληθείας τε ἕνεκα τῆς ἐμῆς καὶ ἅμα ὠφελείας τῆς ἐς ἀνθρώπους· ἐφ᾽ ὅτῳ ὡρμήθην οὐδὲ αὐτὸς ἄνευ θεοῦ ἐς τήνδε τὴν ξυγγραφήν.*

Τέλος τῆς ξυγγραφῆς τῶν Ἀλεξάνδρου ἔργων.

wenn man *ἔξω τ. θείου* hypothetisch fasst, *εἰ μὴ τὸ θεῖον ἠβουλήθη*. — *ταῦτα*, die vorstehende Behauptung. — *ἐς τοῦτο*, bis jetzt. — *οὐκ ἀνθρωπίνη*, übermenschliche.

3. *ἐπεὶ* —, denn dass ich kein blinder Bewunderer Alexanders bin. — *ἀλήθεια*, Wahrhaftigkeit, Wahrheitsliebe. — *οὐδὲ αὐτός*, auch meinerseits nicht ohne göttlichen Antrieb.

GEOGRAPHISCHES REGISTER.*)

A

*) Zahlreiche und wesentl. Berichtigungen verdankt dasselbe Hrn. Dr. Kiepert.

Ἀκαρνάν, Bewohner der Landsch. *Ἀκαρνανία* zwischen Epirus, dem ambracischen Meerbusen und Aetolien, 2, 4, 8. 13, 2.

Ἀκεσίνης, Fluss des indischen Tieflandes Pendschab, altindisch Asiknî oder Tschandrabhaga, jetzt Tschinab; nimmt d. Hydaspes auf 6, 4, 4, d. Hydraotes 6, 13, 1, den Hyphasis 6, 14, 5, ergiesst sich in den Indus 6, 1, 2. 3, 1. 15, 1, 4. s. z. 5, 20, 8.

Ἀλβανοί, Bewohner von *Ἀλβανία*, dem östlichen Nachbarlande von Iberien, dem heutigen Schirwan und Daghistan, 3, 8, 4. 11, 4. 13, 1.

Ἀλεξάνδρεια ἐν Αἰγύπτῳ, z. 3, 1, 5. *πρὸς Καυκάσῳ* oder *ἐν Παραπαμισάδαις* (4, 22, 4), z. 3, 28, 4. 5, 1, 5. *πρὸς Ταναΐδι*, z. 4, 1, 3 und 4, 1.

Ἀλήϊον πεδίον, getreidereiche Ebene in Cilicien zwischen den Flüssen Pyramus und Sarus, 2, 5, 8.

Ἁλικάρνασσος, grösste Stadt Kariens, gegründet von Doriern aus Troezen, Hauptst. einheimischer Dynasten, 1, 20, 3 ff., mit d. Burg *Σαλμακίς* 1, 23, 4, j. Budrun.

Ἄλινδα, fester Ort in Karien, 1, 23, 8.

Ἅλυς, grösster Fluss Kleinasiens, j. Kisil-Irmak, bildete für die Griechen die älteste Eintheilung Asiens in das diesseitige (*τὴν ἐντὸς Ἅλυος*, 2, 4, 2) v. der Küste am ägäischen Meere an, und das jenseitige (*τὴν ἐκτός, τὴν ὑπὲρ τὸν Ἅ.*) d. h. das ganze übrige Asien.

Ἀμαθοῦς, Stadt an der Südküste der Insel *Κύπρος*, berühmt durch den Cultus der Aphrodite, 2, 22, 2, j. Limisso.

Ἀμανικαὶ πύλαι, Kiepert Erläuter. z. hist. geogr. Atlas, p. 13: „das Thal am oberen Ende des Issischen Meerbusens wird rings von Gebirgsketten eingeschlossen, die den Gesammtnamen Amanus führen; der Pass in der westlichen Kette westl. v. Issus, durch den Alex. von der grossen cilicischen Ebene in das Thal gelangte, heisst daher auch Pylae Amanicae; die östliche, am Ostrande des Meerbusens gerade nach S. laufende Kette hat mehrere Pässe: 1. der nördlichste aus der Ebene über Issus östlich nach Ober-Syrien, gewöhnlich (auch bei Arrian) gleichfalls *Πύλαι Ἀμ.* genannt; durch diesen kam das persische Heer von Ober-Syrien in den Rücken der Macedonier. 2. der mittlere am Meerbusen selbst, wo das Gebirge dicht ans Meer tritt, am Fluss Cersus, zwischen Issus und dem späteren Alexandria, gewöhnlich P. Syriae (genauer bei Xen. Anab. 1, 4 *πύλαι τῆς Κιλικίας καὶ Συρίας*) genannt, befestigt als Gränze beider Länder. 3. der südliche, über den südlichsten Theil des Amanus gegen S. zum Orontes-Thal führende, gewöhnl. nur P. Syriae genannt. Durch beide letztere war Al. schon gegen S. vorgedrungen, als das persische Heer durch den nördlichen Pass ihm in den Rücken kam, musste daher durch denselben wieder zurück bis Issus, so dass er in d. Schlacht südlich, Darius nördlich stand."

Ἀμβρακία, Stadt in Epirus, j. Arta, 2, 16, 5.

Ἀμφεῖον, z. 1, 8, 6. 7.

Ἀμφίλοχοι, Bewohner von *Ἀμφιλοχία*, dem nordöstlichsten Theil von Ambracia, 2, 16, 5.

Ἀμφίπολις, Stadt in einem früher zu Thracien gerechneten Theil Macedoniens, von 2 Armen des Strymon umflossen (1, 11, 3), unweit seiner Mündung, 1, 1, 5. 2, 5. j. Ruinen bei Neochorio. Die Einwohner *Ἀμφιπολῖται*, 3, 16, 4. 7, 18, 1.

Ἄνδακα, Ortschaft Indiens, 4, 23, 5, gilt für identisch mit Acadira bei Curt. 8, 10, 19: beide sonst völlig unbekannt.

Ἀνθεμοῦς, St. in Macedon., z. 2, 9, 3.

*) „3, 19, 1. 23, 1. 25, 3. 5. 6. 28, 1 steht *ἐπὶ Βάκτρα* immer von der allgemeinen Richtung des Weges, so dass die Hauptstadt oder die Gegend verstanden werden kann; erst 3, 29, 1 *Ἄορνον καὶ Βάκτρα, αἳ δὴ μέγισταί εἰσι πόλεις ἐν τῇ Βακτρίων χώρᾳ* als Stadtnamen, jedoch bei dem ersten Eintritt in Baktrien, ehe die Macedonier das Land näher kennen lernen; hernach kommt nur Zariaspa als der eigentliche Stadtname vor, und zwar 4, 1, 5 ausdrücklich als *μεγίστη πόλις,* dann wieder 7, 1. 16, 5. 6, d. i. während der Berichte über Alexanders Verweilen in Baktrien; erst beim Abzug 22, 1. 2. 3 wird wieder der Name *Βάκτρα* gebraucht, und zwar so, dass man ebensowohl die

ganze Gegend als die Stadt verstehen kann. Dass der Name Baktra ursprünglich die Gegend bezeichnete und erst auf die Stadt übertragen wurde, geht aus dem Gebrauch im Vendidâd deutlich hervor. Dass also Arrian nicht deutlich unterscheidet, beruht auf einer Ungenauigkeit seiner Quellen, indem die Tagebücher des Ptolemäus u. A. den Namen Zariaspa erst da nannten, wo sie ihn im Lande selbst hörten; aber die Unterscheidung von B. und Z. als zwei verschiedenen Städten, die auch Droysen und Wilson noch beibehalten haben, beruht nur auf dem hier ganz confusen Ptolemäus, während Strabon und sein Gewährsmann Eratosthenes in der Identification beider Recht behalten." Kiepert.

Δάαι, scyth. Volk, sowohl in anderen Gegenden als besonders an der Ostküste des kasp. Meeres, d. heutigen Dahistan: im Heere des Darius 3, 11, 3, des Bessus 3, 28, 9, des Alex. 5, 12, 2.

Δαμασκός, alte Hauptst. Coelesyriens, j. Dimeschk, 5, 11, 9. 15, 1.

Δασκύλιον, Küstenstadt Bithyniens, j. Djaskili, Sitz des Satrapen von Mysien und Kleinphrygien, 1, 17, 2: nach ihr hiess die ganze Provinz *ἡ Δασκυλῖτις σατράπεια*.

Δέλτα Ἰνδικόν, Indisches Delta, die durch Theilung des Indus in 2 Hauptarme 2000 Stadien von seiner Mündung entstehende Insel *Πατταλήνη* oder *Πάτταλα*, z. 6, 17, 2. 14, 5. — *Δέλτα Αἰγύπτιον*, Delta Unterägyptens, gebildet durch Theilung des Nil in 2 Hauptarme 15 Meilen oberhalb seiner Mündungen, 5, 4, 1 u. z. 6, 17, 2.

Δελφοί, berühmte Orakelstadt in Phocis am Fuss des Parnass, j. Ruinen bei Kastri, 4, 11, 7.

Δῖον, St. in Macedonien, z. 1, 16, 4.

Δράγγαι od. *Ζαράγγαι*, Bewohner von *Δραγγιανή*, einer Satrapie von Ariana, d. heut. Sedschistan, 3, 21, 1. 28, 1. 7, 6, 3. 10, 5. Die vorkommenden verschiedenen Formen, Sarangae, Zarangae, Darandae, Drangae, werden sämmtlich auf das Zendwort Zaranga, d. h. See, noch erkennbar in dem Namen des Sees Zarah, zurückgeführt, also Seeanwohner.

Δράψακα (*Ἄδραψα*), Stadt in der Provinz Bactriana, 3, 29, 1, wahrscheinlich das heutige Kundus.

Δύρτα, sonst nicht genannte Stadt der Assacener, 4, 30, 5, j. Dhir.

Ἕβρος, Hauptfluss Thraciens, jetzt Maritza, 1, 11, 4.

Ἐκβάτανα, Hauptstadt von Medien, Sommerresidenz der pers. Könige, j. Hamadan, 3, 19, 2. 4, 7, 3. 7, 14, 1. 5.

Ἐλαιοῦς, Stadt an der Südspitze Thraciens beim Vorgebirge Mastusia, 1, 11, 5.

Ἐλευθεραί, Ort an der Grenze von Attika und Böotien, 1, 7, 9.

Ἐλευσίς, Ort in Attika der Insel Salamis gegenüber, berühmt durch den Cultus der Demeter u. ihrer Tochter Persephone als Sitz der eleusinischen Mysterien, j. Levsina, 3, 16, 8.

Ἐλεφαντίνη, Stadt auf der gleichnamigen Insel im bis zu diesem Punkt schiffbaren Nil, j. Gesiret el Sag, 3, 2, 7.

Ἐλιμιῶτις, südwestlichste Landschaft Macedoniens, 1, 7, 5.

Ἑλλήσποντος, die schmale Meerenge (7 Stadien zwischen Sestus und Abydus) zwischen Mysien u. der thracischen Chersones, 1, 11, 6. 13, 6. 4, 15, 6. 7, 9, 6, von Darius überbrückt 5, 7, 1, gestraft 7, 14, 5.

Ἐμβόλιμα, Stadt in Indien, vielleicht am Einfluss (*ἐμβάλλειν*) des Kabul in den Indus, 4, 28, 7.

Ἐορδαῖοι, Bewohner der gleichnamigen Landschaft (1, 7, 5) und Stadt im nordwestl. Macedonien, 6, 28, 4.

Ἐορδαικὸς ποταμός, Fl. Illyriens, 1, 5, 5, j. Devol.

Ἔπαρδος, sonst nicht genannter Fl. im Gebiet der Marder, 4, 6, 6.

Ἐπιδαύριοι, Bewohner von Epidaurus in Argolis, 7, 14, 6.

Ἐριγών, Fluss Macedoniens, jetzt Tzerna, 1, 5, 5.

Ἕρμος, in Phrygien entspringender und durch Lydien in den Sinus Hermaeus mündender Fluss, jetzt Sarabat, 1, 17, 4. 5, 6, 7.

Ἕρμου πεδίον, fruchtbare Ebene unterhalb Sardes, 5, 6, 4.

Ἕρμωτον, 1, 12, 6, sonst nirgends genannter Ort, muss zwischen Lampsacus und Colonae gelegen

Z

H

Θ

Λ

M

N

Ξ

O

Π

P

Σ

Y

Φ

X

BERICHTIGUNGEN ZUM ERSTEN BAENDCHEN.

S. VII.	Z. 28	ist zu lesen:	Fr. Dübners.
„ 91.ᵃ	5	- - - -	nachklassisch.
114.ᵃ	10	- - - -	Thurû.

Druck von J. B. Hirschfeld in Leipzig.

85.
Amanus Geb.
ICIA
Pylae Amanicae
Marsch d. Perser
Nicopolis
Castabala
Pylae Amanicae

